

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Metropolitană Sibiu

ANUL XIII, Nr. 11—12

NOIEMBRIE—DECEMBRIE, 1968

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECŪVINTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA ȘFINȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRINSUL :

Pag.

PASTORALE ARHIEREȘTI

- † NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: Pastorală la Nașterea Domnului (1968) . 791—796
† TEOFIL, Episcopul Clujului: Pastorală la Nașterea Domnului (1968) . 797—801
† VALERIAN, Episcopul Oradiei: Pastorală la Nașterea Domnului (1968) . 802—809

SEMICENTENARUL UNIRII TRANSILVANIEI CU ROMANIA (1918—1968)

- † NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: Unirea Transilvaniei cu România . 810—814
REDACȚIA: Transilvania — pământ străbun izbăvit . 815—829
Pr. Prof. Dr. MILAN ȘESAN: Unificarea bisericească din 1918 ca act de întărire a
uniunii politice a Statului român . 830—843
Preot Dr. TEODOR BODOGAE: Lupta clerului ortodox român pentru credința
strămoșească și pentru drepturile poporului român din Transilvania . 844—853

MEDALIOANE

- Pr. Prof. Dr. MILAN ȘESAN: Sofronie de la Cioara . 854—857
MIRCEA SCORCBET: Episcopul Inochentie Micu, luptător pentru legea stră-
moșească și unitatea românilor . 858—862
Asistent Dr. MIRCEA PACURARIU: Mitropolitul Andrei Șaguna . 863—869
Pr. Prof. Dr. CORNELIU ȘIRBU: Preotul Vasile Lucăciu . 870—873
— Mitropolitul Nicolae Bălan . 874—876

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

- Ahid. Prof. Dr. I. ZĂGREANU: Predică la Duminica a 30-a după Rusalii . 877—880
Prot. stavr. IOAN VLAD: Predică la Duminica după Nașterea Domnului . 881—883
Diacon P. I. DAVID: Cuvînt la Duminica a 20-a după Rusalii . 883—887

Diacon GHEORGHE PAPUC: Predică la intrarea în Biserică	887—890
Prot. NICHIFOR TODOR: Florile dalbe	891—893

URME DIN TRECUR

TEODOR TANCO: O carte rară: <i>Apostol</i> (din 1704)	894—899
---	---------

VIAȚA BISERICESCĂ

REDACȚIA: Semicentenarul Unirii Transilvaniei cu România	900—906
— La praznicul Sfântului Nicolae	906—912
— „Nașterea lui Hristos să ne fie de folos”	912—914
Diacon GH. PAPUC: Sf. Liturghie arhierescă la Blaj	915—920
R.: Răsplătiri meritate	920—923
— Pomeniri creștinești	923—924
— Vizită bisericească din Etiopia	924—938
C. S.: Sfântirea bisericii din Deal	938—946
— Deschiderea cursurilor Seminarului special teologic de la Curtea de Argeș	946—949
Prot. I. VLAD: De la Conferințele preoțești de orientare din Arhiepiscopia Sibiului	949—951
D. CĂLUȚĂR: Sesiunea Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului	951—960
Prot. vicar FL. GEOMOLEAN: Adunarea Eparhială a Episcopiei Clujului	960—963
ION NEGRUȚIU: Adunarea Eparhială a Episcopiei Oradiei	963—967

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

INSEMNAȚII

I. ZAGREANU, D. CĂLUȚĂR, C. SIREU, VIOREL IONIȚĂ, I. C. și M. ȘESAN: Popor, cultură, aspirații seculare. — Cibinium '68. — Întâlnire colegială. — 30 de ani de la apariția Bibliei tradusă de preoții profesori Gala Galaction și Vasile Radu. — Popas. — Comenius. — Amintiri semicentenare. — La un centenar	968—976
--	---------

Orice corespondență privitoare la revistă (inclusiv cărțile și revistele de schimb) se trimite pe adresa: *Arhiepiscopia Ortodoxă Română, Sibiu, strada 1 Mai nr. 24*, cu mențiunea: pentru redacția (sau: administrația) revistei „Mitropolia Ardealului”.

Colaboratorii sînt rugați să trimită manuscrise (autografe sau, de preferință, dactilografiate în 4 exemplare), scrise cîtel, pe o singură pagină a filei, respectînd noua ortografie a Academiei Republicii Socialiste România.

Citatele și trimiterile, numele proprii și indicațiile cifrice să fie scrise deslușit, atît cele în românește, cît și cele în limbi străine.

Pentru uniformizarea indicării citatelor și trimiterilor (a celor biblice, mai ales), colaboratorii sînt rugați să se orienteze după materialele pe care le publică revista.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL XIII, Nr. 11—12

NOIEMBRIE—DECEMBRIE, 1968

Redacția și Administrația: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — SIBIU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVINTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA SFÎNȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

† NICOLAE

**Din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe
Române de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al credincioșilor
ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș.**

*Iubitului cler și dreptcredincioșilor creștini, har, milă
și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru
Iisus Hristos.*

*„Și Cuvîntul trup s-a făcut și s-a sălăș-
luit între noi și am văzut mărirea Lui,
mărire ca a unuia născut din Tatăl“.*

(Ioan 1, 14)

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Iubiții mei fii sufletești,

Așa ne prezintă Sfîntul Evanghelist Ioan întruparea Fiului lui Dumnezeu: Cuvîntul — cel născut din veci din Tatăl — s-a făcut om. Aceasta e marea, negrăita veste pe care ne-o aduce iarăși și iarăși Crăciunul: că pruncul născut în peștera Betleemului din Fecioara Maria este însuși Mesia cel vestit de prooroci, este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu. De aceea ne adunăm noi cu atîta bucurie, cu atîta dragoste, cu atîta evlavie și ne închinăm în fața lui Iisus și cinstim pe Sfînta Lui Maică mai presus decît pe toți sfinții. Și de fapt, vedem cum în noaptea sfîntă se deschid cerurile și cîruri de îngeri cîntă: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire“ (Luca 2, 14). Păstorii, îndrumați de îngeri, pornesc spre peștera Betleemului și se închină Celui ce s-a născut pentru mîntuirea tuturor. Steaua luminează calea magilor, care aduc aur, smirnă și tămîie pruncului despre care au scris proorocii de demult (Matei 2, 2—11). Cerul și pămîntul tresaltă și se bucură de nașterea lui Hristos, Fiul Tatălui — Cuvîntul întrupat.

Nu e însă destul să preamărim în imne bisericești și să cîntăm în colinde pe Hristos-Domnul și pe Maica Domnului, ci

se cuvine să medităm și asupra învățămintelor ce se desprind din întruparea Fiului lui Dumnezeu și să trăim după aceste învățăminte.

Iubiți credincioși,

Multe ne învață Nașterea lui Iisus Hristos în Betleemul Iudeii. Dintre acestea, ne oprim acum la o singură învățătură: aceea a unității sub diferitele ei înfățișări.

Intr-adevăr, la nașterea lui Hristos se vedește unitatea lui Dumnezeu: Treimea cea de o ființă și nedespărțită. Dumnezeu-Tatăl este Cel ce trimite pe Fiul Său în lume. De aceea Iisus, cel ce se naște din Fecioara Maria, „se va chema Fiul celui Prea Înalt“, „Fiul lui Dumnezeu“ (Luca 1, 32, 35) și va mărturisi despre Tatăl Lui și Tatăl nostru cel din ceruri. Dumnezeu-Fiul este Cel ce primește să se facă om pentru mântuirea noastră. Iar Dumnezeu-Duhul Sfânt este Cel ce se coboară peste Fecioara Curată, încît pruncul Iisus, „Ce s-a zămislit într-însa din Duhul Sfânt este“ (Matei 1, 20; Luca 1, 35). Iată unitatea deplină a Sfintei Treimi, a Dumnezeului celui închinat în trei fețe: Tatăl trimite pe Fiul, Duhul Sfânt adumbrește pe Născătoarea de Dumnezeu și Fiul se întrupează.

Nașterea Domnului ne arată nu numai unitatea Dumnezeirii, ci și unitatea dintre Dumnezeu și întreaga făptură. Astfel vedem îngerii și oamenii împreună prăznuind, pămîntul și cerurile cerurilor luminîndu-se de mărirea Domnului (Luca 2, 9, 10, 20). În Iisus Hristos lumină dumnezeiască a răsărit și lumii văzute și lumii nevăzute și toate s-au umplut de bucurie. Îndeosebi se cuvine să preamărim pe Hristos-Domnul, pentru că s-a făcut om, unind în persoana Lui pentru totdeauna firea dumnezeiască cu firea omenească și identificîndu-se ca frate, ca mîntuitor, cu fiecare om, cu întreaga omenire. Devenind prin întrupare om „asemenea nouă, afară de păcat“ (Evrei 4, 15), El a luat asupra Sa soarta fiecărui om, a popoarelor, a omenirii, ca să ne scoată din robia păcatului, a urii, a dezbinărilor și să ne ridice la o viață spirituală liberă și totuși în unitate deplină, pentru că la temelie ei a pus iubirea de Dumnezeu și om, iubirea care îmbrățișează toate cele cerești și cele pămîntești. În felul acesta se scoate în lumină nu numai unitatea dintre Dumnezeu și creatură; dintre Dumnezeu și om, ci și unitatea creaturii întregi, a omului ca persoană, a poporului ca realitate istorică, a omenirii, căci e aceeași natură umană în toți oamenii și toți sînt frați.

Unitatea aceasta a creaturii a fost dată de la început de Dumnezeu, căci în toate e aceeași substanță, sînt aceleași legi. Iar unitatea omenirii izvorăște din faptul că toți oamenii descind din prima pereche, Adam și Eva, toți sînt urmașii lui Adam. Prin venirea Domnului Hristos în lume, harul lui Dumnezeu se revarsă în om, în fire, pătrunde și înnoiește totul, ca pe toate să le călăuzească spre starea finală a desăvîrșirii, cînd va fi „un cer nou și un pămînt nou” (Apoc. 21, 1). În cadrul acesta, Nașterea Domnului ne vorbește și despre unitatea familiei, unitatea poporului și a popoarelor. Pruncul este cheagul familiei, în el se concentrează unitatea ei, nădejtile și năzuințele ei. Dar Iisus este vestit de prooroci și ca împlinitor al așteptărilor poporului, în sinul căruia s-a născut, și al așteptărilor mesianice de la toate popoarele. În El își vor găsi unitatea „cei de departe și cei de aproape” (Ef. 2, 16—17), cuprinși în lumina Celui ce s-a născut în peștera Betleemului.

Iubiți credincioși,

Iată cît de minunat ne vorbește Nașterea Domnului despre unitate: întîi despre unitatea Dumnezeirii, apoi despre unitatea dintre Dumnezeu și făptură, dintre Dumnezeu și om, Iisus fiind Dumnezeu-omul — în sfîrșit despre unitatea lumii, a omenirii, a poporului, a familiei. Unitatea aceasta, în diversitatea tuturor celor ce există, este marele, neprețuitul dar al întrupării Fiului lui Dumnezeu. Darul lui Dumnezeu însă obligă. El ne cheamă să lucrăm din toate puterile pentru păstrarea și întărirea unității — dată în Iisus Hristos nouă tuturor, ca să se împlinească rugăciunea ce o înălțăm Tatălui în fiecare zi: „Precum în cer și pe pămînt” (Matei 6, 10).

Se cuvine dar, ca unitatea Sfintei Treimi să se răsfrîngă și în viața noastră, a credincioșilor. Noi toți ne închinăm lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh. Noi toți credem în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, cinstim pe Maica Domnului și pe sfinți. Noi toți ne închinăm în sfintele biserici și luăm parte la aceleași sfinte Liturghii și sfinte slujbe — săvîrșite în limba noastră românească. Noi toți ne simțim una în legea strămoșească, fii ai aceleiași Biserici românești. Noi toți sărbătorim Crăciunul, nu numai prin slujbele bisericesti, ci și prin aceleași colinde și obiceiuri din moși-strămoși. Toate acestea sînt semnul unității în credință și lege a tuturor credincioșilor români de pe întreg întinsul patriei noastre scumpe. Tocmai de aceea, pentru

că am avut de veacuri și avem și astăzi aceeași lege, Dumnezeu ne-a ajutat să fim toți într-o singură Biserică și așa să împlinim rugăciunea Mântuitorului: „Ca toți să fie una“ (Ioan 17, 21). În acest sens scria Sfântul Apostol Pavel creștinilor din Corint, ca să nu mai fie împărțiți în grupuri — uni ai lui Pavel, alții ai lui Petru, alții ai lui Apollo, — că Pavel, Petru, Apollo și alții sînt numai slujitori, iar temelia este una singură: Iisus Hristos (I Cor. 3, 3—11). Hristos-Domnul e piatra cea din capul unghiului (Efes. 2, 20); El e capul Bisericii (Efes. 1, 20). El e temelia și izvorul unității noastre în Biserica strămoșească, această unitate fiind sprijinită și de faptul că toți sîntem credincioși români, adică de o lege, de o limbă și de un neam.

Dar, dacă noi ne bucurăm de unitatea noastră bisericească, lucrăm la întărirea ei și ne rugăm Domnului să ne ferească de orice dezbinare și să ne țină pe veci una, totodată noi întindem brațele iubirii frățești tuturor celorlalte Biserici, celorlalte culte, ca împreună să ne străduim pentru înflorirea patriei comune, pentru pacea a toată lumea. Iisus Hristos cheamă pe toți creștinii la împreună-lucrare pentru pace și înfrățire între popoare, ceea ce se și face prin Consiliul Mondial al Bisericilor și prin alte organizații creștine. Respectînd credința altora, noi cerem ca și alții să ne respecte credința noastră — să ne cinstim și să ne iubim unii pe alții și așa să ne arătăm în lume lucrători ai dragostei, dreptății și păcii.

Iubiți credincioși,

În Iisus Hristos însă nu sîntem chemați numai la unitatea în Biserica noastră strămoșească și la împreună-lucrare cu celelalte culte, ci și la sprijinirea unității poporului și unității omnirii întregi.

Luna decembrie a început cu sărbătorirea a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România. Această sărbătoare a întregului popor ne-a întărit în convingerea că poporul nostru — popor băstinaș pe aceste plaiuri — a fost una și cînd era despărțit în trei „țări“, una ca limbă, ca neam, ca obiceiuri și datini, una în lupta pentru libertate și o viață mai bună, una în legea din străbuni. Unitatea aceasta și-a găsit întrupare într-un singur stat sub Mihai Viteazul, apoi în 1918, ca în vremea noastră unitatea poporului să fie nezdruincată. Iisus Hristos, Biserica noastră, ne cheamă astăzi să sprijinim unitatea poporului. Aceasta o facem dacă întărim unitatea noastră bisericească și dacă — din

dragoste de patrie și popor — muncim împreună cu toți fiii patriei pentru ca țara noastră, una și nedespărțită, liberă și independentă, să se înalțe tot mai sus între celelalte țări ale lumii. Strădania pentru întărirea unității bisericești și a unității poporului — este o poruncă a lui Iisus Hristos și o poruncă a istoriei, a neamului nostru.

Totodată poruncă a Mântuitorului și a vremii noastre este de a lucra pentru pacea și înfrățirea dintre toate popoarele. La aceasta ne cheamă corurile îngerești din noaptea Crăciunului: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie“ (Luca 2, 14).

Iubiții mei fii sufletești,

Am desprins din marele praznic al Nașterii Domnului — din multe învățăminte — o singură învățătură, aceea a unității, și un singur îndemn, acela al slujirii unității sub diferitele ei forme. Se cuvine dar, să fim slujitori ai unității noastre cu Hristos și în Hristos, adică să fim „un trup și un duh“ (Ef. 4, 4), să fim mereu una în Biserica strămoșească.

Se cuvine să fim slujitori ai conlucrării frățești dintre culte pentru a promova colaborarea dintre popoare spre binele omenirii întregi.

Se cuvine să fim slujitori din dragoste nețărnută ai patriei noastre scumpe, ca — în unitate deplină — poporul nostru să-și făurească o viață din ce în ce mai îmbelșugată, liberă și fericită.

Se cuvine ca — la nașterea pruncului dumnezeiesc, care a fost prorocit ca „domn al păcii“ — să fim și noi fii ai păcii și unității în familiile noastre, în satele noastre, în Biserica noastră, în țara noastră, în toată lumea. Dacă vom lucra așa vom fi adevărați închinători ai lui Iisus Hristos și ne vom chema și noi „fii ai lui Dumnezeu“ după har (Matei 5, 9).

Cu aceste învățături și îndemnuri, Vă întâmpin la acest praznic lumnios cu cuvintele colindului străbun:

Lăudați și cântați și vă bucurați —

Lăudați pe Hristos-Domnul, Cel ce a venit în lume pentru mântuirea noastră. Cântați cu îngerii mărire Celui dintru înălțime, căci Lui i se cuvine cinstea și închinăciunea pentru toate darurile ce le-a revărsat și le revărsă asupra Bisericii noastre, asupra țării noastre, asupra lumii întregi și în viața fiecăruia dintre noi. Vă bucurați neconținut — cum ne îndeamnă și Sfântul Apostol

Pavel (Fil. 4, 4) — pentru că iată „prunc s-a născut nouă“, Iisus Hristos-Domnul, care vestește tuturor unitate, pace și bună-voire.

Să ne rugăm, dar, Domnului ca să trimită darurile Sale cele bogate, să ne lumineze cărările vieții și să ne întărească pașii pe calea slujirii Bisericii Sale sfinte, slujirii poporului nostru, slujirii omenirii întregi.

Fie ca — prin rugăciunile Maicii Domnului — să ne învrednicim a prăznui sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Bobotezei și Anul Nou cu pace și bucurie și Iisus Hristos să binecuvinteze familia, munca, viața noastră, ca să putem aduce roade bogate și pentru noi și pentru binele cel de obște.

Al vostru al tuturor de tot binele voitor în Hristos-Domnul,

† N I C O L A E

arhiepiscop și mitropolit

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Data în reședința Noastră mitropolitană din Sibiu, la praznicul Nașterii Domnului din anul 1968.

Nr. 7447/1968

† TEOFIL

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP
AL EPARHIEI ORTODOXE A VADULUI, FELEACULUI
ȘI CLUJULUI

Preacinstiului cler și tuturor dreptmăritorilor creștini din această eparhie: har și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos.

„După plecarea magilor, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicînd: Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo pînă ce-ți voi spune; fiindcă Irod are să caute Pruncul să-L omoare“
(Matei II, 13).

Iubiți credincioși,

În ziua a doua de Crăciun și în Duminica întâi după praznicul Nașterii Domnului ca și în ajunul Crăciunului, la ceasul al nouălea, Biserica noastră Ortodoxă a rînduit să se citească aceeași Evanghelie privitoare la fuga în Egipt și întoarcerea de acolo a Sfintei Familii.

Se citește de trei ori, în perioada Crăciunului aceeași pericopă evanghelică, fiindcă învățămintele cuprinse în ea sînt deosebit de folositoare pentru mîntuirea și pentru fericirea noastră a tuturor.

Ascultînd împlinirea din Sfînta Evanghelie, în mintea noastră se nasc, mai întii, un șir întreg de nedumeriri. De ce trebuie să fugă Fiul lui Dumnezeu, Fiul Celui nemuritor, de teama tiranului Irod? De ce n-a rînduit Dumnezeu mai degrabă moartea lui Irod, decît fuga acestor trei ființe nevinovate și lui Dumnezeu bine-plăcute? De ce nu a fost cruțată Maica Domnului, Dreptul Iosif și Pruncul cel ceresc de spăimă, de oboseală și de toate neajunsurile unui șurghiun? Plecarea în toiul nopții, pe nepregătite, într-o țară străină, îndepărtată, fără însoțitori și fără apărători, această poruncă i se pare slăbiciunii noastre o dispoziție aspră, grea și nemiloasă. Mai vîrtos după ce închipuirea noastră găsește alte ieșiri din primejdia ce-L păștea pe Nou-Născutul Împărat al iudeilor.

Îngerii — socotim noi — ar fi putut să-L răpească din fața ostașilor ucigași ai lui Irod, chiar în clipa cea mai critică. Se putea găsi un ostaș sau mai mulți care, luminați de îngeri, să prieapă pe Cine au înaintea lor și — înduioșați sau înspăimântați — să ocolească pe trimisul cerului. Călăii — gândim noi — puteau fi loviți de Dumnezeu cu năucire, cu orbire, cu gîlceavă între ei sau cu paralizie. Toate aceste scăpări erau desigur cu puțință. Numai că: *„gîndurile Mele nu sînt ca gîndurile voastre, nici căile Mele ca ale voastre, zice Domnul. Cît de departe sînt cerurile de la pămînt, tot atît de departe sînt căile Mele de căile voastre și cugetele Mele de cugetele voastre“* (Isaia LV, 8, 9).

Firii noastre îi este teamă de truda și de lupta trebuincioasă pentru cîștigarea fericirii, pentru dobîndirea mîntuirii. Firea noastră rîvnește o fericire ieftină, dacă se poate una gratuită, dobîndită pe nemuncite și fără caznă. Dar rînduiala cerului alta este. Ne-o arată Sfînta Evanghelie din ziua a doua de Crăciun în care vedem că scăparea vieții Pruncului dumnezeiesc se împlinește, nu printr-o împletire de minuni, ci prin fugă obositoare și prin suferință. *„Scoală-te și fugi...“* (Matei II, 13). Dumnezeu are față de faptura Sa, omul, dragoste de tată și grijă de părinte, dar totuși nu-l scutește pe om de osteneală, de frămîntare, de alergarea trebuitoare la salvarea sănătății, la întreținerea vieții, la agonisirea unui trai pașnic, îndestulat. Pe Cel ce astăzi, purtat în brațele Maicii Sfinte, merge în surghiun cu oboseală, îl vom vedea mai tîrziu trudind și asudînd, zi de zi, în atelierul dulgherului Iosif din Nazaret, ca orice lemnar obișnuit.

Viața Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și viața tuturor dreptilor a adevărit învățătura Sfîntului Duh scrisă în cartea Iov unde ni se arată că *„Soarta omului pe pămînt este ca soarta unui ostaș și zilele lui sînt ca zilele aceluia...“* (Iov VII, 1). Cînd nu poartă greul luptelor, se ostenește cu folos purtînd corvezi de tot soiul pe șantierul țării sale.

Zilele unui salahor, ale unui muncitor tocmît cu ziua, nu pot să fie zile goale, zile de trîndăveală sau de petrecere; ci zile pline de activitate vrednică de plată.

Este nimerit să facem aici o precizare nespus de mîngîitoare pentru noi cei credincioși. Cu adevărat sîntem îndatorați să pășim pe urmele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și să trudim cu încordare în ogorul Domnului și în ogorul țării noastre, asemenea soldatului și mercenarului de care face pomenire cartea Iov. Dar, spre deosebire de plata ostașului și a salahorului, plata

noastră multă este în ceruri. Răsplata noastră este răsplata cùvenită unor fii adoptivi ce sîntem. Recompensa noastră va fi recompensa îmbelșugată de care are parte moștenitorul unui împărat. Deși noi muncim neabătut la fel cu ostașii și cu simbriașii, retribuția noastră va fi împărătească, strălucitoare: *„Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că sîntem fii ai lui Dumnezeu. Și dacă sîntem fii, sîntem și moștenitori — moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos, dacă într-adevăr suferim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim. Ci socotesc că durerile ceasului de față nu pot să stea în cumpănă cu mărirea care va să se arate pentru noi“* (Romani VIII, 16—18).

Cu toate că Sfînta Evanghelië nu ne-o spune, noi putem să presupunem fără nici o teamă de-a greși, că Dreptul Iosif și Preacurata Fecioară Maria au împlinit porunca lui Dumnezeu cu toată seninătatea. Dreptul Iosif nu și-a pus întrebările pe care noi ni le-am fi pus în locul lui. Aceste îngrijorări și altele asemenea acestora, n-au tulburat nici o clipă inima și mintea dreptului Iosif. El pornește cu încredere neștirbită în ocrotirea Proniei cerești. Din această încredere izvorăște cu îmbelșugare calmul și seninătatea amîndurora. Ceea ce știe Maria Preacurata știe și înțeleptul Iosif. Și anume: că același inger al lui Dumnezeu care în noaptea aceasta aduce lui Iosif mesajul *„scoală și fugi“* —, cu puțină vreme mai înainte a vestit Preacuratei Fecioare mesajul cel plin de slavă și de bucurie: *„Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui preainalt te va umbri. De aceea și Sfîntul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema“* (Luca I, 35). Iisus Fiul lui Dumnezeu este cu ei. Iisus este comoara lor, mîngîierea lor, providența și reazimul lor.

Iubiți și preacinstiți creștini,

Nimic nu se întîmplă în lume fără știrea și îngăduința Atotstăpînitorul nostru Dumnezeu.

Prin scrisul inspirat al profetului Isaia, Dumnezeu însuși ne încredințează: *„Eu întocmesc lumina și plămădesc întunericul. Eu sînt cel ce urzește fericirea și aduce restriștea. Eu sînt Domnul care face toate acestea“* (Isaia XLV, 7). Dumnezeu care orînduiește toate fenomenele și evenimentele mari și mici, nouă credincioșilor ne poartă o specială grijă părintească: *„Nu se vînd, oare, cinci vrăbii cu doi bani? Totuși nici una din ele nu cade pe pămînt fără voia Tatălui vostru. Cît despre voi, pînă și perii*

din cap toți vă sînt numărați. Deci să nu vă temeți; voi sînteți mai de preț decît multe vrăbii" (Matei X, 29—31). Iată un adevăr din care, pentru inima credinciosului, izvorăște apa răcoritoare a împăcării cu tot ce ne trimite Dumnezeu.

Dacă vreodată spaima și îngrijorarea s-au introdus pe furis în sufletul său, credinciosul se reculege, se îmbărbătează cu nădejdea în Pronia cea milostivă a Tatălui ceresc. El își zice sîcși cu psalmistul: „Pentru ce ești mîhnit sufletul meu și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu, că mă voi mărturisii Lui, Izbăvitorul meu și Dumnezeul meu" (Ps. XLI, 6—7).

Dumnezeu este atotprezent, El este de față în tot locul și „nu este departe de fiecare din noi", El dăruiește tuturor viața, suflarea și toate lucrurile, „căci întru El viem și ne mișcăm și sîntem" (Fapte XVII, 27, 25, 28). Mai mult chiar decît atît. Creștinul liber de păcatul de moarte, creștinul „spălat, sfințit, îndreptat", acela poartă în sufletul său harul cel ceresc, poartă în ființa lui pe Hristos; pe Același Hristos pe Care Sfînta Maria L-a purtat în preacuratele ei brațe de Maică și Fecioară. Noi viem în Dumnezeu și Dumnezeu viază în sufletele noastre. Cîta înălțare pentru om!

Găsindu-se într-o astfel de stare privilegiată, creștinul purtător de Hristos, creștinul „Hristosor", se va simți mînat să strige fericit deodată cu psalmistul: „Domnul este lumina mea și mîntuirea mea, de cine mă voi teme? Domnul este apărătorul vieții mele, de cine mă voi înfricoșa?" (Ps. XXVII, 1).

Iubiții mei fii sufletești,

Trebuie-va totuși să ne temem și să ne înfricîșăm de cineva. De cine anume? De noi înșine, de libertatea și de slăbiciunea noastră. Dumnezeu ne-a copleșit cu dragostea Sa și cu darurile Sale. Dar nu ne-a făcut negreșitori. Am rămas sîbozi să uzăm, sau să abuzăm de binefacerile Sale. Am rămas slobozi să alegem între bine și rău, între ascultare și neascultare, între calea cea lată a dezmățului și între calea cea îngustă a cumpătării. Comoara nespus de prețioasă a darurilor lui Dumnezeu o purtăm în vase de lut slabe, o purtăm în firea noastră lesne greșitoare și alunecătoare, ușor amăgită de diavoli și de oameni cei înrăiți. De aici izvorăște nevoia să priveghem fără încetare și să ne rugăm după îndemnul cerescului nostru Dascăl: „Priveghiați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită. Căci duhul este osîrduitor, dar trupul neputincios" (Matei XXVI, 41).

În sfintele sărbători ale Nașterii Mântuitorului nostru, ni se îmbie prilej fericit de rugăciune sporită, de înălțare sufletească, de primenire a simțămintelor inimii, de creștere duhovnicească.

Iubiți credincioși,

Abia s-au scurs câteva zile de la marea sărbătoare națională a poporului nostru în care, duminică 1 decembrie, toți fiii Bisericii Ortodoxe Române am mulțumit lui Dumnezeu și L-am premărit pentru mărețul act al Unirii Transilvaniei cu România, pentru tot sprijinul acordat înaintașilor noștri, de-a lungul veacurilor, în lupta lor către libertate, unitate și progres.

Să nu se îndepărteze din inimile noastre recunoștința vie ce o datorăm lui Dumnezeu și pe care la 1 decembrie, mai înainte și după aceea, am mărturisit-o Atotmilostivului Dumnezeu, marile nostru binefăcător și ocrotitor.

Ingenunchiați cu trupul și cu duhul nostru în fața sfântului altar, crezând cu tărie că ne găsim apropiați de tronul harului, de ieslea peșterii din Belieem, să cerem cu deplină încredere, mila și binecuvîntarea cerescului Prunc, peste noi toți, peste familiile noastre, peste poporul nostru și peste Conducătorii înțelepți ai Patriei noastre iubite.

Cinstind cu evlavie amintirea înaintașilor care au vișat, au luptat și s-au jertfit pentru mărețele împliniri din istoria zbuciumată a poporului nostru; prețuind precum se cuvine impunătoarele înfăptuiri de azi, ne revine sarcina să ne arătăm vrednici de strămoșii noștri, vrednici de moștenirea ce ne-au lăsat-o; ne revine sarcina să susținem munca poporului nostru pentru viața cea nouă, pentru unitatea lui nezdruincinată; ne revine sarcina să ne însușim strădaniile lui către pace, înfrățire și progres.

La încheierea acestor părintești îndemnuri, rog pe Bunul Dumnezeu să vă ajute ca să petreceți sfintele sărbători ale Crăciunului, ale Anului nou și ale Botezului Domnului, cu pace, cu sănătate, cu bucurii curate și fiecare să le ajungeți întru mulți și fericiți ani.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți.

Al vostru rugător către Domnul și voitor de tot binele,

† T. E. O. F. I. L.
Episcopul Clujului

Cluj, la sărbătoarea Nașterii Domnului din anul 1968.

„Și Cuvîntul trup s-a făcut și s-a sălășluit
între noi și am văzut mărirea Lui, mărirea ca
a unuiu născut din Tatăl, plin de dar și de
adevăr“. (Ioan I, 14).

† VALERIAN

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL ORADIEI

Iubitorului de Hristos cler și tuturor binecredincioșilor creștini din această de Dumnezeu păzită Eparhie, har și îndurare de la Dumnezeu, Părintele nostru al tuturor, iar de la smerenia Noastră, arhieresti binecuvîntări!

Iubiții mei fii duhovnicești,

În sunet de clopoței și-n dulceața colindelor strămoșești, a sosit încăodată vremea să trăim fiorii fericirii și bucuriei imense pe care o aduce marele praznic al Nașterii Domnului Hristos, așa cum o cîntă copiii:

*„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos,
Mîlîtel și-nșășetel
În scutec de bumbăcel“.*

Căderea în păcat a celor dintîi cameni părea că a adus o ruptură totală și definitivă între Dumnezeu și om. Prăpastia dintre Creator și creatura Sa — omul — se lărgea și se adîncea din ce în ce mai mult în curgerea veacurilor și mileniilor. Dar tocmai în momentul cînd disperarea era gata să cuprindă sufletele tuturor oamenilor, cuprinse de ucigătoare îndoieli, iată că minunea mîntuirii celei mult așteptate se produce. Cuvîntul lui Dumnezeu cel neîncăput se lasă cuprins în trupul plăpînd al fiului unei fecioare curate din Nazaretul Galileei.

Momentul acesta istoric a trecut absolut neobservat, lumea întreagă continuîndu-și drumul ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, în aceeași situație fiind și împăratul roman August ca și oamenii săi Quirinus din Sira și Irod din Iudeia. Singur cerul a tresărit de lumină și glasurile oștilor îngerești au cutremurat văduhul cu dumnezeiasca cîntare: „Mărirea între cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt, pace, între oameni bună voire“ (Luca II, 14).

Pămîntul Iudeii cufundat în întuneric oferea pentru desfășurarea cutremurătorului spectacol o scenă umilă, ce părea a fi oglinda sufletului unei omeniri prăbușite: o peșteră transformată în stăul pentru dobitoace, drept casă de locuit, o iesle așternută cu resturi de paie ronțăite de niște animale flămînde, drept pat de odihnă și răsuflarea caldă a vitelor indifferente, drept sobă menită să îndulcească frigul iernii din peștera Betleemului.

Atmosfera aceasta umilă și săracă, o descrie și cîntecul colindei:

*„Sfînta Fecioară Maria
Va să nască pe Mesia,
Și umblă din casă-n casă,
Și nimenea nu o lasă.
Dar iată pe inserat,
Într-un grajd s-a așezat,
Și-a născut pe șin uscat
Prunc frumos și luminat“.*

Iubiții mei fii duhovnicești,

I. — În niște împrejurări ca acestea „*Cuvîntul lui Dumnezeu s-a făcut trup și s-a sălăsluit întru noi*“. În împrejurări ca acestea intră în arena lumii noastre Mîntuitorul ei, îmbarcat în *trup omenesc*.

Trupul său îndumnezeit prin har, supus ca orice trup omenesc tuturor neajunsurilor și suferințelor, n-a fost deosebit cu nimic de trupul cu care se naște orice copil, în afară de păcat. Trupul lui Hristos n-a fost scutit, pînă la sfîrșitul vieții sale pămîntești, de nici o durere fizică. Ba, dimpotrivă, viața avea să i se încheie în flăcările celor mai cumplite dureri, prin răstignirea de pe Golgota.

Și totuși, trupul acesta al lui Iisus se face singura punte de legătură între două lumi separate de o prăpastie imensă și de netrecut: împărăția lui Dumnezeu și împărăția păcatului. El, singurul trup omenesc pe care păcatul n-a putut pune stăpînire, avea să ia asupra Sa povara păcatelor întregii lumi, ca să le omoare pentru totdeauna prin groaznica sa moarte de pe cruce, așa cum o spune Sf. Petru: „*El a purtat păcatele noastre în trupul său pe lemn, pentru ca noi, murind față de păcat, să viețuim dreptății. Cu rănilor Lui noi toți ne-am vindecat*“ (I Petru II, 24).

Din planul mîntuirii noastre, trupul personal al Mîntuitorului n-a putut lipsi. Dumnezeu, pogorît în lume ca s-o mîntuiască,

trebuia să fie totodată și om deplin, pentru ca să poată fi înțeles și primit de oameni, iar opera Sa să dea roadele așteptate: „*Pentru aceasta a venit în chip de rob, nu cu năluciri înfricoșându-ne pe noi, ci dînd adevărată tîmăduire și trupului, zicînd: iată te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greșești*“. Trupul fiind locașul păcatului, trebuia ca *împăcarea* omului cu Dumnezeu să se facă chiar *în acest trup al cărnii lui Iisus*, cum spune Scriptura (Colos. I, 21—22).

Ideea aceasta a *întrupării lui Dumnezeu* nu poate pune în nedumerire pe creștinul adevărat, ci numai pe cel rătăcit și neștiutor. Încă din timpul Sf. Apostoli au apărut astfel de creștini rătăciți, contra cărora Sf. Evanghelist Ioan a dus un aprig război, prin scris și prin cuvînt, folosind chiar termeni destul de tari în combaterea lor. *Iubiților — scria el — nu dați crezare oricărui duh, ci ispitiți duhurile de sint — sau nu — de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume. Într-aceasta să cunoașteți duhul lui Dumnezeu; orice duh, care mărturisește pe Iisus Hristos venit în trup, este de la Dumnezeu. Și orice duh care nu mărturisește pe Iisus — în trup — nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui Antihrist* (1 Ioan IV, 1—3).

Fără trup omenesc, Iisus Hristos n-a voit să intre în istoria mîntuirii omenirii și nici să schimbe soarta ei, deoarece Mîntuitorul făgăduit oamenilor trebuia el însuși să fie pentru omul căzut modelul *omului nou*, restabilit prin har. Or, o ființă numai spirituală nu poate constitui un model desăvîrșit pentru o altă ființă alcătuită și din trup, nu numai din spirit. Folosind termenii Sf. Atanasie, putem spune că numai un *Dumnezeu înomînit* (întrupat) putea să deschidă calea spre realizarea *omului îndumnezeit*.

În felul acesta, Dumnezeu întrupat în persoana lui Iisus Hristos a devenit pentru creștini centrul istoriei și al preocupărilor noastre. Anii se socotesc pînă la El și de la El. Momentul nașterii Sale este începutul erei noastre, începutul unei lumi noi, restabilită în har și împăcată cu Dumnezeu. Hristos devine steaua polară a orientării creștinului în lume, prin ceața deasă a tuturor contradicțiilor ce chinuie sufletul omenesc sfîșiāt de îndoieli. Hristos este obiectul cel mai de preț al atenției și căutărilor noastre. Sufletele noastre îl caută cu ardoarea cu care-l căuta inima Mariei Magdalena, care dorea să-i aducă mirul recunoștinței sale nu numai în casa lui Simon Leprosul, ci și după moarte, în mormîntul săpat în piatră; pentru că trupul preamărit

după învierea lui Hristos este pentru noi Alfa și Omega, începutul și sfârșitul marelui nostru destin, este singurul sens al vieții noastre de creștini.

Dragii mei fii în Domnul,

II. — Mîntuitorul nu putea să rămînă în veșnicie printre noi cu trupul Său personal din Betleemul Iudeii. Biruind păcatul, lumea și moartea, preamărit fiind acest trup după înviere, trebuia să părăsească lumea, reaşezîndu-se de-a dreapta Tatălui. În dragostea Sa cea mare pentru ființa omenească, și pentru ca noi să nu rămînem orfani de Dumnezeu, Iisus Hristos a făcut ca trupul Său să rămînă totuși veșnic în lume, sub o formă nouă, sub forma trupului euharistic, sub forma Sf. Împărtășaniei, instituită atunci cînd a spus: „*Luați, mîncăți, acesta este trupul Meu, carele se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor*“, și „*Beți dintru acesta toți, acesta este sîngele Meu al legii celei noi, carele pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor*“, adăugînd apoi: „*Aceasta s-o faceți întru pomenirea mea*“ (Luca XXII, 19—20).

Din acest moment, Trupul euharistic al lui Iisus apare în lume, ca să-i țină locul în chip minunat și desăvîrșit *Trupului Său personal*, care avea să se înalțe curînd la cer. Pentru aceea, cel ce se exclude singur de la această comuniune cu trupul euharistic al Domnului, o face cu riscul pierderii vieții sale spirituale, a vieții veșnice, după chiar spusa Lui: „*Amin, amin, grăiesc vouă, de nu veți mîncă Trupul Fiului Omului, și de nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață întru voi... că cel ce mănîncă trupul meu și bea sîngele meu, rămîne întru mine și Eu întru el*“ (Ioan VI, 53—56).

Cel ce greșește deci față de acest Trup euharistic al Domnului se face vinovat față de Hristos însuși, cu care se identifică. De aceea Sf. Ap. Pavel atrage atenția creștinilor, spunînd: „*Oricine mănîncă pîinea sau bea paharul Domului cu nevrednicie, se face vinovat față de însuși Trupul și Sîngele Domnului*“ (I Cor. XI, 27).

Iisus Hristos, cel născut în peștera Betleemului, este veșnic prezent cu trupul său între noi prin Sf. Împărtășanie, dîndu-ne fiecăruia în parte posibilitatea, atunci cînd ne împărtășim cu vrednicie, să trăim întru El și El întru noi. Minunea aceasta, învăluită într-o mare și minunată taină, neînțeleasă de mintea omenească, se face, după Sf. Ioan Damaschinul, prin puterea Duhului Sfînt, tot așa cum Hristos însuși și-a luat trupul Său

din Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, tot prin umbrirea Sf. Duh.

„Nu știm nimic mai mult de cât că Trupul acesta euharistic este Cuvîntul adevărat, lucrător și atotputernic al lui Dumnezeu, dar chipul cum se face acest lucru, nu poate fi cercetat“. De un singur lucru însă nu-i este îngăduit nici unui creștin să se îndoiască și anume că *„pîinea și vinul nu sînt doar icoana Trupului și Singelui lui Hristos, ci însuși Trupul îndumnezeit al Domnului“* (Dogmatica IV, 13).

Chiar dacă taina prefăcerii pîinii și vinului în trupul și sîngele lui Hristos depășește puterea de înțelegere a minții omenești, necesitatea împărtășirii cu Trupul euharistic al Domnului este mai presus de orice îndoială. Aceasta a poruncit-o însuși Hristos și o cere și practică Biserica de aproape două mii de ani.

Dacă trupul personal, istoric și real al Mîntuitorului a fost puntea de legătură între două lumi vrășmașe, Trupul Euharistic al Domnului este o scară asemănătoare cu cea din viziunea lui Iacob, care unea cerul cu pămîntul, este scara cea cu infinite trepte, care duce spre desăvîrșirea noastră a oamenilor, spre asemănarea noastră cu Dumnezeu. Este scara pe care omul, izvorît de lîngă Creator, se reîntoarce înnoit la sînul lui Dumnezeu. Căci orice credincios, ce ia cu vrednicie Trupul euharistic, poate să spună împreună cu marele Pavel: *„Nu mai sînt eu cel ce viiez, ci Hristos este cel ce viază întru mine!“* (Galat. II, 20). Împreună cu Sf. Ignatie Teoforul, toți trebuie să fim convinși că Trupul Euharistic al lui Hristos este *„singurul leac al nemuririi noastre“*. Leacul acesta al nemuririi este la îndemîna tuturor, căci spre deosebire de *Trupul personal* al Mîntuitorului, care este unul singur, limitat în spațiu, Trupul Euharistic al Mîntuitorului se găsește întreg și real pe orice altar de biserică creștină, pînă la sfîrșitul lumii. *„El se șfarmă, dar nu se desparte“*, în fiecare pămîntică fiind Iisus întreg; *„se mănîncă pururea și niciodată nu se sfîrșește, iar pe cei ce se împărtășesc îi sfințește“*. Trupul euharistic al lui Iisus se află permanent atît de aproape de fiecare din noi, încît nimeni nu se va putea desvinovăți la judecata cea mare, că nu l-a găsit și de aceea nu s-a împărtășit cu el.

Dragii mei fiți întru Hristos,

III. — Dacă Trupul personal al lui Hristos s-a prelungit în timp sub forma *Trupului Euharistic*, spre a se putea realiza prezența materială și reală a Domnului în lume și a face astfel po-

sibil progresul vieții noastre duhovnicești, *Trupul Euharistic* la rîndul sau ajunge la desăvîrșita lui împlinire abia în *Trupul tainic* al lui Iisus, ca o urmare firească a împărtășirii noastre continue cu Trupul și Sîngele lui Hristos. Aceasta pentru că participarea neînteruptă a Sf. Împărtășanii duce pe credincioși la conștiința fermă că ei nu sînt numai niște indivizi izolați în lume, ci membrii unei comunități perfecte, și adevărate mădule ale unui *singur trup*, *Trupul tainic al lui Hristos*, care este Biserica.

Pentru aceea, pe drept cuvînt Sf. Pavel se întreabă: „*Pîinea pe care o ȋringem, nu este oare ȋmpărtășirea trupului lui Hristos? Dar dacă e o singură pîine, un singur trup sîntem și noi cei mulți, de vreme ce toți dintr-o pîine ne ȋmpărtășim*” (I Cor. X, 16—17). Este limpede prin urmare că Trupul euharistic al lui Hristos, această pîine unică din care toți mîncăm, reușește să facă din toți cei ce se ȋmpărtășesc cu vrednicie, un singur trup, Trupul tainic al lui Hristos după cuvîntul aceluiași apostol: „*Voi toți sînteți trupul lui Hristos și mădule ȋiecare ȋn parte*” (I Cor. XII, 27).

În ȋnțelesul adevărat creștin, *trupul tainic al lui Hristos* nu este doar o metaforă, ca în celebra fabulă romană a lui Mene-nius Agripa, care voia să refacă armonia socială în stat ȋnspirat de raportul armonic dintre cap, stomac și toate organele trupului omenesc. *Trupul tainic* al lui Hristos — Biserica — are un sens realist. Noi sîntem adevărate mădule ale acestui Trup și legați, alit de organic laolaltă, ȋncît „*dacă un mădular suferă, toate mădulele suferă ȋmpreună, iar dacă un mădular este cinstit, toate mădulele ȋmpreună se bucură*” (I Cor. XII, 26).

Trupul tainic al lui Hristos nu este altceva decît Biserica Lui. El fiind capul ei, veșnic nedespărțit de ea. El o iubește în așa măsură, că s-a dăruit pe sine ȋnsuși ca jertfă pentru dînsa (Efes. V, 25), „căci Biserica fiind trupul lui, ea este „*ȋnsăși ȋmplinirea*” (Efes. I, 23), justificarea, mîntuirea și scȋpul venirii Sale în lume.

În cadrul acestui *trup tainic*, care este *Biserica lui Hristos*, orice creștin aluneCAT pe panta desfrîului sau a oricărui alt păcat, nu face altceva decît să transforme mădulele lui Hristos în mădulele unei desfrînate (I Cor. VI, 15), ceea ce trebuie să ȋnspire groază și dezgust oricărui creștin bun. În trupul tainic al lui Hristos toate mădulele trebuie să funcționeze perfect și-n armonie unul cu altul, ȋn vederea binelui comȋn, ȋn vederea armoniei obștești (I Cor. XII; 27—30 și Rom. XII, 4—5)..

De atitudinea pe care o vom lua față de aceste trei forme ale trupului lui Hristos — trupul personal omenesc, trupul euharistic și cel tainic — depinde soarta noastră a creștinilor, ca indivizi și colectivitate. O greșită înțelegere a lor sau nesocotirea lor totală, pot da naștere unor urmări deosebit de grave pentru calitatea noastră de creștini în parte și ca Biserică în general.

Învățătura de credință ce v-am expus-o la sărbătorirea Întrupării Domnului din anul acesta, este puțin cam greu de reținut, dar am socotit de datoria mea să vă fac atenți asupra ei, pentru a vă da seama de ce credeți și de ce mărturișiți pe Iisus Hristos ca Dumnezeu și Mîntuitor al nostru al tuturor.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Ca cetățeni buni ai patriei noastre pămîntești — România Socialistă — trebuie să ne aducem aminte că în anul acesta la 21 octombrie s-au împlinit douăzeci de ani de cînd s-a refăcut unitatea de suflet și credință a Ardealului românesc și ortodox.

Refacerea unității de suflet și credință a Transilvaniei este o urmare logică și o necesitate istorică pe care o cerea unitatea politică a românilor, ce s-a realizat la 1 decembrie 1918, care la rîndul său s-a consolidat prin cuceririle democratice ale poporului nostru de la 23 August 1944, de cînd în patria noastră poporul își este singur stăpîn, împărat, rege și boier.

Cuceririle politice, sociale, naționale și duhovnicești dobîndite de poporul român sînt realizări ce fac din patria noastră România Socialistă un bastion puternic în concernul popoarelor, care doresc și luptă pentru pacea și progresul lumii.

Prin actul de la 1 decembrie 1918 s-a consfințit oficial un act măreț — *unitatea* — care exista de fapt aproape de două milenii în sufletul și inima românilor, unitate care n-a putut fi distrusă, ștearsă sau slăbită. Nici un obstacol fizic sau moral n-a putut împiedica exercitarea legăturilor fizice și morale dintre românii de pretutindeni. Ei toți s-au simțit într-o unitate de grănit, simțindu-se frați adevărați, avînd un singur suflet, o singură credință și o singură apartenență națională, cea românească.

În trecutul nostru istoric, poporul român a avut de întîmpinat multe adversități, nedreptăți și asupriri. Prin marile sărbători amintite, România Socialistă s-a ridicat pe un prag de lumină, de libertate, progres și fericire. Noi putem astăzi să ne mîncăm bucățița de pîine în pace și-n libertate și dorim ca toate națiile, rasele și credințele religioase — de la noi și de pretutindeni —

să nu fie înrobite, lipsite de libertate, belșug și fericire, tocmai pentru că noi cunoaștem gustul amar al nedreptăților sociale, naționale la care ne-au supus alții.

Sîntem recunoscători Guvernului Poporului care a înlesnit tuturor cetățenilor României Socialiste putința de a trăi liber și a se dezvolta tot așa de liber, fără de nici o discriminare națională, rasială sau religioasă. Aceeași pace, libertate, belșug și fericire dorim tuturor oamenilor și tuturor popoarelor, la praznicul Crăciunului anului 1968: „*Pe pămînt pace, între oameni bună-voire!*”.

În aceste gînduri vă îndemn pe toți să fiți uniți în cuget și-n simțiri, în jurul Bisericii Ortodoxe Române și în jurul conducerii patriei noastre dragi și scumpe, Republica Socialistă România, unitatea noastră a tuturor fiind garanția țării și fericirea patriei și a poporului.

Praznicul Nașterii Domnului și Anul Nou 1969, să vă aducă tuturor bucurie, pace, deplină mulțumire sufletească și sporirea dragostei fierbinte de neam, de lege și de toți semenii noștri, ori care le-ar fi nația, rasa sau credința religioasă.

Maica Sfîntă să vă poarte în rugăciunile ei curate și Fiul ei Cel Prea Sfînt, a cărui naștere o preamărim, să vă ocrotească pașii vieții cu har și dar de sus, ajutor cerînd pentru voi de la toți sfinții și îngerii aleși ai lui Dumnezeu.

Praznic îndestulat de bunătăți pămîntești și cerești și An Nou fericit vă doresc.

Arhierești binecuvîntări vă împărtășesc tuturor!

Al vostru rugător către Dumnezeu!

VALERIAN ZAHARIA

Episcopul Oradiei

UNIREA TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA

Sărbătorim la 1 decembrie — împreună cu întregul popor — a cincizeca aniversare a unirii Transilvaniei cu România, proclamată de Adunarea celor peste 100.000 de reprezentanți ai poporului de pe Cîmpul lui Horea de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Aceasta aniversare ne duce cu gândul în trecut la luptele de veacuri ale poporului nostru pentru libertate, unitate națională și dreptate socială, — și preluînd după cuviință vrednicia înaintașilor ne cheamă să întărim astăzi unitatea nezdruincată a întregului popor în jurul Conducătorilor lui înțelepți, pentru înflorirea patriei noastre scumpe, România socialistă.

Privind peste trecutul zbuciumat, ne dăm seama că — cu toate că românii au fost despărțiți vreme de secole în trei provincii — ei tot una au fost și una s-au străduit să fie. Făuritorul istoriei, deci și al unirii de la 1918, este poporul. Zămislit pe teritoriul Daciei lui Decebal din împreunarea dacilor cu românii, poporul nostru și-a menținut existența unitară — ca popor — în hotarele străvechi. Pămîntul acesta este un întreg rotunjit în jurul lanțului Carpatic, Transilvania fiind în inima lui. Carpații n-au fost niciodată stavilă între cei de-o parte și cei de cealaltă parte, ci au constituit — prin plaiurile, văile și trecătorile lor — punte de legătură, factor de unitate, de trecere dintr-un loc în altul. Conștiința că noi „ni-s de aici“, că sîntem băștinași, legați de milenii de acest pămînt, pe care l-am făcut roditor prin muncă și l-am apărat prin luptă, s-a răsfrînt în sentimentul statorniciei și continuității noastre și a creat acea simbioză spirituală cu pămîntul țării, cu glia strămoșească, atît de caracteristică poporului român.

Unitatea poporului, însă, și-a găsit expresia și în: unitatea de structură bio-psihică; unitatea de limbă; unitatea de cultură populară și — mai apoi — de literatură și artă cultă, izvorîta

tot din valorile autentice ale poporului; unitatea economică, Transilvania, Țara Românească și Moldova fiind complementare și gravitînd spre o viață economică unitară; unitatea de luptă pentru apărarea independenței, împotriva valului otoman (Mircea cel Bătrîn, Ioan Corvin, Ștefan cel Mare etc.); unitatea bisericească în aceeași credință, aceleași sfînte slujbe și aceleași rînduieli. Putem spune dar, că unitatea s-a manifestat în toate sectoarele vieții poporului nostru: glia strămoșească, specificul spiritual și biologic; limba, cultura, economia, politicul, religia. Dacă — totuși locuitorii „Daciei” s-au văzut despărțiți de granițele a trei provincii, aceasta se datorește împrejurărilor istorice din Evul Mediu. În inima lui poporul s-a știut însă una. Aspirăția spre unitatea statală și-a găsit întruchiparea pentru scurt timp în șapta măreață a lui Mihai Viteazul, care a devenit la Alba Iulia Domn al Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei, simbolizînd această unitate prin reunirea steagurilor (trei culori) și a stemelor într-un singur steag și o singură stemă. Actul acesta epocal a strălucit peste veacuri ca un permanent imbold la luptă pentru cucerirea libertății și unității într-un singur stat național român. Lupta aceasta s-a manifestat cu vigoare în 1848. — cînd revoluționarii români năzuiau la reînvierea Daciei și masele populare de pe Cîmpia Libertății cereau unirea „cu Țara”. Ea a ajuns parțial la biruință prin Unirea Țării Românești cu Moldova (1859) și prin cucerirea independenței (1877). Ea s-a împlinit în 1918 prin unirea Transilvaniei cu România; ca urmare a luptei maselor populare din Transilvania și din România. Ea a fost favorizată de afirmarea pe plan internațional a dreptului fiecărui popor la o viață liberă într-un stat național și de prăbușirea imperiilor care țineau popoarele în robie, sub loviturile valului revoluționar ce a cuprins întreaga Europă.

Trebuie să remarcăm că în lupta de secole pentru libertate, dreptate socială și unitate au fost întotdeauna alături oamenii muncii români, maghiari, germani; în conviețuirea seculară, în munca de creare a unei culturi și civilizații specifice, în atașamentul pentru patria comună, pentru aceleași cauze superioare, s-a creat prietenia dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Unitatea într-un singur stat a fost desăvîrșită prin făurirea României Socialiste, patria tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate sau credințe religioase. Desființîndu-se exploatarea omului de către om și poporul devenind stăpînul bo-

găliilor țării și stăpîn pe soarta sa, unitatea și libertatea statului nostru, a poporului, a devenit o realitate deplină, o forță de ridicare a patriei noastre pe noi trepte de cultură și progres.

Contribuția Bisericii noastre în decursul istoriei la unitatea poporului este prezentată pe larg în acest număr festiv. Unitatea religioasă a fost unul din factorii de unitate și Biserica a sprijinit lupta poporului pentru realizarea unității statale. Însuși faptul că românii de pretutindeni aparțineau aceleiași Biserici, în așa fel încît în orice biserică românească ar fi intrat preotul sau credinciosul român se simțea ca acasă, căci erau aceleași sfinte slujbe, aceleași rînduieli și aceleași învățături de credință — a constituit un element de unitate și națională, nu numai bisericească. Mitropoliile Țării Românești și Moldovei erau în strînse legături cu Mitropolia Transilvaniei, circulația vlădicilor, preoților, călugărilor, credincioșilor, cărților, artei bisericești, ajutoarelor frățești etc. fiind neîntreruptă chiar și în timpuri grele, cînd împărații au interzis continuarea acestor legături.

O contribuție însemnată a Bisericii a fost traducerea și tipărirea cărților bisericești în limba română pentru „întreaga seminție românească” (sec. XV—XVIII), prin care s-au pus bazele limbii literare române și s-a răspîndit conștiința unității tuturor românilor. Vlădicii — ca Simion Ștefan de la Alba Iulia, Dosoftei de la Iași, Damaschin de la Rîmnicul-Vîlcea, Antim de la București ș. a. — au dăruit limbii române și poporului român cărți în o limbă populară, înțeleasă de toți, cărți care au circulat în toate provinciile românești. Ei au afirmat în predoslovii unitatea bisericească și națională a poporului de pe ambele versante ale Carpaților.

La fel — mai ales în Transilvania — școlile confesionale, singurele școli transilvane în limba română (seminarii, școli pedagogice, gimnazii, licee, școli comerciale, școli populare), au fost centre de luminare a poporului, de îndrumare a lui spre progres cultural, economic, național și de însuflețire pentru cauza libertății și unității naționale. În mare parte episcopii și preoții au fost ostenitori neobosiți și în Asociația culturală „Astra” și în înființarea de asociații economice, în călăuzirea spre meserii, comerț, școli înalte etc. De aceea Nicolae Iorga a numit pe drept cuvînt Transilvania românească țară de „sate și preoți”, căci preotul avea un rol de frunte în satul transilvănean, făcîndu-se — după cuvîntul Sf. Apostol Pavel — „tuturor toate”. Conform Statutului organic al lui Șaguna, Adunările Eparhiale și Congresul

Național Mitropolitan, formate din 2/3 credincioși (mireni) și 1/3 preoți dezbăteau nu numai chestiuni bisericești, ci și alte chestiuni ale poporului român din Transilvania.

În sfârșit, amintim faptul că Biserica a fost alături de popor în momentele de răscruce ale vieții lui. Așa găsim credincioși și preoți în revoluțiile lui Doja, lui Horia, Cloșca și Crișan, lui Tudor Vladimirescu, în revoluția din 1848, în mișcarea pentru unirea Principatelor române, în războiul pentru independență, în răscoala de la 1907, în realizarea unirii din 1918. Trebuie să remarcăm faptul că — deși după 1700 credincioșii români din Transilvania au fost împărțiți prin silnicia împăraților habsburgi în două Biserici — totuși ei au rămas una în legea strămoșească și una în slujirea intereselor superioare ale poporului român. Așa cum Biserica, înainte de 1700, prin unitatea ei a sprijinit unitatea poporului, și după 1700 — aceeași Biserică — despărțită formal în două — a fost alături de popor. Unitatea aceasta se exprimă spre exemplu în faptul că episcopul Inochentie Micu cheamă pe uniți și pe ortodocși la sinod ca să discute problemele drepturilor poporului român, în faptul că episcopii Gherasim Adamovici și Ioan Bob înaintează împreună Dietei și împăratului Supplex Libellus Valachorum, că episcopii Moga și Lemeny împreună fac intervenție pentru drepturile românilor de pe pământul crăiesc și pentru păstrarea limbii române în școlile confessionale, că episcopii Andrei Șaguna și Lemeny prezidează Adunarea din 1848 de pe Cîmpia Libertății și prezintă apoi doleanțele poporului român (ca șefi de delegații) — primul la Viena și Budapesta, celălalt la Cluj. Aceeași conlucrare găsim și în procesul Memorandumului și în activitatea Astrei și în cultivarea sentimentului național. De aceea a apărut ca un fapt firesc prezența episcopilor, consilierilor, teologilor, preoților și credincioșilor — într-o frumoasă înfrățire — și la evenimentele epocale din 1918, la marea adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Era firesc ca în 1918 — odată împlinită unirea Transilvaniei cu România — să se realizeze și cuprinderea tuturor ierarhilor, preoților și credincioșilor români într-o singură Biserică Românească de vreme ce împărăția habsburgică — sprijinitoarea despărțirii în două Biserici — se prăbușise și visul unității tuturor românilor se realizase, mai ales că în cele două Biserici era vie aceeași lege strămoșească, legea tuturor credincioșilor români.

Ceea ce nu s-a realizat atunci, datorită anumitor forțe politice interne și externe, s-a realizat în 1948 când poporul a ajuns să-și făurească singur soarta și clerul și credincioșii au fost liberi să-și realizeze visul refăcerii unității bisericești de dinainte de 1700. Refacerea unității într-o singură Biserică românească nu este numai un act de însemnătate religios-bisericească, ci și de însemnătate națională. Unitatea bisericească e o contribuție la unitatea patriei, la unitatea poporului. Ea ne adună pe toți nu numai în aceeași viață religios-morală, ci și în aceeași slujire a intereselor superioare ale poporului nostru. Faptul că sîntem cuprinși toți în aceeași Biserică, una și nedespărțită, liberă și independentă, identificată cu țara și poporul, este o contribuție la propășirea patriei noastre, una și nedespărțită, liberă, suverană și independentă.

Dar aniversarea celor 50 ani de la unirea Transilvaniei cu România nu e prilej numai de retrospectivă istorică. Ea e un indemn pentru toți de a întări unitatea noastră bisericească, de a ne darui întreaga ființă pentru ca — împreună cu oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate și credință religioasă — să muncim și să ne străduim cu însușețire pentru înălțarea patriei, pentru unitatea nezdruincinată a poporului, pentru înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, pentru pace și colaborare între popoarele lumii. Numai în felul acesta ne vom dovedi vrednici de înaintașii noștri, de mărețele realizări ale poporului nostru, de imperativele supreme ale momentului istoric actual și vom împlini voia lui Dumnezeu, voia lui Iisus Hristos, care ne cheamă la unitate, pace, dreptate, libertate, dragoste și bunăvoință.

† N I C O L A E
Mitropolitul Ardealului

TRANSILVANIA — PĂMÎNT STRĂBUN IZBĂVIT

Patria e o ființă vie. Ființă vie este și Transilvania. De aceea, de una; ca și de cealaltă, te poți apropia ca de un sanctuar.

... Iar Transilvania e sanctuar — un sanctuar național — al prezenței noastre brave, neîntrerupte, pe aceste plaiuri, pe care le numim cu convingerea definitivă care-ți aduce tot sufletul în ochi și toată vibrația inimii pe buze, ale noastre, din veci și pentru de-a pururi. Alte „neamuri“ au venit și s-au sălășluit aici, alături de noi, între noi, trăind laolaltă cu noi. Noi n-am venit: sîntem de-aici!

Ca orice ființă vie, Transilvania are o istorie — istoria ei — căci trupul acestei ființe vii — fără de moarte — e un pămînt, iar sufletul ei e un popor. Pămîntul, cu bunurile lui, poporul, prin toate surlele asprei lui măreții de două ori milenare, azvîrle-n creștetul veacurilor, ca o sfidare împletită din oftat și speranțe, certitudinea dăinuirii noastre neclintite la această răs-cruce a lumii: „Toți românii dintr-o sîntînă cură“! (Iar cei din Ardeal, mai neaoși sînt).

Pămîntul Transilvaniei cuprinde pămîntul dintre Carpați și Munții Apu-seni, împreună cu Banatul, Crișana și Maramureșul. El intră integral în com-ponența provinciei care se numește astăzi, în vorbirea curentă, Transilvania.

În înțelesul istoric al numirii, Transilvania cuprinde teritoriul situat între Carpați și Munții Apuseni, sau ceea ce numim în mod obișnuit Ardealul.

Ardealul este centrul sau inima pămîntului românesc. El este cetatea naturală a pămîntului străbun. Această „cetate“ este apărută — sau, mai cu-rînd încinsă — de o centură de munți jalnici, care i-a împus anticului Iordanes (sec. VI d.Hr.) imaginea întâlnită în opera sa: „Dacia... ad coronae speciem arduis Alpibus emunita“ (Cetate încinsă cu o cunună de munți; la G. Popa Lisseanu: *Izvoarele Istoriei Românilor. XIV. București 1939, p. 26*).

Munții noștri au o caracteristică aparte: sînt atît de prietenoși încît — cum se exprimă un istoriograf român contemporan — „îngăduie viața ome-nească pe toată întinderea lor, de la poale pînă spre vîrfuri“. (C. C. Giu-

rescu: *Transilvania în istoria poporului român*. București 1967, p. 9). În „împărăția” lor căptușită cu o vegetație îmbelșugată, omul s-a simțit la el acasă, ca și sălbătăciunea codrilor: muntele i-a dat adăpost și arme de apărare în vreme de izbeliște, muntele l-a hrănit cu rodul plaiurilor pe care se practică din vremuri străvechi agricultura și mai ales cu „fruptul” oilor care-i pozează de veacuri, în cârduri, pășunile. Munteanul carpatin practică și vânătoarea, mai mult pentru desfătare — ca o anumită categorie de sportivi din zilele noastre — arareori din necesitate.

„Cetate naturală” a pământului românesc, Transilvania a exercitat un rol protector de prim rang: centru de rezistență și loc de refugiu, ea a ocrotit „nu numai viața mereu amenințată a populației de baștină, dar și pe aceea a elementelor de colonizațiune, pe a secuilor și a sașilor, dându-le puțința să-și păstreze veacuri de-a rândul obiceiurile și civilizația proprie”. (I. Lupaș: *Transilvania „inima teritoriului etnic românesc”*. Sibiu, 1945, p. 17).

Dar Transilvania este și „casa apelor” pământului străbun. De aici pleacă în sfori argintii care, pe traseu, cresc mereu și se învolutează uneori tumultuos, râurile ce străbat radiar, ca spinele unei roți, pământul Patriei. Din inima Transilvaniei pornesc, ca doi frați gemeni îmbușnați de cine știe ce pricină de joacă, și Mureșul (anticul Maris) și Oltul (străvechiul Aluta). Cel dintâi își mână apele molcome spre Soare-apune, ca și când ar vrea să pună hotar pământului românesc, cuprinzându-l apoi într-o tandră îmbrățișare lichidă. Celălalt, după ce hoinărește o vreme „alene”, prin „țările” ardelene de la călcâiul Carpaților, se opintește brusc spre Miazăzi și ferestruind cu înverșunare pieptul de granit al muntelui, țîșnește biruitor ca o prevestire de bine în spre țărîmuri surori ale celor din care vine, întâlnindu-se în Dunăre cu frăține-său părăsit la Hăjmașul Mare.

În aceeași vreme, Crișurile și Someșurile aleargă de milenii spre Cîmpia Tisei, Trotușul și Bistrița își mână hergheliile de cai-putere spre Siret, Jiul și Buzăul, la două capete de țară, își rostogolesc spre Dunăre apele neastîmpărate. E un iureș de mărturie firești care afirmă și ele unitatea teritoriului locuit de români și dreptul nostru imprescriptibil de a-l stăpîni și munci cîtă vreme va fi suflare românească sub soare. „Depart de-a forma un zid sau o barieră masivă, greu de străbătut, așa cum sînt Alpii, Pirineii sau Caucazul, Munții Carpați prezintă, dimpotrivă, multe locuri pe unde se poate trece cu ușurință de pe un versant pe celălalt. Dacă, la acestea, adică la văile râurilor, se adaugă și drumurile și potecile numeroase peste plaiuri, atunci se poate afirma, pe drept cuvînt, că legătura între Transilvania și celelalte țări românești a fost și este ușoară și permanentă”. (Giurescu: O. c., p. 14). Încă în secolul al XVIII-lea, Mihai Cantacuzino indica nu mai puțin decît 46 de locuri prin care se trece cu carul, cu calul sau cu piciorul, peste Carpații meridionali, în Transilvania. (La Giurescu: O. c., p. 14). Plaiurile și drumurile de culme,

cîtreierate zi de zi de la începutul primăverii, — „cînd învie muntele de su-
 netul tălăngilor de la turmele de oi, de fluierul ciobanilor și de gospodăria zgo-
 motoasă de la nenumăratele stîni populate cu tineri și cu bătrîni deopotrivă“
 — pînă toamna tîrziu, sînt resfirate pretutindeni în orice cot al Carpaților.
 Această constatare o făcea de-altfel și dieta transilvană, întrunită în luna mai
 1619, la Alba Iulia, dispunînd să fie astupate toate potecile și trecătorile
 spre Muntenia și Moldova, deoarece experiența arată că, deși este împresurată
 Țara transilvană cu munți înalți, totuși dușmanul dinafară a putut să pă-
 trundă adeseori aci, fiind „aproape din fiecare sat de sub munte drumurile
 libere, deschise spre cele două Țări române“. (Lupaș: O. c., p. 12). Aceste
 realități dezminț încercările facile, vădit neștiințifice — din fericire: puține
 și lipsite de prestigiul opiniei de specialitate — care s-au căznit să înfățișeze
 Carpații ca o „graniță gigantică“, aproape impenetrabilă, o graniță care n-ar
 putea fi trecută decît prin pasuri de munte și prin „văi înguste“, și acestea
 reduse ca număr. (Textual: „... und solches gibt es nicht viele“. Andrei Rónay:
 Geographisch-statistisches Übersicht Grossrumäniens, — în vol. Em. Lukinich;
 Die siebenbürgische Frage. Budapesta 1940, p. 176, — la I. Lupaș: O. c.,
 p. 12). Un atlas de largă răspîndire (Knaur's Weltatlas) făcea aceeași crasă
 eroare, vorbind în ediția sa din 1928 despre Alpîi transilvani „săraci în tre-
 cători și fără populație“ (die passarmen und menschenleeren transilvanischen
 Alpen). Eroarea fiind sesizată, afirmația aceasta a fost scoasă din textul ediției
 apărute în anul 1939.

Transilvania — constata învătăatul academician român Simion Mehedinți
 — apare ca simburile unui întreg orografic ale cărui părți se îmbină organic
 (Idem, p. 13).

Transilvania este totodată — cum arătam mai sus — și „centrul hidro-
 grafic al întregului sistem de rîuri care au sculptat și sculptează pămîntul ro-
 mînesc“. (Idem, p. 14).

Savantul geograf Gheorghe Vîlsan, fost membru activ al Academiei
 Romîne, arăta — într-un studiu despre „Transilvania în cadrul unitar al
 pămîntului și Statului român“ — cît de greșită este opinia unor geografi pri-
 piți care credeau „nu numai că au găsit explicarea evoluției popoarelor și sta-
 telor în înfățișarea geografică a teritoriului, dar chiar că au dreptul să prooro-
 cească binefaceri sau calamități viitoare pentru state, de pe liniile înscrise pe
 fizionomia pămîntului, tot așa cum cărturăresele citesc ursita omului de pe
 liniile palmei sau cum astrologii fixează horoscopul de pe figurile constela-
 țiilor și de pe mersul planetelor“.

Factorul geografic își are însemnătatea lui obiectivă și influența pe care
 o exercită el asupra elementului uman este cu neputință de contestat în mod
 valabil. A ridica însă ponderea lui în evoluția elementului uman la rang in-
 admisibil de determinism, aceasta e mai mult decît exagerare: este de-a dreptul

„misticism geografic“, cum l-a definit, biciuindu-l acidulat și corect, G. Vâlsan. Teritoriul — oricât ar fi el de darnic sau de neprielnic de la natură, creștinește vorbind: de la Dumnezeu — nu trebuie ridicat „la rang de divinitate“ care răsplătește sau răzbună. (Vâlsan: Cetatea de Munți, p. 12; la I. Lupaș: O. c., p. 16). Marele savant român a demonstrat în chip definitiv că ceea ce s-ar putea numi însușirile fizice ale pământului sînt a se considera, de pe poziție științifică, doar niște virtualități sau potențe care urmează să fie puse în valoare prin capacitatea de creație, prin osîrdua, hărnicia și inteligența popoarelor. „Omul sfintește locul“, nu invers! „Acțiunea factorului geografic este în funcțiune mai ales de forța dinamică a factorului uman, chemat să o valorifice. De aceea va trebui să admită cercetătorul nepreocupat că importanța primordială revine factorului uman. Cînd acesta se întîmplă să fie alcătuit dintr-o masă etnică viguroasă și covîrșitoare, cum e cazul în cetatea carpatică, importanța primordială revine acestui factor etnic, față de care toți ceilalți apar ca fiind de ordin secundar. Realitatea etnică rămîne determinantă. În fața unităților etnice trebuie să cedeze munții, rîurile și toate preținsele „armonii geografice“ deoarece Statul este creat pentru popor, nu invers“. (Vâlsan: O. c., p. 13—14. La Lupaș: O. c., p. 16).

G. Vâlsan a dovedit că România întregită se apropie de postulatul unei armonii geografice în mai mare măsură decît teritoriul fostei monarhii habsburgice, căci în cuprinsul acesteia, Transilvania fusese înmădită „ca un apendice“ al cîmpiei vecine de la Vest, fapt care nu corespundea realității geografice. Pe de altă parte — tocmai pentru a sublinia și mai vizibil adevărata „armonie geografică“ în care se încadrează ea firesc, Transilvania e legată prin nenumărate trecători naturale de celelalte „țări“ românești. Cînd brațul armat al unei stăpîniri străine „plomba“ aceste văduri pietruite ca să curme frățeara noastră comunicare întreolaltă, rămîneau disponibile celelalte. De aceste „drumușoare“ scutite de vămii prin voia celor ce le călcau ca adevărați stăpîni ai locurilor aveau să se folosească — fără a mai trece prin furcile caudine ale controalelor ce le făceau oamenii vremelnicele stăpîniri — nu numai ciobanii, păcurarii, cărăușii și călugării, ci și toți pribegii tulburărilor vremuri ale istoriei Ardealului de odinioară. Carpații s-au „născut“ din haosul neființei cu ferestrele deschise larg, pentru ca frații de același neam să se privească prin ele, să respire aerul tare al acelorași simțămînte patriotice, să se întîlnească, să se sprijinească, să se aline.

Munții Carpați îndeplinesc în viața și dezvoltarea poporului român, din vechinuri străvechi, un rol de covîrșitoare însemnătate națională. Cunoscutul geograf francez Emmanuel de Martonne, vizitînd de repetate ori regiunea carpatică, s-a încredințat pe cale de constatări directe și personale, că aici este vatra străveche a elementului etnic românesc, pentru care muntele n-a fost niciodată graniță despărțitoare, ci punct de atracție constantă, și loc de priel-

nică adăpostire și, deci, de supraviețuire. Cercetările sale științifice l-au condus la o serie de constatări care înlesnesc concluzia că trecutul românilor se află în cea mai strânsă legătură cu regiunea carpatică. (Lupaș: O. c., p. 5).

Despre țara Egiptului se zicea în vechime că este un dar al Nilului. Despre România — spunea alt apréciat geograf francez, Jacques Ancel — se poate spune cu drept cuvânt că este un dar al Carpaților și al Dunării. Jumătate din pământul ei face parte din cetatea carpatică, unde se găsesc cele mai vechi și mai temeinice așezări omenești, unde s-au putut păstra în goana veacurilor cele mai curate tradiții și obiceiuri populare, scutite de păgubitoare influențe străine. (Cf. Lupaș: O. c., p. 6).

Italianul Guido Landa, vizitînd Ardealul și Banatul, constată că poporul autohton al acestor regiuni nu s-a schimbat în cursul veacurilor, el născîndu-se pe aceste meleaguri o dată cu stîncile și pădurile, cu care formează un tot nedespărțit. Același învățat a mărturisit răspicat că toți cei care „sustin teze potrivnice continuității dacoromane în România comit un fals vădit nu numai din punct de vedere istoric, ci și antropologic”. (Citat la Lupaș: O. c., p. 6 și 10).

*

Dar nu numai „nestatornicul” hotar carpatic afirmă unitatea teritoriului locuit și muncit de români, ci însuși configurația de bază a acestuia dezmințe și contestă legitimitatea oricăror parcelări făcute cu scop de ciuntire și înstrăinare.

În contextul teritoriului etnic românesc, Transilvania propriu-zisă are o poziție ireversibil stabilă, o poziție de miez geopolitic: de jur-împrejur, Ardealul este încins ferm și firesc de cordonul celorlalte ținuturi sau provincii românești, cum sînt Banatul, Crișana și Maramureșul (în SV, V și NV); Moldova (în NE și E), Dobrogea, Muntenia și Oltenia (în SE, S și SV).

Învățăatul ardelean Al. Papiu — Ilarian — într-un memoriu către domnitorul Alexandru Ioan Cuza, care a făcut vîlvă la vremea sa (pe la începutul anului 1860) — ajungea la concluzia că fără Transilvania, Principatele Române „nu pot avea viitor în Europa, ci ar fi condamnate la o existență precară” care „va ținea cît va ținea rivalitatea și interesele schimbătoare ale statelor Europei”. De aceea, unirea Transilvaniei cu Principatele Române va putea să le scape de la moarte pe acestea, completînd „sistema” Statului român și „punînd fundamentul vieții perpetue a României”. (Lupaș: O. c., p. 7).

Pînă și străinii gîndeau la fel. Geograful francez Léon Rousset scria în 1896 că centrul geografic al României (scil.: de atunci) se afla situat înafara teritoriului în care o limitaseră evenimentele istorice, sau „altfel zis, România, așa cum se prezintă ea actualmente (scil.: la 1896), dă impresia unei țări care

se află într-o stare de echilibru geografic instabil". („La Roumanie, telle qu'elle existe actuellement donne l'impression d'un pays qui est en état d'équilibre géographique instable". *La Lupaș*: O. c., p. 8).

În același sens se exprima (în anul 1909) geograful german Theobald Fischer, fost profesor la Universitatea din Marburg. El compara situația statului român de dinainte de 1918 cu aceea a unui vultur în zbor: cele două aripi, întinse, ar fi Muntenia și Moldova; capul, orientat spre Mare, ar fi Dobrogea; mai lipsea partea esențială, Transilvania, pe care o socotea a fi — cum și este — inima teritoriului etnic românesc. (*La Lupaș*: O. c., p. 8).

*

La 1 Decembrie 1918, Adunarea națională de la Alba Iulia a făcut ca românii transilvăneni să se desprindă din artificialul conglomerat polietnic al fostei monarhii habsburgice.

Ceea ce s-a făcut atunci este o operă completă din toate punctele de vedere. G. Vâlsan — pe care-l cităm din nou — a spus adevărul „întreg-întreguț" (cum s-ar exprima Petru Maior), cu competență de specialist și cu curată simțire românească: Prin însuși alcătuirea pământului său, Statul român reînchegat la 1 Decembrie 1918, are configurația cea mai pacifică ce se poate închipui: în centru, cetățuia de munți a Transilvaniei; la periferii, câmpii întinse, cu ape la hotar, sau cu granițe convenționale. Nu prezintă, deci, vecinilor săi, zidul munților, ci curțile câmpiilor sale ocolite de drumuri deschise pentru toată lumea. (Cf. Vâlsan: O. c., p. 17—18. Citat la *Lupaș*: O. c., p. 18).

Însuși teritoriul Patriei noastre este o realitate obiectivă care îmbie la prietenie și colaborare, — pe vecini în prima linie, pe oricare popor, căci drumurile noastre deschise firesc și generos către lumea dinafară sînt drumuri accesibile oricui le calcă făgașul cu bune intenții.

*

Dar nici istoria poporului nostru nu sugerează altă atitudine a lui față de cei de alt „neam" dinăuntrul hotarelor țării și față de lumea dinafara acestora.

De-o parte și de alta a Carpaților s-a afirmat vreme de veacuri aceeași trebuință firească de comunicare permanentă și cordială, hrănită de-o trează conștiință a unității tuturor românilor, al cărei suport trainic a fost, în vremuri de izbeliște, tripla noastră unitate de teritoriu, de limbă și de credință.

„Dacă s-ar întîmpla să piară Țara Românească; ați pieri și voi", — așa scria sibienilor, în 1431, fiul și unul din urmașii lui Mircea cel Bătrîn, voievodul Alexandru Aldea, tălmăcind convingerea locuitorilor de pe ambele versante ale Carpaților că au trebuință reciproc de ajutor frățesc, deoarece comun le era și destinul. Aceeași convingere țîșnește viguros și din scrisoarea trimisă de Bogdan al II-lea, tatăl lui Ștefan cel Mare, la 11 februarie 1450, din orașul Roman, voievodului ardelean Ioan Iancu de Hunedoara: „Țara Domniei mele și țara Domniei tale una să fie"! Două decenii mai târziu, Radu cel Frumos,

domnul Munteniei, scria sibienilor: „Țara mea și țara Craiului una este”. (Lupaș: O. c., p. 18).

Fără artificiala plăsmuire polietică a monarhiei habsburgice, Transilvania s-a putut dezvolta normal — normal, pentru vremurile acelea — în epoca ei de independență. Fără sprijinul Țării Românești, însă, niciodată! De aceea, toate încercările făcute în scopul desprinderii Transilvaniei de comunitatea ei teritorială, lingvistică și bisericească încheată firesc cu celelalte „țări” românești, au apărut ca silnicii prin nimic scuzabile și au fost resimțite ca atare de prea greu încercații noștri înaintași. Dintre toate aceste silnicii, cea mai grea și mai îndelungată a fost dominația habsburgică. Ea s-a instalat temeinic în Transilvania abia la sfârșitul secolului al XVII-lea, dar ca tendință de anexiune și cotorpire s-a manifestat mult mai devreme, deodată cu primele impulsuri de expansiune habsburgică spre Răsărit.

Inceputul acestor tendințe a fost făcut pe la mijlocul secolului al XV-lea, în vremea scurtei domnii a lui Albert de Habsburg, care a luat în căsătorie pe fiica lui Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei.

În prima jumătate a secolului al XVI-lea, Ferdinand de Habsburg, fratele lui Carol Quintul, aspira să-i urmeze la tron cumnatului său, Ludovic al II-lea, regele Ungariei, mai ales că o dietă maghiară îi dăduse votul ei în acest scop. Dar în strădaniile sale de a-și valorifica drepturile electivе și ereditare la tronul Ungariei, Ferdinand de Habsburg s-a izbit de împotrivirea voievodului Transilvaniei, Ioan Zapolia. Acesta, pe lângă faptul că fusese de asemenea ales rege al Ungariei, se bucura și de sprijinul Poloniei și al Turciei. După douăzeci de ani de lupte sîngeroase, cei doi rivali au încheiat pace, la Oradea, în 1538. Ferdinand s-a ales cu teritoriile din Vestul și Nordul Ungariei. Restul țării, împreună cu titlul de rege, i-au revenit lui Ioan Zapolia. Dar Ferdinand și Habsburgii care i-au urmat n-au renunțat la planul de anexiune a Transilvaniei, care era atunci principat independent sub protectorat turcesc.

Încă un veac și jumătate avea să mai rămînă Transilvania vasală „Sublimei Porți” otomane, cum erau la vremea aceea și celelalte țări române, Muntenia (Valahia) și Moldova.

Vasalitatea aceasta, nesuferită fără doar și poate, pentru stările de lucruri de-atunci nu era cu desăvîrșire insuportabilă. Turcii își ridicau cu regularitate baraciurile opulente, exercitau rol de arbitru al sorții acestor provincii, dar le lăseau o destul de largă independență în probleme de administrație internă, nu se amestecau în treburile religioase-bisericești și nici în viața lor economică.

Vrînd-nevrînd, transilvănenii s-au dat cu suveranitatea turcească și — după ce dominația habsburgică avea să se întindă asupra lor și să ofere astfel un trist termen de comparație — au ajuns să se convingă faptic că turbanu turcesc s-a arătat mai de omenie decît pălăria beamterului „preacrești-

nului" împărat de la Viena. Abuzurile săvârșite în Ardeal de incursiunile prădalnice ale generalilor imperiali Castaldo (în 1551—1553) și Basta (1601—1604) — ucigașul lui Mihai Viteazul — constituiau doar preludiul unei opresiuni de durată față de care stăpânirea turcească în Transilvania apărea ca avantajoasă și — păstrînd proporțiile — oarecum liberală pentru vremurile acelea.

Înfrîngerea turcilor sub zidurile Vienei avea să pună capăt și dominației acestora asupra teritoriului Transilvaniei. Regele polon Jan Sobieski voia s-o cuprindă în sfera sa de influență împreună cu Moldova cu tot, dar năzuințele sale se izbeau de tendințele expansioniste ale Habsburgilor, care se accentuau pe măsură ce se anemiza puterea turcească, tinzînd să cuprindă toate trei provinciile românești. Domnitorii Valahiei și Moldovei au știut să acționeze în această fază primejdioasă cu abilitate și prudență, dejucînd politica expansionistă a Vienei. Astfel, în iarna anului 1689, cînd trupele imperiale habsburgice au apărut în fața Bucureștilor, domnitorul Constantin Brîncoveanu a izbutit să-l determine pe comandantul lor, generalul Heissler, să se retragă la nord de Carpați. Acolo, în vara anului următor, turcii au bătut armata lui Heissler, făcîndu-l prizonier pe comandantul ei. Muntenia și Moldova s-au văzut astfel puse la adăpost de anexiune la imperiul habsburgic, cel puțin pentru o vreme.

În Transilvania, însă, Habsburgii preșau din răspuțeri pentru a obține rezultatul scontat. Situația politică evolua în mod convenabil pentru intențiile lor expansioniste. Principele Mihail Apafi avea alte griji decît cele ale conducerii. Cancelarul Mihail Teleki, care ținea în mîinile sale frînele guvernării principatului, era favorabil Habsburgilor. În el, iezuitul Antoniu Dunod, trimisul împăratului de la Viena, a găsit un sprijin puternic pentru scopurile politice pe care le urmăreau Habsburgii. Dieta Transilvaniei și fruntașii politici prevăzători se opuneau din răspuțeri proiectelor Vienei imperiale. Dar totul era înzadar. „Volentes, nolentes, proteget vos Sua Majestas“. (Vreți, nu vreți, Majestatea Sa vă va proteja), — spunea Dunod.

Trupele imperiale n-au pregetat să aducă la îndeplinire această previziune, „care constituia pentru Transilvania o amenințare teribilă“, (I. Lupaș: *La chute de la monarchie austro-hongroise et la liberation de la Transylvanie*. București, 1934, p. 4; extras din „Revue de Transylvanie“, T. I, nr. 1, 1934), semănînd teroarea în sînul populației.

Sub presiunea armelor, în 9 mai 1688, la Sibiu, sfetnicii principelui Mihail Apafi au iscălit o declarație prin care respinge suzeranitatea turcească, supunîndu-se supremației Habsburgilor.

Trei ani mai tîrziu, noul statut al Transilvaniei — cunoscut îndeobște sub denumirea de Diploma Leopoldină (1691) — intra în vigoare, consfințind protectoratul vienez asupra principatului transilvan. „Din cele 18 articole ale acestui tratat, unul singur a fost respectat, după istoriograful ungur Si-

gismund Kemény: articolul 17, care obliga armata principatului să aibă ca șef un general austriac". (Lupaș: *La chute...*, p. 5.).

Prin pacea de la Carloviț (1699), s-a pus frîn politicii habsburgice de expansiune la Nord și la Sud de Carpați.

Noua situație creată prin instalarea dominației habsburgice în Transilvania nu era de natură să aducă vreo ușurare populației principatului. Dimpotrivă, precum constata cronicarul contemporan Mihail Cserey, „sărmana Transilvanie a schimbat jugul de lemn al turcilor cu jugul de fier al Habsburgilor". Spusele lui au fost confirmate de un călugăr englez care după ce — pe la 1700 — a străbătut Transilvania, înregistra în notele sale de drum suferințele populației autohtone. Aceasta — constata el — nu voia să renunțe la credința sa pentru a trece la catolicismul impus de Habsburgi. „Catolicii cei mai numeroși se găsesc printre secui — zice el — dar aceștia nu constituie nici a zecea parte din populația transilvană. Cu sprijinul stăpînirii, preoți catolici și iezuiți intervin în viața spirituală a necatolicilor, de unde rezultă multe nemulțumiri. Protestanții, în special, ne-au cerut adeseori să ne rugăm lui Dumnezeu pentru ei. Unii din aceștia, cînd ne-am despărțit, erau atît de mîhnîți încît parcă ar fi așteptat martiriul".

„A fost într-adevăr un lung martiriu pentru populațiile necatolice de sub dominația Habsburgilor; persecuțiile n-au fost cruțate nici românilor ortodocși, nici ungarilor protestanți, nici sașilor luterani; intoleranța mergea atît de departe încît în 1769 a fost interzis studenților de-a urma cursuri în universitățile protestante ale Germaniei. Împărăteasa Maria Terezia a recunoscut, în 1761, printr-un decret oficial, că românii ortodocși din Transilvania au fost tratați de autoritățile catolice cu o cruzime de neiertat, — fapt relevat de istoriograful greco-catolic, canonicul academician Aug. Bunea (Episcopii Petre Paul Aron și Dionisie Novacovici. Blaj, 1902, p. 452; la Lupaș: *La chute...*, p. 6). Aceeași constatare a făcut-o și împăratul Iosif al II-lea, cînd — în cursul unei audiențe acordate la 18 mai 1770 superintendentului Samuil Szilagy — admitea că aceste persecuții au fost nedrepte. (Lupaș: *La chute...*, p. 6).

„Istoria Transilvaniei între 1891 și 1918 e plină de aceste persecuții politice, economice și religioase. Revoluțiile numeroase prin care ei (scil.: românii din Ardeal) se sforțau să scape de acest jug îngrozitor au fost toate înecate în sînge. Conjurații au umplut temnițele din Kuffstein, Spielberg și Alba Iulia; unii au fost trași pe roată, ca Horia și Cloșca; alții și-au pierdut mințile, ca Avram Iancu; alții au fost împușcați, deși erau nevinovați, ca pastorul sas Ștefan Ludwig Roth". (Lupaș: *La chute...*, p. 6).

*

Monarhia habsburgică își exercita dominația asupra unui conglomerat de națiuni atît de diferite ca structură etnică încît nimic altceva nu le lega întreolaltă decît cătușele „preacreștinei" administrații imperiale și rîvna co-

mună de-a le rupe în bucăți pentru totdeauna. În această diversitate polietnică zăcea germenele inevitabilei disoluții a imperiului habsburgic. Popoarele acestea aveau să se trezească o dată la conștiința drepturilor lor firești și să-și afirme voința de libertate națională. Trezirea aceasta s-a manifestat mai întâi în domeniul intelectual, apoi în direcție politică, socială și economică, zguduind cu putere șubreda întocmire lăuntrică a imperiului pajurei cu două capete și grăbindu-i astfel sfârșitul.

Evenimentele politice și militare evoluaseră astfel încât șubredul imperiu care nu-și mai putea ajuta sieși încetase să-și mai găsească susținători eficienți pe arena politică internațională. Mișcările de eliberare națională izbucniseră peste tot, ca o uriașă reacție în lanț: la Praga și Cracovia (în 28 oct. 1918), la Leibach și Zagreb (în 29 oct. 1918), în Austria (la 30 oct. 1918) și în Ungaria (la 31 oct. 1918). Vîntul de libertate națională bătea peste tot.

Ce făceau românii ardeleni?

Măsurile politice ale stării de asediu nu au putut opri manifestarea năzuințelor lor la independență și libertate națională. Cei ce au trecut în România au contribuit în măsură considerabilă la promovarea ideii de libertate și unitate națională.

„Românii din Transilvania — scrie unul din martorii contemporani ai acelor evenimente de răscruce — nu erau liberi să-și manifesteze propriile simțăminte; dar acestea au fost totuși exprimate de transilvănenii aflați oriunde. Aceștia au redactat memorii pe care le-au trimis în Franța, în Anglia, în Italia și în România, exprimîndu-și convingerea că promisiunile habsburgice nu sînt decît înșelătorii; este necesar — spuneau ei — să fie schimbată firea (natura) celor două națiuni dominante, pentru ca ele să poată renunța la visurile lor de dominație absolută și imperialistă. Sute de soldați transilvăneni cereau ca „țara” lor să fie alipită la România, în numele dreptului popoarelor la libertate. (Lupaș: La chute ..., p. 10).

După ce primul război mondial a luat sfîrșit, românii transilvăneni și-au afirmat cu însuflețire nouă sentimentele ce le nutreau. În 12 oct. 1918, un comitet național întrunit la Oradea, adopta o moțiune în care declara că românii transilvăneni nu mai recunosc parlamentul și guvernul imperial, revendicîndu-și totodată libertatea de acțiune. Șase zile mai tîrziu, la 18 oct. 1918, moțiunea aceasta a fost citită în Parlamentul din Budapesta.

La 1 Decembrie 1918, marea adunare populară întrunită la Alba Iulia a încununat luptele de veacuri ale atîtor generații eroice, hotărînd unirea Transilvaniei cu România.

*

„Unitatea României nu este nici operă unui om, nici a unei provincii, nici a unei generații. Ea este rezultatul luptei susținute vreme de veacuri de

cei mai buni fii ai poporului român. Unitatea noastră națională a fost cîntărită nu numai prin sîngele soldaților noștri, ci și prin jertfele gînditorilor și scriitorilor care din secolul XV încoace, au îndurat pentru ideile lor temnița și exilul. Ei au fost promotorii mișcărilor și luptelor care au dus întru sfîrșit la această unitate atît de mult visată". (Lupaș: *La chete...*, p. 11). Lor li s-au adăugat muncitorii și țărani români din Transilvania și din celelalte „țări” românești într-un elan de pilduitoare consimțire panromânească la idealul care însuflețea de veacuri întregul nostru popor. „Instrucțiunile pastorale ale vlădicilor, sfaturile cronicarilor și istoricilor, versurile poezilor, predicile preoților, articolele ziariștilor care au făcut din meșteșugul lor un apostolat, au trezit în sufletul poporului conștiința națională. Cartea și gazeta românească au minat fără încetare un regim de opresiune care guverna prin forță și șiretlic". (Lupaș: *La chete...*, p. 11). Așa cum a arătat Dl Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, la festivitățile semicentenarului din Alba Iulia (joi, 28 noiembrie 1968): „Ceea ce n-au putut realiza domnitorii la timpul respectiv au continuat alții: la '48, în '59, în '77, în '918 și prin voința unanimă a poporului s-a înfăptuit unitatea statului nostru național. Nu a fost rezultatul nici unui tratat de pace, nu a fost voința unei puteri din afară; unirea a fost rezultatul voinței poporului român, dornic de libertate și independență. E drept că împrejurările de la sfîrșitul primului război mondial au fost prielnice. Ca urmare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a unui șir de revoluții de eliberare națională, a marilor mișcări sociale ale maselor, s-au prăbușit imperii, printre care și imperiul habsburgic, care de mult trebuia să se prăbușească. Pe ruinele acestuia s-au ridicat popoare libere, independente, care au început să-și clădească viața pe alte baze, fără cotropitori și asupritori străini. Considerăm că, deși s-a înfăptuit în împrejurările existenței burgheziei, acesta a fost totuși un act progresist, care a dus la dezvoltarea societății omenești".

*

Sărbătorirea semicentenarului unirii Transilvaniei cu România ne-a evocat tuturor primul act istoric de realizare a unității noastre statale, săvîrșit spectaculos la anul 1600, în vremea domniei lui Mihai Viteazul. Cît preț punea croul de la Călugăreni pe Transilvania în sistemul său de luptă antiotomană se vede și din faptul că în vreme ce la cîrma Munteniei așezase pe fiul său, iar gospodărirea Moldovei o încredințase unui sfat de boieri, conducerea directă a Transilvaniei și-o rezervase sieși. (Cf. Giurescu: *O. c.*, p. 6).

Dar minunea înfăptuită cu inimă vitează și gînd îndrăzneț de spada năpraznică a eroului care băgase groaza în turci și trezise nădejdea eliberării în conștiința tuturor popoarelor creștine cotropite de urdiile Semilunei, s-a destrămat o dată cu răpunerea lui mișlească pe Cîmpia Turzii de către sîm-

briașii unui aliat perfid, cînd abia împlinise vîrsta bărbată de 43 de ani. „Sapte luni de zile i-au fost de-ajuns spre a face hotarele cîrmuirii românești să se apropie de hotarele neamului și ale limbii străbune“. (I. Lupaș: *Capul lui Mihai Viteazul*. Sibiu, 1920, p. 8). Șapte luni care n-aveau să mai fie date unității niciodată de către generațiile succesoriale. Vreme de mai bine de trei veacuri, „ai săi“ au așteptat să vină „ceasul lui“, care era și „ceasul lor“, ceasul împlinirii naționale din 1918. Unind gloria lor nouă cu sfînta lui glorie veche, ei au curmat pentru totdeauna ofensa adusă falnicilor noștri Carpați ori de cîte ori se încerca să fie prezentați ca zid al despărțirii noastre seculare.

Povestește Nicolae Iorga (în: *Oameni care au fost*. Vol. II. Editura pentru literatură, 1967, „Biblioteca pentru toți“, p. 54) că o dată, la un parastas pentru odihna sufletului lui, capul fără odihnă al lui Mihai Viteazul a trecut, pe o pernă de purpură, între ostași. Ofițerul care comanda trupa a avut viziunea unui domn viu, unui domn adevărat, unui domn care poruncea și, scoțînd sabia din teacă, a ordonat oamenilor săi „onor la Rege“, iar trîmbițele sunau de gloriu viitorului. Trecea, într-adevăr, „împăratul românesc“ pe care-l cereau meru precursorii noștri de dincoace de Carpați ori de cîte ori li se interzicea să-și afirme idealul unității, ori de cîte ori li se refuza bruma de dreptate și fireasca drept la viață liberă. Trecea „împăratul“ la care-i stătea gîndul (nemărturisit) Mitropolitului Ardealului, Simion Ștefan, cînd — în renunțata predoslovie la Noul Testament de la Bălgărad (1648) — scria: „Noi, derept aceea ne-am silit, din cît am putut, să izvodim așa, cum (scil.: încît) să înțelegă toți, iară să (scil.: dacă) nu vor înțelegă toți, nu-i de (scil.: din) vina noastră, ci e de vina aceluia ce a răsfirat românii printr-alte țări...“. La vremea cînd deciziunea de la Șelimbăr făcuse posibilă intrarea triumfală a eroului în Alba Iulia, Simion Ștefan trebuie să fi fost copil măricel. Peste creștetul lui — și al unei întregi generații — fîlșise aripa geniului bun care trezea în toate cugetele românești o simțire ce nu mai putea fi stinsă de nimeni și nimic. Simțirea aceasta străbate tot subtextul epocalei sale predoslovii...

Marea faptă — de durată efemeră — a lui Mihai Viteazul, destrămată politicește (și numai atît) o dată cu prăvălirea falnicului său chip în pulberea Cîmpiei Turzii, și-a îndeplinit misiunea de durată: românii de pe ambele cline ale munților-părinți au înțeles din fulgerătoarea ei înfăptuire că unitatea lor politică, într-un stat național românesc, e posibilă, toți trăgîndu-ne din aceeași „viță“, aceeași limbă grăind, aceeași credință mărturisind.

Sfîșiat ca și pămîntul românesc, trupul mutilat și pîngărit al lui Mihai Viteazul s-a amestecat cu țărîna ardeleană din părțile Turzii, iar capul, adus la Mînăstirea Dealu de credinciosul său căpitan de oaste Radu Buzescu, s-a

așezat spre veșnică odihnă alături de osemintele tatălui său, Pătrașcu cel Bun, domnul Munteniei. Ca și pământul românesc, făptura Viteazului răpus aștepta vremuri de îndreptare a „tocmealelor“ care ne țineau pe loc de veacuri.

*

S-a afirmat că dacă prima înfăptuire a unității statale — la 1600 — a fost de durată efemeră, aceasta s-ar datora în mare parte faptului că în vremea lui Mihai Viteazul nu existau decât puține cărți românești, ieșite din teascurile tiparnițelor de la Sibiu, Brașov și Orăștie. „Renașterea românească, literară și artistică, avea să se producă abia în cursul secolului al XVII-lea“. (Lupaș: *La chute...*, p. 11).

Faptul este riguros exact, dar viziunea de fond care-l străbate e incompletă.

În ciuda asprelor măsuri care au fost luate de Habsburgi în secolul al XVIII-lea spre a împiedica infiltrarea în Transilvania a cărților din Muntenia și Moldova, legăturile spirituale dintre românii de pretutindenți continuau să se mențină și să se afirme, sfidând vremelnicele și nefireștile hotărâri teritoriale convenționale. Spre sfârșitul vieții sale, episcopul Inochentie Micu a declarat într-un sinod ținut la Blaj, în 1744, că dacă se va întoarce cu bine de la Viena — unde fusese convocat atunci spre a da seamă de învinuirile politice aduse de potrivnicii săi — vrea să treacă dincolo de Carpați împreună cu toți ai săi. Se știe că acasă nu s-a mai întors, ci și-a irosit restul vieții în exil. „Cu toate că din punct de vedere religios el era orientat spre Occident, speranțele sufletului său chinuit și zdrobit erau dirijate spre Răsărit“, — scrie I. Lupaș. (*Epocile principale în istoria Românilor*. Cluj, 1918, p. 20).

Munții transformați în hotar erau împănați — precum se știe — cu puncte supravegiate, dar vameșii împărătești n-aveau nici o putere împotriva căraușilor voluntari ai cărții românești: călugării, ciobanii, păcurarii și neguțătorii. Aceștia bătătoreau drumușoare tănuite și primejdute, numai de ei știute, dar slobode.

Iar acești mesageri ai conștiinței unității politice, care au fost cărțile românești, nu erau puțini la număr. Numai pentru secolul al XVIII-lea, vechea bibliografie românească atestă apariția — între 1717—1818 — a 184 de cărți tipărite în Muntenia, 86 în Moldova și 162 în Transilvania. Pentru aceeași perioadă, cărțile grecești tipărite în Țările Române nu depășesc o pătrime din totalul celor scrise în graiul nostru străbun. (Cf. Lupaș: *La chute...* p. 12).

Un fapt cu totul remarcabil, care vădește orientarea de fond a cărțurilor români din epoca aceea, îl constituie cazul preotului ortodox român Sava Popovici din Rășinari, care explica în predici ținute credincioșilor săi problema originii românilor, a latinității și continuității lor în Transilvania, la

1792. (Lupaș: *Chestiunea originii și continuității românilor într-o predică de la 1792; în: Studii, conferințe și comunicări istorice. București, 1928, vol. I, p. 375—378*). Este demn de reținut faptul că preotul ortodox din Rășinari trata deschis și temeinic problema aceasta — fundamentală pentru continuitatea noastră în Transilvania — cu douăzeci de ani mai devreme decât Petru Maior (în „Istoria” sa).

*

La 1 Decembrie 1918, conștiința unității tuturor românilor a căpătat expresie în unirea Transilvaniei cu România.

Celor ce au săvrit mărețul act istoric de la Alba Iulia li se potrivește declarația făcută de Goethe după bătălia de la Valmy: „Astăzi începe o epocă nouă în istorie și voi puteți spune că ați fost prezenți” la săvîrșirea ei. Conducerea Republicii Socialiste România le-a arătat și cu acest prilej toată considerația cuvenită marilor martori ai unor vremuri care și-au avut măreția lor.

Epoca aceasta a început cu totul altfel decît cea de la 9 mai 1688, cînd Transilvania a intrat sub jugul Habsburgilor. Anexiunea de la 1688 s-a făcut sub amenințarea trupelor imperiale și a fost acceptată de o mîină de sîetnici ai unui principe lipsit de orice vocație conducătoare. Dezrobirea din 1918 a rezultat din dreptul popoarelor la libertate și independență națională. Unirea Transilvaniei cu România a fost proclamată de voința liber exprimată a locuitorilor acestor plaiuri. Ea a fost încununarea firească a luptei de veacuri dusă de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Țara Românească, Moldova și Transilvania, de cărturari și mari gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, pentru împlinirea aspirațiilor și voinței întregului popor român. Ea a fost un act de sine-înțeles după ce dezagregarea imperiului habsburgic a devenit fapt împlinit și a fost astfel înlăturat obstacolul care stătea în calea înfăptuirii lui de veacuri rîvnită.

Legături indestructibile de sînge, de tradiții, de limbă și de credință religioasă adevereau că românii sînt una și au dreptul la existență într-un stat al lor, unitar, liber și independent. Fără Transilvania, acest stat apărea ca o operă incompletă, căci Transilvania, sub orice unghiun concepțional ar fi privită, s-a dovedit a fi parte integrantă și esențială a pămîntului și poporului român. În temeiul vechimii istorice, al numărului și al muncii, Transilvania ne aparține pentru de-a pururi. Două tratate internaționale de maximă însemnătate — tratatele prin care s-au încheiat cele două războaie mondiale — au recunoscut dreptul românilor asupra Transilvaniei.

Iubind cu patimă acest străbun pămînt izbăvit, cîntîndu-i farmecul și valorificîndu-i avuțiile prin munca înfrățită a tuturor — fără discriminări de specia celor ce tulburau odinioară relațiile dintre fiii aceluiași popor —

ne mărturisim și cu acest prilej voința neșovăielnică de-a fi mereu una, de-a nu ne mai lăsa dezbinați de nimeni și nimic, niciodată.

Poporul român din Ardeal — popor învins adeseori în năzuințele sale firești, dar niciodată răpus, încovoiat dar nu redus la tăcere de asupritorii săi vremelnici, azvîrlit cu cruzime în subsolul unei istorii măstere dar totdeauna înviat la viață nouă — și-a găsit în 1918 izbăvirea, iar astăzi fericirea. Ceea ce s-a săvîrșit atunci, se desăvîrșește eroic în zilele noastre.

Mărețul nostru prezent istoric făurește statura superbă a viitorului acestui neam. Toate surlele epicelor strădăunii actuale anticipează chipul lui de flacăra: numai zare — ca speranța; numai sușuri — ca voința; numai alinare — ca iubirea de glie, de neam, de credință.

Sîntem bucuroși că în crugul cel nou al istoriei naționale Biserica străbună, una și ea pentru totdeauna, s-a situat alături de cei ce sînt în frunte la muncă de înnoire, la iureș spre praguri de propășire, la fapte de pace și înfrățire.

REDACȚIA

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

UNIFICAREA BISERICESCĂ DIN 1918 CA ACT DE ÎNTĂRIRE A UNITĂȚII POLITICE A STATULUI ROMÂN

Unirea tuturor românilor într-un singur stat în 1918 a fost pregătită cu secole înainte, pentru că ea însemna o străduință firească pentru ca cei de aceeași origine și de limbă de pe ambele versante ale Carpaților să trăiască și politicește împreună, așa precum o realizau la întrunirile lor comune străbune, de pe culmile dealurilor, la „nedei”.

I. BISERICA ORTODOXĂ LA LEAGĂNUL POPORULUI ROMÂN

Conștiința originii comune, de la Decebal și Traian, s-a păstrat în tradițiile populare și în datini străbune, îndeosebi în colinde și unitatea inițială românească era învederată în poemul străbun „Miorița”.

De aceea Mitropolitul Ungrovlahiei era și exarh al plaiurilor din țara Amlășului și Făgărașului din sudul Transilvaniei, și Mitropolitul Moldovei avea temporar și jurisdicția peste mijlocul și Nordul Transilvaniei, chiar când pentru secolul XV e cunoscută existența unei Mitropolii ortodoxe române Ardelene.

Deoarece Biserica Ortodoxă era națională prin expresie administrativă, credincioșii ortodocși erau conștienți de etnicitatea lor după limbă, precum și de patriotism pentru statul național. Respectînd deci acest principiu, mitropolitul Theoctist al Moldovei a oficializat, după 1452, și cirilica românească spre a se întinde peste tot, unde locuiau credincioșii români.

În aceste împrejurări putea spune cronicarul Gr. Ureche că românii cîți se află în Ardeal și în Maramureș, la un loc sînt cu moldovenii; și stolnicul muntean Const. Cantacuzino știa că românii se înțeleg întreolaltă, cei munteni, cu cei din Ardeal și cu moldovenii și cu toți cîți în altă parte se află, căci una sînt. Pe această piatră fundamentală a unității românilor, exprimată prin unitate de limbă, de lege, de datini și de credință ortodoxă, a zidit Mihai Viteazul vremelnica unitate politică din 1600, realizînd astfel, după spusele lui N. Bălcescu, visarea iubită a voievozilor celor mari ai românilor, cînd românul s-a înfrățit cu românul și toți aveau aceeași patrie, una și aceeași cîrmuire națională.¹

Această unitate a fost apoi întărită prin circulația tipăriturilor Diacoului Coresi de la Brașov din sec. XVI și a Cazaniei mitropolitului Varlaam al Moldovei din 1643, precum și a altor tipărituri bisericești, care informa despre unitatea românilor, împrăștiati fără voia lor. Această conștiință de

1. Vezi Academia R.S.R., Desăvîrșirea unificării Statului Român, Unirea Transilvaniei, colaborări, Buc. 1968; Papuc Gh., Unitatea, vechea și fierbinte aspirație a tuturor românilor, Telegraful Român (citez prescurtat: T.R.) 3—4, 15 ian. 1968, p. 3; — Șesan M., Unitatea Bisericii Ortodoxe Române, Îndrumător bisericesc pe 1968, Sibiu, p. 123 ss.

unitate s-a întărit și în sec. XVIII, în ciuda vitregiei politice habsburgice și a confesionalismului uniatic-papal din Transilvania, încât Horia, unul din triumviratul român, a ajuns să fie numit chiar „rex Daciae”.²

Astfel această străveche dorință după libertate românească a dus apoi la Adunarea pe de Cîmpia Libertății de lângă Blaj, din 3/15 mai 1848, la care a fost lansată lozinca populară „vrem să ne unim cu țara”. Clerul românesc era alături de aceste năzuințe populare, prin prezența episcopului ortodox Andrei Șaguna și a celui unit Lemeny, a sutelor de preoți, din care unii s-au învrednicit a ajunge și tribuni ai lui Avram Iancu, pentru a împlini unitatea „pe pămîntul României”.³ Aceleași gânduri de unificare între Moldova și Țara Românească au fost auzite în proclamația de la Izlaz și în cuvîntările de la Iași, așa că revoluția din Țările Române, legată de mișcările revoluționare ale furtunosului an 1848 a constituit un eveniment de răscruce pe drumul dezvoltării moderne a poporului român, după cum o cînta Vasile Alecsandri, zicînd: „falcie se ridică România îndrăzneată... , fraților nădejde bună viitorul ce-l urziți va fi vrednic de trecutul a strămoșilor slăviți”.⁴

De aceea, la aniversarea a 120 de ani de la revoluția din 1848, dl Președinte al Consiliului de Stat, N. Ceaușescu, putea constata, că revoluționarii români din 1848, țărani și intelectuali, stăruiau pentru realizarea unității depline naționale, fapt care constituia un adevărat tezaur de gândire filozofică, politică și socială cu conținut democratic, și exprima un capitol de înaltă cultură umanistă în istoria modernă a României, o operă intelectuală ce se înscrie la loc de cinste în patrimoniul spiritual al poporului român... acei revoluționari merită cinstire, pentru că s-au sacrificat pentru păstrarea ființei românești naționale și și-au făcut un crez din slujirea intereselor și a aspirațiilor poporului român.⁵ Și clerul era alături. În 1848 s-au mai evidențiat mitropolitul Meletie al Moldovei, preotul Gh. Bodescu de la Bîrlad, preotul Radu Șapcă din Romanai, Popa Tun de la Buzău, arhim. Gh. Poenărcanul, și atîția alții, iar în Transilvania protopopi și zeci de preoți români au fost omorîți pentru lupta lor alături de popor, căci „lupta preoților și a monahilor alături de popor și pentru binele poporului nu a fost numai cu vorba și în demn, ci și cu fapta pecetluită cu dăruirea vieții lor”.⁶

În continuarea acestor străduințe s-a realizat și Unirea Moldovei cu Țara Românească în 1859, prin care a fost semnat „actul de naștere a României moderne”, precum spunea Cezar Bolliac în 1853, că „nimic nu lipsește României, decît să redobîndească unitatea politică...”. În străduința pentru această

2. Păcurariu M., Legăturile Bisericii ortodoxe din Transilvania cu Țara Românească și Moldova, în sec. XVI—XVIII, Sibiu 1968 cu amănunte; Sirbu C., Prima încercare de reîntregire a Bisericii strămoșești din Transilvania, T.R. 5—6, 1 febr. 1968, p. 1 s.

3. Academia R.S.R., Din Istoria Transilvaniei, vol. 2, 1961, p. 42 ss, 45, 50, 54 s; Marx K., Însemnări despre români, Ed. Academia R.S.R., Buc. 1964, p. 107 ss; Jippa A.-Nistor N.-Göllner C., 1848 — Leagăn al Renașterii naționale, Tribuna Sibiului 75, 17 mai 1968, p. 3; I. Gh. Maurer, cuvîntare aniversară, Scînteia 7714 din 26 mai 1968, p. 1—2 și Scînteia 7743, din 24 iunie.

4. Din cuvîntarea dlui P. Năculescu-Mizil la Izlaz, Tribuna Sibiului 107, 23 iunie 1968, p. 1 s.

5. Scînteia 7749, din 30 iunie 1968, p. 1—3.

6. Patriarhia Română, Istoria Bisericii Comâne, Manual, vol. 2, 1958, p. 461 ss; P. Constantinescu-Iași, Intelectualii în revoluția de la 1848, Buc. 1948; Manolache N., Gen-tzenarul revoluției de la 1848, în B.O.R. 66, 1948, p. 363 ss.

unire a Principatelor din 1859 s-au impus cu acțiuni fruntașe mitropolitul Sofronie al Moldovei, arhim. Filaret și Neofit Scriban, arhim. Melhisedec, egum. Calinic Miclescu și mulți alții, căci după cuvîntul mitropolitului Sofronie: „unde-i turma, fie și păstorul“. Mitropolitul Neofit al Ungrovlahiei îndemna clerul să facă rugăciuni spre binele viitorului țării și regenerarea Patriei spre binele nației.⁷ Pe atunci generalul Christ. Tell, om politic liberal moderat, și ostenitor pentru unificarea Principatelor, constata, pe la 1866, că „dacă nu era religia ortodoxă între români, astăzi nu era nici statul român“.⁸

De partea sa, episcopul ardelean Andrei Șaguna stăruia măcar pentru unificarea parțială a românilor ortodocși din Transilvania într-o singură Mitropolie la Sibiu, și apoi pentru această Mitropolie, mitropolitul A. Șaguna a pus în aplicare Statutul organic din 1868, cu baze mai largi, prin acceptarea colaborării mirenilor în administrația bisericească ca să mențină unitatea între credincioși și cler și prin străduința după autonomie, față de un Stat care nu era prieten.⁹

Recunoșterea independenței României în 1878 a adus după sine și recunoșterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, din partea Patriarhiei ecumenice, la 25 aprilie 1885, primind în frunte pe Mitropolitul primat Calinic Miclescu. Românii ardeleni nu erau străini de aceste evenimente.¹⁰

Astfel s-a desfășurat o epocă de străduințe îndelungate pentru unitatea în credință și limbă a românilor și a fost deschisă și poarta pentru biruințe de viitor, spre unitatea tuturor românilor. Este limpede, că Biserica românească ortodoxă stătea mereu alături de popor, că suferea și se bucura împreună cu el, alimentîndu-l cu hrana sufletească și păzind datinele strămoșești.

2. DUPĂ DATINĂ, BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ALĂTURI DE POPOR ȘI ÎN 1918

Cauzalitatea străromânească spre unitate a primit și un impuls extern. Astfel, dl N. Ceaușescu preciza recent, că: „o puternică influență în realizarea năzuințelor naționale ale poporului român, ca și ale altor popoare, a avut victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917, care a deschis o nouă eră în dezvoltarea omenirii, proclamînd dreptul la autodeterminare al fiecărei națiuni, la dezvoltarea liberă și suverană a fiecărui popor“.¹¹

În Transilvania desăvîrșirea unității de stat se preconiza în cadrul unei Români democratice. Îndeosebi grupul revoluționar socialist român stăruia pentru unificarea prin pace a românilor și ziarul „Lupta“, din 28 ian. 1918 cerea ca acțiunile să încline spre steagul dezrobirii și înfrățirii, al socialismului și al revoluției.¹²

În fața manifestării voinței populare românești, s-a recunoscut de toți factorii „dreptul la unificarea tuturor românilor și pentru integritatea Româ-

7. Patriarhia Română, op. cit. 2, p. 491—498.

8. Vezi în B.O.R. XLI, 1923, p. 452.

9. Patriarhia Română, op. cit. 2, p. 510 ss, 530 s.

10. Idem, p. 530; I. Gh. Maurer, în Scînteia 7714, p. 2.

11. În Scînteia 7749, 30 iunie 1968, p. 3, și în Cuvîntarea la aniversarea epopeii naționale a Mărășeștilor, Scînteia Tineretului 5672, din 15 august 1967, p. 3; Vezi și Academia R.S.R., Din istoria Transilvaniei 2, p. 335 s, 339 s.

12. Academia R.S.R., Din istoria Transilvaniei, p. 341 s.

niei ca a unui stat liber și neatârnat¹³ și astfel, la 1 decembrie 1918 s-a întrunit la Alba Iulia Marea Adunare Națională, cu 100. mii de participanți, care a proclamat solemn unirea Transilvaniei cu Regatul Român și a tuturor românilor într-un singur stat național liber. Faptul era un act pozitiv, just și progresist și corespundea în mod obiectiv dezvoltării societății de pe teritoriul locuit de populația românească.¹⁴ Valorificarea acestei unificări a făcut-o dl N. Ceaușescu astfel: unirea într-un singur stat, o aspirație seculară a românilor, cauză înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași, — devenise un obiectiv imediat, o necesitate stringentă impusă de însuși mersul înainte al societății românești. Cu toate că primul război mondial a avut un caracter imperialist, poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cotropire și anexiune teritorială... Judecând faptele așa cum au fost, analizând în mod obiectiv contextul lor istoric, se constată că: aspirațiilor profunde ale poporului român spre unitate le-au dat glas declarațiile politice ale vremii, presa, puternicele manifestări publice, care au avut loc cu acest prilej pe întreg cuprinsul țării... fiind astfel opera întregului popor român... masele populare din toate provinciile românești au consfințit voința de unire a întregii națiuni... Deși formarea statului național român unitar a avut loc în condițiile existenței regimului burghez-moșieresc... cu toate acestea înfăptuirea unității naționale a avut o înrîurire pozitivă asupra întregii evoluții a României.¹⁵

În consecință, la 11 decembrie 1918, Decretul-lege Nr. 3631 proclama constituirea Statului Român și sărbătorirea Unirii a avut loc la București, în ziua de Duminică, 22 decembrie 1918, împlinindu-se astfel idealul vechi politic, trasat de Mihai Viteazul.¹⁶

Despre participarea credincioșilor, a clerului și a ierarhilor ortodocși români la realizarea acestui act de unificare politică a românilor stau mărturie numeroase voci contemporane.

La proclamarea unirii de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, erau prezenți ierarhii români, semnând declarația că proclamă unificarea tuturor românilor și vestind lumii noua Evanghelie a unității românești.¹⁷ Apoi consilierul Dr. A. Crăciunescu emitea, în numele Mitropoliei de la Sibiu, un Apel către cler și credincioși chemându-i la deplina unitate¹⁸, și prot. Vasile Gan completa chemarea cu propunerea înființării unei Asociații unitare a clerului ortodox, oglindind astfel unificarea Patriei.¹⁹

Acestui apel s-a alăturat și conducerea „Astrei”, prin semnăturile lui A. Bârseanu, S. Dragomir, I. Lapedatu și V. Stanciu, precizând că: prin hotărârea epocală de la Alba Iulia de a se împreuna frații români, s-a înfăptuit visul de veacuri al neamului românesc și s-a dat cea mai firească soluție năzuințelor politice românești... astfel Asociația va contribui în măsură cu mult mai

13. T.R. 114, p. 2; G.P. Gazeta Poporului 46, p. 2.

14. Gheorghiu I.-Nuțu C., Adunarea de la Alba Iulia, 1968; T.R. 122, 124, 130—132, 135 pe 1918; G.P. 48 și 49, pe 1918; Academia R.S.R., Din Istoria Transilvaniei, p. 386 ss.

15. N. Ceaușescu, Aniversarea unei jumătăți de secol de la Marea epopee națională a Mărășeștilor, Scînteia Tineretului 5672, din 15 aug. 1967, p. 3.

16. G.P. 51 și 52, pe decembrie 1918.

17. T.R. 130 și 131, pe 1918; amănunte în: Astra, filiala București, Marea Unire din 1918, Col. Biblioteca Astra 1, 1943, p. 142.

18. T.R. 150, pe 1918.

19. T.R. 4, pe 23 ian. 1919, p. 1—2.

mare la înfrățirea sufletelor și la unitatea politică a celor de o limbă și de un singe.²⁰ Însuflețirea s-a transmis și spre cercurile unite, precizându-se în scris că: arhierii și preoții noștri cei mai aleși au aclamat cu putere elementară aceste hotărâri, pentru că vedem în ele o bucată a sufletului lor de luptători pentru idealul creștin; hotărârile sînt pentru noi definitive.²¹

Canonistul Valerian Șesan glăsuia astfel: visul de aur s-a înfăptuit; mai rămîne acum de făcut ca și bisericile din provinciile alipite să se declare părți integrante ale unei singure Biserici autocetale. În acest sens însuși mitropolitul Pimen al Moldovei propunea ca lucrările unificării organizației bisericești să se facă într-un mare sinod românesc unificat.²²

Și astfel, la „sărbătorirea unirii” de la București, din 22 decembrie 1918, episcopul Miron Cristea a ținut, în numele întregului cler, cuvîntarea principală, subliniind că: „am luat hotărîrea mare că vrem unificarea pămîntului strămoșesc cu Patria noastră-mamă, ca să ne pregătim, de la opincă la vîlădică, să facem din România întregită o paznică a civilizației și a progresului”.²³

3. CLERUL ORTODOX ROMÂN, LEGEA UNIRII ȘI CONSTITUANTA BISERICESCĂ DIN 1919

Mulțumirea pentru unificarea politică a românilor în România întregită s-a răsfrînt și asupra necesității unificării organizației bisericești, urmînd să fie unificate cu Mitropolia României organisme bisericești provinciale, pentru ca întreaga Biserică Ortodoxă Română să primească un Statut bisericesc unitar, precum unitară era și România întregită. În acest scop a fost inaugurată o activitate asiduă de lămurire.

Astfel însuflețitul ostenitor pentru unitate, teologul Dr. Nicolae Bălan de la Sibiu, preciza: Biserica română a împărțit de-a lungul veacurilor aceeași soartă cu poporul românesc, spre păstrarea unității sufletești a neamului de ambele laturi ale Carpaților. Acum cînd din unitatea de neam a răsărit mîndrul nostru stat în dreptele-i hotare, e bine să ne amintim partea de muncă pregătitoare ce a dat-o biserica la înlăptuirea lui. Deci trebuie întreprinși pașii necesari pentru încheierea bisericilor ortodoxe de pe întreg teritoriul românesc într-o singură Biserică. Acum avem Patrie; golul de altă dată din sufletele noastre îl umple un simțămînt nou, simțămîntul iubirii Patriei românești.²⁴

În aceste împrejurări a început lămurirea românilor transilvăneni asupra adevăratei noțiuni de naționalitate, de naționalism și de conștiința unității, pentru că ei fuseseră veacuri de-a rîndul tratați de cei privilegiați ca simpli iobagi.²⁵ În consecință, Mitropolia Sibiului a adresat un Apel din care desprindem: „chemarea și îndatorirea preoției este în primul rînd a vesti învățăturile divine; în al doilea rînd însă păstorul de suflete trebuie să fie în stare a veni în ajutorul credincioșilor săi și în numeroase probleme de natură profană”.²⁶

Și astfel, Congresul preoților din Mitropolia Sibiului, întrunit la 19 martie 1919, a pus în discuție înființarea Societății clerului, pentru ca sprijii-

20. Rev. Transilvania, nr. 1—12, 1918, p. 3 ss.

21. În rev. Cultura Creștină, nr. 17/20, Blaj 1918, p. 332—334.

22. Șesan V., Reorganizarea bisericii din România, GL. B. nr. 29 și 40, pe 1918.

23. G.P. 51 și 52, pe dec. 1918.

24. Bălan N., Biserica noastră, în G.P. 2 și 3, pe ian. 1919.

25. T.R. 1, pe 14 ian. 1919, p. 3.

26. T.R. 3, pe 21 ian. 1919, p. 1.

nind unitar unificarea organizației bisericești, să fie susținută și unitatea politică. Cu acest prilej scria luptătorul pentru unitate Dr. I. Broșu, că preoțimea are un rol important, pentru că ea a fost neconținut alături de necazurile și bucuriile poporului; de aceea ea este prezentă și la înnoirea vieții, în deplină demnitate.²⁷ La cuvânt s-au impus prof. N. Bălan, V. Goldiș și alții. Atunci și preotul unit Dr. E. Dăianu s-a asociat însuflețirii, declarând în numele clerului unit că toți românii sînt ca doi ochi într-o lumină, ca doi brazi într-o tulpină și frați din lumina lui Hristos.²⁸

Cu acest prilej, prof. I. Lupaș mai sublinia, că preoțimea română din toate provinciile Patriei întregite manifestă, alături de popor, de jos în sus, un interes luminat și statornic față de problema unificării, pregătind în măsură însemnată terenul pentru a i se da o dezlegare corespunzătoare pentru interesele de viață ale Bisericii și ale neamului românesc, pentru că o singură Biserică Ortodoxă Română asigură și unitatea evidentă a Statului român. De aceea primația să o aibă Mitropolitul din București, ca centru de unitate canonică, unde se află și guvernul Patriei întregite; la baza unificării să stea Statutul organic șagunian, îmbunătățit, care cuprinde principiile democratice ale colaborării mirenilor la administrarea unor probleme bisericești și apără autonomia față de abuzurile omenești; Sf. Sinod din capitală să cuprindă pe toți ierarhii ortodocși români, ca for suprem bisericesc; în fine Statul să-și păstreze tradiționalul interes pentru Biserica sa națională, în interesul consolidării sale morale și geografice, respectîndu-i însă autonomia. Astfel clerul, dimpreună cu poporul, se dă în grija și în slujba noului Stat român, spre binele Patriei comune.²⁹

În continuare, Sinodul episcopesc al Mitropoliei Sibiului, din 23 aprilie 1919, a precizat că Biserica Ortodoxă Română din Ardeal și Banat revine cu bucurie în sînul Bisericii Ortodoxe Române, de la care fusese ruptă prin vitregia timpurilor și reînnoiește vechile sale legături de unitate cu Mitropolia Ungrovlahiei, ca parte integrantă a Bisericii-Mame din România întregită. Ca temei stătea argumentul că: de-o dată cu unirea tuturor românilor într-un singur Stat urmează de la sine să se unifice și administrația bisericească, una condiționînd-o pe cealaltă.³⁰ Un răspuns a venit și de la Congresul preoțimii unite de la Cluj, din 19 mai, la care președintele clerului, Dr. E. Dăianu, a declarat, că trebuie lucrat mai cu spor spre binele poporului și pe această linie se pune problema unificării celor două biserici românești într-o singură biserică; era un ecou la apelul prof. N. Bălan, ca toți românii să fie o turmă cu un păstor, fiind toți români.³¹

În aceste împrejurări s-a întrunit la Sinaia: Consfătuirea delegaților bisericilor ortodoxe provinciale, spre a fi definit felul cum se va proceda la

27. Articole de fond din G.P., nr. 5 și 10—12, pe martie 1919, Sibiu.

28. G.P. 13 și 14, pe 1919, p. 3 s.

29. Documentar: Analele Asociației A. Șaguna a clerului Mitropoliei ort. rom. din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, Actele primului congres preoțesc, Sibiu 1919, p. 10—15; T.R. 27—35, din martie—aprilie 1919, cu referate; Lupaș I., Atitudinea preoțimii față de problemele unificării bisericești, B.O.R. 3 (489), decembrie 1921, p. 204 ss.

30. Arhiva Sf. Sinod, Dosar 147, p. 299—303 (cit. Arhiva, Das.); Lupaș I., În chestia unificării organizației bisericești, B.O.R. 7 (493), aprilie 1922, p. 535 s; T.R. 40, pe 26 aprilie 1919, p. 1.

31. G.P. 22, 1 iunie 1919, p. 2.

alcătuirea noului Statut al Bisericii Ortodoxe Române întregite. S-a lucrat în zilele de 12—15 iunie 1919, sub președinția Mitropolitului Pimen al Moldovei. S-a hotărât ca modalitatea unificării să pornească de sus în jos, începând cu unificarea ierarhică și canonică și folosind Statutul șagunian, pentru ca Sf. Sinod de la București să devină centrul acestei unități. Urmînd deci pilda unificării politice, s-a aplicat în Biserică canonul 34 apostolic, care prevedea ca episcopii unui popor să-și aibă dintre ei un protos. Astfel unificarea bisericească contribuia la consolidarea unificării politice, și constituționalismul bisericesc sprijinea în egală măsură și constituționalismul României întregite.³² Canonistul V. Șesan mai completa, că: opera de unificare a Bisericii Ortodoxe din România mare se impune ca o necesitate de prim ordin, atît din punctul de vedere al Bisericii române întregite, cît și cu privire la poporul român întregit. Biserica ortodoxă a trăit cu poporul român veacuri întregi; poporul român a păstrat credința cea adevărată și datinile, biserica ortodoxă ne-a păstrat limba... dar ce privește unificarea organizației bisericești, vor fi și unele greutăți.³³

Acestor străduințe li s-a alăturat și primul Congres al preoțimii române de la București, din 17—19 septembrie 1919, prezidat de prof. Const. Nazarie. Ca deziderat s-a stabilit că: drept consecință a înlăptuirii unității politice naționale a neamului românesc, e necesară, potrivit cu prevederile can. 34 apostolic, și împreunarea bisericilor române ortodoxe provinciale într-o singură Biserică Ortodoxă Română autocefală, învingînd deosebirile și separatismul regional. Cu acest prilej istoricul N. Iorga aducea aminte că Biserica ortodoxă, deși autonomă în organizare, a servit mereu interesele mari ale neamului românesc. În acest fel, Congresul preoțimii a făcut un pas mare înainte spre unificarea organizației bisericești unitare.³⁴

Împreunarea unificării politice cu cea bisericească era salutată de toate conștiințele fruntașe românești și atunci vicarul Mitropoliei Sibiului, consil. Il. Pușcariu a publicat în ziarul „Telegraful Român” o Circulară, din care desprindem că: preoțimea română s-a identificat cu poporul și în zile bune și în zile de încercări grele și a fost una, cler și popor, în trecut; una deci va fi și acum, în zilele de bucurie generală a neamului, cînd s-a ajuns ca toți românii să fie la un loc; aceasta cu atît mai mult, că Statul român a preluat asupra sa multe din sarcinile care pînă acum cădeau pe seama bisericii naționale.³⁵ La fel s-a pronunțat și prof. Meteș, că împreunarea politică a determină și pe cea bisericească, avînd în vedere strînsa legătură între biserică și poporul român.³⁶ Dar prof. Gh. Comșa mai completa, că: nu s-a terminat cu grija bisericii, pentru că contribuția ei rămîne mare pentru un stat național;

32. Referate în: T.R. 61 și 62, pe iulie 1919; Arhiva, Dos. 147, p. 106 ss; Șesan V., Unificarea bisericească, în Gl. B. 193, pe 1919; Idem, Unificarea bisericească, în rev. Păstorul, nr. 22—32, Cernăuți 1919; Idem, Constituționalism în Biserica ortodoxă, Gl. B. 231 și 232, sept. 1919; Lupaș I., în B.O.R. 7 (493), pe 1922, p. 536.

33. Șesan V., Unificarea bisericii ortodoxe din România, Gl. B., nr. 192, pe 16 iulie 1919, p. 1.

34. Documentar: Dezideratele primului congres al preoțimii din România întregită, prin grija econ. C. Nazarie, București 1920, p. 7 ss; Iorga N., Autonomie și șagunianism, Neamul Românesc 232 și 233, 1919; Lupaș I., în B.O.R. 3 (489), pe 1921, p. 207; Șesan V., Congresul preoților, Gl. B. 317 din 19 sept. 1919; Georgescu D., Congresul preoților, în Gazea preoților 9, 1919.

35. T.R. 66 și 67 din iulie 1919.

36. T.R. 71—73, pe iulie 1919.

de aceea unificarea organizației bisericești este și o conlucrare cu Statul, ca tot mai bine să fie tuturor.³⁷ Și preoțimea din alte regiuni s-a pronunțat similar, la Conferința din 30 iunie 1919, exprimând asigurarea că este conștientă de menirea ce o așteaptă în România întregită, ca îndrumătoare a bunei înțelegeri.³⁸

Ca o concluzie asupra conștiinței întregului cler ortodox român din România întregită au fost rezoluțiile Congresului preoțimii din Vechiul Regat, în zilele de 30 sept.—20 oct. 1919, cu 1.000 participanți, pornind de la concluzia că preoțimea înțelege să activeze în concordanță cu interesele neamului, căci ce au făcut preoții pentru popor, o știe toată lumea. De aceea ea are dreptul să-și spună cuvântul său în chestiunile care privesc bunul mers al bisericii și al vieții poporului; în consecință membrii clerului vor participa cu toată convingerea la Constituanta bisericească pentru stabilirea noului Statut de organizare.³⁹

În aceste condiții, aniversarea unirii la un an și votarea de Parlament a „legii unirii”, la 29 decembrie 1919, au fost stimulente însuflețitoare pentru lucrarea unificatoare în toate domeniile.⁴⁰ Astfel sesiunea Consistorului Superior bisericesc din 30 decembrie putea pune prima temelie la unificarea sistemului organizatoric al Bisericii,⁴¹ și Sf. Sinod de la București confirma această unificare, întrunind în ședință comună pe toți ierarhii ortodocși români. Ca rezultat al acestei conștiințe unitare a fost alegerea ca Mitropolit primat al României întregite a Episcopului Miron Cristea, fapt prin care se binecuvînta unificarea bisericească și teritorială a României, alegerea simbolizînd totodată și unitatea Bisericii, împletită cu unitatea Statului român.⁴² În consecință, Sf. Sinod a emis la 31 decembrie 1919 adresa nr. 104, către Ministrul Cultelor V. Goldiș, precizînd că: Sf. Sinod a hotărît în mod solemn că după cum s-au alipit de bună voie și pentru veșnicie provinciile surori la țara mamă România, alcătuind politicește un singur stat, tot astfel această unificare se extinde și asupra Bisericii strămoșești, așa că bisericile provinciale vor alcătui o singură biserică, a cărei autoritate supremă este Sf. Sinod al Sfintei Biserici Ortodoxe Române autocefale a României întregite.⁴³

4. PENTRU NOUL STATUT BISERICESC UNIFICAT

Consfătuirea de la Sinaia, Congresele preoțimii și sesiunea Sf. Sinod, din 1919, au precizat că: Biserica stă alături de popor, că unitatea bisericească și cea politică își împletesc străduințele spre binele poporului, că România întregită urmează să fie sprijinită printr-o Biserică Ortodoxă Română autocefală, și ca bază pentru viitorul Statut de organizare va servi Statutul șagunian. Mai

37. T.R. 83—96, pe august—oct. 1919.

38. T.R. 79, pe 1919, p. 1.

39. Nazarie C., *Dezideratele primului congres...*, 1920, p. 5, 8, 18; T.R. 98, pe 1919, p. 1; G.P. 36—38, pe 1919.

40. T.R. 109 din 6 dec. 1919, p. 2; G.P. 1, pe 1920, p. 4—5.

41. Șesan V., *Reflexiuni cu privire la Consistorul Superior*.

42. T.R. 120—121, pe decembrie 1919; G.P. 4, pe 1920, p. 1; Arhiva, Dos. 149, p. 29 ss; B.O.R. 6 (492) pe martie 1922, p. 447 s; Patriarhia Română, *Ist. Bis. Rom.* 2, 1958, p. 601 ss.

43. Arhiva Sf. Sinod, Dosar 147, p. 99—102.

rămînea de văzut ce va face Mitropolia unită de la Blaj; dar alegerea mitropolitului, în persoana episcopului Vasile Suciu a arătat că unificarea deplină a românilor se amîna.⁴⁴

Între timp, Ministrul cultelor I. Borcea a alcătuit un Proiect de lege pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române și la 5 februarie 1920 l-a supus Senatului, cu motivarea că bisericile provinciilor alipite se unesc, ca și acestea provincii, pentru vecie cu Biserica Vechiului Regat, alcătuint o singură Biserică autocefală ortodoxă română, așa precum este și o singură Românie întregită. În Mitropolia Sibiului, prof. Nicolae Bălan, în cuvîntul său, a asigurat că Statul român poate să aibă deplină încredere în patriotismul Bisericii ortodoxe române, care la rîndul ei va ști să crească cetățeni în respect, autoritate și lege și în bine, către așezămintele lui.⁴⁵

În continuare, Consistorul Suprem bisericesc, în ședința din 5 mai 1920, a reafirmat sprijinirea integrală a României întregite, odată ce el, împreună cu Sf. Sinod, au devenit organe centrale de unitate ale Bisericii ortodoxe întregite și deci lor le aparține dreptul de a alcătui Legea pentru organizarea bisericească.⁴⁶ La fel s-a pronunțat și prof. Gh. Ciuhandu că proiectarea noii legiferări aparține bisericii, care din fire servește și unitatea Statului.⁴⁷ De acord era și prof. V. G. Ispir,⁴⁸ ca și arhimandritul Eusebiu Popovici, marele istoric bisericesc.⁴⁹ De aceea ministrul cultelor P. P. Negulescu a retras proiectul, recunoscînd că „biserica ortodoxă română a împlinit întotdeauna rolul de a întări Statul român, acolo unde exista și l-a servit și dincolo de Carpați”.⁵⁰ Apoi la îndemnul istoricului N. Iorga⁵¹ și al mitropolitului N. Bălan, că biserica este în măsură să alcătuiască cuvenitul Statut, care va contribui la închegarea tuturor fiilor neamului într-o desăvîrșită armonie a sufletelor tuturor fiilor, ministrul cultelor, O. Goga, a dat asigurări că va convoca Constituanta bisericească spre a se ocupa cu lucrările de unificare a bisericii din România întregită.⁵²

Astfel, la 18 septembrie 1920 s-a întrunit la București Constituanta bisericească, cu scopul de a defini: viitorul Statut, modalitatea respectării Statutului șagunian, păstrarea autonomiei și colaborarea cu Statul, pentru ca într-o Românie întregită să fie și o Biserică întregită, pentru că interesele bisericii române niciînd nu pot veni în conflict cu cele mai curate interese ale Statului și poporului român, precum o preciza Mitropolitul primat Miron Cristea. Atunci plenara a exprimat mulțumiri Mitropolitului Primat și canonicului V. Șesan pentru munca prețioasă bisericească și patriotică, prestată în serviciul unificării organizației bisericești. Apoi Constituanta a delegat o comisie de 15 membri ca să elaboreze proiectul Statutului de organizare al

44. G.P. 47 pe 21 dec. 1919, p. 3 și nr. 3 pe 25 ian. 1920, p. 2.

45. T.R. 10, pe 1920, p. 1; T.R. 11, pe 1920, p. 1—3; G.P. 9—12 pe martie 1920; G.P. 22 din iunie 1920; G.P. 39 din sept. 1920.

46. Șesan V., Reflexiuni cu privire la Consistorul superior, Gl. B. 428, din 23 mai 1920, p. 2.

47. Ciuhandu Gh., Dreptul la legiferare, T.R. 22, din 6 mai 1920, p. 2; Idem, Reorganizarea Mitropoliei Transilvaniei, Arad 1920, p. 10, 15, 30, 42, 45, 47 ss.

48. Ispir V. G., În chestia reorganizării bisericii noastre, București 1920, p. 3, 4 și 13.

49. Popovici Eus., arhim., Socotința mea privitoare la organizarea Bisericii, 1920.

50. Vezi în T.R. 27, din 3 iunie 1920, p. 4.

51. T.R. 28, din 10 iunie 1920, p. 2.

52. T.R. 31, din 1 iulie 1920, p. 2.

Bisericii Ortodoxe Române întregite într-o Românie întregită.⁵³ În fine, delegația compusă din preoții Al. Baltagă, J. Bejan și I. Andronic a precizat că unificarea politică a Statului Român va fi mai temeinic asigurată dacă Biserica Ortodoxă Română ar deveni o Patriarhie unitară.⁵⁴

5. AUTONOMIA BISERICESCĂ, PAVĂZĂ A UNITĂȚII

Deși era evident că unificarea organizației bisericești sprijină și unitatea României întregite, totuși Comisia celor 15 nu a putut lucra pripit. Ea cuprindea pe Mitropolitul Primat Miron Cristea ca președinte, apoi ca membri pe prof. D. Boroianu, C. Nazarie, Nic. M. Popescu și C. Dissescu, pe Mitropolitul Pimen al Moldovei, S. Mehedinți, Cic. Iordăchescu, arhim. Cl. Popovici, episcopul Nectarie Cotlariuc, V. Șesan, mitropolitul N. Bălan, Val. Braniște și I. Lupaș, și ca secretar pe V. G. Ispir; apoi au mai fost cooptați arhiepiscopul Gurie, prot. Al. Baltagă, J. Bejan, I. Andronic și episcopul Varolomeu de Rîmnic.⁵⁵

De anul nou 1921 spunea mitropolitul N. Bălan că: Biserica se simte datoare și decisă a conlucra cu toate puterile sale la ridicarea și înaintarea Patriei.⁵⁶ dar se făcea în principiu o precizare, că sub Patrie nu se înțelegea sistemul monarhic, deși în rege se vedea pe atunci simbolul unității dobândite, ci România Mare, România întregită. Monarhia era respectată numai potrivit principiului creștin „dați Cezarului” (Mat. 22, 21), „supuneți-vă stăpînirii” (Rom. 13, 1) și „dați cinste împăratului” (1 Petru 2, 16). Dar nu monarhia era privită ca scop al unității, ci poporul românesc. De aceea se accentua necesitatea menținerii autonomiei bisericești față de Stat. Această autonomie bisericească însă nu înlătura în Ortodoxie colaborarea cu Statul și nici nu stăvilea educarea credincioșilor de a fi buni creștini și patrioți. Dar autonomia era necesară pentru ca Biserica să fie ferită de politicianismul vremii, de cosmopolitism, de efemerisme personale și de a nu fi atrasă spre frământări interne pentru interese trecătoare, mai ales că se ventila încheierea unui Concordat cu papa și s-au născut agitații și dezbinări confesionale, și privilegieri unilaterale.⁵⁷ Pentru aceste motive unificarea organizației bisericești întârzia față de cea de Stat.⁵⁸ Faptul a fost criticat de ministrul de culte O. Goga la ședința Sf. Sinod din 10 aprilie 1920, care dorea ca biserica să dea exemplu în opera de unificare.⁵⁹ Și exemplul a fost dat prin sfîntirea pentru prima dată în Biserica întregită a Sf. Mir, în Joia Mare din 28 aprilie 1921.⁶⁰

În aceste împrejurări, la Congresul bisericesc al Mitropoliei din Sibiu, din 14 oct. 1921, mitropolitul N. Bălan a precizat că proiectul de unificare

53. Referat în T.R. 43—46, sept.—oct. 1920; Mitr. Miron Cristea, Principii fundamentale pentru organizarea unitară a B.O.R., București 1920, p. 11; Lupaș I., în B.O.R. 3 (489) pe 1921, p. 209 ss și B.O.R. 7 (493) pe 1922, p. 536 s.

54. Lupaș I., în B.O.R. 3 (489), 1921, p. 310 s.

55. Arhiva Sf. Sinod, Dos. 206, p. 91.

56. T.R. 2, din 18 ian. 1921, p. 1.

57. Arhiva, Dos. 159, p. 156; Idem, Dos. 148, p. 20, 44 s; La problema concordatului, vezi: T.R. 57 pe 1920 și 4 pe 1921; T.R. 8, pe 1921, p. 3; T.R. 23 pe aprilie 1921, p. 1 s; T.R. 64 pe 1921; T.R. 65—69, pe 1921; Arhiva, Dos. 161, p. 124 ss.

58. Preda I., În chestia unificării organizației noastre bisericești, T.R. 29, din 22 martie 1921, p. 1 s; Borcia L., Cîteva observări în legătură cu unificarea organizației bisericești, T.R. 25, din 8 aprilie 1921, p. 1 s.

59. Arhiva, Dos. 159, p. 6 s.

60. Idem, Dos. 160, p. 183.

va fi supus spre ratificare Sf. Sinod și nicidecum parlamentului, și apoi va primi aprobare superioară, pentru că Biserica evită influențe politicianiste, ea servind însă interesele mari ale Statului și promovând cu devotament scopurile lui înalte.⁶¹ La aceeași concluzie a ajuns și noul Comitet de conducere al revistei, Biserica Ortodoxă Română, precizând că „reînvierea revistei B.O.R. o doresc și cele patru unghiuri ale României întregite, spre a le fi alăută a duhului de pace, de luminare și de unitate în cuget și în simțiri.”⁶² La fel s-a pronunțat Congresul bisericesc de la București din 21 octombrie,⁶³ apoi Consistorul Superior, cu care ocazie ministrul cultelor O. Goga arăta, că preotul trebuie să se găsească introdus în toate mișcările culturale și în biserici să vorbească credincioșilor în toate problemele necesare pentru viața lor de creștini și cetățeni.⁶⁴

Atunci Mitropolitul Primat a stăruit, la ședința Sf. Sinod din 10 noiembrie 1921, ca și biserica să facă ceea ce a făcut de veacuri, de a fi înaintemergătoare a închegării sufletești și interne, odată ce hotarele țării au fost trasate și bine definite, și deci să grăbească alcătuirea cerutului proiect de unificare a organizației bisericești.⁶⁵ Astfel Comisia celor 15 a fost solicitată să și grăbească lucrările, mai ales că însuși cuvântul regal la investitura noului episcop Nicolae Ivan pentru Cluj, la 8 decembrie, stăruia pentru aceasta, odată ce unul și nedespărțit este statul României întregite, așa că unitatea bisericească și cea a patriei se interpătrunde.⁶⁶

Astfel la a doua întrunire a Constituanței bisericești de la București, din 16—24 decembrie 1921, prezidată de Mitropolitul Primat M. Cristea, prof. V. Șesan, ca raportor al comisiei celor 15 la proiectul de unificare a organizației bisericești din România întregită, accentua corelația dintre Biserică și Stat, precum și rolul de patriot al credinciosului ortodox.⁶⁷

6. UNITATEA PATRIEI ȘI UNITATEA BISERICEASCĂ

Era limpede pentru orice credincios și cleric ortodox, că unitatea Patriei și unitatea bisericească sînt două aspecte ale aceleiași esențe românești. De aceea se trezea doar rezerva, ca fluctuațiile politice să nu atingă și principiile fundamentale ale Bisericii strămoșești.

Aceasta s-a observat chiar în rezerva mitropolitului unit Vasile Suci de la Blaj, care fiind solicitat să admită unele înnoiri, a răspuns că „nu se pot face înnoiri în biserica unită, pînă nu se pronunță și frații ortodocși”. La aceasta observa prof. I. Lupaș că: ortodox ori unit, poporul trăiește în unitatea acelorași obiceiuri, așa că tot obiceiurile Bisericii ortodoxe sînt hotarul în care se mișcă viața poporului românesc întreg.⁶⁸

61. T.R. 73—74, pe 1921; T.R. 86 și 87, pe dec. 1921; B.O.R. 2 (488), noiembrie 1921, p. 134.

62. B.O.R. 1 (487), pe oct. 1921, p. 2.

63. Arhiva Sf. Sinod, Dos. 160, p. 185 ss, 198 ss.

64. B.O.R. 2 (488), pe 1921, p. 136 s.

65. Arhiva, Dos. 159, p. 93 ss, 120.

66. T.R. 80 pe 1921, p. 3 și T.R. 83, p. 2; B.O.R. 3 (489), 1921, p. 224 s.

67. Arhiva, Dos. 167, p. 1—10 și Dos. 206, p. 66—71; T.R. 88—91, pe 1921; T.R. 1, 34 și 40 pe 1922; B.O.R. 4 (490) din ian. 1922, p. 293 s; Șesan V., Modificarea organizației bisericii ortodoxe a Statului român, Gl. B. din 24 ianuarie 1922, p. 1; Savin I. G., Biserica română și noua ei organizare, București 1925, p. 1, 6 ss, 12 și 20 ss.

68. Lupaș I., O mărturisire prețioasă, ziarul Voința, Cluj, din 15 ian. 1922, citat în B.O.R. 4 (490), 1922, p. 296.

Pentru urgentarea lucrărilor Comisiei celor 15, s-a pronunțat în Pastorală de Paști 1922 Mitropolitul Primat și mitropolitul N. Bălan, vizînd și latura patriotică a Statului unificat.⁶⁹ Iar prof. I. G. Savin menționa puterea de rezonanță națională cînd se realizează „simfonia” dintre Biserică și Stat, fapt ce trebuie oglindit în proiectul de Statut.⁷⁰ În atmosfera de așteptare, de la Rădăuți venea cererea, ca acolo, lîngă mormintele Mușatinilor, să fie zidită „Biserica Unirii Naționale”.⁷¹

Stăruind pentru buna înțelegere între Biserică și Stat, pentru împlinirea concomitentă a unității cîmîndurilor, Mitropolitul Primat a cerut ministrului cultelor C. Banu ca și preoții să fie ridicați alături de ceilalți slujbași similari ai țării.⁷²

Definitivarea proiectului de Statut era legată de coordonarea legislațiilor provinciale și de prudența de a nu se accepta vreo măsură pripită.⁷³

Și pe cînd Ministrul cultelor urgenta trimiterea Proiectului de Statut, prin adresa nr. 54.445 din 21 oct. 1922,⁷⁴ ostenitorii la proiect stăruiau pentru integrarea „stranei stîngi”, pentru că poporul român are un singur suflet, unificat, unitar, strămoșesc.⁷⁵

7. UNITATEA CONSTITUȚIONALĂ ȘI ZORILE PATRIARHIEI ROMÂNE

Amînarea definitivării proiectului de Statut mai urmărea și scopul de a se putea cunoaște punctul de vedere al Comisiei, care pregătea Constituția României Întregite. În acest sens la art. 1 al numitului Proiect, aprobat de Sf. Sinod, se prevedea că: „Biserica ortodoxă română fiind religia marei majorității a românilor, ea este biserica dominantă în Statul Român”.⁷⁶ Teza a mai fost susținută și de primul Congres al delegaților preoțimii din România, la București, în zilele de 6—8 februarie 1923, la care a luat ființă: Asociația generală a clerului ortodox român din România, ca organism unificat, pentru a sprijini unitatea Patriei. În acest scop ministrul C. Banu a dat asigurări Mitropolitului Primat că Statul va pune Biserica în situația de a răspunde mai bine chemării ei.⁷⁷

Dar pe tema noțiunii de „dominantă” s-au purtat discuții chiar aprinse în Senat, la ședințele din martie 1923, deși Mitropolitul Primat, mitropolitul N. Bălan, N. Iorga și alții au subliniat faptul că această noțiune exprimă realitatea că Biserica ortodoxă română face parte din ființa națională românească, pentru care a și dat mucenici; ea este mama neamului românesc, cum a spus-o mai înainte și Mihai Eminescu, ea exprimînd „legea românească”.

69. T.R. 31/32 pe 5 mai 1922, p. 1; B.O.R. 7 (493), aprilie 1922, p. 33 s.

70. Savin, op. cit., p. 12.

71. Arhiva, Dos. 148, p. 18.

72. Idem, Dos. 167, p. 248; Cîndea R., op. cit., p. 89 și 91.

73. Ciuhandu Gh., În chestia unificării, B.O.R. 12 (499), 1922, p. 882—897; Idem, Reorganizarea centrelor ierarhice și unificarea bisericească, B.O.R. 5 (504) și 7 (505) pe 1923, p. 401 ss, 481 ss și extras, București 1923.

74. Arhiva, Dos. 167, p. 93 verso.

75. T.R. 84 și 85, pe noiembrie 1922.

76. T.R. 93, din 8 dec. 1922, p. 2; Arhiva, Dos. 206, p. 180 și 232 s; Șesan V., Contribuții la raportul dintre Stat și Biserica ortodoxă în Constituția cea nouă, a României întregite, Cl. B. 1163, din 7 jan. 1923.

77. B.O.R. 6 (504), pe martie 1923, p. 457—464.

Deci „dominantă” înseamnă: a majorității populației, și nicidecum intolerantă”, cum o interpretau în sens medieval contrarii confesionali și de rea credință. Pînă la urmă Senatul a aprobat ca în art. 22, aliniatul 3, să rămîină precizarea că: Biserica ortodoxă română este biserica dominantă în România întregită, înțelegînd prin aceasta că: dominant înseamnă totodată și unitar, și totodată și presupune relații de simfonie între Biserică și Stat. În acest sens s-a mai prevăzut la art. 22, că Biserica Ortodoxă Română își va stabili Norma unitară de organizare pentru întreaga Biserică ortodoxă română.⁷⁸

În consecință, Mitropolitul Primat a stăruit ca textul proiectului de Statut să fie definitivat și Comisia celor 15 a dat zor cu lucrul, așa că Proiectul a fost discutat de Consistorul Superior și de Congresul al 2-lea al Asociației clerului, din octombrie 1923, pentru ca să corespundă atît năzuințelor bisericești, precum și celor patriotice.⁷⁹

Și astfel s-a pregătit atmosfera istorică pentru definitivarea unității bisericești, spre a culmina în înființarea Patriarhiei Române, la 25 februarie 1925. Dar Patriarhia Română nu urma să fie o monarhie, ci Biserica popoului român ortodox, ca un omagiu adus Bisericii strămoșilor și străduințelor după unitate politică. Condițiile au fost date prin străvechea organizare unitară a bisericilor din țările române și prin faptele istorice, precum au fost: Unificarea Principatelor Române în 1859; unificarea vieții politice în 1862; înființarea Sf. Sinod central în 1864; crearea postului de Mitropolit Primat în 1872; independența țării în 1877 și aprobarea autocefaliei în 1885. Astfel unificarea României în 1918, cu Constituția din 1923, a fost o consecință firească a evoluției de veacuri a românilor de pretutindeni.⁸⁰ Ca un corolar este înființarea Patriarhiei din 1925.

8. UNITATEA ÎN PERSPECTIVA ANIVERSĂRII

Păstrarea unității naționale, politice și bisericești a românilor e constatată ca imperativ permanent și cu ocazia aniversării evenimentelor din 1918: de la opincă și pînă la vlădică credincioșii trăiesc în legea românească și păstrează datinele cele bune ale poporului românesc întreg.

Astfel Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian precizează că: Biserica Ortodoxă Română s-a alăturat poporului întreg, împreună cu credincioșii ei, socotindu-se parte componentă a colectivității naționale și deci s-a încadrat în Statul de formă republicană, pe care și l-a dat poporul întreg... Ca în tot trecutul neamului românesc, Biserica Ortodoxă Română se mîndrește cu toți cei care simt românește de toate înfăptuirile mărețe realizate în ultimii 20 de ani de poporul român în opera de zidire a României noi, din care fac

78. Arhiva Sf. Sinod, Dos. 166, p. 4—48; Referat în P.O.R. 6 (504), 1923, p. 444—456; Șesan V., Reflexiuni asupra unificării organizației bisericești, Cernăuți 1923, p. 7 ss; Ispir V. G., În chestia reorganizării bisericii noastre, colecția Solidaritatea 1, București 1924; Ciuhandu Gh., Un neam și un suflet, Arad 1925, p. 10 s; Savin I. G., Biserica română și noua ei organizare, București 1925, p. 5 ss, 9 ss, regretînd pe p. 14, că „puține condeie se aștern scrisului spre a clarifica problemele și a netezi căile”.

79. Arhiva, Dos. 206, p. 74 verso, 83 ss, 103 ss; Dos. 169, p. 16 s, 74 s; B.O.R. 14 (512) pe 1923, p. 1061 ss, 1066 și 1125 ss.

80. Arhiva Sf. Sinod, Dos. 200, pe 1925, p. 304; Lupaș I., Patriarhia Românilor, Cluj, 1925, cuvîntarea în Camera deputaților, p. 31; Cîndea R., Patriarhul Miron Cristea, Cădelă 3—7, 1925, p. 73 ss; P. S. Episcop Tit Simedrea, Patriarhia Română, București 1926; Moiescu Gh., De la Biserică autocefală la Patriarhia Română, Ortodoxia 2, 1950, p. 326 ss.

parte ierarhii, clericii și credincioșii ortodocși... De aceea Biserica Ortodoxă română asigură de devotament și de tot sprijinul său pentru bunul mers al Patriei și bunăstarea poporului, sprijinind totodată și prestigiul deosebit de care se bucură Patria.⁸¹ De aceea în Pastorală de Sf. Paști a anului 1968, Prea Fericitul Părinte Patriarh preciza: „ca oameni ai Bisericii Ortodoxe Române vom trăi anul acesta bucuria împlinirii a douăzeci de ani de la reîntregirea Bisericii noastre din Transilvania, zi fericită când s-au îmbrățișat la altarul aceleiași Biserici-mame frații din acele părți, altădată despărțiți; iar ca români vom trăi, tot anul acesta, bucuria împlinirii a cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu Patria-mamă, două mari sărbători ale Ardealului, leagăn al neamului românesc din cea mai adâncă vechime“.

Același gând al unității românești îl exprimă și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, îndrumându-și păstoriții astfel, cu prilejul mărețului praznic al Învierii Mântuitorului Iisus Hristos: „la bucurie curată ne îndeamnă în anul acesta două mari aniversări și anume: împlinirea a 50 ani de la Unirea Transilvaniei cu România, adică *de la împlinirea unității noastre de stat* — visul de veacuri al poporului român, și împlinirea a 20 de ani de la marele act al Reîntregirii bisericești, în 1948, prin care sîntem iarăși una toți românii credincioși legii strămoșești și fii ai Bisericii române. Prin unitatea noastră bisericească am întărit și întărim și unitatea națională a poporului nostru și sprijinim cu mai mult spor munca lui pentru înălțarea Patriei... Mîndri de marile infăptuiri ale poporului nostru, de prestigiul tot mai înalt pe care-l are între celelalte popoare ale lumii, vom întâmpina sărbătorirea din anul acesta prin întărirea unității noastre și prin dăruirea tuturor forțelor noastre pentru binele și propășirea poporului român... Bucuria sporește, căci „s-a risipit vrajba religioasă și în locul ei se întărește dragostea de frate, — frate în legea strămoșească, frate în limba și nația românească, frate în strădania de a sprijini munca poporului pentru ca Patria noastră să fie veșnic una, neîmpărțită, liberă și fericită“.

Și aceste îndemnuri, răsărind din inima de român, încolțesc cu rod bogat în orice inimă de român, răzbat prin povețele ierarhilor ortodocși români, și mijlocirea clerului spre inimile credincioșilor ortodocși, întărind în sufletele și străduințele lor împlinirea unității idealurilor și realizărilor, atît pe plan bisericesc, cît și cel patriotic, căci în unitatea deplină românească stă întreaga fundamentare a bunei stări prezente și viitoare a întregului popor român.

Pr. Prof. Dr. M. ȘESAN

81. Vezi în B.O.R. 1/2, 1968, p. 9, 19 și 20.

LUPTA CLERULUI ORTODOX ROMÂN PENTRU CREDINȚA STRĂMOȘEASCĂ ȘI PENTRU DREPTURILE POPORULUI ROMÂN DIN TRANSILVANIA

Se poate spune că lupta pentru credința strămoșească a fost una din coordonatele cele mai constante, pe care s-a sprijinit patrimoniul spiritual al poporului românesc din Transilvania. Aceasta a fost pricina pentru care regii unguri și mai ales principii calvini anunțau măsuri de „exterminare” și de „alungare” a preoților sau episcopilor care nu acceptau „legea” siăpînirii. Popor de „sate și preoți”, așa cum l-a numit marele istoric Nicolae Iorga, românii ardeleni n-au ajuns să fie socotiți nici între „națiunile recunoscute”, nici între „religiile recepte”, cum a fost cazul cu celelalte naționalități conlocuitoare, ungurii, sașii și secuii. Sinodul din Buda interzisese la 1279 preoților „schismatici” să ridice biserici românești și să slujească în ele; cine nu se va conforma urma să sufere rigorig „puterii brahiale”. Aceleași acțiuni de cruciadă împotriva preoțimii ortodoxe le hotărâu în 1366 regele Ludovic cel Mare, iar în 1428—1429 împăratul Sigismund. Nici unui nobil nu-i era îngăduit să aibă pe moșiile sale preoți schismatici, care boțeau sau duc în rătăcire poporul. Același lucru îl hotărâu în 1566 la dieta de la Turda deputații protestanți, iar mai târziu, în secolul al XVII-lea Rákoczy I și Apaffi au folosit și silnicia și uciderea pentru a-și apăra crezul. Aveau dreptate cronicarii și călătorii străini să spună despre Transilvania, ca Verancsics, că deși formau majoritatea populației, valahii n-aveau nici o libertate, nici o nobilime afară de ținutul Hunedoarei, nici un drept, ci locuiau ca robagi pretutindenea; că sînt folositori, după Napragy, doar pentru că sînt puși la toate slujbele. În orice caz, cu toate că unii dintre principii i-au scutit de dări și robote în general, preoții români au împărțăsit soarta țărănimii de care nu se deosebeau adeseori nici prin port, nici prin stare socială, ci doar prin harul preoției și prin cunoștința de carte.

Acești preoți valahi, oricît de modești vor fi fost ei, au ținut trează conștiința religioasă și au contribuit la lupta pentru păstrarea limbii, tradițiilor și legăturilor cu frații lor de peste munți, de unde le venea nu numai protecția unor voievozi care le clădeau biserici scutite de obligații patronale interne, ci le veneau și cărți și odăjdii, iar vlădicii își primeau tot acolo hirotonirea și confirmarea lor în slujbă. Această conștiință a unității de limbă, de obiceiuri, de credință, la toți românii, a fost ca un fir roșu care a trecut prin întreaga noastră istorie și care a avut cele mai puternice înrîuriri și asupra dezvoltării noastre bisericești și naționale. Încă în epoca regalității maghiare, se constată că „pseudo-episcopii schismatici” de la 1234 și preoțimea valahă de la 1428 au fost în stare nu numai să-și apere credina poporenilor, ci încă

mai atrăgeau și pe alții din cei catolici (unguri, sași, săcui) „făcându-se una cu ei“. În vremea principilor calvini, unii pastori luterani se plîngeau că nu pot dezbara pe credincioșii lor de a primi colindele valahe, iar la 1583 misiionarul Antonio Possevino constata că, cu toată propaganda lor, superintendenții și principii calvini n-au reușit să convertească nici un ortodox. Toată „unirea“ unor români cu calvinii a fost doar „de natură administrativă“. În 1640 calvinii recunoșteau că „nu se află nici un cleric român care să-și schimbe cu totul credința (in fundamentalibus); patriarhul l-ar excomunica, românii nu l-ar primi și cine știe ce ar păți“. Dar și mai semnificativă este afirmația din 1629 a patriarhului Chiril Lukaris care se opune planului de calvinizare a românilor ardeleni pentru motivul că la o astfel de acțiune ar reacționa și domnii români de peste munți „din pricina strînsei legături de sînge și de iubire care-i leagă pe toți românii“. Nu degeaba în 1642 și 1645 — cînd atacul calvin era mai puternic — sinoadele de la Iași interveneau direct prin „Răspunsul la catehismul calvinesc“ (1645) pentru „frații de un sînge și de o limbă cu noi“, cum zice mitropolitul Varlaam.

Așa va trebui judecat și actul de unire cu Roma pe care mitropolitul Atanasie și cei 38 de protopopi români îl vor semna în 1698, precum și întreaga reacție puternică antiuniată ce a urmat după aceea.

În fond, „jugul de fier“ al Habsburgilor nu aducea ușurare față de „jugul de lemn“ al stăpînirii turcești de pînă atunci. Austriecii veneau în numele unui împărat creștin, dar care cerea dări mai mari, căraușii mai multe, armată și aparat birocratic mai mare și în același timp pe iezuiți și alți teologi și dascăli care trebuiau să garanteze lealitatea față de „legea împăratului“. Alături de cîștigarea prin titluri și favoritisme, au fost puse în mișcare de partida catolică aflată în minoritate pînă atunci, falsul, diversiunea și silnicia. Așa a început opera de atragere la uniție printr-o campanie susținută a devizei austriece: „divide et impera“ atît pe plan intern ardelenesc, între națiunile și religiile ale căror privilegii erau recunoscute prin diploma leopoldină din 1691 (ca și la 1437 și 1514), cît și pe plan extern, căutîndu-se a rupe cît mai deplin legăturile dintre românii de o parte și de alta a Carpaților. „Defecțiunea“ protopopilor și apoi și a mitropolitului Atanasie Anghel care (cum spune cronică popii Radu Tempea,¹ „trei ani n-a fost unit“ (1698—1701), s-ar putea tălmăci, în condițiile de cruntă apăsare de atunci, ca o încercare de ușurare a situației economice și politice a preoțimii române.² Dar nu trebuie să uităm că, deși a doua diplomă leopoldină promitea românilor ce vor îmbrățișa oricare din „cele patru religii recepte“, egalitate cu preotimea celorlalte confesiuni, totuși, cum vor spune luceferii școlii ardelenice, profitul material a fost numai pentru preoți și „ca o nemica“, iar în privința înstrăinării sufletești urmărite s-au înșelat cercurile vieneze.

Începutul luptei pentru ortodoxie datează din însăși vremea cînd se urzea uniția. „Inchiziția“ din 1699 dovedea că, în afară de foarte puține sate, preotimea și credincioșii nu doresc schimbarea legii, ci să rămîină și pe mai departe în legea în care s-au născut. Aceasta chiar cu riscul de a nu primi „privileghiurile“ religiilor recepte. Viena avea însă interes vital în „unirea“ bisericească a românilor, de aceea a nesocotit glasul multimilor. Și cu toate că guvernul ardelean raporta la Viena că „schimbarea legii“ se face numai ca „popii să scape de dări și servituți“ — lucru pe care-l afirmă în 1701 și

1. Istoria bisericii românilor din Scheii Brașovului, ed. St. Stinghe, Brașov, 1899, p.

2. D. Prodan, *Supplex Libellus Valahorum*, București, 1967, p. 114.

Pater Ianoș și Gavriil Nagyszegyi —, totuși va trebui să spunem că într-o vreme în care Biserica Ortodoxă ardeleană a fost lăsată 60 de ani fără episcop, s-au găsit destui preoți și călugări care cu prețul vieții și al celor mai grele suferinți s-au zbatut să apere legea strămoșească, știind că deodată cu ea apără însuși dreptul la viață și la libertate al poporului român. Căci în timp ce la Viena Atanasie își călca în chip rușinos jurământul făcut cu trei ani înainte la București, o mulțime nenumărată de preoți și credincioși din întreg ținutul românesc încorporat sub Habsburgi vor susține cu dârzenie și vrednicie mucenicească lupta pentru ortodoxie. În Maramureș episcopul Iosif Stoica a combătut atât de bine uniția într-o lucrare de exegeză scripturistică și canonică, încât cunoscutul istoric și cancelar al Transilvaniei Nic. Bethlen a rămas uimit că o astfel de lucrare a putut ieși din capul unui valah.³ În protopopiatele Brașov, Făgăraș, Hațeg, Hunedoara și chiar în Alba Iulia preoțimea și credincioșii au protestat în scris și prin viu grai împotriva „stricării legii”: „Noi altă lege nu vom avea, nici vom primi măcar ce-ar fi”, „noi, părinte, papistași morți, iar vii nu vom fi”.⁴ La început Atanasie și iezuiții din jurul lui s-au purtat mai blând cu ortodocșii, dar după ce în Alba Iulia au fost răpite de uniți ambele biserici, inclusiv mănăstirea dărmată în 1714—1715, după ce în 1723 se răpi și biserica brâncovenească din Făgăraș, toate cititorii ale negustorilor și voievozilor ortodocși, „confuzia” deveni atât de mare, încât cu toată intervenția cătanelor împărătești — care opreau înmormântarea ortodocșilor în cimitire și pe preoții ortodocși de la săvârșirea celor sfinte —, românii preferau orice sacrificiu decât părăsirea credinței.

Minciuna pe care au clădit Habsburgii întreaga politică lor greșită iar episcopii uniți și-au făcut din ea un piedestal de temelie este afirmația că întreg poporul și toți preoții ardeleni ar fi primit religia împăratului. Ori se știe că maramureșenii n-au vrut să știe nimic despre unire pînă după 1736 iar în restul Transilvaniei încă și la 1759 consilierul aulic Barthenstein afirma⁵ că în multe părți unirea era necunoscută. Ce interesa însă? După patru sinoade electorale, Ioan Pataki era ales în 1715 ca episcop unit, deși trecuse la ritul latin și deși avusese un singur vot! Ce-l durea pe împăratul de la Viena că protopopii români protestaseră atunci cum protestară și în 1701 la instalarea lui Atanasie în Alba Iulia? Așa cum au fost scoși atunci afară din biserică, așa nu se va ținea seama nici mai departe de dorințele mulțimii. Preoții ortodocși plăteau birul vlădicului unit, dar încolo își țineau legea veche. De dragul de a păzi liniștea, vlădicii uniți închideau ochii cînd ortodocșii își aduceau preoți hirotoniți de peste munți dimpreună cu odăjdii și cărți de cult. Antimisele erau aduse ori de la ierarhii din Principate, ori de la sîrbii din Carloviț, ori de la grecii aflați în trecere pe la noi (executarea acestora făcîndu-se la Viena sau aiurea), ierarhii aceloră fiind poate de la Ierusalim, Constantinopol etc. Dacă s-ar întocmi o statistică a cărților de cult ortodoxe tipărite în Principate, dar ajunse pînă în Sătmar și Maramureș, ai rămînea uimit să constăți că abia pe la sfîrșitul veacului al XVIII-lea mai găsești lîngă ele și tipărituri blăjene. Pîn-atunci erau tot de peste munți. De altfel, însăși tipografia lui P. P. Aaron de la Blaj, întemeiată în 1747 a lucrat cu meșteri

3. Memoriile lui N. Bethlen, cf. „Transilvania”, 1870, nr. 5.

4. A se vedea minunata lucrare a lui S. Dragomir: Istoria desrobirii religioase, v. I—II, Sibiu 1920 și 1930, anexe.

5. (C. Barthenstein): Kurzer Bericht über die Beschaffenheit der zerstreuten zahlreichen illyr. Nation..., Frankfurt 1802, p. 25.

aduși de peste munți, în deosebi de la Râmnic, iar limba și caracterele tipografice erau aceleași ca și ale fraților din Principate și va continua să fie așa pînă pe la 1870. S-ar putea spune că în afară de pomenirea la slujbă a ierarhului unit și în afară de birul plătit acestuia și de dările și corvoadele făcute stăpînirii austriace, preoții români și poporenii lor din Transilvania n-aveau nimic schimbat față de trecut. Avea dreptate la 1759 consilierul C. Barfhenstein să spună⁶ că avînd ca la 500 de preoți hirotoniți sau aduși de peste munți, Biserica Ortodoxă din Ardeal, Banat, Bihor și Maramureș, deși fără episcop și ducînd zile de cruntă persecuție, totuși menținea trează conștiința străbună — pe linia adevărată a românismului.

Cei dinții dintre luptătorii pentru crezul ortodox și românesc au fost brașovenii. Avînd biserică voievodală și școală frecventată încă din secolul al XVI—XVII-lea de tineri nu numai din întreagă Țara Bîrsei, ci și din alte părți și chiar de peste munți, preoții brașoveni stabiliră legături strînse cu mitropoliții Ungrovlahiei Teodosie Veștemeanul, Antim Ivireanul, Mitrofan, Daniil și alții, apoi cu episcopii Rîmnicului și chiar cu scaunul Carlovițului sîrbesc, obligîndu-se să ceară îndrumări de la ei pentru păstrarea „dreptei credințe”. Toți preoții și diaconii brașoveni trebuiau să presteze cu ocazia instalării lor în serviciu un legămînt înfricoșat că „voi sluji în legea pravoslavnică grecească a răsăritului,⁷ iar într-altă lege sau în dogme streine să nu mă mut”. „De credința răsăritului nici sabia, nici focul, nici închisoarea... nu ne poate despărți în veci... iar care dintre voi va îndrăzni că calce făgăduința și jurămîntul, unul ca acela să fie afurisit”. E adevărat că prin presiuni și legături lăaturalnice au putut fi ruși de ortodoxie preoții de la țară, mai ales Făgărașul, secuimea și altele, dar Brașovul a rezistat. Cronicarul Radu Tempea ne istorisește amănunte în legătură cu vlădica pe care trebuiau brașovenii să-l pomenească la slujbe. Din 1728 li se recunosc dependența de Râmnic, căci și Oltenia se afla sub austrieci. După 1730 s-a căutat protecția Carlovițului și în alte părți. Încercările episcopilor uniți Patachi, Inochentie Micu și P. P. Aaron de atragere a brașovenilor s-au dovedit inoperante, iar cazul preoților renegați, Jipa și Teodor Băran, care au trebuit pînă la urmă să alerge la București și Carloviț pentru a căuta deslegare de afurisenie este o dovadă în plus de intransigența ortodoxiei românilor din Schei. Venirea în Brașov în 1735 a episcopului sîrb Nicanor de Cruședol a fost o adevărată sărbătoare pentru ortodocși. Deși autoritățile austriece îl alungă imediat de teama de „a nu periclita opera sfintei uniri”, deoarece se afirma că acum „toată națiunea de rit grecesc a primit legea împăratului”, totuși pentru ortodoxia brașoveană și în general pentru Ardealul întreg faptul are o însemnătate excepțională. Nicanor venise să colecteze cu aprobarea autorităților înzestrarea unui regiment pentru împărăție. E drept că, în timpul cît a stat, episcopul a hirotonit cîțiva preoți români, instituind în Brașov ca protopop pe învățatul și dîrzul Radu Tempea în locul lui Teodor Băran. Dacă mai adăugăm că în acea vreme brașoveanul Vlad Mălăescu era secretar a Mitropoliei Carlovițului, atunci vom spune că ortodoxia ardeleană și-a găsit în Bisericile frățești niște adevărați ocrotitori, care îi vor fi de cel mai mare folos în lupta pentru „desrobirea” ei de sub tirania habsburgilor.

6. Kurzer Bericht, p. 58. Cf. și S. Dragomir: Istoria desrobirii religioase, II, 85—93.

7. Vezi multe exemple de acest fel în St. Stinghe: Documente..., vol. I, apoi Cronica lui R. Tempea (ed. St. Stinghe), Brașov 1899, passim.

Ceea ce-i mai interesant este că într-o vreme în care exploatarea socială și politică crescuse în mod deosebit, lupta pentru ortodoxia asupra a fost dublată în același timp și de lupta pentru drepturi sociale și politice. Și trebuie să spunem că și în această privință tot Brașovul a fost protagonist. De altfel și în părțile Sebeșului se va spune mai târziu, în vremea lui Sofronie:⁸ „porție dăm noi românii cât celelalte neamuri din Ardeal toate laolaltă și ei spun că pământul îi al lor. Cărtire dăm noi mai multe întocmai ca și cărăușie. Tot am așteptat mila crăiesei“... Semnează, între alții, popii neuniți Ioan și Marin din Poiană, Pavel din Rod, Samoilă din Apold, Petru din Cărpeneș, Ion din Răchita. Lupta cronicarului și protopopului Radu II Tempea († 1742), marchează o etapă importantă din lungul proces de emancipare economică, socială și politică a românilor brașoveni. Încă în 1615 aceștia își afirmau dreptul de a-și instala singuri preoți și dascăli. Deodată cu pacea de la Carloviț (1699), care consfințea pentru toată împărăția habsburgică importante libertăți comerciale, românii din Schei obțin și ei un privilegiu în acest sens în 1701. Cu atât mai de neînțeles par pentru protopopul Radu Tempea înăsprirea relațiilor feudale, cu cât, cum zice el, „nu știm cu ce meșteșug... au ajuns săracii români dajdnicii acestui oraș“. Mobilizând cercurile meșteșugărești și negustorești, Radu Tempea și alți clerici după el vor cere magistratului să respecte vechile relații:⁹ să nu se amestece în judecățile și organizarea vieții bisericești, să nu se opună clădirii sau reparării bisericilor, să-și poată valorifica românii vinul, lina, pînza, carnea și alte produse, să nu mai fie obligați la cunoscutul „labor gratuitus“ (cu ajutorul căruia se ridicase Biserica neagră și aproape toate marile construcții publice), să nu fie maltratați românii pentru neplata dajdiei, să nu fie obligați preoții a plăti și dajdie la stat și dijmă altor preoți, boltele și casele bisericii să fie libere de încartiruri etc. Se știe că în 1736, din pricina invidiei, Radu Tempea a fost pîrît la magistratură că ar fi afirmat că pe români „ne țin mai rău decît pe iobagi“. Se mai știe că Radu Tempea era — împreună cu mulți alți brașoveni — logofeți angajați de magistratul orașului,¹⁰ cunoștea deci multe amănunte din angrenajul vieții economice. Pentru îndrăzneala lui, Radu Tempea a trebuit să sufere închisoare, dar din pricina marelui popularități a trebuit să fie curînd eliberat. Un alt brașovean, ceva mai tînăr, Dimitrie Eustatievici, fiul protopopului Statie, a fost și el un om învățat și el tradusese în românește privilegiile națiunii ilirice sau sîrbești, o altă armă de apărare a drepturilor sociale și politice sub habsburgi.¹¹ Asta avea loc tocmai în vremea cînd întreg Ardealul va fi zguduit de predica ieromonahului Visarion și de declanșarea luptei naționale a episcopului unit Inochentie Micu.

Habsburgii se credeau deplin stăpîni pe situație. Marele luptător pentru autonomia Ardealului, cancelarul N. Bethlen, a fost condamnat, răscoalele lui Fr. Rákoczy (1703—1711) și Pero Segedinaț (1735—1737) au fost înăbușite. Dintr-odată, în primăvara anului 1744 dinspre Arad s-a pornit pînă la Sibiu

8. S. Dragomir, *Istoria desrob.* I, anexa 129.

9. În afară de N. Iorga: *Brașovul și Românii*, Buc. 1905, a se vedea C. Mușlea: *O dinastie de preoți*, 1939 și, desigur, St. Stinghe: *Documente*, vol. V, Brașov 1906 unde se publică actele unui proces îndelungat.

10. Valerian Căliman: *Scrisul românesc cu caracter latin în Prașov și Țara Bîrsei*, în sec. XVIII, în „*Limbă și literatură*“, 15, București 1967, p. 151—167.

11. I. Pervain: *Dim. Eustatievici*, în „*Studia Universitatum Babeș-Bolyai*“, III, 6, seria IV, fasc. 1.

predica înflăcărată a cuviosului Visarion (Sarai), care a răsunat ca un trăznet peste conștiințele adormite sau neclare ale preoțimii și credincioșilor români. „Părășiți uniția, zicea el, căci ea înseamnă stricarea legii și pierderea sufletului! Uniții nu țin nici legea papistașilor (cu toate că preamăresc pe papa), nici legea răsăritului, ci au izvodit o lege nouă, legea a III-a. Alungați pe preoții lor, nu mai primiți să vă slujească ei. Întoarceți-vă la legea veche a răsăritului și a patriarhilor!”. (Visarion fusese hirotonit de patriarhul Ierusalimului!). Urmarea a fost că întreg sudul Transilvaniei s-a tulburat în scurtă vreme, cu toate că Visarion a fost prins și întemnițat. „Ori unde pătrundea faima călugărului, spune un martor, românii se lepădau de unire. Înconjurînd bisericile și pe preoții uniți, ei refuzau de a-și boteza copiii și de a-și îngropa morții cu ei... Prin Hunedoara au început să-și curețe bisericile, s-alunge pe preoții uniți, să-și aducă alți preoți”.¹² Pîn-acum, „popii noștri fiind neînvățați, n-au priceput ce este „unirea” căci ea a fost vestită prea tupilat; acum, după ce am mai întrebat și alte neamuri și ne-au spus că-i stricăciune, ne-am adunat și am dat instanție cu protestație cum că noi nu primim unia”, „că n-am fost, nice sîntem uniți”.¹³

Desigur, guvernul ardelean și uneltele lui n-au rămas nepăsători: a început prigoana cumplită. Amenzi, bătai, întemnițări și tot soiul de chinuri care de care mai crude și mai neomenoase. Ca represalii au fost aduse companii de soldați în vederea execuțiilor de amenzi și a arestării preoților. „Și de betejește un om îl duc popii cei uniți de-l cuminecă și de moare un om iară duc nemții de-i îngroapă și pătimim și de frica nemților și de frica popilor... și zic că-i porunca înălțatei crăiesc Maria Tereza”, care într-adevăr la 12 martie 1745 a făcut cunoscut acest lucru printr-o patentă.¹⁴ Peste 27 de preoți din părțile Sibiului au fost arestați în 1744—1745. Poporul a prins totuși curaj: trei preoți hirotoniți peste munți au fost eliberați din cetatea Devei printr-o răscoală populară. Pășirea curajoasă a lui Inochentie Micu pentru drepturile românești, împreună cu îndepărtarea lui din scaun, a mărit și mai mult confuzia în țară. Aceasta mai ales după ce vicarul lui, proto-popul Nicolae din Balomir, a trecut munții cerînd protejarea credinței strămoșești. Puteau recomanda episcopul unit de Muncaci și consilierii catolici tot felul de măsuri „drastice” pentru apărarea unirii, puteau aplica cei patru „protectori ai unirii” cele mai draconice persecuții, poporul nu se putea despărta de preoții lor, ci mai bine ar fi murit decît să primească uniția. Deși clerul unit ceruse arestarea preoților ortodocși hirotoniți peste munți precum și reducerea lor la starea de iobagi,¹⁵ totuși clerul ortodox a dus cu eroism. După 18 luni de temniță un preot din jurul Sibiului (Moise Măcenic din toată această luptă, renăscînd o Biserică românească plină de vigoare. „Au început a prinde popii de sînt și-acum prinși”, spunea o plîngere din 1749. Sibiul) cerea într-un memoriu să se sloboadă și românii — ca și altor neamuri ortodoxe — posibilitatea de a-și ținea legea măcar după 8 ani de te-roare. Atunci se porni urmărirea mai ales contra preoților și călugărilor, deoarece aceștia se puseseră în fruntea luptei scriind memorii, ținînd consfătuiri secrete, alergînd peste tot și cerînd libertate. Călugării din Porcești, Arpaș, Săcădate și Scorei au fost ridicați.

12. S. Dragomir, *Istoria desrobirii*, I, 143—144 (după P. Bod).

13. Idem, anexe 46, 59.

14. Dragomir, I, anexele 31—33.

15. Idem, I, anexa 37.

Din pomelnicul lung al eroilor credinței pomenim câte nume.

Preotul *Moise Măcenic din Sibiel* a fost arestat vreo 17 luni pentru drumuri la Viena; dintre sălișteni trei preoți au zăcut câte 3 luni în 1745 în temniță, din care apoi unul s-a pribegit. În 1749 popa Oprea cu doi feciori ai lui, unul preot și altul diac, au fost duși legați la temniță pe 11 luni și au bătut pe diac, de trei ani a zăcut. În 1754 au prins trei preoți și i-au bătut în obezi de fier, patru luni, scoțându-i de cinci ori la judecată să dea „reverse” că se fac uniți și n-au vrut. În Poiana Sibiului popa Ioan Petric după temniță s-a expatriat, iar popii Maniu i-au degerat picioarele și mâinile când îl ducea în temniță. *Călugărul Nicodim și Ioan din Aciliu* aleargă la Viena cu plângeri, apoi hirotoniți, între 1756—1759 iau parte activă la întrunirile de la Săliște și din Deal, în care se redactează memorii și un recensământ al celor 42 comune din sudul Ardealului, pe baza cărora mitropolitul Carlovițului Pavel Nenadovici își întemeia memoriile sale pentru a li se da și românilor un episcop ortodox. *Popa Cosma din Deal* a strîns mărturii în vederea unui episcop pentru români. *Popa Ioanăș* din Geleş a suferit aproape 30 de ani de temniță în Kufstein (Tirol) murind moarte de mucenic, ca și colegul său *Moise Măcenic din Sibiel*. Același suflu eroic pulsa și-n restul Ardealului, pe Hîrtibaci, pe Cîmpie, unde *Ioan Pinariu din Sadu* răscula satele pe Tîrnave, pe Mureș, în Hălmagi, unde numai 135 de uniți au putut fi aflați!

La toate acestea a mai trebuit să vină răscoala condusă de *călugărul Sofronie* pentru a ridica la maximum starea de tumult care dura de aproape 20 de ani. Românii cer să fie lăsați slobozi în legea lor, să li se dea episcop propriu, înapoierea bisericilor și antimiselor, să se dea sesii preoților ortodocși. Starea de spirit era aprinsă. În țară circulau scrisori anonime care spuneau:¹⁶ „gătiți-vă de răboi, ca să gonim unirea și iobăgia din țară”. Oamenii știau acum cum să lupte. Când Sofronie a fost arestat și închis la Bobîlna, popa Ioan din Săliște cu 600 de oameni îl eliberează. Curățind acum Zarándul și Munții Apuseni de uniație, Sofronie ținea sinoade și cerea să se dea socoteală de jafurile făcute. Tot Ardealul din Sătmár pînă în secuime, respira iar liber. Ca să mai salveze „unirea”, împărăteasa trimise în Ardeal pe cel mai fanatic și mai draconic dintre generali ei, *Adolf de Buccow*, care folosind spînzurătorile și tunurile împlinea porunca Vienei: „toleranță religioasă” și episcop propriu pentru ortodocși după credința pe care o va mărturisi fiecare comunitate. Așa s-a ajuns la 1762 să se constate — după dărîmarea mînaștirilor și răpirea bisericilor ortodoxe acolo unde existau măcar cîteva suflete de uniți — că ortodocșii erau 128.633 familii, uniții doar 25.223; în schimb 2.250 preoți uniți față de 1.365 preoți ortodocși. Bilanțul luptelor îndelungate arată clar cîștigul de cauză pentru legea strămoșească. „A fost pe voia satului iar nu a împăratului”, cum spunea un țaran.

După cum și era de așteptat, înversunarea luptelor religioase aducea cu sine și *agravarea relațiilor sociale și politice*.¹⁷ În fond, însuși actul de la 1698 fusese mai mult de natură politică decît religioasă. De aceea cînd între 1734—1744 Inochentie Micu a experimentat pe viu acest sensibil aspect al „unirii”, „s-a convertit el însuși într-un neînfriecat luptător pentru drepturile poporului”. Ori dacă nici ușurințele clerului nu se împlineau, atunci ce rost

16. N. Iorga: *Sate și preoți din Ardeal*, București 1902, p. 276.

17. *Istoria României*, vol. III (Buc. 1964), p. 492 și urm.

18. L. Patachi: *Românii ortodocși în luptă cu catolicismul după 1700*, în „Studii Teologice”, 1950, p. 219.

mai avea învrăjbirea între frați? Jugul austriac s-a dovedit într-un fel mai greu și decît cel turcesc. O statistică de pe la 1730 dovedea¹⁸ că noii stăpîni au strîns numai din Ardeal atîta dare în cei 40 de ani, cît n-ar fi strîns turcii în 333 ani. Viena nu îndrăznea să ușureze și să promoveze pe români, guvernatorii și moșierimea din Ardeal nu voiau s-o facă. Cel care suferea în primul rînd era tot poporul român.

La început și Inochentie Micu lupta pentru interese „unite”.¹⁹ După ce a înregistrat o serie de dezamăgiri și-a schimbat atitudinea. Înainte de a pleca la Viena, a chemat și ortodocșii în soborul din 6 iulie 1744 de la Blaj. În fond, Inochentie a cerut respectarea diplomei de la 1701 a lui Leopold în care se prevedea că și românii vor fi recunoscuți fii ai patriei, iar nu numai „tolerați” dacă se vor uni cu una din cele trei nații recunoscute și patru religii recepte. Desigur, statele ardelenene au ascuns această diplomă pentru a nu acorda românilor drepturi. Cel mult s-au gîndit s-o extindă asupra preoților uniți. Dar și aici lucrurile mergeau încet și greu. Pe „pămîntul regal” se cerea și de la români dijmă pentru preoții feudaliilor, pe lîngă darea obișnuită. De aceea Inochentie protestează că domnii feudali „judecă, închid și pedepsesc pe preoții ortodocși iar pe soțiile și copiii lor îi aruncă în temniță”, deși legea oprea acest lucru. Și apoi de ce nu se dau porții canonice preoților uniți? Pe de altă parte, el lupta și contra latinizării bisericii unite. Se știe că a excomunicat și pe teologul iezuit, pe care Viena îl impusese vlădicilor uniți. A cerut apoi să fie oprită trecerea la ritul latin. În același timp a cerut ca românii să fie promovați în posturi de răspundere (la Tabla regească, în dietă, căpitani ai Hunedoarei, Chioarului și Țării Făgărașului). Blajul să fie declarat oraș, în treburile privitoare la români să nu se hotărască nimic „de nobis sine nobis”. Ori se aplică întru totul diploma leopoldină. ori deloc! Românii sînt cei mai numeroși în țară, cei mai vechi și totuși ei poartă sarcinile cele mai grele; așa ceva e împotriva naturii, zice el. Nimeni nu sînt așa de greu apăsăți cu iobăgia ca românii. Uneori li se cere să lucreze aproape toată săptămîna pentru domni. La învățătură și la meserii nu sînt primiți; de păduri, de mori, de ape sînt lipsiți. Mai ales pe „pămîntul crăesc” erau impuși la tot felul de robote, probabil ca urmare a muncii gratuite pe care au decretat-o apoi obligatorie. „Căci noi de pe timpul lui Traian... am fost moșteni aici și pînă azi stăpînim sate întregi”.²⁰ Să se termine odată cu nedreptatea această, să ajungă și românii în rînd cu celelalte nații, să nu mai fie socotiți numai „tolerați”, ci să fie recunoscuți ca națiune, cu deputați în dietă.

În fața unui program atît de radical, nobilimea a rămas consternată, răspunzînd (în dieta unde și Inochentie era chemat ca regalist), că așa ceva n-au cerut românii niciodată, că ei nici nu sînt vrednici, fiind tîlhari, hoți, leneși, ignoranți și că împlinirea unor astfel de deziderate ar răsturna ordinea publică și pacea țării. Vlădica le-a răspuns: „Nu trebuie să vă mirați, căci bieților oameni nu le lăsați decît pielea pe ei”. La acuza că românii nu s-au unit din inimă, ci doar condiționat, episcopul a răspuns clar: „eu și clerul ne-am unit cu condiția de a obține aceleași beneficii ca și romano-catolicii”. La sinodul din 25 iunie 1744 Inochentie a întrebat pe protopopii uniți: „Dacă toate cîte ni s-au făgăduit nu se vor putea dobîndi, mai vreau

19. Aug. Bunea: Episcopul I. Inochentie Micu-Klein. Blaj 1900, p. 29 și urm.; D. Prodan: *Supplex Libellus Valahorum*, p. 139 și urm.

20. Nilles, *Symbolae*... II, 528.

ei să țină unirea ori se leapădă de ea?”. La o astfel de întrebare, se putea da desigur numai un răspuns negativ. Un țaran spunea peste câțiva ani că a auzit din gura lui Klein următoarea declarație: „...e adevărat că legea vi s-a schimbat întru câțva, dar mă voi duce la crăiasa; de voi isbuti, bine, dacă nu, atunci îmi voi căuta aiurea bucata mea de pâine“. De aceea avea dreptate un contemporan să spună că „de atunci și mai tare se răspîndește schisma“.

Se știe că, în urma intrasiguranței cu care apăra drepturile românilor, Inochentie a fost atît de dușmănit încît a fost chemat la Viena pentru a fi „judecat“ ca tulburător de ordine. Văzînd că nu poate răspunde după dorința Vienei la unele din cele 82 de acuze ce i se aduceau, vlădica a apelat la papa de la Roma, undea credea că va găsi înțelegere. Față de tulburarea crescîndă din Transilvania, Inochentie a excomunicat pe P. P. Aaron, care totuși, pînă la urmă, a primit girul guvernanților. Inochentie și-a dat, în sfîrșit, demisia, rămînînd, în mizerie, la Roma pînă la 1768 cînd a murit.

Programul lui a rodit în *gîndirea și în activitatea școlii ardelenne*,²¹ ale cărei temelii le-a pus el. Ceea ce e mai interesant e faptul că atît în lucrările lor teologice și istorice, cît și în însăși viața lor particulară, reprezentanții școlii ardelenne Samuil Micu, Gh. Șincai, Petru Maior, I. Budai-Deleanu și alții sînt demni contemporani ai răscoalei lui Horea, în care preoțimea a fost luptătoare pentru drepturile poporului, cum va spune-o în 1848 Andrei Mureșanu: „preoți cu crucea în frunte“. Traducînd sau adaptînd în românește lucrări de istorie bisericească de felul abatelui Cl. Fleury (S. Micu), ori tratate de drept bisericesc ca al lui Justus Febronius (P. Maior), ei se afirmă întru totul pe linia credinței ortodoxe străbune, iar cînd traduc pe Baumeister (Micu), ori pe Helmont (Șincai) se dovedesc întru totul stăpîniți de ideile libere ale iluminismului european al epocii. Mai trebuia să vină comentariile în versuri din scrisul lui Budai-Deleanu pentru a vedea că, în fond, acesta era și sufletul poporului român rămas nealterat de uniație și de asupririle feudale, condamnînd cu putere tirania, nedreptatea, lăcomia:

Și atîtea mii de oi se tund
Se mulg, se junghie pentru o stîină
Pentru un păcurariu lăcom, flămînd.²²

Apărînd cu graiul și cu scrisul drepturile poporului român, cei trei foști călugări de la Blaj au îndeplinit un apostolat vrednic de toată admirația. Scrierile lor filologice, istorice și uneori etnografice²³ sînt cuprinse de cel mai curat patriotism și chiar dacă în unele privințe ne par depășite, totuși „Chronica“ lui Șincai și „Istoria pentru începutul românilor în Dacia“ a lui P. Maior au stat la temelia întregii noastre istoriografii, a închegării crezului nostru literar și național, cum vor spune-o Eliade, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu și N. Bălcescu. Iar cît despre suflul autentic ortodox al „Procanonului“ lui P. Maior și al celorlalte scrieri ale colegilor săi, încadrate toate în ideile sinodalității bisericești, care osîndesc orice întîietate personală a papii și orice „nesmîntnicie nălucită“ a lui, va trebui să spunem că și el este una din for-

21. D. Popovici: *La Littérature roumaine a l'époque des lumières*, Sibiu 1947, passim.

22. *Istoria literaturii române*, vol. II (Buc. 1968), 36—93.

23. Șincai: *Învățătură firească spre surparea superstițiilor norodului*, Buc. 1964, ed. D. Ghișe și Pompiliu Teodor.

mele cele mai autentice de întoarcere spre legea strămoșească, o convertire a „unirii“ la crezul românesc de totdeauna. Într-adevăr, în vremea teroarei și luptelor confesionale din 1747 când călugării blăjeni Silvestru Caliani, Grigorie Maior (viitorul episcop) și Gherontie Cotorea erau trimiși să ancheteze pe sate care preot și țăran primește primatul papal, purgatoriul și alte învățături uniate, văzînd că mulțimile erau mai bucuroase să ia calea codrului decît să-și lase credința, au exclamat:²⁴ „Bune Dumnezeu, unde sînt vegherele, oboselile și căințele noastre? Cîtă vâpae! a da socoteală, cine a aprins-o... Noi degeaba ieșim prin țară, nimeni nu crede ce aud de la noi“. Acest crez general românesc i-a făcut pe românii dintr-o strană și din cealaltă să pășească unitar în problemele de interes obștesc. Așa au făcut-o în *răscoala lui Horia*, așa în timpul restaurării cînd între 1790—1792 au înaintat împreună (episcopi, protopopi, preoți și mireni) mai multe memorii în apărarea drepturilor românești, dintre care cel mai cunoscut este „*Supplex Libellus Valahorum*“. Protopopul Sava Popovici Barcianu afirma într-o predică ținută în Sibiu la 1792 origina romană a valahilor ardeleni. Episcopii Gherasim Adamovici (sîrb) și Ioan Bobb (unit), foarte docil stăpînirii, n-au mai putut să nu asculte de glasul poporului și al preoțimii și, imitînd exemplul sîrbilor care se întruniseră în congresul lor național în Timișoara în 1790, merg ei înșiși la Viena redactînd memorii și cerînd ușurarea situației sociale și politice a românilor, recunoașterea lor ca „a IV-a nație“ în Ardeal, primirea lor în servicii de stat, în școli, în bresle etc. Deși s-au ales doar cu dojană, deși în afară de concivilitatea obținută încă din 1781 de la Iosif II prea puține rezultate s-au obținut, cîștigul cel mare a fost, cum spune prof. N. Iorga, faptul că problema românească a putut fi pusă și încă de întreg poporul.²⁵ De aceea și preotul bănățean Mihai Popovici, clericii D. Tichindeal și Tincu Velea puteau ridica stindardul luptei pentru emancipare. Crezul era încheșat. Vor trebui numai stegarii noi să-l ducă mai departe, să-l adîncească: Gh. Lazăr, Simion Bărnuțiu, Nicolae Bălcescu. Așa cum latinismul școlii ardeleni îmbrățișează pe toți românii, tot așa noii apostoli vor întrezări clar și vor urmări cu perseverență gîndul suprem: unirea tuturor românilor. Așa se explică de ce se repercuta atît de repede orice eveniment ce avea loc pe oricare versant al Carpaților. Avea dreptate un scriitor străin,²⁶ care vorbea despre răscoala lui Horea, să spună că „romanitatea, condiția de țărani și apartenența la Biserica Ortodoxă, iată cei trei factori care s-au împletit în conștiința românească a vremilor acelora“. Pe deasupra acestora însă, a biruit alt gînd și mai mare: gîndul că sîntem una și în credință și în luptă. Așa se explică încercările de reunificarea Bisericii ardeleni de la 1798, așa se explică de ce adeseori a fost vorba să fie ales episcop ortodox în Ardeal tocmai unitul Samuil Micu sau Petru Maior, gînd care se va realiza abia în zilele noastre. În orice caz, prin toate aceste răbufniri grația glasul poporului.

Preot Dr. T. BODOGAE

24. I. Lupaș: Contribuții documentare la istoria satelor ardeleni, în „Studii, conferințe și comunicări istorice“, vol. IV, Sibiu 1942, p. 226.

25. N. Iorga: Histoire des roumains de Transylvanie et de Hongrie, II, București 1940, 193.

26. Toth Zoltan: Mișcările țărănești în Munții Apuseni pînă la 1848, București 1955, p. 157.

MEDALIOANE

SOFRONIE DE LA CIOARA

„O țir de schit în mijlocul codrului, cam la un mil de satul Cioara, și-a durat călugărul Sofronie, locuind acolo și rugându-se lui Dumnezeu pentru sufletul lui; și avea mai apoi pe lângă sine vre o tri patru copilași la învățătură”. Sofronie era fiul preotului Ioan Ioan din Cioara-Sebeș, pe numele Stan Popovici și fusese călugărit și hirotonit la Argeș, centru vestit de Ortodoxie românească și cu rădăcini neconținut întinse spre Transilvania.

Cunoscînd deci bine pe românii din Țara Românească, Sofronie și-a dat bine seama că și „valahii ardeleni sînt aceiași români” și frați cu cei din Țara Românească, fapt constatat după limbă, port și tradiții. De aceea, prigonit pentru apărarea credinței strămoșești, ortodoxe a poporului, el s-a întărit cu o scrisoare din partea mitropolitului sîrbesc de la Karlovîț, ca să poată stăruî printre credincioșii români pentru păstrarea „legii strămoșești”, înlăturarea uniatici păgubitoare, ca lege latină sau lege nemțească și dobîndirea unui episcop propriu ortodox.

Din 1759 a pornit la acțiune deschisă, fiind susținut de protopopul mărginimii Ioan din Săliște și vorbind poporului la adunarea de la Apold. Apoi a dat o proclamație către cei din Brad, subliniind că: împărăteasa Terezia a lăsat voie liberă oricui de a îmbrățișa sau nu unirea, de a se declara unit sau neunit, deci fiecare să știe cum să răspundă cînd va fi întrebat; și este vădit pentru români că vor să rămîină în legea și ritul grecesc, sub porunca bisericii din Ierusalim. Sofronie alege bine această legătură, căci Ierusalimul este leagănul creștinismului și apoi astfel el nu putea fi acuzat de politizare, dacă vorbea de Patriarhia din Constantinopol, căci Turcia nu stătea bine cu Habsburgii, și astfel acțiunea lui Sofronie nu putea fi compromisă.

Nici închisoarea guvernială de la Bobîlna nu l-a înfricat, pentru că au venit sute de țărani, conduși de protopopul din Săliște și l-au eliberat. Atunci el a plecat spre Zarand, la muntenii stăruitori în legea strămoșească, glăsuind în memoriul din mai 1760, că: dări vom plăti, cît se cere, de ascultat ascultăm, dar religia nu vrem să o părăsim, pînă cînd trăim; căci de ce să

dăm uniților bisericele, pe care bieții de noi le-am zidit cu cheltuiala și cu mâinile noastre; noi nu sîntem vite, ci vrem biserica noastră. — Astfel își exprimau românii prin jalbele lui Sofronie durerea de a fi ținuți mereu în iobăgie și în silnicie, ei care erau conștienți acum că sînt „rămășițele vechilor daci, și deci români“.

Memoriul fu răspîndit cu înțeleală printre români, întărindu-le conștiința demnității și a drepturilor juste. Astfel călugărul Sofronie putea fi mulțumit că a trezit din somn această conștiință oprimată de feodalii vrenii. De aceea de la Zlatna s-a deplasat la Abrud, apoi la Cîmpeni și în alte locuri, căci alergau credincioșii români la el ca să-l vadă și să-l invite în casele lor, spre a le da curaj ca să păstreze izvorul limpede al credinței strămoșești, al legii românești, ortodoxe.

Contele Bethlen, cancelarul Transilvaniei, era de părere ca să-l prindă pe Sofronie și să aplice măsuri drastice împotriva celor care refuzau unirea. Și fu pornită o vînațoare după preoții necușiți — ortodocși. Fu prins și Sofronie la Abrud. Dar țaranii l-au eliberat, fiind că era „omul lor“. Atunci Sofronie întruni o mare adunare numită „sinod al bisericii ortodoxe“ și în el s-a precizat că „neamul românesc din Principatul Ardealului“, ca o turmă de oi speriate de lupi, cere împărătesei să se mențină în religia ortodoxă, să fie sfințit un episcop ortodox, iar cel unit și cu preoții lui să fie îndepărtați, și ei să-și primească bisericele zidite cu sudoarea lor, cei arestați pentru credință să fie eliberați; dar la caz că nu se vor împlini doleanțele lor, poporul nu va mai suporta necazurile și țara va fi tulburată de răscoale, „căci „credința și sufletul nostru nu vrem să le pierdem“.

Sofronie era împotriva acțiunilor de violență, știind că prin stăruință pașnică, fără excese, pentru drepturile firești, va putea mai ușor asigura biruința, în acea stare de lucruri. De aceea, el s-a adresat la 2 august 1760 către autoritățile din Sibiu, propunînd soluționarea pașnică a problemei, prin dezdărmarea celor aruncați în suferință și eliberarea preoților ortodocși prinși, și asigurînd că atunci va fi pace; iar dacă totuși nu vor fi sloboziți, nu va fi nici o pace. Era cerința unui luptător pentru credință, care se numea pe sine cu multă demnitate: „eu, călugărul Sofronie“, și așa era ascultat în toată țara ardelenească.

Cum însă Curtea de la Viena trăgăna soluționarea pașnică a cererii românilor ardeleni, mișcarea revoluționară s-a lățit și s-a cerut tot mai insistent înlăturarea episcopului unit Petru Pavel Aaron. Atunci Viena și-a dat seama că apelurile românilor, la îndemnul lui Sofronie, au bază reală, și că Sofronie a și întrunit soboare anti-unioniste locale la Zlatna, Abrud, Ighiu și la Bogata de Mureș, încît „mișcarea sofroniană“ s-a întins și spre alte regiuni, înspre Nord la Sătmăr și Maramureș, în răsărit spre țara Oltului și Făgăraș.

La 14 februarie 1761 Sofronie a întrunit un sinod la Bălgrad — Alba Iulia, ajutat de călugărul Ioanichie din Veneția și de protopopul Ioan din Săliște. Sofronie a cuprins toate cererile și jalbele în 19 puncte. Prin această acțiune el a realizat triumful desăvârșit al românilor ortodocși, încât Viena a acceptat numirea unui episcop ortodox pentru români, în persoana sîrbului Dionisie Novacovici.

Totuși Curtea vieneză l-a trimis pe generalul Nicolae Buccow ca să „pacifice” țara, cu armată și tunuri. În apelul românilor din 7 și 9 aprilie către el, se cerea ca: Sofronie să fie liber să umble în toată țara și să învețe poporul, căci el nu disprețuiește unirea, ci să o țină cine vrea, dar să nu fie aduși cu sila la acest lucru, căci „nu mai putem rămîne uniți”. În cele din urmă Sofronie s-a întâlnit cu Buccow la Sibiu, un călugăr doritor de înțelegere pașnică și un general încrezut în forța armată. A învins forța, cînd Buccow a început să aplice „pacificarea”, tratînd ortodoxia — legea românească, pe ortodocși, bisericile și mînaștirile lor cu jocuri de armă și bombardamente cu tunuri, ca să învingă unirea, adică legea nemțească, susținută de Viena și Vatican.

Dar Sofronie nu s-a plecat, stăruind pentru rezolvarea pașnică a cerințelor românilor, îndemnînd peste tot ca românii să rămînă statornici în legea strămoșească. O susținea apoi și de la Argeș, încotro se retrase după venirea episcopului ortodox Dionisie, prin „scrisori sofroniene”

Din acea vreme a rămas în popor vorba:

Se cade să fie toți la o lege,
la legea cea strămoșească
căci nu va fi spre un folos
uniția ce s-au scos,
ci numai ca să ne răsnească
de frații din Țara Românească,
și din Țara Moldovinească.
ba încă și între noi din Ardeal

La poporul credincios român, Sofronie a rămas ca un legendar arhanghel, care stăruia pentru înlăturarea nedreptăților de tot felul, săvîrșite asupra românilor, trezind totodată și conștiința forței proprii a românilor ardeleni, căci a trăit în vișornia stăruinței pentru legea strămoșească.

De aceea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ridicat în 1950 printre sfinții mărturisitori. Iată cuvîntul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian din 1955, la 10 octombrie: Evlavia populară și mîna Domnului a ridicat la o cinstire tot mai vrednică de faptele lui pe fericitul întru adormire Sofronie de la Cioara. Sf. Sinod căutînd la viața și la patima sa a găsit că este cu dreptate să fie ridicat la cinstirea cea după cuvîntă, ca să se numere cu Sfinții cei bine plăcuți Domnului, rînduind soroc de prăznuire ziua de 21

octombrie, împreună cu ieromonahul Visarion Sarai și țăranul Oprea Miclăuș, căci: Sofronie a surpat cu virtutea și cu pătimirile lui puterea vrăjmașului Ortodoxiei și luptător pentru Ortodoxie s-a făcut cu trâmbiță îngerească, înviorînd în suflete îndrăzneala mărturisirii drepte credințe.

Pr. prof. M. ȘESAN

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

BIBLIOGRAFIE FOLOSITA

- Dragomir S., *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal, în sec. XVIII, vol. 2, Sibiu 1930, p. 152—259.*
Ciubandu Gb., *Călugării Visarion și Sofronie, Sibiu 1932, p. 9—12.*
Meteș Șt., *Minăstirile românești din Transilvania, Sibiu 1936, p. 45—49.*
Serbările canonizării din octombrie 1955, *rev. B.C.R. 1955, p. 1035 ss.*
Mladin N., ierom., *Predică de preamărire, ibidem, p. 1124 ss.*
Mladin N., *Viața sf. mărturisitori Visarion, Sofronie și Oprea, Telegraful Român 43 - 44, Sibiu 1956.*
Prodan D., *Supplex libellus valachorum, București 1967, p. 208—217.*

EPISCOPUL INOCHENTIE MICU, LUPTĂTOR PENTRU LEGEA STRĂMOȘEASCĂ ȘI UNITATEA ROMÂNILOR

Scrutînd adîncurile zbuciumatei vieți a episcopului Inochentie Micu, ni se descopere luminoasă și atotstăpînitoare dragostea sa jertfelnică față de legea strămoșească și față de unitatea sufletească a neamului românesc, dragoste care l-a călăuzit în toate zilele vieții sale, încheiată cu cununa martirică, fără a-și vedea împlinit, visul său măreț.

Dacă providența a voit ca vrednicul de pomenire episcop Inochentie să păstorească într-o epocă, în care catolicismul agresiv izbutise să atragă la uniție o parte dintre românii ardeleni, luminatul ierarh a înțeles că peste acea „unire” artificială cu Roma, destinele religioase ale păstorilor săi trebuiau să se împletească în chip firesc cu destinele generale ale întregului neam românesc.

Căci vlădica Inochentie a ajuns să se convingă prin experiență proprie că uniția a fost doar o accidentă vremelnică în istoria bisericească a românilor ardeleni, iar nu o schimbare ființială în plămada religioasă a sufletului lor, nu o convertire sinceră la o credință religioasă nouă, izvorîta dintr-o convingere lăuntrică, liberă.

Văzînd în uniție o creație oportunistă a Habsburgilor catolici, agerul păstor de suflete Inochentie a înțeles să folosească uniția ca un mijloc de luptă, în vederea emancipării din starea umilitoare de iobagi în care se aflau atunci românii din Transilvania.

Mai presus de cele patru puncte ale uniției, pe care, dacă interesele generale ale neamului său le cereau, putea să le părăsească fără pagubă sufletească, vizionarul ierarh redescoperi în legea strămoșească izvorul, tăria și sprijinul mîntuitor de suflete al întregului neam românesc, unul și același sufletește în toate ținuturile și din toate timpurile existenței sale istorice.

Adînc înrădăcinat în trupul și sufletul românismului, Ioan al lui Micu s-a născut în anul 1692 din sînul unei țărănimi viguroase, ca aceea din comuna Sadu, județul Sibiu, care a dat în veacul al XVIII-lea neînfrițați apărători ai Ortodoxiei. Providențialul sădean, viitorul episcop al Bisericii unite din Transilvania, va purta toată viața în sufletul său curat amintirea scumpă

a unității pământului și poporului său românesc, pe care nici munții, nici apele și nici vitregele stăpîniri străine nu au putut să o spulbere cu desăvîrșire.

Crescut la școlile iezuite din Sibiu, Cluj și Tîrnavia, tînărul episcop Inochentie, „convertit” la uniație, se împotrivi cu instinctul sănătos al neamului său la toate ademenirile și manevrele iezuitice.

Iar dacă la începutul păstoririi sale, năvalnicul episcop se strădui prin toate mijloacele să-i cuprindă pe toți românii ardeleni, chiar și pe cei ortodocși, sub numele de uniți, apoi el a făcut aceasta cu bună credință că numai cu prețul „unirii” lor, românii obidiți de stăpînitorii străini își vor putea dobîndi drepturile politice și sociale, făgăduite în schimbul trecerii lor la uniație, prin diplomele leopoldine din 1699 și 1701.

Niciodată, însă, dreptcredinciosul vlădică Inochentie nu s-a gîndit să trădeze legea strămoșească și, odată cu aceasta, să rupă legăturile religioase și naționale cu frații săi români de peste munții Carpați.

Dimpotrivă, el căută să-i convingă pe păstoriții săi, răscoliți de neîncredere, că prin uniație nu s-a produs nici o schimbare de rit, că nu e nici-decum vorba de părăsirea „legii strămoșești”, de ruperea de marele tot al poporului românesc și al credinței răsăritene, ci mai mult de noi posibilități de ridicare. De aceea, pentru a stăvili ofensiva latinizantă a iezuiților, el ceru în sinodul din 1742 să intervină însuși papa pentru a se opri trecerea de la ritul grecesc al Bisericii unite, la cel latin.

Conștiința apartenenței sale la ritul grecesc nu l-a părăsit pe statornicul ierarh nici în timpul surghinului său la Roma, de unde scria, în 1747, vicarului său, protopopul Nicolae Pop din Balomir, că el este „episcop grec”, avînd ca atare jurisdicțiune proprie, pe care se străduiește să o apere în fața ingerințelor iezuite, latine.

Din aceeași conștiință deplîngea, cu adîncă amărăciune, în același an, scăderea rostului Bisericii sale, făcînd aluzie la glorioasa mitropolie ortodoxă din Bălgărad, cînd scria că „acest scaun al meu a fost arhiepiscopal și s-a făcut episcopal. Ce folos are deci Biserica mea?”.

Referindu-se la vechimea poporului românesc pe pămîntul Transilvaniei, vajnicul luptător Inochentie amintea adesea în suplicele sale către Curtea din Viena că „națiunea română a fost moșteană în Transilvania chiar din timpul lui Traian” și că „n-a fost nici după Traian o vreme în care Transilvania să fi fost lipsită de locuitori români”.

În numele acestor români și fără autorizarea forurilor politice și bisericești ale stăpînirii catolice, temerarul episcop Inochentie convocă în 1744 faimosul sinod de la Blaj, care avea să dezbată, pe față și în chip liber, problemele vitale ale Bisericii unite.

Este semnificativ însă faptul că acest sinod, care prin componența sa, din clerici și mireni, uniți și ortodocși, constituia un adevărat sfat național.

avea să-și lege hotărârile sale de soarta întregului neam românesc din Transilvania, care în acel moment istoric căuta sprijin și putere în Ortodoxia străbună.

În acele clipe de primejdioasă cumpănă pentru persoana și Biserica sa, impetuosul vlădică îndrăzni să îngăduie răspîndirea în cuprînsul diecezei sale a cărților bisericești tipărite în Țările Române, tocmai pentru a contracara latinizarea cultului strămoșesc. De asemenea, și-a asumat răspunderea de a prefera să primească în rîndurile clerului său preoți hirotoniți peste munți, decît să lase pe românii ardeleni lipsiți de hrană sufletească, de care aveau atîta nevoie.

Iar atunci cînd avea să compare situația românilor ardeleni, înainte și după actul unirii, aprigul ierarh nu șovăi să declare în fața comisiei de judecată de la Viena, că uniții văd că le-a mers mai bine pe vremea cînd erau „schismatici“, decît le merge acum (în 1744), căci atunci aflau totdeauna scut la principii români. De aceea, adăugă episcopul Inochentie, dacă nici acum nu li se vor acorda românilor uniți drepturile făgăduite de atîta vreme, ei vor mai bine să fie „schismatici“ decît catolici.

Cît de sincer au îmbrățișat românii ardeleni uniația, ne-o arată episcopul Inochentie, care, răspunzînd învinuirii aduse de dieta Transilvaniei, că nici clerul și nici poporul român nu sînt uniți din inimă, recunoaște cu subînțeleșuri străvezii, că „cele ce sînt ascunse în inima omului, numai Dumnezeu le poate judeca“.

De altfel, însuși episcopul Inochentie mărturisise, în 1737, validitatea condiționată a uniației, cînd declara: „eu și clerul meu român cu adevărat sîntem și vom rămîne uniți“, dar adăugă prețul acestei uniri: „numai să ni se dea și nouă acele beneficii și imunități, de care se bucură romano-catolicii“.

Situația echivocă a uniației a ajuns în chip inevitabil la alternativa categorică: ori românii ardeleni dobîndesc de la stăpînire privilegiile făgăduite în schimbul trecerii lor la uniație, ori își păstrează legea strămoșească, renunțînd la acele privilegii amăgitoare. Momentul culminant al acestei dileme a izbucnit în cursul sinodului de la Blaj, din 1744, cînd episcopul Inochentie păși în fruntea românilor nemulțumiți de perfidia stăpînitorilor catolici, mărturisindu-și pe față atașamentul său față de legea strămoșească.

La rîndul lor, participanții la acel sinod, fiind întrebați de episcopul Inochentie, dacă în cazul cînd Viena nu va da românilor cele făgăduite, ei mai voiesc să țină unirea, ori se leapădă de ea, cea mai mare parte dintre ei izbucni strigînd că și dacă li se vor da, și dacă nu li se vor da cele făgăduite, ei totuși se vor lepăda de unire.

În acele clipe căzută solzii de pe ochii multor amăgiți la uniație, descoperindu-li-se adevăratul soare al mîntuirii lor sufletești, Ortodoxia românească și strămoșească.

Atunci se încredință deplin și episcopul Inochentie de glasul dumnezeiesc al poporului, singurul și credinciosul aliat al său în găsirea căii adevărate spre izbăvire.

Atunci s-a convins episcopul Inochentie că dreptatea unui popor nu izvorăște din bunătatea dușmanilor înduioșați prin plângeri, ci puterea conștiinței sale proprii.

Cu ajutorul poporului și din îndurarea lui Dumnezeu avea să descopere credinciosul ierarh Inochentie limanul mântuirii sufletești prin reîntoarcerea la sînul Bisericii strămoșești și la unitatea de credință a întregului neam românesc din Transilvania, Țara Românească și Moldova.

Iluminat de viziunea luminii adevărate, episcopul Inochentie făgădui atunci participanților la sinodul de la Blaj, că dacă se va mai întoarce de la Viena, unde fusese chemat să dea seamă pentru „fărădelegile“ sale, atunci el va păși în fruntea lor și va lua atitudine. Sau, după cum aflăm din altă versiune, dacă va izbuti în cercările sale la Viena, bine; iar dacă nu, atunci își va căuta aiurea bucata sa de pîine.

Este neîndoios că rostind aceste cuvinte, fiul de țăran din Sadu și-a îndreptat gândurile și speranțele spre țara fraților de peste munți, spre iubitoarea și ospitaliera Țara Românească.

Din nefericire pentru el și pentru păstorii săi, năpăstuitul vlădică nu a mai apucat să facă acest pas hotărîtor pentru destinul Bisericii și neamului său. Și rămîne deschisă întrebarea, dacă stăpînirea catolică a Habsburgilor ar fi putut stăvili atunci uriașul val de răscoale religioase și de reveniri în masă la Ortodoxie a românilor ardeleni.

Ceea ce nu a izbutit atunci episcopul Inochentie, va izbuti în parte, mai târziu, credinciosul său vicar Nicolae Pop, care, după ce se lepădă de uniatic, trecu, în august 1748, munții și ajungînd egumen la Mînaștirea Argeș, îmbarbătă pe ardeleni să rămîna statornici în legea strămoșească.

Cît despre soarta tragică a bunului părinte episcop Inochentie, cărturarul și nepotul său, Samuil Micu, ne spune că „avînd foarte mare rîvnă către neamul său și bunul de obște, spuză de pizmași au întăritat asupra sa, pînă ce mai pe urmă ca jertfă învins căzu“.

Într-adevăr, după o păstorie de necontenite războiri pentru legea strămoșească și pentru neamul său românesc, blîndul arhieru luă în decembrie 1744 drumul spre Roma, unde nădăjduia să găsească mai multă înțelegere. Dar și aici l-a ajuns ura și prigoana dușmanilor săi și ai neamului său, făcîndu-l prizonier și silindu-l să renunțe la cîrja episcopală. Îndurînd ani îndelungați, departe de ai săi, lipsuri și părăsire, boală și chinuri, mucenicul ierarh Inochentie își sfîrși viața la 23 septembrie 1768.

Slujind pînă la moarte porunca sfîntă de apărare a legii strămoșești și a unității sufletești a neamului său, binecuvîntatul episcop Inochentie nu s-a

putut bucura în viață de răsplata pătimirii sale grele. Dumnezeuul dreptății i-a dăruit însă ceva mai bun în locul acesteia, întărindu-i credința în izbăvirea religioasă și națională a neamului său, care abia după două sute de ani de la pristăvirea sa, se vede astăzi înfrățit la altarul Bisericii Ortodoxe Române întregite de pe tot cuprinsul patriei noastre.

Iar fericitul arhiereu Inochentie, asemenea primilor creștini și a martirilor ardeleni pentru Ortodoxie, nu s-a jertfit în zadar în lupta sa pentru credință și dreptate. Și dacă nădejdea celor ce se jertfesc pentru lege și neam poate să se spulbere ca fumul, atunci când se pogoară în mormînt, în schimb credința cea mare care a trecut prin dînșii ca o flacără îi **sfîntește și dă** memoriei ! o aureolă veșnică.

M. S.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLITUL ANDREI ȘAGUNA

Viața și opera lui Șaguna se pot privi din mai multe unghiuri de vedere. Din fragedă tinerețe și pînă în amurgul vieții a dus o luptă neîncetată pentru atingerea scopurilor urmărite. Născut la Mișcolț, în preajma Crăciunului anului 1808, în familia negustorului de origine macedo-română Naum Șaguna și a soției sale Anastasia, a avut de înfruntat încă de mic intenția tatălui său și a arhiepiscopului romano-catolic de Eger de a-l înstrăina de credința ortodoxă. Dar prin stăruințele și rugăciunile vrednicei sale mame, tînărul Anastasiu a rămas — împreună cu un frate și o soră — în credința strămoșilor săi. Elev eminent la școala „greco-valahă” și la gimnaziul din Mișcolț, la gimnaziul superior al călugărilor piariști din Budapesta, apoi student în filozofie și drept la Universitatea din Budapesta, la vîrsta de 21 de ani și-a îndreptat pașii spre Virșeț, ca să facă studii teologice. Datorită însușirilor sale alese, a ajuns îndată după terminarea studiilor profesor de teologie și secretar al Consistoriului la Carloviț, fiind tuns în monahism tot acolo, la 1 noiembrie 1833, sub numele de Andrei, în vîrstă de abia 25 de ani. În 1842 era profesor la secția românească a seminarului din Virșeț, și asesor al Consistoriului de acolo. În același an era egumen la mînăstirea Hopovo, iar în 1845 la mînăstirea Covil, amîndouă sîrbești.

Anul 1846 a însemnat o piatră de hotar în viața tînărului arhimandrit Andrei, căci de atunci și-a început activitatea în mijlocul românilor transilvăneni. Murind în 1845 episcopul Vasile Moga de la Sibiu, Șaguna a fost numit vicar general al eparhiei văduvite. Iar la 2 decembrie 1848 sinodul electoral, format din protopopii ortodocși ai eparhiei, întrunit la Turda, a ales între cei trei candidați care urmau să fie supuși spre întărire autorităților de Stat și pe vicarul Șaguna. Fiind recunoscut, a fost hirotonit la Carloviț în 18/30 aprilie 1848 de mitropolitul Iosif Raiacici. În cuvîntarea pe care a ținut-o cu acest prilej, noul episcop rostea și aceste cuvinte profetice, care i-au fost apoi un adevărat program de activitate pentru toată viața: „pe romînii ardeleni... cu voia către tot ce e adevărat, plăcut și bun să-i trag”. Într-adevăr, cei 27 de ani pe care i-a trăit în Ardeal, ca vicar (1846—1848), ca episcop (1848—1864), și apoi ca arhiepiscop și mitropolit (1865—1873), n-au fost decît ani de neîntreprupte strădanii pentru propășirea Bisericii și credințioșilor săi.

Pe plan organizatoric-bisericesc, Șaguna intenționa să înceapă lucrările de reorganizare a Bisericii sale chiar din 1848. Izbucnind revoluția, a fost împiedicat pentru un timp. În anul următor însă, a început demersurile pentru restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei, desființată în 1701, prin unirea lui Atanasie Anghel. În acest scop a redactat trei memorii (Pro-memorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești a românilor, Aduș

la Promemorie și Memorial), prin care arăta necesitatea restaurării Mitropoliei Ortodoxe. În 1850 a convocat la Sibiu primul sinod al eparhiei sale, la care au luat parte 24 de preoți și 20 de mireni (între care și Avram Iancu), în care s-a cerut de asemenea restaurarea Mitropoliei. A fost nevoie însă de alte zeci de memorii, de alte două sinoade (în 1860 și 1864), prin care să fie convins mitropolitul sîrb Iosif Raiacici să-și dea consunțămîntul pentru ieșirea Bisericii noastre de sub jurisdicția Carlovîțului cum era din 1783 și 1786), ca apoi să se obțină aprobarea pentru reînființarea Mitropoliei din partea Cîrții imperiale din Viena. Lupta lui Șaguna s-a terminat abia peste 15 ani, în 1864, după ce sinodul ierarhilor sîrbi și Congresul național bisericesc sîrb și-au dat aprobarea pentru despărțirea Bisericii noastre de cea sîrbească, pentru ca la 12/24 decembrie 1864, printr-un autograf imperial, să se încuviințeze reînființarea vechii Mitropolii Ortodoxe Române a Transilvaniei și numirea lui Andrei Șaguna ca arhiepiscop și mitropolit. Noua Mitropolie avea ca eparhii sufragane Aradul și Caransebeșul, ultima luînd sîință abia acum, fiind ales în fruntea ei vrednicul protopop brașovean Ioan Popasu.

După realizarea acestui nobil ideal al vieții sale, era necesară întocmirea unui regulament, a unei legi după care să se conducă Biserica autonomă Ortodoxă Română a Transilvaniei. De aceea, Șaguna a convocat la Sibiu un Congres național-bisericesc al românilor ortodocși din întreaga Mitropolie, cu cîte 10 preoți și 20 de mireni de fiecare eparhie, deci cu 90 de deputați. Lucrările Congresului au durat 22 de zile, de la 16/28 septembrie pînă la 7/19 octombrie, ținîndu-se 12 ședințe, în care s-au dezbătut cele mai de seamă probleme ale organizării noii Mitropolii. O comisie a Congresului — formată din 27 membri (3 clerici și 6 mireni de fiecare eparhie) — a studiat un proiect prezentat de Șaguna, care, cu unele ușoare modificări, a fost primit de Congres sub denumirea de „Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania”. Ideea de bază a Statutului Organic este sinodalitatea, colaborarea dintre clerici (1/3) și mireni (2/3) în toate cele trei sectoare ale administrației bisericești: parohia, protopopiatul și eparhia, pe plan bisericesc, școlar și economic. Treburile fiecărei parohii erau conduse de sinodul parohial (adunarea parohială de azi), formată din toți membrii majori ai parohiei, care avea misiunea, între altele, de-a alege comitetul parohial, pe preoții parohi și pe învățătorii școalelor confesionale. Epitropia parohială administra averea bisericii și a școlii confesionale.

Mai multe parohii formau un protopopiat, în fruntea căruia sta protopopul, comitetul și sinodul protopopes, ultimele formate din 1/3 membri preoți și 2/3 mireni.

Afacerile eparhiei erau conduse de episcop și de sinodul eparhial (adunarea eparhială de azi), formată din 20 de clerici și 40 de mireni, convocat o dată pe an, la Duminica Tomii, Consistoriul eparhial (Consiliul eparhial de azi) cu trei secțiuni: bisericească, școlară și epitropească (economică).

Conducerea treburilor întregii Mitropolii era încredințată Congresului național-bisericesc, format din 90 de membri, cîte 10 clerici și 20 mireni de fiecare eparhie și convocat o dată la trei ani. Alegerea episcopilor sufragani se făcea de sinoadele eparhiale respective, iar alegerea mitropolitului de către Congres.

Problemele pur dogmatice erau rezolvate de sinodul episcopesc, format din toți vlădicii români ortodocși din Transilvania.

Din această lege — care a stat apoi la baza noului statut al întregii Biserici românești din 1925 și chiar la baza celui actual, — se desprinde limpede spiritul de organizator social-politic al lui Șaguna. El a făcut din Biserică nu numai un lăcaș de închinare, ci și de apărare națională, adunînd în jurul ei pe toți credincioșii; el a scos Biserica din izolarea în care zăcea, transformînd-o în conducătoare a poporului. Iar preoții și învățătorii școalelor confesionale, aleși de popor, au devenit și mai strîns legați sufletește de el. Astfel, prin Statutul Organic, Șaguna a dat Bisericii o organizație care o contopea cu turma în toate fibrele ei, făcînd-o cu adevărat o Biserică a poporului.

O muncă deosebită a dus mitropolitul Andrei Șaguna și pentru înființarea școlilor confesionale. Aceste școli erau sub conducerea Bisericii, învățătorii lor fiind absolvenți ai Institutului pedagogic din Sibiu, aflat sub egida Bisericii. Preoții parohi funcționau ca directori ai acestor școli, iar protopopii aveau și misiunea de inspectori ai școlilor din protopopiatul respectiv.

Șaguna a găsit răgazul cuvenit să scrie și cîteva studii pedagogice, în care expunea principiile de didactică generală și datorile inspectorilor și directorilor școlari.

O atenție deosebită a acordat manualelor didactice pentru școlile populare. Se cunosc aproape 20 de asemenea manuale, scrise la îndemnul lui Șaguna de cîțiva distinși pedagogi din preajma sa (Abecedar românesc, Istoria biblică, Gramatica română, Abecedar nemțesc, Carte de conversație și vocabular german-român, toate scrise de preotul rășinărean Sava Popovici, Aritmetica și Istoria de Visarion Roman, Abecedar și carte de citire de Zaharia Boiu, Aritmetica de Ioan Popescu, Cunoștințe practice despre cultivarea grădinii școlare de Pavel Vasici și altele).

În ce privește numărul școlilor confesionale sub Șaguna, e de ajuns să menționăm că la sfîrșitul arhiepiscopiei lui erau în eparhie peste 800 de școli confesionale, dintre care mai mult de jumătate înființate de el. Dar atenția lui Șaguna s-a îndreptat și spre alte tipuri de școli. De pildă, în 1870 rînduia ca în fiecare parohie să se țină cursuri serale pentru toți neștiutorii de carte. La aceste cursuri se predau, în duminici și sărbători vara și zilnic iarna, scrisul, cititul și aritmetica. Pe lîngă învățătorii confesionali, au fost chemați acum și preoții la opera de luminare a poporului.

Și-a îndreptat în aceeași măsură atenția spre școlile secundare (gimnazii, școli comerciale și reale). El proiectase înființarea a șase gimnazii superioare (licee), la Sibiu, Deva, Cluj, Chioar, Cohalm și Brașov, înființarea a șase gimnazii inferioare (cu 4 clase) (la Făgăraș, Alba Iulia, Sighișoara, Brad, Brețcu și Abrud), înființarea a șase școli reale (la Hălmagiu, Tg. Mureș, Hateg, Baia de Arieș, Mijlocenii Bîrgăului și Șimleu), toate cu limba de predare română. Din nenorocire, Șaguna a trebuit să se mulțumească numai cu înființarea gimnaziului din Brașov în 1851 și a gimnaziului inferior din Brad, în 1868. Liceului din Brașov, care i-a purtat apoi numele, i-a acordat o grijă deosebită, asistînd aproape an de an la examené, ajutînd profesorii, cumpărînd din banii săi o casă pentru director etc. În scurt timp, sub conducerea unor directori și profesori destoinici, ca Gavriil Munteanu, Ioan Meșotă, Ioan Lapedatu ș. a., gimnaziul brașovean a ajuns să fie „o coroană a întregii trebi școlare din Ardeal“, după cum s-a exprimat însuși întemeietorul său.

S-a îngrijit apoi de soarta elevilor lipsiți de mijloace, dându-le posibilitatea să-i continue studiile prin acordarea de ajutoare bănești, fie din venitele sale proprii, fie din fundațiile anume întemeiate în acest scop.

Astfel, prin râvna sa neobosită pentru organizarea și ctitorirea de școli, numele său va fi legat de-a pururi de însăși epoca renașterii învățământului românesc din Transilvania.

Aceeași grijă statornică a arătat Andrei Șaguna în toată viața sa și cursurilor de teologie și pedagogie de la Sibiu. Chiar în anul numirii sale ca vicar, a ridicat cursurile de teologie la un an, hotărînd să nu mai fie primiți decît absolvenții de gimnaziu. În sinodul din 1850 s-a hotărît crearea unui institut teologic-pedagogic, urmînd ca absolvenții de teologie să funcționeze și ca învățători înainte de hirotonie. În 1853 a înființat o secție separată de pedagogie, în care se primeau absolvenți ai gimnaziului inferior și care a ajuns cu timpul pînă la patru ani de studii. În 1852 cursurile de teologie s-au ridicat la doi ani de studii, iar în 1861 la trei ani, cum au rămas pînă în 1921. Astfel, formarea preoților și a învățătorilor confesionali a rămas în permanență în grija Bisericii. Șaguna a cumpărat apoi din banii săi o casă, pe locul actualei clădiri a Institutului Teologic Universitar din Sibiu, în care s-au așezat sălile de cursuri, apoi alte patru case în apropiere, care au servit ca internat.

Șaguna s-a îngrijit în același timp și de pregătirea unor cadre didactice corespunzătoare pentru școala teologică-pedagogică din Sibiu. Aproape an de an trimitea pe cel mai bun absolvent la una din universitățile apusene, ca să-l pregătească pentru munca didactică de la Institut. Dintre ei amintim pe Nicolae Popa (1856—70), mai tîrziu vicar al său, episcop al Caransebeșului și membru al Academiei Române, Ioan Popescu (1861—92), personalitate proeminentă, întemeietorul școlii pedagogice de la Sibiu, Zaharia Boiu (1861—70), cunoscut predicator, amîndoi membrii corespondenți ai Academiei Române, Nicolae Cristea (1863—1865 și 1870—1873), fost mult timp redactor la „Telegraful Român”, condamnat în 1894 în procesul Memorandului, Ilarion Pușcariu (1870—78), mai tîrziu vicar al Arhiepiscopiei și membru onorar al Academiei Române și alții.

Astfel, din școala teologică-pedagogică de la Sibiu au ieșit primele serii de învățători cu pregătire corespunzătoare. Ei au avut apoi un rol hotărîtor în opera de răspîndire a culturii în lumea satelor transilvănene în urmă cu 100 de ani. Risipiți pe întreg cuprinsul Transilvaniei, acești umili preoți și învățători au fost cei dintîi pionieri ai învățământului românesc. Ei au apropiat pe țăran de școală, de carte și de ziar, familiarizîndu-l cu gustul pentru citit, cu adunările populare ale Astrei, cu băncile populare, cu serbările și reprezentațiile de teatru sătesc, aranjate de ei cu concursul tinerilor din sat. Munca lor de fiecare zi a făcut din Biserică și din școala confesională factorii de competență pentru conservarea limbii și a neamului românesc în Transilvania.

Pentru studenții secțiunii teologice, dar și pentru preoți, Șaguna a scris cîteva manuale didactice, dintre care menționăm: Elementele dreptului canonic 1854, Compendiu de Drept canonic, 1868 (tradus și în nemțește, apoi în rusește), Enhiridion sau carte manuală de canoane, 1871, Istoria Bisericii Ortodoxe răsăritene universale, 2 vol., 1861 (tradusă parțial și în nemțește), Teologia Pastorală, 1857, Manual de studiu pastoral, 1872 și altele. Tot pentru

trebuințele acestora, cât și ale credincioșilor, a tipărit în 1854—56 Biblia ilustrată, prima de acest gen la noi, în 4 volume, cu un bogat studiu introductiv. Pentru nevoile preoților, respectiv ale bisericilor parohiale, a reeditat aproape toate cărțile de ritual, între care pot fi menționate cele 12 Minee (1853—56).

Este vrednic de reținut faptul că toate aceste lucrări au ieșit de sub teascurile tiparniței fondate de el la Sibiu în 1850.

Tot ca o faptă de seamă a lui Șaguna pe plan cultural este și înființarea ziarului „Telegraful Român”, în 1853, la Sibiu, care a văzut lumina zilei de atunci și pînă azi, în mod neîntrerupt. Prin întemeierea acestuia el a înțeles să pună la dispoziția Bisericii Ortodoxe și a poporului român din Transilvania nu numai un nou factor de culturalizare, ci în primul rînd un organ de luptă politică pentru apărarea intereselor Bisericii și a neamului. În coloanțele Telegrafului Român au apărut multe articole de cuprins bisericesc, școlar și politic, scrise de însuși întemeitorul său. Tot aici apăreau mai întîi pastorelele și circularele sale, discursurile pe care le rostea în parlamentul din Viena, apoi în cel din Pesta, cuvîntările rostite la diferite ocazii, o mulțime de polemici purtate cu diferiți potrivnici ai acțiunilor sale.

În sfîrșit, nu putem trece cu vederea aportul lui Șaguna la înființarea „Asociației transilvane pentru cultura și literatura poporului român” (Astra). La 10 mai 1860, el înainta guvernatorului Transilvaniei un memoriu semnat de 171 de fruntași ai românilor, cerînd aprobarea pentru convocarea unei adunări consultative. Cerîndu-i-se un proiect de statute, le-a și întocmit pe baza altor trei, lucrate de Gh. Barițiu, Timotei Cipariu și Ioan Pușcariu. Adunarea consultativă s-a ținut în clădirea Institutului teologic din Sibiu, la 9/21 martie 1861, sub conducerea lui Șaguna, discutînd și aprobînd statutele. În cuvîntarea de deschidere mitropoliul Andrei făcea și această mărturisire: „dîn parte-mi mă oblig, că voi sprijini scopul Asociațiunii noastre, încît va sta în puterile mele, căci aci voi fi norocos a auzi sunetele cele dulci ale limbii mele materne, care la străini nu s-a învrednicit de atențiune, însă acelea cu atît mai scumpe sînt inimii mele”. După aprobarea statutelor de către autoritățile de stat, Șaguna a convocat pentru ziua de 23 octombrie/4 noiembrie 1861, la Sibiu, pe toți intelectualii români, care doreau să facă parte din Asociațiune. Cu ocazia acestei prime adunări, Șaguna a fost ales președinte, Timotei Cipariu vicepreședinte și George Barițiu secretar, pentru o perioadă de trei ani. În calitate sa de președinte, a participat la ședințele comitetului și a condus trei adunări generale: la Sibiu (1861), Brașov (1862) și Alba Iulia (1866). Alte trei adunări generale au fost conduse de Timotei Cipariu, în numele lui Șaguna, care, absorbit de nenumăratele sale lupte pe plan bisericesc, școlar și politic, n-a putut participa. Cea mai însemnată dintre adunările conduse de Șaguna a fost cea din Brașov, cînd s-a deschis și o expoziție cu produse ale industriei românești. Acum s-au purtat interesante discuții în chestiunea ortografiei și s-au citit dizertații de către George Barițiu, Gavriil Munteanu, Timotei Cipariu și Ioan Pușcariu și s-au premiat poeziile lui Andrei Mureșanu. Din fondul Asociațiunii, Șaguna a împărțit numeroase ajutoare studenților, elevilor și meseriașilor săraci. Asociațiunea și-a continuat cu rodnicie activitatea și după ce conducerea ei a trecut în alte mîini.

O altă latură a multiplei sale activități, care merită să ne rețină atenția, este cea politică-națională.

Îndată după sosirea de la hirotonia într-un arhiepiscop, a participat la marea adunare națională de pe Cîmpia Libertății de la Blaj din 3/15 mai 1848. Adunarea, după ce a formulat un frumos program național, care accentua libertatea și independența națională a poporului român, l-a ales pe Șaguna în fruntea unei deputațiuni de 30 de membrii, care să prezinte Curții din Viena hotărârile și dorințele națiunii române. În 1849 a plecat din nou în Moravia, unde a fost primit în audiență de împăratul Francisc Iosif, înfățișându-i doleanțele națiunii române. La 25 februarie 1849 a prezentat împăratului, împreună cu deputații români, un important memoriu, prin care se cerea unirea tuturor românilor din statele austriece într-o singură națiune independentă, cu administrație națională și autonomă, cu un șef politic și unul bisericesc, cu un senat românesc și cu folosirea limbii naționale în toate afacerile privitoare la români.

În perioada absolutismului (1850—1860) activitatea politică a lui Șaguna a fost restrînsă. În 1861 a condus — împreună cu mitropolitul unit Șuluțiu — lucrările conferinței naționale-politice a românilor, la Sibiu, apoi a luat parte la conferința mixtă de la Alba Iulia, unde s-au întrunit români, unguri și sași, spre a se sfătui asupra treburilor politice ale Transilvaniei. Aici a arătat că dorința cea mai fierbinte a românilor este să ajungă „la acea stare de libertate și luminare, la care celelalte națiuni au fost ajuns mai de înaintea”. Să li se asigure egala îndreptățire cu privire la naționalitate și religie, precum și folosirea limbii române. În 1863 a prezidat — tot împreună cu Șuluțiu — lucrările Congresului național al românilor întruniți la Sibiu. În Dieta Transilvaniei, întrunită la Sibiu în iulie 1863, formată din reprezentanți ai românilor, ungarilor și sașilor, Șaguna a intrat ca deputat al cercului Săliște.

În sfîrșit, se cade să amintim aici și caldă iubire pe care mitropolitul Andrei a arătat-o în toate împrejurările față de credincioșii săi. Cîteva spicuri din pastoralele sale ne vor arăta pe deplin marea dragoste pe care Șaguna o nutrea față de fiii săi sufletești. Chiar prin pastorală din 12 februarie 1848 prin care își anunța numirea ca episcop, făgăduia „să fiu tatăl clerului și al poporului nostru. Tată zic să fiu, tată și încă odată zic: tată să fiu în înțelesul cel mai adevărat”. Oricît ar fi fost de departe de reședința sa, el informa mereu pe păstoriții săi de toate demersurile pe care le făcea în interesul națiunii române. În noiembrie 1848, trimitea poporului o circulară-apel cu îndemnul de a ajuta pe românii ale căror case și bunuri au suferit în cursul revoluției și erau amenințați să piară de foame. Iar în pastorală din decembrie 1848, trimisă din Austria scria: „Îmi este prea bine cunoscută, iubitorilor, înfrîntarea voastră, pentru că aceea e și a mea; știu mîhnirea voastră, pentru că aceea e și a mea; știu necazurile voastre, căci acelea sînt și ale mele; știu pagubele voastre, căci acelea sînt și ale mele; cunosc pricina părăielor voastre de lacrimi, căci pentru aceea curg și ale mele; le știu toate acestea. Laolaltă ne văierăm, laolaltă unul pe altul să ne și mîngîiem, încredințându-ne că nu ne va lăsa Dumnezeu”.

Desăvîrșita identificare a marelui arhiepiscop cu turma sa se poate constata și din numeroasele îndrumări date credincioșilor de a îmbrățișa meșteșugurile. De pildă, după ce s-au redus privilegiile breslelor, în 1851, acordînd prioritate principiului liberei concurențe, Șaguna dădea printr-o pastorală aceste îndem-

nuri: „la meșteșuguri, turmă iubită! la meșteșuguri! pentru că, fiind tu turmă numeroasă, poți forma din fiii tăi oameni învățați, cari să-ți înmulțească și susțină economia națională...“.

*

Din scurta noastră expunere asupra operei marelui mitropolit Andrei Șaguna, se poate desprinde limpede faptul că el a fost una din cele mai proeminente personalități din trecutul Bisericii noastre. Realizările sale au culminat cu restaurarea Mitropoliei. Din 1846 pînă la 16/28 iunie 1873, cînd o boală necruțătoare l-a coborît în cripta de la Rășinari, marele arhiepiscop a fost mereu cu mîna pe cîrmă.

MIRCEA PĂCURARIU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

PREOTUL VASILE LUCACIU

Era epoca în care întreg Ardealul gemea sub exploatarea, abuzul și teroarea stăpînirii habsburgice. Știind că progresul cultural și social al unui popor este în funcție de starea lui materială, această stăpînire i-a supus pe românii ardeleni unui regim de sărăcire, pentru ca — luptînd cu neagra mizerie — să le treacă pofta de a mai avea aspirații naționale și sociale.

În aceste condiții, mizeria satelor, nedreptățile sociale și exploatarea celor mici de către cei puternici, erau la ordinea zilei. Românul era exploatat pînă la sînge și nu avea decît dreptul de a munci pentru alții și de a răbda de foame. Poporul român nu își pierdea nădejdea, așteptînd cu nerăbdare eliberarea.

În acest Ardeal apăsător sub împilările stăpînirii habsburgice a văzut lumina zilei, a trăit și a activat preotul Vasile Lucaciu.

S-a născut în comuna Apa, la anul 1852, tatăl său, Mihai Lucaciu, fiind învățător-cantor în acea comună și fiul iobagului Vasile al Lucoaiei, adică Luca, pus în lanțuri de către contele Károlyi, pentru că s-a împotrivit să dea pămîntul său pe seama moșiei grofești. Prigonit de autorități pentru ținuta sa românească de luptător național, învățătorul-cantor Mihai Lucaci trece — în anul 1858 — la Baia Mare și astfel micul Vasile a frecventat 4 ani școala la care predă tatăl său.

Face apoi 4 clase la gimnaziu, după care este înscris la liceul din Ungvar, de unde se mută apoi la liceul Premonstratenz din Oradea Mare, care nu mulțumea mintea și avîntul său tineresc. De aceea, a intrat ca voluntar în armata austro-ungară. Dar situația de aici l-a nemulțumit și mai mult. Astfel, s-a reîntors în Oradea Mare, unde și-a continuat studiile pe cale particulară.

Prin concurs, a obținut stipendiu de la Episcopia greco-catolică română și a plecat la Roma, unde a terminat clasele VII—VIII și s-a înscris apoi la teologie, pe care a isprăvit-o în anul 1874 ca doctor în teologie și filozofie.

S-a întors în Ardeal cu dorința arzătoare de a-și pune pregătirea enciclopedică în slujba neamului său subjugat.

Înalt, svelt și cu figura blîndă, încurajatoare și impunătoare, cu expresia feței hotărîtă, cu minrea pătrunzătoare, cu privirea ageră, dar plină de bună-tate, Vasile Lucaciu era un spirit neastîmpărat, veșnic căutător și doritor de ridicare spre culmi.

Înzestrat de la Dumnezeu cu o aleasă tărie de caracter, cu darul de luptător și de orator, Vasile Lucaciu și-a dat seama — în acele vremuri creatoare de istorie — de chemarea sa în viața poporului său: „Născut și crescut în sinul acestui popor, am învățat — declara el — a-l iubi, cunoscîndu-i trecutul

și prevăzându-i viitorul. Sînt mîndru că-i sînt fiu iubitor, văzîndu-l suferind în lanțuri de robie, mă simt dator a mă jertfi pentru el“.

De aceea, socotea că nu trebuie pierdut nici un prilej pentru a intra în acțiune în vederea dezrobirii poporului român.

Și-a început activitatea ca simplu preot în comuna Potău, tocmai pentru a avea prilejul să ia contact cu poporul și să contribuie la ridicarea socială și culturală a țărănimii ardelenе. Trei ani a muncit ca preot, făcînd un apostolat de luminător și sfătuitor al poporului în toate nevoile vieții lui.

În același timp, s-a avîntat în viața publică, luînd contact cu conducătorii românismului și colaborînd la publicațiile românești „Gazeta Transilvaniei“, „Foaia Poporului“ și „Tribuna“. Astfel, a devenit repede cunoscut în întreg Ardealul ca un bun mînuitor la condeiului.

După trei ani de apostolat la țară, a fost numit profesor de religie la Gimnaziul de stat din Satu Mare, dedicîndu-se cu pasiune misiunii de educator al tineretului. Elevilor le atrăgea ore întregi atenția asupra problemelor sociale actuale, vorbind de la catedră ca de la amvon. Totodată, se străduia să introducă limba română în gimnaziu.

În urma tentativei guvernului de a-l sustrage de la lupta pentru emanciparea poporului român, Vasile Lucaciu a ajuns profesor la Losoncz. Aici a muncit un an de zile, izolat de cercurile românești și de activitatea cultural-națională. De aceea, a demisionat și a fost numit preot în satul Șișești, așezat în una din cele mai sărace regiuni din tot Ardealul, la 4 km de Baia Sprie.

În acest sat, mizeria era stăpîină în chip deplin. Sărăcia trona la poalele munților de aur, iar aurul rînjea sarcastic sub acest tron al mizeriei. Astfel, pentru Vasile Lucaciu poporul român din Șișești era o părticică din imensul popor român din Ardeal, care suferea la fel și aștepta eliberarea de sub jugul străin.

Ca preot sărac în această comună săracă și-a desfășurat Vasile Lucaciu neobosita sa activitate de luptător pentru eliberarea Ardealului subjugat, activitate închinată cauzei celei mari a ridicării sociale, naționale și culturale a poporului român.

Aici a predicat el idei de descătușare. În momentul cînd a constatat — cu prilejul dărîmării vechii biserici de lemn — că bisericuța a fost renovată în anul 1600, adică pe atunci cînd Mihai Viteazul a trecut pe aici, luînd drumul spre Praga, Vasile Lucaciu a mărturisit gîndul îndrăzneț: „Dacă această biserică a fost vizitată de Mihai Viteazul fiind atunci reparată din nou, biserică cea nouă pe care o construim acum trebuie să deschidă epoca unirii tuturor românilor“.

După ce a pus sub acoperiș noua biserică, pe frontispiciul ei a fixat inscripția: „Pro S Unione Omnium Romanorum“ (*Pentru Sfînta Unire a Tuturor Românilor*). Iar în ziua sfințirii bisericii a rostit un discurs în care a spus — printre altele — programatic: „Închin această biserică Sfintei Uniri a tuturor românilor. Prin ridicarea acestei biserici se începe lupta românilor din Ungaria pentru dezrobirea lor și unirea cu România. Cum ne-a ajutat Dumnezeu s-o ridicăm mîndră și imputătoare, așa să ne ajute să ridicăm și sufletele românilor pentru a-i face în stare să se dezrobească și să întindă mîna frățască cu românii de pretutindeni“.

Luptător plin de energie, de curaj și de avînt, preotul Vasile Lucaciu s-a așezat în fruntea mișcării de ridicare și de luminare a poporului român

din Ardeal, pentru a-l angaja în lupta de eliberare de sub jugul stăpînirii străine.

Lupta sa pentru realizarea idealului urmărit — dezrobirea poporului românesc din Ardeal — avea la bază convingerea că: „Fiecare popor se bucură de atîtea drepturi cîte și-a cucerit, are drepturile pe care le merită“. De asemenea, convingerea că: „Urgisitul nostru popor merită o soartă mai bună“. Aceasta deoarece „Calitățile națiunii române o fac vrednică de a sta alături de cele mai alese popoare“.

Bazat pe această convingere, preotul Vasile Lucaciu afirma cu tărie: „Curente care se nasc din necesități istorice și vitale ale unui popor impilat, vor ieși biruitoare peste orice obstacole ce li se pun în cale“. De asemenea: „Eu cred în deplina reușită a cauzei românești, căci această cauză e dreaptă și este în același timp cauza întregului spirit liberalist ce începe a se manifesta în toată lumea. La lupta noastră se asociază ca tovarăș toată suflarea cugetătoare. Cred și sînt sigur că vom învinge“.

Totodată, preotul Vasile Lucaciu își dădea seama că pentru biruința unei cauze drepte este nevoie de acțiune și de jertfă: „Cauza noastră națională — scria el, în 2 martie 1864, lui Gheorghe Pop de Băsești — nu se poate cîștiga decît prin lupta și solidaritatea noastră dîrză și neînfîcătă“. De aceea, spunea mereu: „să continuăm lupta, căci biruința este a celor ce luptă“. În aceeași scrisoare adaugă: „trebuie să ne desrobim de sub jugul străin cu orice preț, aducînd chiar jertfa supremă: viața“. Căci el era convins că „din stratul udat cu sînge vor răsări florile libertății“.

Preotul Vasile Lucaciu era integrat organic în acest spirit de jertfă. În închisoarea din Seghedin scria: „Persoana mea nu prezintă nici o importanță, ci numai curentul istoric pe care-l reprezint (...) Eu nu dau vieții cele personale mai mare importanță decît unei părțicele din întreaga frămîntare socială. Eu nu sînt decît o picătură din valurile fluviului omenirii. Și nu interesează picătura, ci fluviul“.

Preotul Vasile Lucaciu s-a dovedit ca unul din corifeii acțiunii memorandiste (1892), susținînd cu toată puterea înaintarea lui la împăratul. Apoi, cînd memorandumul n-a ajuns în mîinile împăratului, el și-a asumat întreg riscul trimiterii unei circulare, în care a chemat pe toți membrii comitetului la o consfătuire la Șișești pentru a se sfătui asupra celor ce trebuie făcute în împrejurările date: „Vă scriu aceste rînduri din tot sufletul, din tot focul inimii mele de român, care sufăr alături de poporul meu (...) Și dacă n-aș avea cerneală, v-ași scrie cu sîngele meu, pentru a vă face să lăsați teama și să veniți să începem lupta, lupta cea mare, care ne va aduce izbăvirea. Trebuie să ne-o aducă, fiindcă dreptatea e cu noi“.

În deplină desfășurare a acțiunii memorandiste, preotul Vasile Lucaciu a afirmat cu toată tăria dreptul la existență liberă și independentă al poporului român din Ardeal: „... existența unui popor — a spus el în cadrul dezbaterilor procesului memorandiștilor — nu se discută, ea se afirmă! De aceea, nu avem de gînd să dovedim în fața dv. că avem dreptul la existență“. Apoi acuzatul s-a transformat el însuși în acuzator, declarînd sus și tare: „În fața lumii civilizate ridicăm acuză contra sistemului asupritor și contra celor ce-l practică. Acuzăm acel sistem care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: libertatea, legea și limba“.

După izbucnirea primului război mondial, preotul Vasile Lucaciu a trecut Carpații — împreună cu O. Goga — în România, spre a discuta cu guvernul român acțiunea lor pentru eliberarea Ardealului.

A murit la 22 noiembrie 1922, însuflețit de dorul deplinei consolidări a țării sale reîntregite. Prin moartea sa, s-a stins un apostol, în care a ars puternic flacăra întregirii neamului.

Supranumit „leul de la Șişești“, preotul Vasile Lucaciu s-a înscris pentru totdeauna în galeria luptătorilor care și-au împletit destinul cu destinul neamului său.

În tot zbuciumul și jertfa sa, vibrează protestul și năzuința Ardealului românesc împilat.

Pr. Prof. CORNELIU SÎRBU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLITUL NICOLAE BĂLAN

Mitropolitul Nicolae Bălan s-a născut în anul 1882. A văzut lumina zilei tocmai în epoca în care poporul român din Ardeal lupta din greu ca să se descătușeze de împilarea stăpînirii habsburgice. Ardelean de naștere, fiind primul din cei opt copii ai preotului ortodox Vasile Bălan din Blașfalăul Năsăudului, Nicolae Bălan și-a însușit o frumoasă cultură generală și teologică, devenind mai întîi profesor de teologie și apoi mitropolit al Ardealului.

Ca profesor de teologie, el s-a dovedit omul de catedră care și-a format un crez în viață, pe care l-a slujit cu înțelepciune și care a călăuzit activitatea sa de o jumătate de veac.

Dar el n-a fost numai teolog, ci și patriot și luptător pentru unitatea bisericească.

În anul 1918 a cutreierat sate din jurul Sibiului pentru a sprijini acțiunea de organizare în vederea păstrării ordinii în zile de nesiguranță și de grea încercare.

Profesorul Nicolae Bălan, — cu primeidia vieții proprii — s-a oferit (în noiembrie 1918) să împlinească misiunea de sol al Ardealului, trimis de Consiliul Dirigent la Iași să comunice guvernului român dorința românilor ardeleni de unire cu Patria mamă. Cu acest prilej, a informat guvernul român despre adevărata situație din Ardeal.

În cadrul comemorării lui Mihai Viteazul, organizată de Liga Culturală la Teatrul Național din Iași, profesorul ardelean Nicolae Bălan a ținut o vibrantă cuvîntare, în care s-a manifestat ca solul dorinței fierbînti și al voinței ferme de unire a Ardealului cu România: „Am venit ca sol al Ardealului ca să tălmăcesc voința nestrămutată a întregului nostru popor de a reîntregi moștenirea națională a marelui erou. Ceea ce neîntrecutul voevod, pentru o clipă, vai, prea scurtă, a putut înfăptui, a rămas ca un vis.

Duhul lui Mihai a lăsat, în acea tresărire de o clipă, urme adînci în sufletul poporului nostru. Acel duh a mînat în luptă dezrobitoare pe Horia, Cloșca și Crișan, el a însuflețit pe craiul munților Apuseni, Avram Iancu, și pe tovarășii lui, Popa Balint și Axente Sever, și tot el a întărit inimile luptătorilor noștri, care au umplut temnițele mucedde de la Vaș, Seghedin și Cluj. Iar acum, cînd au căzut lanțurile robiei de veacuri și fosta monarhie a habsburgilor s-a rupt în tot atîtea bucăți cîte neamuri ținea prinse în legături nefirești, tot duhul lui Mihai, ascuns în adîncimile sufletești ale întregului nostru popor, cu o voință oțelită prin focul multor suferințe, își ia avînt spre culmile noului nostru ideal. Fericici să fie toți aceia care au pus piatră după piatră

la alcătuirea lui, plini de mari nădejdi, care, cînd ceasul a bătut, și-au pus în cumpănă întreaga ființă, ca să voarne în forme veșnice visul lui Mihai... Pe cetatea Alba Iulia filșie astăzi mîndrul nostru tricolor și așteaptă intrarea triumfală a domnului urmaș al lui Mihai".

Alegerea profesorului Nicolae Bălan ca mitropolit al Ardealului (1920) a fost salutată de presa bisericească și cotidiană din acea vreme ca un eveniment de excepțională importanță istorică. De fapt, nădejdlile puse în el n-au fost înșelate. Căci păstoria sa s-a dovedit a fi o puternică afirmare ortodoxă și românească, o mare luptă și o neobosită trudă închinată intereselor superioare ale neamului.

Mitropolitul Nicolae Bălan a deslășit cu pătrundere moștenirea spirituală a Ortodoxiei ardelene, străduindu-se să reface unitatea bisericească.

Ca păstrător și continuator al tradițiilor bisericești legate mai ales de numele lui Șaguna, mitropolitul Nicolae Bălan a acționat pentru organizarea Ortodoxiei românești pe baza Statutului organic șagunian. Lui i se datorește în mare măsură rezolvarea problemei unificării bisericești a României întregite în spiritul Statutului organic șagunian.

Mitropolitul Nicolae Bălan a fost ierarhul cărturar și teolog care s-a călăuzit mereu de principiul: prin cultură nu numai la o credință luminată, ci și la un cler cult și la înălțimea exigențelor vremii, element matur și activ în dezvoltarea Patriei. Căci în cununa de gânduri, simțăminte și înalte preocupări ale ierarhului ardelean, iubirea de patrie — concretizată într-un patriotism luminat și militant — era o floare de mare preț.

Mitropolitului Nicolae Bălan i-a fost scumpă ideea ridicării culturale a neamului românesc și a afirmării specificului său pe arena internațională.

Temperament de luptător de prestigiu pentru triumful cauzei celei mari a întregirii, mitropolitul Nicolae Bălan a cîstit după cuviință memoria vrednicilor săi înaintași. Ca unul care s-a dovedit a fi cu adevărat un spirit vizionar, el a deschis porți mari de lumină pentru Ortodoxia ardeleană.

Mitropolitul Nicolae Bălan ilustrează prestigios tradiția de afirmare a **unității ortodoxe**. El a înțeles momentele istorice pe care le-a trăit și a militat cu spirit de înaltă răspundere pentru ca poporul român să ajungă liber și stăpîn în țara lui.

Mitropolitului Nicolae Bălan nu i-a lipsit spiritul de sacrificiu și nici hotărîrea de luptă, cu ajutorul căroră a izbutit să trezească energiile latente în sufletul păstoriților săi. În felul acesta, a reușit să desfășoare o acțiune care a contribuit în măsură considerabilă la cimentarea unității sufletești a credincioșilor români.

Marele ierarh și-a cîștigat meritul nepieritor de a fi pus în circulație idei și năzuințe care au mijlocit cultivarea unui patriotism devotat. Prin aceasta, el a făcut pe păstoriții săi să-și dea seama de toate datorită pe care le au nu numai față de Biserică, ci și față de patrie, infiltrîndu-le în suflet conștiința de a fi adevărați români.

De aceea, și-a dat neconținut silința să lucreze cu toată rîvna pentru a îmbogăți, lărgi și aprofunda — în toate fibrele ființei păstoriților săi — conștiința dăruirii de sine pentru interesele obștești și de îndeplinire integrală a datorită atît față de Biserică cît și față de patrie.

În perspectiva timpului ce s-a scurs de la moartea sa, putem măsura binefacerile și bogatele roduri ale contribuției sale la cimentarea unității sufletești a poporului nostru. De aceea, marea personalitate a celui ce a fost mitropolitul Nicolae Bălan crește tot mai mult în ochii noștri.

Ecoul stîrnit de personalitatea și opera mitropolitului Nicolae Bălan n-ar fi atît de puternic și nici atît de profund dacă el n-ar sintetiza și întruchipa elanul de libertate, independență și suveranitate al poporului. Atît de mare este forța care există în spiritul personalității sale, încît ceea ce se desprinde din ea este — în primul rînd și mai ales — o credință puternică și o nădejde nestrămutată în destinul, în viitorul de libertate și de progres luminos al acestui popor.

Personalitatea mitropolitului Nicolae Bălan este actuală, în gradul cel mai înalt. Aceasta este concluzia ce se desprinde din evocarea figurii marelui dispărut, prin reliefarea trăsăturilor dominante ale personalității sale.

În perspectiva festivă a împlinirii unei jumătăți de secol de la Unirea Transilvaniei cu România, ne dăm seama că din gîndirea, simțirea și năzuințele mitropolitului Nicolae Bălan se desprinde un vibrant mesaj de afirmare viguroasă a neamului nostru românesc între celelalte popoare ale lumii. Exemplul luminos al vieții sale — de mare teolog, mare ierarh și mare român — aprinde în noi nădejdea puternică în destinul neamului nostru și conștiința exigențelor legate de îndeplinirea acestui destin.

Pr. Prof. CORNELIU SIRBU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

DUMINICA A 30-A DUPĂ RUSALII

„Încă una îți mai lipsește: Toate câte ai, vinde-le și le dă săracilor și vei avea comoară în cer și vino de-mi urmează mie“
(Lc. 18, 22).

Sfânta Evanghelic de astăzi ne dă prilej să facem cunoștință — așa cum precizează mai de aproape Sf. Evanghelist Matei — cu un tânăr care, prin ținuta sa, se dovedește nu numai că are preocupări mai înalte decât cei de o vîrstă și de un rang cu el, dar de la început ne este simpatic, deoarece nu se apropie de Iisus, asemenea multor învățători de lege, cu gîndul fățarnic de a-l ispiti, ci dorește din toate puterile sufletului său să dobîndească viața de veci, așadar să-și cîștige mîntuirea sufletului. Acest gînd sincer al tînărului îl aflăm îndeosebi de la Sf. Evanghelist Marcu, care ne spune că, apropiindu-se de Iisus, tînărul a îngenunchiat înaintea Lui și i s-a adresat astfel: „Învățătorule bun, ce bine să fac, spre a moșteni viața de veci?“. La această întrebare, Iisus i-a răspuns: „De ce îmi zici bun ? Nimenea nu este bun, decât numai Dumnezeu. Dar dacă vrei să intri în viață, ține poruncile: Să nu ucizi, să nu curvești, să nu furi, să nu dai mărturie mincinoasă și să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta“.

Oarecum mirat de acest răspuns simplu, tînărul îi spune lui Iisus: „Toate acestea le-am păzit din pruncia mea. Ce, dar, îmi mai lipsește?“. Răspuns-a lui Iisus: „Încă una îți mai lipsește: Toate câte ai, vinde-le și le împarte săracilor și vei avea comoară în ceruri și vino de-mi urmează mie“. Sfînta Evanghelic ne spune că auzind tînărul acest răspuns, s-a întristat foarte, căci avea bogății multe, și a plecat de la Iisus mîhnit.

Atunci, pe marginea acestei împliniri, Mîntuitorul a rostit următoarele: „Cît de greu vor intra în împărăția cerurilor cei ce au bogății! Căci mai ușor îi este cămilei să treacă prin urechile acului, decât bogatului să intre în împărăția cerurilor“. Iar ucenicii și cei ce îl ascultau, grăiau între ei zicînd: „Dar atunci cine poate să se mîntuiască?“. La acestea Iisus le-a răspuns: „Cele ce sînt cu neputință la oameni, sînt cu putință la Dumnezeu“.

Mîntuitorul Iisus Hristos în decursul activității sale pămîntești, în numeroase ocazii, a arătat că Fiul omului a venit în lume să caute și să mîntuiască pe cel pierdut (Lc. 19, 10). A spus-o aceasta cu prilejul alegerii lui Matei vameșul ca apostol, a spus-o la diferite întruniri și mese la care a luat parte, împreună cu fariseii și cărturarii, a spus-o cu ocazia convertirii lui Zahcu vameșul în casa acestuia. El n-a venit deci în lume cu pretenția unui

reformator social, care să răstoarne ordinea socială existentă și să instaureze alta, ci a venit să caute pe cel pierdut și să-l mîntuiască pe acesta din robia păcatului și a morții, fie că era om simplu și neînvățat, fie că era învățat, fie sclav, fie liber, fie sărac, fie bogat. Așadar, chemarea Mîntuitorului expusă în mod programatic în Predica de pe Munte, s-a adresat tuturor oamenilor, fără deosebire de neam, clasă socială, cultură sau avere, arătîndu-le fiecăror, după referințele lor specifice, calea ce-i poate duce la dobîndirea vieții veșnice.

Astfel, celui simplu și neînvățat, Mîntuitorul i-a arătat că singura cale pentru mîntuirea sufletului său este cunoașterea și ascultarea de singurul și adevăratul Dumnezeu: „Și aceasta este viața de veci: să te cunoască pe tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe cel pe care l-ai trimis, pe Iisus Hristos” (Ioan 17, 3). Celui sărac i-a arătat că sărăcia lui, departe de a fi o piedică în calea mîntuirii, este dimpotrivă un sprijin care-i poate înlesni mîntuirea, dispunîndu-l mai ușor să se alipească cu sufletul de Domnul.

Dar celui bogat ce i-a spus Mîntuitorul? Răspunsul ni-l dă Sfînta Evanghelie de astăzi.

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos cunoștea psihologia omului bogat în toate adîncimile ei. O vedem aceasta în Predica de pe Munte, unde oprește adunarea comorilor pămîntești, deoarece „acolo unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră” (Mt. 6, 21), o vedem din pilda cu comoara ascunsă în țarină (Mt. 13, 44) și o vedem îndeosebi din pilda bogatului căruia i-a rodit țarina (Lc. 12, 16—21). Acesta, bucuros peste măsură de perspectiva sporirii bogățiilor sale prin rodul bogat al țarinei, reducea rostul vieții sale sufletești la odihnă, mîncare, băutură și veselie, fără să se gîndească că sufletul este creat de Dumnezeu pentru o destinație mult mai înaltă.

Într-adevăr, aceasta este psihologia omului bogat: Tot ce gîndește, tot ceea ce simte, tot ceea ce voiește, e în legătură numai cu bogăția lui și cu sporirea acesteia. Pentru omul bogat, cea mai mare grijă care le copleșește pe toate celelalte, este grija cîștigării și sporirii bogățiilor sale, precum și chivernisirea spornică a acestora, așadar unica sa preocupare este mărirea bogăției sale, indiferent de mijloacele pe care le folosește în acest scop. Iubirea față de bogăție devine pentru el o patimă și ca orice pasiune, ea exercită asupra lui o adevărată tiranie, monopolizîndu-i toate străduințele într-o singură direcție. Bogăția crează o mentalitate specifică, de aceea nu-i de mirare că bogății tuturor timpurilor sînt mîndri, disprețuitori de săraci, zgîrciți, egoiști, hrăpăreți și nedrepti.

Dar s-ar putea întreba cineva: Oare atît de orbiți de patima lor sînt bogății, încît nu-i mai preocupă grija lor pentru suflet, nu se gîndesc la propria lor mîntuire, nu-și aduc aminte de cuvintele Mîntuitorului: „Ce-i va folosi omului de-ar izbîndi lumea toată și-și va pierde sufletul său...?” (Mt. 16, 26; Mc. 8, 36). S-ar putea ca, în anumite momente, și bogatul să se gîndească la mîntuirea sufletului său. Dar acest gînd e ceva trecător, e lipsit de durată și consistență, de aceea dispare repede din primul plan al conștiinței și atenției sale, deoarece patimile sînt exclusiviste: patima bogăției nu lasă loc altor preocupări oricît de însemnate ar fi acestea, iar cel bogat nu poate sluji, în același timp, și lui Dumnezeu și lui mamona (Mt. 6, 24). Mai mult, adeseori bogatul e atît de obsedat și de îndrăgostit de bogățiile sale, încît e convins că adunarea bogățiilor și sporirea acestora este singurul scop al vieții sale,

iar aceste străduințe departe de a-l lipsi de fericirea veșnică, îi ușurează dobândirea acesteia. Numai datorită acestei orbiri sufletești, care cuprinde pe posesorii de bogății, putem înțelege adevărul cuvintelor Mântuitorului: „Greu va intra bogatul în împărăția cerurilor: mai ușor va intra cămila prin urechile acului, decât bogatul în împărăția cerurilor!“.

Dar în afară de faptul că demonul bogăției, această grijă și preocupare continuă după avere, pune stăpânire exclusivă pe sufletul bogatului, la aceasta se mai adaugă și mijloacele necinstite prin care el își câștigă și își sporește bogățiile: lăcomia, înșelăciunea, nedreptățirea aproapelui, exploatarea și altele. De aceea, Sf. Apostol Pavel îi scrie lui Timotei: „Iar cei ce vor să se îmbogățească, cad în ispită și în cursă și în multe poște nesocotite și vătămătoare, care cufundă pe oameni în ruină și în pierzanie. Pentru că rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint“ (I Tim. 6, 9—10), iar proorocul Avacum înfieră același păcat la poporul evreu, cu următoarele cuvinte: „Vai de cel ce adună câștiguri necinstite pentru casa lui, ca să-și așeze cuibul la loc înalt. Piatra din mijlocul zidului strigă, iar lemnul care leagă grinda îi răspunde“ (Avacum 2, 9—11).

Dar bogăția este piatră de poticnire în calea mântuirii și pentru motivul că ea semețește și trufește pe om. Oare cum privește bogatul pe cel sărac? Oare câte uși i se deschid celui ce posedă bogății? Oare câte cete de lingușitori fățarnici și de profitori nerușinați nu adună ea în jurul stăpînului său? De aceea cel bogat se simte mîndru, mare și puternic, căci el e convins că bogăția este cheia care e în stare să deschidă orice poartă și să acopere orice lărădelege. Din punctul de vedere al bogatului, avea dreptate un economist modern să zică despre bogăție că ea are puterea sutașului din Evanghelie, care dacă zice slugii sale: vino, acesta vine, iar dacă zice: mergi, acesta se duce. Cum să nu se trufească și să nu se semețească deci cel bogat întru inima sa?

Bogăția este în același timp mijloc și prilej de alunecare în alte patimi și păcate. Oare de la care dorință se înfrînează bogatul? Oare ce-l poate opri pe acesta să-și satisfacă poftele sale trupesti sau sufletești, oricît de păcătoase ar fi acestea? E destul să răsară în sufletul lui o poftă păcătoasă, care dă naștere la altele și mai păcătoase, pentru ca bogatul să nu crute nimic pentru satisfacerea lor. De aceea îndeosebi cei bogați fac din trupurile lor mădulare ale îmbuibării și desfrînării. Ea este însă și izvorul zgîrceniei, unul din cele șapte păcate capitale, deoarece în măsura sporirii bogățiilor, sporește și zgîrcenia, care aduce cu sine și alte păcate.

Iată de ce Mântuitorul, cerînd tînărului din Sfînta Evanghelie să-și vîndă averile și să le împartă săracilor, i-a cerut nu numai să se lapede, așadar să renunțe la toate bogățiile lui, trecînd de la starea de bogat la cea de sărac, dar prin aceasta i-a indicat cea mai grea jertfă care poate fi cerută unui om bogat: să renunțe nu numai la bogățiile lui, dar să renunțe la întreaga sa concepție, complet străină mentalității lui de pînă atunci. De aceea, pentru bogații tuturor timpurilor, greutatea cea mai mare nu constă în a fi nevoiți să trăiască într-o sărăcie relativă, cît în a accepta modul voit să-și schimbe mentalitatea lor de oameni bogați și să-și însușească o altă mentalitate.

Dar atunci oare nici un bogat nu se poate mîntui? Răspunsul la această întrebare ni-l dă Mântuitorul tot în Sfînta Evanghelie de astăzi: „Ceea ce nu

e cu puțință la oameni, e cu puțință la Dumnezeu". Alipit cu sufletul de bogățiile sale, bogatul nu se poate desprinde de ele și nu concepe să renunțe la mentalitatea sa. Dar Dumnezeu îl poate ajuta, dacă acesta, asemenea tânărului din Sfînta Evanghelie de astăzi, se gîndește în mod serios la mîntuirea sufletului său. Prin harul ceresc, el poate dobîndi un cuget curat, spre a întrebuița bogăția nu spre pierzania sa sufletească, ci tocmai pentru mîntuirea sufletului său. Exemplul edificator ni-l dă tot Sfînta Evanghelie: Este Zahau, mai marele vameșilor, care primind pe Mîntuitorul în casa sa, a zis către El: „Iată, Doamne, jumătate din avuția mea o dau săracilor, iar de am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit" (Lc. 19, 8).

Așadar, bogăția în sine nu este rea, ci rea poate fi întrebuițarea acesteia. Dimpotrivă, bogăția poate fi bună, dacă bogatul o folosește pentru opere de binefacere și milostenie spre ajutorarea semenilor săi, sau dacă prin ea se înlătură nedreptățile făcute aproapelui. Oare cîte opere de binefacere n-au fost făcute de unii bogați, prin care ei înșiși și-au cîștigat comoară în ceruri? I! de ajuns să ne gîndim la unii dintre Sfinții Părinți, ca Sf. Nicolae sau Sf. Vasile cel Mare, care deși au fost oameni bogați, prin minunatele opere și instituții de binefacere în favorul celor lipsiți, au rămas exemple netrecătoare despre buna și înțeleapta întrebuițare a bogăției. Căci dacă bogăția pentru cei mai mulți este calea ce duce la osînda veșnică, pentru unii ea poate fi cheia împărăției cerurilor. De aceea, Sf. Ioan Gură de Aur zice: Precum nu vinul este rău, ci beția, tot astfel nu bogățiile sînt rele, ci zgîrcenia și lăcomia", iar Sf. Clement din Alexandria spune: „Nu vă înspăimîntați, bogaților, că nu posedarea bogăției vă duce la osînda veșnică, ci nedreapta ei dobîndire și reaua ei întrebuițare. Folosiți dar bogăția bine, și ea va fi pentru voi arvuna mîntuirii".

Iubiți credincioși,

Pentru fiecare creștin, ultimul scop al vieții pămîntești trebuie să fie mîntuirea sufletului său. „Ce va folosi omului de-ar dobîndi lumea toată, și-și va pierde sufletul său?". De la tînărul din Sf. Evanghelie de astăzi să învățăm dorința sinceră de a cîștiga viața de veci, așadar de a ne mîntui sufletul. Pentru dobîndirea acesteia, să urmăm calea poruncilor lui Dumnezeu. Dar să nu ne poticnim la mijlocul acestei căi, dacă cineva dintre noi, datorită vreunei cauze neprevăzute, sau datorită numai unei bune chiverniseli a rozdelor muncii lui, va deveni bogat. Să nu ne facem scop al vieții din dobîndirea bogățiilor, iar dacă le moștenim sau le dobîndim pe căi cinstite, făurindu-ne o mentalitate falsă, ci să le prețuim la justa lor valoare, să le socotim ca mijloc, nu ca scop în sine și să le dăm cea mai bună întrebuițare, fără a uita de cei săraci și lipsiți. Să nu ne semetăm din pricina lor, nici să disprețuim pe cel săraci, ci din prisosul nostru, să ajutăm pe cei ce sînt în lipsuri și în suferințe. Și mai ales să nu uităm nici un moment cuvintele Mîntuitorului: „Nu vă adunați comori pe pămînt..., ci vă adunați comori în cer..., că unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră". Amin.

Arhid. Prof. I. ZĂGREANU

DUMINICA DUPĂ NAȘTEREA DOMNULUI

(PREDICA)

„Glas în Rama s-a auzit, plîngere și bocet mult, Rahila plîngînd pe fiii săi, și nu vrea să se mîngîie, pentru că nu sînt“

(Mat. 2, 18).

Ne aflăm la cîteva zile după sărbătoarea Nașterii Domnului, Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos care a însemnat pentru noi, creștinii, biruința dragostei lui Dumnezeu, față de oameni; arătarea tainei celei din veac ascunse; împlinirea făgăduinței, prin trimiterea din partea Tatălui Cereșc, în lume, a Fiului dumnezeiesc „să se nască și să crească, pe noi toți să ne mîntuiască“.

Nici nu se împrăștiase bine răsunetul glasului cereșc al îngerilor: „Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună învoire“, cînd, iată, că puterile întunericului s-au și pus pe lucru. Tatăl minciunii a și început a unelti împotriva Copilului sfînt.

Pentru această „operă“ distructivă, s-au găsit de la început unelte și încă ce unealtă! Evanghelia zilei de azi, ne-a și arătat această unealtă. Este Irod, regele Iudeei, care de teama de a nu-și pierde tronul, de teama ca nu cumva Pruncul născut în ieslea Vifleemului să-i ia împărăția, a recurs la uciderea de prunci nevinovați.

Recurge, în același scop, la violența pe care o folosește față de magi, cărora le spune să meargă să caute Pruncul, și de-l vor afla, să vină să-i spună, spre a merge și el ca să i se închine. Dar Tatăl Cereșc a rînduit altfel: prevenindu-i pe magi în vis, i-a îndemnat să-și schimbe drumul la întoarcere și astfel Irod a rămas umilit în mîndria sa.

Văzînd cele ce i s-a întîmplat, a dat poruncă să fie uciși toți pruncii de doi ani și mai jos, crezînd că în felul acesta îl va uide și pe Iisus.

Pe Iisus, însă, nu l-a putut uide: „Tatăl sfînt l-a apărut“, trimițîndu-i lui Iosif, în vis, porunca să ia Pruncul și pe Mama Lui și să meargă împreună în Egipt.

La acest îndemn Maica Sfîntă n-a stat pe gînduri, ci, luîndu-și Pruncul în brațe, așezată pe asin, a pornit în pîrăbie lungă, suportînd cu resemnare și foame și sete și frig, pînă în țara Egiptului, spre a se împlini Scriptura: „Din Egipt am chemat pe Fiul meu“, rămîinînd în această țară pînă ce Irod, încărcat de toate fărădelegile și de cele mai cumplite boli, a încetat din viață.

Azi, Irod de odinioară, cel ce căuta sufletul Pruncului nevinovat, nu mai este. Istoria, de aproape 2.000 de ani, i-a încrestat faptele nelegiuite: uciderea cumnaților, soției sale, rudeniilor acesteia, lăcomia, ura și mînia, precum și uciderea pruncilor, fiind considerat de toți istoricii vremii sale ca tiran între tirani.

Dar, dacă el a dispărut fizicește de pe firmamentul istoriei, duhul său de ucigaș de oameni — spre rușinea și a acestui veac plin de lumină, n-a pierit de pe toate meridianele globului pămîntesc.

Duhul acestuia mai stăpînește încă, aflîndu-se în cugetul tuturor celor ce uneltesc și se străduiesc să împingă omenirea la o nouă vărsare de sînge a milioane de vieți omenești nevinovate.

De aceea, noi, cei de azi, de pe culmea celor aproape 2.000 de ani de viață creștină, pe bună dreptate ne întrebăm: Cum mai este posibil așa ceva? Să urzești planuri de distrugere de bunuri și vieți omenești, să dărimi o cultură și o civilizație la crearea căreia și-au adus contribuția milioane și milioane de înaintași, care prin muncă strădălnică, prin eforturi uriașe de gândire, prin măcinare de fiecare zi, s-au jertfit pentru binele și progresul omenirii întregi?

În această clipă, eu aud duhovnicește și am convingerea că și Dv. auziți la fel, plînsul sfîșietor al pruncilor, smulși cu brutalitate, la porunca lui Irod, de la pieptul mamelor lor.

În același timp, țipătul copiilor nevinovați este acoperit de jalea sfîșietoare a strigătului ieșit din piept de mamă, care își plînge fiii și „nu vrea să se mîngîie, pentru că nu mai sînt“.

Țipătul acesta de durere s-a repetat și se repetă veac de veac, din partea atîtor mame, în mii și milioane de familii, care din cauza războaielor nedrepte de cucerire au trebuit să-și verse sîngele nevinovat pentru satisfacerea poftelor de mărire și de asuprire a cîtorva tirani, ridicați peste capetele mulțimilor dornice de pace și înfrățire.

Pentru ca astfel de fapte să nu se mai repete în omenirea de azi, va trebui — așa cum ne-a învățat în Duminica trecută înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae — „să slujim pe omul acestui veac, să slujim omenirea zilelor noastre“ și această slujire mi se pare că o putem realiza prin vestejirea nu numai a faptelor Irodului de odinioară, ci a tuturor Irozilor zilelor noastre, care-și trimit fiii să moară la mii de kilometri de țara lor — cum se întîmplă în Vietnam, ori, împing pe fiii aceleiași Patrii, să se sfîșie întreolaltă, așa cum știți toți, că se întîmplă în Nigeria și Biafra Africii negre și în alte părți ale lumii.

În acest sens, noi, ca creștini și fii ai Bisericii Ortodoxe Române, nu putem fi de acord nici cu așa-zisele „teorii“, izvodite de adepții războiului, care între altele învață că populația globului pămîntesc s-ar înmulți în progresiune geometrică, față de bunurile materiale, de hrană mai ales, care ar crește numai în progresiune aritmetică și că, în curînd, hrana de care are lipsă omenirea nu va mai fi suficientă pentru acoperirea necesităților de trai. De aceea — zic ei — omenirea ar trebui împuținată prin: războaie, nașteri limitate, pruncii uciși înainte de a fi fost născuți, bătrînii exterminați și declanșarea bombei atomice.

Iată, la ce aberații, la ce nerozii duc „teoriile“ ațîțătorilor la război și cum se ridică aceste „soluții“ neputincioase împotriva poruncii dumnezeiești: „Să nu uciți!“, ca și împotriva principiilor celui mai curat umanitarism.

În Biserica noastră și în Patria noastră noi gîndim și acționăm cu totul diferit de mentalitatea celor ce ar voi ca prin crime ca cele arătate mai sus, să „îndrepte“ lucrurile în această lume.

Noi credem cu toată hotărîrea în apărarea vieții omului, a tuturor oamenilor planetei noastre.

Noi știm că nu sînt nici oameni și nici popoare de prisos și mai știm și aceea că toți oamenii au dreptul la viață și la bunurile materiale și spirituale ale acestei lumi, că prin cinste și hărnicie, Pămîntul acesta poate și are cu ce să ne sature pe toți. Cu cît se va înmulți lumea, cu atît vor crește și

bunurile materiale și spirituale, la sporirea cărora toți sîntem obligați să contribuim, indiferent de locul și poziția ce ocupăm în societate.

Mai știm și aceea că munca — după concepția noastră creștină — nu este o osîndă, ci o datorie morală și că aceasta nu se poate desfășura normal decît numai într-un climat de pace. Domnul nostru Iisus Hristos este „Domn al păcii” iar noi, credincioșii, „făcători de pace” și încă nu ai oricărui fel de pace, ci ai aceleia „care covîrșește toate inimile”, cum ne învață Apostolul (la Coloseni 3, 15)

Iubiți credincioși!

Cunoscînd aceste învățături ale sf. noastre Biserici Ortodoxe, se cuvine să ne ferim de Irozii zilelor noastre, care ne șoptesc, poate, pe unde nevăzute, îndemnurile lor la fărădelegi. Să stăm strînși laolaltă, formînd o unitate de neînfrînt în ale credinței și ale intereselor superioare ale Patriei și Bisericii noastre, în toate acțiunile și măsurile ce le iau pentru binele nostru sufletesc și trupesc.

Iar acum, la sfîrșit de an, să ne facem bilanțul faptelor noastre de fiecare zi și din anul întreg, spre a cumpăni felul în care ne-am purtat în acest an și felul în care ne-am îndeplinit obligațiile ce le-am avut și ca fii ai Bisericii și ca cetățeni ai Patriei.

Să pornim o acțiune de redresare morală și spirituală a întregii noastre ființe. Să pornim de la noi și apoi să pretindem îndreptarea semenului nostru; iar ca să fim siguri de biruință, să-l rugăm pe Tatăl Ceresc, să fie cu noi, să reverse darul Său în mintea și inima noastră, ca și peste omenirea întregă. Amin.

Prot. IOAN VLAD

CUVINT LA DUMINICA XX-A DUPĂ RUSALII

(INVIEREA FIULUI VĂDUVEI DIN NAIN)

Pe cînd mama plîngea, Mîntuitorul s-a apropiat de sicriu și a zis: „... *tinere ție ți zec, scoală-te*” (Luca VII, 13—14).

Ne-a învrednicit bunul Dumnezeu ca astăzi să așcultăm istorisirea unei minuni făcută de Domnul Hristos asupra omului. Dumnezeu s-a întrupat tocmai pentru acest lucru pentru ca natura umană, rănită prin păcat, să fie iarăși ridicată la menirea cea dintîi: a fericirii paradisiace.

Fericirea paradisiacă nu putea fi recăpătată de om prin propriile forțe, deoarece intrase în natura lui veninul putreziciunii fizice și rătăcirea sufletească. Zapisul diavolului, făcut cu strămoșul, legase pentru vecie creatura de stricăciune și nefericire. În această situație efortul insului nu era decît o umbră mai slabă în marea morții, a întunericului, a scrișnirii dinților și mai ales a deznădejdiei. Prăpastia cea mai adîncă în viața spirituală a ființei sale o formează neîncrederea, lipsa de prevedere, aruncarea în brațele întîmplării. Simțul realității a fost inspirat omului încă de la căderea în păcat, cînd Creatorul i-a oferit munca pentru cîștigarea existenței și prin aceasta răpirea timpului de a mai păcătui.

O dată cu venirea Mîntuitorului și mai ales culminînd cu Jertfa de pe cruce, naturii umane i se mai oferă și posibilitatea prin harul Sfîntului Duh

(Sfintele Taine în special) și prin eforturile sale să ajungă la sfințenie și îndumnezeire. Dar pînă a ajunge acest pisc, nouă creștinilor ne-a fost dat a cunoaște căile și scara ce duce la fericirea cea veșnică a Împărăției cerurilor. Împărăția cerurilor este cu desăvîrșire spirituală și se bazează cu exclusivitate pe faptele din lumea aceasta. De aici înțelegem de ce Biserica face atîta efort pentru a pregăti pe credincioșii ei să primească răsplata și a le da nădejdi sufletești în ultima minune: Învierea cea de obște de la sfîrșitul lumii și Înfricoșata judecată. În aceasta, de fapt, constă și ultimul scop al propovăduirii Sfintei Evanghelii a Mîntuitorului Hristos.

Această propovăduire și mai ales explicarea ei o face Sfînta Biserică, mama duhovnicească a creștinilor, pe care Mîntuitorul a întemeiat-o și tot El o conduce și o va conduce pînă la sfîrșitul veacurilor.

Întrebarea firească, însă, este aceasta, oare acest corp poate să mai fie reconstituit după moarte? Răspunsul îl aflăm din pericopa evanghelică a *minunii învierii fiului văduvei din Nain*.

Sfînta Evanghelic ne arată că Mîntuitorul Iisus obișnuia, mai întîi, să explice cele despre Împărăția cerurilor și apoi să concretizeze dumnezeirea Sa prin minuni și semne minunate. Intuiția umană sigură, sufletul curat și puterea dumnezeiască erau mijloacele desăvîrșite prin care Mîntuitorul, Om adevărat și Dumnezeu adevărat, cucerea masele de ascultători. Cine îl asculta cu inima curată nu se mai despărțea de El, iar cei sinceri, cinstiți și dornici de mîntuirea sufletului formau mulțimea nesfîrșită care însoțea pe Domnul Iisus atît pe culmile munților, unde aerul curat și învățătura sănătoasă dădeau puteri sporite ascultătorilor, cît și prin orașele, piețele și satele Paleștinei, unde populația era angajată în treburi și îndeletniciri zilnice.

În timp ce la Roma era liniște și viața Imperiului roman se desfășura în mod obișnuit (Palestina era sub stăpînirea romanilor, iar împăratul Tiberiu (14—37) reușise să calmeze spiritele), se auzise că a apărut un Mare prooroc în părțile Iudeii (v. 16). Nimeni nu credea că însuși Fiul lui Dumnezeu se coborîse să restabilească natura umană, și chiar unii dintre apostoli nu știau cine este (Ioan XX, 25), pentru că la poporul iudeu se obișnuia ca învățătorul de lege să-și formeze ucenici, care să continue tradițiile. Pentru aceasta mulți considerau pe Mîntuitorul un învățător de lege, dar cu puteri deosebite și chiar cu darul învierii morților.

Domnul Iisus nu făcea bine numai poporului iudeu, din care se trăgea, ci și altora din alt neam. Înainte de intrarea în cetatea Nain vindecase un soldat roman de o boală cronică, la rugămintea sutașului din Ierusalim.

La poarta intrării în cetatea Nain un grup de oameni în doliu conduceau pe ultimul drum un tînăr. Mama acestuia, o femeie văduvă, cinstită și credincioasă, era îndurerată. Nu mai avea pe altcineva în această lume. Singura ei nădejde era acest copil, lumina ochilor și mîngîierea bătrînețelor ei. Credea că și-a făcut datoria în această lume și va lăsa mărturie sigură în continuarea neamului. Soțul ei fusese răpit de ghiarele morții pe neașteptate. Ea continua să trăiască în castitate și iubire tainică pentru cel căruia îi fusese credincioasă. Fructul dragostei familiale era acest copil. Il învățase să facă bine, să respecte pe semenii, îl crescuse în frica Atotputernicului; iar acum după ce trecuse pragul majoratului forțele oarbe ale destinului îi răpiseră odrasla. Focul dragostei de mamă, permanent arzînd și luminînd atît ziua cît și noaptea, a fost înlocuit cu deznădejdea singurătății. Această mamă urigisită n-avea frați,

n-avea surori, singurul ei ajutor era copilul, și sprijin la bătrînețe acest moștenitor în care se topiseră toate dorințele ei de mamă. Acum îl privea în sicriu, și gîndea că omul este ca o floare, de multe ori această floare nu reușește măcar să-și arate frumusețea și parfumul; gerul distrugerii o topește înainte de a-și face datoria în această viață.

Mama îndoliată cunoștea legea iudaică, citise și ascultase tîlcuirea spuselor proorocilor, dar acum n-o mai interesa nimic, gîndea că nici nu mai are rost să mai trăiască, din moment ce sîngule vieții copilului ei fusese distrus.

Cu fața spre pămînt, pe care vărsa lacrimi, privea înghițirea celui mai scump odor al ei. Rezemată de sicriu simțea fiorii morții, care de trei zile răpiseră toată nădejdea vieții ei. Nimeni nu putea să o mîngîie; fără putere din cauza privegherii la căpățiul copilului, fără vlagă din cauza plînsului, sufletul ei se confundase cu al copilului. Erau două cadavre, unul mort al copilului și altul viu al mamei. N-avea cine să o înțeleagă, durerea copleșise întreaga ei ființă.

Deodată cortegiul se oprește. Cine era? Cel ce cunoștea inimile îndurerate, Mîntuitorul Hristos, înconjurat de ucenici și mulțime de ascultători. Mai întîi Domnul Iisus, ca om, caută să liniștească sufletul îndurerat al mamei spunîndu-i: „Nu mai plînge...” (v. 13); apoi, ca Dumnezeu, înviază pe fiul văduvei. Acest fapt s-a petrecut în ochii tuturor: băiatul s-a ridicat și Iisus l-a dat mamei lui (v. 15). Bucuria a fost nemărginită. Cel ce știe toate, Mîntuitorul Hristos, a săvîrșit o minune ale cărei binefaceri au fost: pentru băiat viața, pentru mamă bucuria de a trăi, iar pentru mulțime convingerea că Iisus din Nazaret, este Mare prooroc și Dumnezeu adevărat (v. 16).

Pe lîngă faptul învierii fiului văduvei din Nain, minunea săvîrșită de Mîntuitorul în văzul mulțimilor, pericopa evanghelică ne pune în față problema datoriilor celor vii față de cei morți. Durerea, această moarte suferită de mamă, tată, frați, surori, prieteni, a fost privită de oameni din totdeauna cu tristețe și milnire. Cu cît cel decedat a fost un om cu suflet ales, cu atît cei ce-l însoțesc pe ultimul drum sînt mai numeroși. Mama tînărului din Sfînta Evanghelie era de o cinste proverbială, de o seriozitate radicală și o dragoste de mamă pînă la epuizare. După învierea fiului ei nu a mai părăsit pe binefăcătorul ei, Mîntuitorul Hristos. Ea a făcut parte din grupul femeilor mirnoșite și s-a învrednicit printre primele a vedea pe Mîntuitorul după înviere. Ea a trăit pînă la adînci bătrînețe în viață curată și rugăciune continuă propovăduind cu faptele ei bune pe Împăratul păcii, pe Acela care i-a ridicat piatra durerii de pe inima deznădăjduită. Această femeie a fost alături de Sfinții Apostoli și de toți creștinii din cetatea Nainului. Băiatul ei se spune că a ajuns în mare cinste în fața Sfinților Apostoli, dînd dovadă de mare dragoste pentru Mîntuitorul Hristos și deosebită rîvnă în propovăduirea Sfintei Evanghelii.

Minunea învierii fiului văduvei din Nain se înscrie în marea operă de restaurare de către Mîntuitorul a omului căzut în păcat și ridicarea lui la treapta în care l-a așezat Creatorul.

Dumnezeirea creștinismului și divinitatea Evangheliei sînt pecetluite de profeții și minuni. Profețiile s-au împlinit în persoana Domnului Iisus și vor continua pînă la sfîrșitul lumii. Ele se referă la viața aceasta pămîntească cît și la continuarea vieții după moartea trupului în lumea cea cerească.

Minunile sînt actele externe ale puterii lui Dumnezeu prin care se arată existența Creatorului și purtarea de grijă a Sa pentru credincioși.

Mîntuitorul Hristos, în sprijinul predicii Sale și a dovedirii mesianității, a săvîrșit — așa cum ne istorisește Sfînta Evanghelie — trei feluri de minuni: *minuni asupra naturii înconjurătoare* (înmulțirea pîinilor și peștilor, pescuirea minunată, potolirea furtunii, ș. a.), *minuni asupra omului*, pentru care de fapt a și venit în lume (vindecări de tot felul și mai ales învieri din morți, culminînd cu înălțarea la cer). Toate acestea pentru adevărații creștini sînt sprijinul nădejilor în autenticitatea divină a credinței lor. Înțelegem de aici că noi ne verificăm adevărata credință prin Sfînta Scriptură și învățătura Bisericii și certificăm credința noastră prin fapte și comportare. „Dacă gîndești într-un fel și faci în altfel... nu poți să te numești om“; sau dacă propovăduim Sfînta Evanghelie a lui Hristos și viața noastră o neagă, înseamnă că sîntem iadul propriului nostru suflet.

— Văduva din pericopa Sfîntei Evanghelii de astăzi nu cunoștea pe Mîntuitorul, dar viața ei demnă și curată a fost în vederile Domnului Iisus. Aceasta înseamnă că „cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu...“ (Matei V, 8). Înțelegem, așadar, că orice strădanie spre binele nostru sau al aproapelui nu este trecută cu vederea la Cel ce știe toate. În acest sens trebuie înțeleasă evanghelia mîntuirii. Ea trebuie trăită, ea este viață, este putere și suflet, nu este un roman sau o carte de literatură, care se poate însuși intelectual. Sfînta Evanghelie este în primul rînd un izvor sigur al credinței spre mîntuire, spre înțelegerea sensului acestei vieți și pentru cîștigarea celei de dincolo. Moartea trupească nu este decît un obstacol natural fără de care existența umană nu ar putea demonstra viața și bunurile ei. Moartea se depășește ușor, de către cei credincioși, prin nădejde neclintită, prin credință adevărată și prin dragoste nesfîrșită.

Sfîntul Apostol Pavel, pentru a încredința pe noii convertiți la credința în Hristos și că nu el este un întemeietor de religie, ci un apostol al lui Hristos, spune: „... vă mărturisesc că Evanghelia propovăduită de mine nu este de obîrșie omenească, pentru că n-am primit-o și nici n-am învățat-o de la vreun om, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos... Dumnezeu m-a chemat prin harul Său și a găsit cu cale să descopere în mine pe Fiul Său, ca să-l vestesc între neamuri...“ (Gal. I, 11—12; 15—16).

Într-adevăr Biserica este zidită pe temelia Sfinților Apostoli, dar nici unul dintre ei nu și-a însușit dreptul să fie mai mare ci au fost toți egali, pentru că toți au participat la minunile și semnele făcute de Învățătorul lor, au văzut cu ochii lor și au auzit cu urechile lor (Ioan I, 1) tainele Împărăției lui Dumnezeu. Apoi au fost aleși și încredințați Sfîntului Duh, ceea ce înseamnă că prezența lor în lume, prin urmași, va continua pînă la sfîrșitul veacurilor. Mai mult decît atît: toți sfinții sînt cetățenii Împărăției cerurilor (Biserica triumfătoare) și țin permanent legătura cu noi, dar mai ales ei se roagă Stăpînului tuturor pentru izbăvirea sufletelor noastre.

Noi creștinii ortodocși, păstrători ai adevăratei credințe creștine așa cum a lăsat-o Mîntuitorul, avem datoria sfîntă de a o transmite urmașilor, dar și prin atenția față de noi, îngrijindu-ne sănătatea cea trupească și sufletească.

Să ne preocupe îndeaproape viața noastră, părinții, frații și toți cei apropiați ai noștri, numai așa ne vom bucura de milostivirea Domnului Iisus, așa cum s-a întîmplat și cu văduva din pericopa evanghelică de astăzi. Pentru

aceasta Biserica noastră drepumăritoare face pomeniri zilnice pentru cei răposați, pentru cei în necazuri și suferință și se roagă neîncetat pentru izbăvirea și mântuirea lor. Orice credincios adevărat găsește totdeauna mângâierea suferințelor lui în Biserică și slujbele ei și răspuns bun la toate nedumeririle și îndoielile vieții lui. Încrederea aceasta face ființa credinciosului stăpână a trupului, ajungând la înlăturarea patimilor și a gândurilor rele. Încrederea în viața aceasta și credința în cealaltă sînt polii între care ne străduim să ne sfințim sufletul pentru a ajunge la izvorul sfințeniei, Mîntuitorul Hristos.

În Sfînta Evanghelie de astăzi asistăm nu numai la minunea învierii fiului văduvei din Nain, ci și la învierea sufletească a mamei îndurerate. Domnul Iisus, în nemărginita lui iubire pentru om, oferă văduvei pe fiul înviat și liniștea tuturor.

Să ne ferim de cauzele morții trupesti, să ne îngrijim sănătatea, să fugim de patimi, care ruinează trupul și de tot păcatul care vatamă sufletul ducîndu-l în chinurile veșnice. Făcînd tot binele și curățindu-ne inima, ne vom învrednici de ajutor în necaz, ca și văduva din Sfînta Evanghelie și la judecată sufletului nostru, Mîntuitorul Hristos ne va spune: Fericiți cei curați cu inima că a lor este împărăția cerurilor" (Matei V, 1—10).

Blac. P. I. DAVID

PREDICĂ LA INTRAREA ÎN BISERICĂ A MAICII DOMNULUI

„În biserica mării Tale stînd, în cer ni se pare a sta”.

Călătorim cu toții și vedem că atît pe șosele, cît și pe plaiurile de munte sînt, din cînd în cînd, locuri de popas, în care călătorul se mai întremează, își mai reface forțele. Își mai desfată privirile cu priveliștile care se aștern înaintea ochilor. La fel și anul nostru bisericesc își are locurile sale de popas, locurile sale de respirație, de întremare sufletească mai ales, care au mare importanță în viața noastră creștinească.

Un astfel de popas în călătoria spre culmile înalte ale împlinirilor noastre pămîntești și creștinești este și praznicul de astăzi: Intrarea în biserică a Maicii Domnului. Semnificația lui este bine redată în textul arătat la început: „În biserica mării Tale stînd, în cer ni se pare a sta”. Aceste cuvinte sînt luate dintr-o rugăciune de-a noastră și socotim că ele exprimă fidel înțelesul sărbătoririi de astăzi.

*

Știm cu toții că o casă, o familie fără copii nu este, în general, o familie împlinită, o familie cu rosturile pămîntești realizate. Aceasta nu este o constatare numai a noastră, a celor de astăzi, ci este un adevăr vechi de cînd lumea. Așa se explică și durerea cea mare a soților Ioachim și Ana. Ei simțeau cum soarele vieții lor se apropie de asfințit, iar gîndul că nu lasă după ei nici un vlăstar, nici un urmaș le mărea chinul de la o zi la alta. Din acest motiv, rugăciunile lor se înălțau fără preget, în valuri fierbinți către Cel Atotputernic, spre a le veni în ajutor în realizarea dorinței care nu le mai da liniște. Și Dumnezeu, care ne stă în sprijin în împlinirea gîndurilor noastre bune, a ajutat și soților Ioachim și Ana, așa că pe drept cuvînt putem spune că Maica Domnului a fost întîi de toate rodul, fructul rugăciunilor părinților săi.

Știm însă că, încă înainte de a se naște, Maria a fost făgăduită lui Dumnezeu. Acest lucru era practicat în Vechiul Testament, iar copiii care intrau în această categorie erau prezentați la templul din Ierusalim la vârsta de 3 ani, fetele rămânând aici pînă la 15 ani iar băieții toată viața. Căutînd deci să împlinescă făgăduința sau votul făcut lui Dumnezeu în rugăciunile lor, cînd a avut 3 ani — Ioachim și Ana au dus pe micuța lor fiică la templu, unde a fost primită de preotul Zaharie, tatăl Sf. Ioan Botezătorul.

Petrecerea la templu, în muncă și rugăciune, a avut însă un rol deosebit de important la pregătirea, la formarea Mariei pentru misiunea măreață, înaltă care o aștepta.

De altfel, templul din Ierusalim a mai dat și alte chipuri luminoase, cum a fost înțeleptul Gamaliil la picioarele căruia a învățat Sf. Apostol Pavel și care a dat sfat de pace Sinedriului din Ierusalim atunci cînd Sf. Apostoli erau prizonieri, dreptul Simion, proorocița Ana, preotul Zaharia și încă alții. Dar nici unul dintre ei n-a atins chipul minunat, frumusețea morală, cinstea, curățenia, rîvna spre cele bune ca Fecioara Maria. Din cîntările pe care le-am auzit astăzi la strănă reiese cît se poate de clar rolul pe care templul sau biserica l-a avut în creșterea aleasă a Sf. Fecioare.

De aceea, Intrarea în biserică a Maicii Domnului înseamnă, în primul rînd, viață trăită după voia lui Dumnezeu, înseamnă muncă și cumințenie, gînduri și fapte bune. Din acest motiv, praznicul de astăzi ne pune în față, ne oferă un potrivit prilej de a ne opri puțin asupra intrării noastre serice, asupra rostului venirii noastre la biserică.

Din capul locului trebuie să spunem că între templul din Ierusalim, în care a intrat Maica Domnului, și bisericile noastre creștine este o deosebire mare, esențială. După cum știm, templul din Ierusalim aparține Vechiului Testament, iar întreg Vechiul Testament este numai oglindire, pregătire a ceea ce urma să vină prin întruparea Mîntuitorului Iisus Hristos.

Cu toate acestea, dacă acest templu a dat chipuri atît de luminoase, ca cele arătate mai înainte, cu atît mai mult va da Biserica noastră creștină, care are ca temelie și în care lucrează însuși Fiul lui Dumnezeu.

Acum deci cu deosebire putem spune cu autorul creștin de demult: „În biserică mării Tale sînd, în cer ni se pare a sta“. Dacă stăm și cîntărim puțin aceste cuvînte, ne dăm seama că autorul lor a prins un mare adevăr în spusele sale. Căci, într-adevăr, pentru noi creștinii Biserica, luată sub ambele ei aspecte, este un fel de tindă, de anticameră a cerului, a trăirii în Dumnezeu. Prin diferitele roluri pe care le are în viața noastră, Biserica ne face cu adevărat, pe noi creștinii, să ne simțim încă de pe pămînt ca în cer.

Mai întîi ca clădiri, ca construcții, bisericile, bisericuțele noastre ortodoxe sînt adevărate colțisoare de rai coborîte pe pămînt. Dacă privim Catedrala noastră de exemplu, pictura cu care ea este împodobită, simțim cum sufletul ni se deschide, cum raze de lumină ne pătrund în inimi, căci ea ne aduce în fața privirilor o parte din istoria creștinismului, chipul văzut al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos în diferite ipostaze ale petrecerii Sale pămîntești, chipuri ale Sf. Apostoli și ale altor Sfinți, care ne împrumută, ne transmit ceva din rîvna lor spre desăvîrșire, din seninătatea vieții lor, îndemnîndu-ne parcă să le urmăm pilda.

La noi în țară însă sînt, după cum știm, multe biserici, adevărate comori, de a căror privire nu ne săturăm parcă niciodată. Așa este Curtea de Argeș

sau Sf. Trei Ierarhi din Iași. Sînt apoi: Voronețul, Sucevița, Vatra Moldoviței și altele din Nordul Moldovei, biserici pictate nu numai înăuntru ci și în afară. Prin rezistența lor cu adevărat impresionantă, aceste picturi au înfruntat secolele, cuprinzînd în plămada lor nu numai sufletul unui popor cuminț și înzestrat cu multe daruri, ci și pajiștile, codrii și cerul Patriei noastre dragi. De aceea, aceste biserici sînt cercetate de mulți vizitatori din țară și străinătate, ele fiind declarate frumuseți fără egal, monumente, valori unice în lume.

Slujbele noastre apoi, Liturghiile care se săvîrșesc în bisericile noastre — atunci cînd ele sînt slujite cu toată priceperea, cu toată grija, cu toată simțirea, cu toată inima — ne odihnesc, ne liniștesc sufletește, ne încălzesc, ne fac parcă mai buni, mai gata de a face cele bune, ne duc mai aproape de Dumnezeu. Vorbind despre acest lucru, ne vine în minte o împlinire petrecută ziceva în urmă cu chiar 1.000 de ani, cînd o delegație rusă se afla la Constantinopol în cauza încreștinării poporului rus. Participînd la o slujbă în Catedrala Sf. Sofia, la sfîrșit acești delegați au mărturisit că în timpul slujbei au simțit cum parcă cerul s-a pogorît pe pămînt.

Prin învățăturile sale, Biserica ne luminează lăuntric, ne dă, nouă credincioșilor, un țel, o țință clară și precisă vieții noastre. un ideal luminos permanent vieții noastre. Biserica ne ajută, pe noi creștinii, să ne cunoaștem rosturile în lume, să ne limpezim sensul existenței noastre. În ea învățăm cum să ne trăim cît mai rodnic, cît mai înțelepțește viața.

În biserică apoi stăm alături, ne întîlnim cu toți oamenii. În fața Sf. Altar ne simțim cu toți egali, frați unii cu alții, ca fiii buni ai aceluiași Părinte. În biserică fiind, nu ne gîndim numai la noi, nu ne rugăm numai pentru noi, ci cuprindem în sufletul nostru — și ce măreată imagine este aceasta — toată suflarea omenească, ne rugăm pentru toată lumea, pentru binele întregii omeniri. În fața Sf. Altar mai ales ne aducem aminte de înaintașii noștri, de toți oamenii, cunoscuți sau necunoscuți, de aproape sau de departe, cu care avem conștiința că formăm o singură mare familie, un singur lanț al frăției, al solidarității umane. Cît de grăitor este în această privință următorul fragment de rugăciune de la Liturghia Sf. Vasile cel Mare, în care zicem: „Pomenește, Doamne, pe cei care aduc roade și fac bine în sfintele Tale biserici și-și aduc aminte de cei săraci... Adu-ți aminte, Doamne, de cei ce întru feciorie, întru evlavie, întru înfrînare și întru viață cinstită petrec... Pomenește, Doamne, toată cîrmuirea și pe frații noștri din dregătorii... Pe cei buni, întru bunătate îi păzește, pe cei răi buni îi fă cu bunătatea Ta. Pomenește, Doamne, poporul ce stă înaintea și pe cei ce pentru binecuvîntate pricini nu s-au întîmplat aici. Cămarile lor le umple de tot binele, căsniciile lor în pace și întru unire le păzește, pe prunci îi crește, tinerețele le călăuzește, bătrînețele le întărește, pe cei slabi de suflet îi îmbărbătează, pe cei risipiți îi adună, pe cei rătăciți îi întoarce. Pe cei bîntuiți de duhuri necurate îi slobozește, cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer, împreună călătorește, văduvelor le ajută, pe orfani îi apără, pe cei robiți îi izbăvește, pe cei bolnavi îi tămăduiește“.

Învăluți în astfel de sfinte simțiri în timpul slujbelor noastre, de bună seamă că adesea ne vine să spunem că „în cer ni se pare a sta“.

Biserica este aceea care, întocmai ca o mamă bună, ne ia de mînă încă de la naștere și, grijulie, ne poartă pînă la mormînt și dincolo de el. Prin Sf. Taine ne întărește pașii pe căile cele bune, ne împacă cu Dumnezeu, cu noi înșine și cu semenii noștri, pentru a ne prezenta cît mai nevinovați și cu un

cît mai mare bagaj de fapte bune la dreapta judecată care ne așteaptă.

Dar nu numai pentru fiecare din noi, ci pentru întreaga noastră obște dreptcredincioasă românească Biserica a fost o adevărată mamă. Atunci cînd, după anul 100, a început procesul de închegare, de naștere a poporului român prin contopirea daco-romanilor, Biserica noastră străbună, Biserica Ortodoxă era de față, semnînd oarecum acest măreț act de naștere al poporului nostru. Săpăturile arheologice care se fac astăzi tot mai intens ne grăiesc despre creștinismul nostru străvechi, despre permanența poporului român pe aceste minunate plaiuri.

În decursul celor aproape 2.000 de ani de existență, poporul nostru a trecut, după cum bine știm, prin involburări istorice deosebit de grele, astfel încît este o adevărată minune cum acest popor a ținut piept și a răzbit prin puhoaiile de tot felul care s-au revărsat asupra lui. Prin mîngîierile pe care i le aducea, prin nădejdea unor vremi mai bune pe care i-o sădea în inimă — vremuri pe care abia în zilele noastre am apucat să le trăim — este vădit pentru oricine că Biserica străbună a ajutat nemăsurat de mult acestui popor să biruiască potrivniciile trecutelor vremi.

Biserica noastră a avut totodată și un important rol în păstrarea și cultivarea limbii române. Se știe că primele manuscrise, primele cărți în limba română au fost cu conținut bisericesc. Cu toate restricțiile, aceste cărți au circulat de o parte și de alta a Carpaților. Așa de pildă, cărțile tipărite de Coresi la Brașov în urmă cu 400 de ani circulau și la frații din Muntenia și Moldova, iar cele tipărite la R. Vlcea, la Tîrgoviște, la București, la Buzău, la Iași, la Neamț etc. prin desegii multor neștiuți „Badea Cîrșan“, oameni de inimă și cu dragoste de neam și lege, treceau prin vama cucului în Transilvania.

În felul acesta, Biserica noastră a contribuit totodată și la trezirea conștiinței naționale, a ideii că toți românii din cele trei provincii sîntem frați, că avem aceeași origine, același destin, același viitor în lume, fapt care a ajutat la Unirea Principatelor în 1859, iar apoi la Unirea cea mare din 1 decembrie 1918.

Pe deasupra tuturor însă, prin divina sa învățătură Biserica a contribuit la formarea sufletului mare și nobil al poporului nostru, la blîndețea lui, la înțelepciunea lui, la bine cunoscuta omenie românească.

*

Iată, iubiți credincioși, ce înseamnă Intrarea în biserică, ce a însemnat pentru Maica Domnului, dar, mai ales, ce înseamnă ea pentru noi, pentru creștinii de astăzi.

„În biserica mării Tale stînd, în cer ni se pare a sta“ — a spus cîndva atît de frumos, atît de inspirat autorul sfînt.

Să ne pătrundem deci și noi de înțelesul acestor cuvinte prilejuite de praznicul de astăzi, să ne pătrundem de rostul pe care Biserica l-a avut și îl are în viața noastră creștinească.

Să răspundem la glasul ei așa cum au răspuns și înaintașii noștri. Să alergăm la ea cu mic cu mare, căci Biserica nu ne învață decît tot ce este bun, frumos și de adevărat folos în viață. Ea ne învață să fim harnici, să fim cinstiți, să fim cu dragoste și respect față de tot omul, să urîm vrajba și să iubim pacea, să ne iubim țara și poporul și atîtea ale lucruri care împodobesc și fac cinste omului, atît în viața aceasta cît și în cea care va să fie. Amin.

Diacon GH. PAPUC

FLORILE DALBE¹

Ne mai despart numai două zile de marele praznic al Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, zi strălucită de care sînt legate cele mai scumpe, cele mai vibrante și cele mai duiosase amintiri ale copilăriei noastre. Praznic luminos care unește generații după generații de credincioși în aceeași tradițională bucurie, legîndu-ne de șirul strămoșilor; praznic care împreună toate vîrstele oamenilor sub acelaș baldachin de pace și de har.

Copii și tineri, vîrstnici și bătrîni, într-o suită de armonii și vibrații, decor și bucurii, trec de la an la an o comoară de creații anonime — talentul plenar al unui popor cu suflet mare.

Așa se dezleagă, sub florile dalbe de neauă, „Ierui Doamne, Ierui Ier“, marea taină a Creștinătății, nepătrunsă taină a mîntuirii noastre cînd „Fiul lui Dumnezeu, fiu Fecioarei se face“, și

In coliba păstorească
Vru-a Domnui să se nască
Fiul Său cel sfînt
Nouă pe pămînt
Să ne mîntuiască. (O ce veste...)

Acolo se întîlnește cerul cu pămîntul, îngerii cu oamenii și exponenții științelor cu simplitatea păstorilor și

Toți îl lăudau
Și se bucurau
De nașterea Sa... (Colind).

așa cum și noi ne bucurăm cu acest prilej festiv cînd folosim ocazia de-a exprima în numele credincioșilor Catedralei, deosebite mulțumiri distinșilor noștri coriști care an de an ne delectează și înalță sufletește cu buchetul de armonii al minunatelor noastre colinde.

Și într-adevăr, Fiul lui Dumnezeu se face accesibil tuturor oamenilor, venind între noi în cele mai cutremurătoare condiții de umilință și smerenie, cum exprimă și cîntarea bisericească: „Cer fiind peștera, scaun de heruvimi Fecioara, ieslea sălășluire întru care s-a culcat Cel neîncăput, Hristos Dumnezeu, pe care lăudîndu-L î-L mărim“. (Irmos...).

Dar coborîrea Domnului a determinat toată suflarea să se înalțe în soroc de mare sărbătoare cînd se înregistrează semnalul sonor al sfintelor bucurii că

Astăzi proorociile
Și toate scripturile,
Despre Mesia Hristos
Toate s-au plinit frumos.

(Cîntec de stea pop. din Ardeal).

De la peștera smereniei și de la ieslea renunțării personale, de la micșorarea proprie pentru cei mulți, se dezvoltă și crește simburile credinței creștine, religia unității și a iubirii, a milei și a blîndeței, religia dragostei de viață, de oameni și de Dumnezeu. O nouă orientare convertește inima oamenilor și-i face să înțeleagă că-și aparțin unii altora nu numai în legătura de

1. Cuvînt rostit la vecernia duminicii înainte de Nașterea Domnului, în Catedrala Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Sibiu, 1968.

obîrșie comună, ci și în cucerirea idealului propriei lor vieți, în lumina revărsării milei și iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De aceea, nașterea pruncului Iisus și petrecerea Sa reală în lume, a urcat diagrama spirituală a întregii umanități, peste veacuri și milenii, pătrunzînd duhul cald al prezenței divine în relațiile dintre oameni, artă și cultură, ca un dezgheț de primăvară.

Cîntat și preamărit și de îngeri și de oameni, laolaltă bucurîndu-se în aceeași înfrățire cosmică, praznicul Crăciunului, an de an ne face contemporani cu pruncul Iisus într-o caldă atmosferă de bucurie și destindere familială, în năzuința spre unitate a Creștinătății și în armonia mesajului îngereșc: „pe pămînt pace și între oameni bună învoire“. Și de aici și dubla și profunda semnificație a marilor sărbători creștine și ortodoxe. Ele nu-s numai zile de sărbătoare și odihnă, zile în care ne primenim și casa și sufletul, ci mai presus de toate sînt și un binecuvîntat prilej de înălțare, de comuniune sufletească și de solidarizare a supremelor aspirații spre o nouă și mai bună viață. O unitate de gîndire și de năzuinți a înviorat șirul de generații inspirate din duhul Evangheliei, duhul dscătușării integrale a omului. Sub bolta marilor sărbători creștine s-a dăltuit profilul neamului românesc și-a crescut statura sa umanitară, exprimîndu-și mai ales în sărbătorile Crăciunului, nu numai credința și bucuria, ci totodată și durerile și nădejdea nestăvilită într-un viitor luminos. Trecînd din casă în casă, colindătorii au fost nu numai crainicii credinței străbune, ci ei au fost și mesagerii unei vieți libere, ai unei vieți independente, ai unei vieți suverane.

În jurul acestui măreț praznic al împăcării omului cu Dumnezeu, s-a cristalizat astfel, în cumpăna veacurilor, o întreagă frumusețe de datini și obiceiuri, izvorîte din entuziasmul profund religios al poporului nostru.

Colindele și cîntecele de stea, aceste minunate creații ale geniului popular, sînt cei mai vechi și mai strălucitori taleri din salba deosebitelor obiceiuri tradiționale ale poporului român.

Fruct al pietății și evlaviei creștine, în coloana atîtor imaginații fecunde, vii și grațioase, colindele în viața poporului român sînt totodată și cele mai vechi cîntece populare. În struna colindelor, ca într-o înaltă școală de etică socială, s-a tălmăcit graiul tumultuos al celor mai alese sentimente. Remarcabile creații populare, colindele au fost pentru aûtea generații nu numai simple cîntece de gingășie religioasă, ci ele au fost într-adevăr o formă de înviorare și destindere colectivă. Colindele, prin melodia mobilizatoare și înțelepciunea concentrată în simplitatea versului, s-au constituit în lozinci și lege pentru bine, pentru frumos și pentru adevăr. Ne lipsind din repertoriul milenar al praznicelor creștinești colindele, aceste duioase cîntece de leagăn ale pruncului Iisus, Fiul lui Dumnezeu, au fost totodată și dogmele populare ale tezaurului teologic creștin și itinerar al vieții duhovnicești și sociale, peste veacuri.

Reflex al frumosului în general și al idealului creștin în special, colindele angajează întreaga fire — în multipla ei varietate — nu numai ca decor, ci ca un cadru măreț în care omul se întîlnește cu Dumnezeu, pentru propria sa mîntuire.

Concentrînd în textul melodic al acestor vibrații de sărbătoare, nota optimă a geniului poetic al unui popor, colindele au rămas o sinteză neștearsă a conștiinței românești și creștinești la poporul nostru. Conținutul lor edu-

cativ, moral, social și religios și nu mai puțin estetic, formează expresia de ansamblu a unei vitalități creatoare a sufletului românesc, pătruns cu adevărat și de un profund și permanent umanism, în manifestarea lui caldă, blândă și ospitalieră.

De aceea și noi, cu gând curat și inimă bună, într-un glas cu colindătorii, cutezăm și te rugăm:

Gazdă bună, dragul meu,
Nu lua-n nume de rău
Că umblăm să colindăm
Obiceiul să-l păstrăm,
Pe Domnul să-L laudăm
Și toți să ne bucurăm. Amin.

Prot. NICHIFOR TODOR

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

O CARTE RARĂ

Este un eveniment ori de câte ori se descoperă urme și dovezi ale strădaniilor poporului român pentru formarea culturii sale materiale și spirituale. O carte cu oarecare vechime, care să aparțină limbii și tiparului românesc, reumple inimile de bucurie știind câte greutatea au stat în calea înaintașilor pentru a crea opere durabile să înfrunte timpurile.

Din cărțile vechi multe aparțin literaturii religioase apărute într-un moment al luptei pentru răspândirea slovei românești în oficierea ritualului creștin ortodox în bisericile din toate provinciile locuite de români. Înlăturând piedici de tot felul, se ajunge în situația de a se contura precis scopul și mijloacele de manifestare, cartea de strănă este expresia culturii autohtone, căci: „Lepădându-și din ce în ce tot mai mult haina slavonească, biserica devenise o instituție națională prin faptul că punea în valoare limba națională, ca elementul primordial al oricărei culturi specifice”.¹ Tocmai acest caracter este relevat în tipăritura la care ne referim, marcând acea crâncenă încordare pentru eliberarea deplină și totală a limbii de slavonismul și grecismul epocilor precedente. De aceea, înlocuind textele în limba slavonă, ca reminiscență a unei influențe ce se exercitase secole în șir, pătrund viguros și își creiază cadrul larg și primordialitatea tipăriturile în limba română.

„Apostol” se numește lucrarea care apare la lumină și reîntră în circuitul celor cunoscute, evidențiindu-se prin câteva aspecte care-i subliniază importanța istorică și-i sporesc valoarea de document sau carte rară.

În primul rând, pentru că este tipărită la începutul secolului al XVIII-lea, mai exact la 1704. Amintindu-ne cronologia tipăriturilor „Apostol”-ilor la noi în țară este al patrulea; cel dintâi se tipărește în 1547 la *Țirgoviște* în slavonă, al doilea în 1563 la *Brașov* de către Coresi în limba română, al treilea cel de la *București* din 1683. Și în sfârșit, acesta tipărit la *Buzău*.

Cuprinsul primei pagini dezvăluie coordonatele epocii, oamenii și locurile unde se realizează: „*APOSTOL*”, cu mila lui Dumnezeu sfântu carele a doua oară, precum mai înainte au fost așezat după cel grecesc, s-au tipărit. În zilele înălțatului Domn și oblăduitor de toată Țara Românească, IO CONSTANTIN VOEVOD cu blagoslovenia prea sfântitului părinte Kir Teodosie mitropolitul a toată Ungrovlahia. Și s-au tipărit în sfânta episcopie din Buzău prin osteneala a singur episcopului de Buzău Kir Damaschin. Anul de la zidirea lumii 7212 iară de la I. H. 1704.”²

1 Onisifor Ghibu, Din istoria literaturii didactice românești, București, 1916, p. 5.

2 „Apostol”, exemplar original inv. nr. 108/1968, în Muzeul de artă și tehnică populară din comuna Monor, județul Bistrița-Năsăud.

În al doilea rînd, este important locul unde cartea s-a păstrat veacuri de-a rîndul. În legătură cu aceste plaiuri e de subliniat climatul favorabil al circulației și răspîndirii tipăriturilor cît și nevoia care se resimțea, lucru atît de sintetic relevat de N. Iorga: „Precum brașovenii, ce e drept mai mult din interes, ajutase începuturile literaturii religioase românești, bistrițenii credeau

că trebuie să susție și ei cu „un florin“ activitatea unui necunoscut, ce voia la 1683 „să facă o biblie în românește“.³ Inițiativa nu se realizează dar demonstrează că masele vor asemenea cărți și dacă nu reușesc să și le alcătuiască, le așteaptă și le primesc de peste munți. Prezența lor în Ardeal constituie probe incontestabile a legăturilor strînse între provinciile românești peste capul asupritorilor și în pofida granițelor nefirești care-i separau, și atestă răspîndirea tipăriturilor în rîndul poporului român de pretutindeni. Întărește acest adevăr și ultima carte ieșită din anonim, „Apostol“-ul de la 1704, identificat tocmai pe meleagurile bistrițene la care se referea mai sus marile savant. Cartea se descoperă printr-o acțiune culturală întreprinsă în comuna Monor din județul Bistrița-Năsăud cu ocazia colecționării pieselor pentru Muzeul de artă și tehnică populară. Inițiativa înființării muzeului a avut un ecou favora-

bil și ideea instituției culturale salutăată cu mare entuziasm de către țărani, în consecință multe piese au fost aduse și donate direct de către locuitori. Printre altele a fost și „Apostol“-ul, inventariat sub numărul 108/1968.

La explicarea răspîndirii ei pe locurile acestea contribuie cîțiva factori obiectivi. Cu multe secole în urmă lîngă satul Monor exista o mănăstire. (Poate tot în negura acelor timpuri se pierde și începutul școlii românești confesionale). Bătrînii spun că ar fi fost așezată lîngă fîntîna nesecată nici acum de pe hotarul numit „La Rugă“. Din cauza unor vremuri aspre se mută mai sus, către pădure. Într-un tîrziu fără să se știe motivul se reclădește în

3 Nicolae Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 1902, p. 14.

partea de răsărit a satului. Despre aceasta din urmă sînt și documente din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea. Unul dintre istorici arată că: „Se numea mînăstirea „Obîrșia“. Scăpată de mînia lui Bucov, în vremea episcopului G. Maior era tot proprietatea ortodocșilor“.⁴ Numele acesta e aproape de toponimia unui cîmp învecinat care se numește „Rîtul Obîrșiei“. E posibil ca pe atunci să-i fi spus „Obîrșia“ întregii părți de hotar unde se strămutase mînăstirea și de aici să-și fi luat numele de „Obîrșia“ înlocuindu-l apoi cu derivatul „La Mînăstire“, care se păstrează pînă în zilele noastre.

O mînăstire veche din cine știe ce secol, avea nevoie de cărți pentru ritual, de preoți sau călugări și nevoile acestea undeva în ierarhia bisericească erau cunoscute. Cartea bisericească în limba română era o necesitate dar și o raritate pe aceste meleaguri unde tiparul era în slujba altor biserici și altor nații, de aceea trebuia adusă de acolo de unde se tipărea. Și se tipărea cu precădere în Țara Românească și apoi în Moldova. Că a fost un schimb și călătoriile se făceau frecvent din locurile unde se descoperă „Apostol“-ul spre cele două țări românești și invers, rezultă dintr-un exemplu tot atît de concludent. Anume, învățatul episcop Pahomie este din satul Gledin pentru a cărui lumină și învățătură la început a fost mînăstirea „Obîrșia“; Gledinul aparține administrativ Monorului, delimitate teritorial de apa Luțului. Rolul mînăstirii în trimiterea peste munți a tînărului este mai mult decît credibil. Ar fi fost imposibil ca acest copil din părinți iobagi să ajungă fără o prealabilă pregătire și îndrumare la mînăstirea din Moldova și apoi să urce trepte bisericești atît de înalte. „Cel mai însemnat în ce privește cultura dintre arhieriei Moldovei acesui timp, Pahomie de Roman — spune Iorga — a stat în neconținută atingere cu muscalii. Din ținutul Bistriței, de la Gledin, din părinți țărani, muncitori în acest „vidic“ al sașilor, el se făcu întîi călugăr la Neamț...“.⁵ Dacă se cunoaște o mișcare și schimb intens de persoane și uneori chiar o strămutare de pe un versant pe altul al Carpaților, cu atît mai ușor e de presupus circulația cărților, respectiv trimiterea lor spre mînăstirile românilor din Transilvania; de asemenea preoții și călugării cu învățătură tot de peste munți veneau, fie din cei plecați, fie alții, care se pergăteau în acest scop. Poate însăși învățatul episcop Pahomie să fi trimis cărți spre satul lui sau să fi inițiat această acțiune pentru Ardeal. După propria lui mărturisire el ajunge în fruntea episcopiei Romanului îndată după tipărirea cărții: „...că la veletu 7205 (1697) m-am călugărit. Iară la veletu 7215 (1707) m-am făcut cu mila lui Dumnezeu, și prin darul prea sfîntului și de viață făcătorul Duh, episcop la Roman. Și am fost la scaun 7 ani și 3 luni...“.⁶ Deși nu există documente, dar e greu de închipuit să nu fi avut un drum în toți acești ani acasă la ai lui, sau cu altă ocazie, să nu fi trimis daruri în cărți bisericilor din cele două sate și mînăstirii în jurul căreia se înfiripase nucleul întîiilor școli și unde fără îndoială el a învățat.

Cartea s-a găsit la o casă din sat și fără îndoială că provine din cele ale bisericii. Nu-i exclus ca biserica s-o fi moștenit împreună cu alte lucruri ce le avusese mînăstirea, cînd ea se desființase, în jurul anului 1784. Se știe precis că ultimul ei egumen, Petru Dositeiu Pop, a fost întîiul învățător al

4 Ștefan Meteș, Mînăstirile românești din Transilvania și Ungaria, Sibiu, 1936, p. 70.

5 Nicolae Iorga, Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor, 1909, vol. II, p. 95.

6 Melchisedec, Cronica Romanului și a episcopiei de Roman, București, 1874, p. 325.

școlii românești care se înființase încă în al VII-lea deceniu al veacului al XVIII-lea avînd un rol însemnat în organizarea ei. Pledează pentru proveniența cărții din inventarul bisericii următorul argument: poartă trei semnături ale lui George Bîz (1875—1949), care fusese mai toată viața cantor. Om cu învățătură bună și obișnuit cu alfabetul slavon se servise fără îndoială de cartea cu tiparul timpurilor de demult. Cantorul a lăsat „Apostol”-ul în strănă acolo unde l-a aflat și unde l-a găsit apoi urmașul său Ion Bloca, decedat de curînd (1967). Acesta l-a dus acasă să mai citească din el și să-și aline suferința și singurătatea. Unul din urmași, George Cira, ne-o predase și astfel ajunge în inventarul muzeului, creîndu-se premisele pentru a fi cunoscută și studiată, salvată într-un anumit fel uitării și cine știe dacă nu pierderii definitive.

În al treilea rînd, din cartea tipărită la 1704 se cunosc puține exemplare. Soarta cărților vechi și a „Apostol”-ilor, pînă și după aceasta, a fost vitregă de aceea numărul lor este foarte mic. Din cel tipărit la Tîrgoviște nu există nici un exemplar în țară, din cel de la Brașov este unul singur la Muzeul Național de Antichități din București, iar din cel tipărit la București există un exemplar la Biblioteca Academiei, un exemplar la Muzeul Național de Antichități și un exemplar la Biblioteca universitară din Cluj.

Nu cu mult mai favorabile au fost împrejurările nici cu al IV-lea „Apostol”, de la Buzău. Pe cînd cercetătorii și colecționarii de carte veche, Bianu și Hodoș, puneau ordine în avuția națională cu privire la aceste rarități și își editau excepționala lor lucrare în trei volume *Bibliografia românească veche*, nu se cunoșteau decît două exemplare. Primul era în Biblioteca Academiei, iar al doilea la Muzeul Național de Antichități din București.⁷ Mult mai tîrziu, prin 1923, Biblioteca universitară din Cluj ajunge și ea în posesia unui exemplar pentru colecția specială de cărți rare. În catalogul amintit nu este cuprinsă, și e firesc de vreme ce autorii își editaseră lucrarea în 1903. Ceea ce înseamnă că e posibil să se fi descoperit și alte exemplare din cartea de la Buzău în cele șase decenii ce s-au scurs de la alcătuirea volumelor bibliografice. Aceasta ar bucura și mai mult pe iubitorii de carte veche, pe căutătorii de „pietre nestemate” pentru întregirea tezaurului nostru de tipărituri. Sporește în același timp nădejdea că noi acțiuni culturale întreprinse în țară vor adăuga pe lista valorilor rare alte cărți și manuscrise vechi.

Așadar, dintre cele cunoscute pînă astăzi, „Apostol”-ul din Muzeul de artă și tehnică populară din Monor este al IV-lea exemplar din cartea tipărită la Buzău acum 264 de ani. Existența unei asemenea piese într-un muzeu sătesc ridică fără îndoială valoarea și prestigiul instituției și face ca fondul actelor, diplomelor și cărților să depășească interesul local; înscriindu-se între documentele bibliografiei românești. Iar semnarea cărții acesteia cititorilor prestigioasei reviste „Mitropolia Ardealului” din Sibiu, este în primul rînd un act de devoțiune și recunoștință duioasă adusă tuturor anonimilor păstrători ai ei și celor care au stat în slujba neamului pentru cultivarea legăturilor culturale ale românilor de dincolo și dincoace de Carpați.

„Apostol”-ul din muzeul de la Monor întrunește aceleași particularități pe care le au și celelalte trei exemplare. Copertile sînt îmbrăcate într-o lucră-

⁷ Vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche, 1508—1830*, tom. I, București, 1903.

tură artistică în piele pe care vremea și-a lăsat patina iar uzajul ei face să reînvie în amintiri timpuri și întâmplări uitate. Dimensiunile obișnuite 26×18 cm, o situează între cărțile de uz în orice împrejurare. Exemplarele complete conțin 4+166 file, tipărite în alb și roșu, îndeosebi titlurile sînt pronunțate și culese cu literă mare. Exemplarul de la Monor are lipsă ultimele 21 pagini. Se pare că un fascicol întreg a fost smuls din legătură și numai după indicațiile și descrierea făcută de Bianu și Hodoș⁸ cît și din confruntarea cu cel de la Cluj, s-a putut stabili cu exactitate, pentru că lasă impresia lipsei numai a două file. Nu se știe cît sînt de complete și care e starea celor din București; cel din Biblioteca universitară este deosebit de îngrijit: legătura din piele refăcută, filele lipite și supuse tratamentului chimic, face din el o carte agreabilă cercetării. Exemplarul de la Monor, după cum reiese din relatările anterioare, a trecut din mînă în mînă două veacuri și jumătate și filele lui nu se răsfoiesc abia de un an, ceea ce e lesne de înțeles că e mai uzat, mai întrebuințat. Dar față de cel de la Cluj, căruia îi lipsește prima filă, cel de la Monor le are pe toate pînă la 145, de aceea prezintă un interes mai mare. Este și foarte frumoasă și deosebit de importantă prima filă nenumerotată. Se vede aceasta și din fotocopia paginei prime care conține pe scurt istoricul redactării „Apostol“-ului și celelalte informații, așa cum rezultă din transliterația textului. Desenele sînt în deplină concordantă cu conținutul cărții iar elaborarea lor artistică și migala cu care s-a executat lucrarea reliefează munca și atenția ce se acorda tipăriturilor altădată. Pe verso se află reproducă într-un desen tot atît de artistic stema lui Constantin Brîncoveanu — domnul Țării Românești, pe vremea căruia se tipărise. Mai jos sînt cîteva versuri cu conținut de parabolă. Urmează apoi filele liminare cu prefata după care începe numerotarea pe parcursul căreia este imprimat conținutul propriu-zis al cărții. Exemplarul poartă cîteva inscripții, pe filele 1—4, descifrarea lor urmînd s-o împlinească specialiștii și ne-ar bucura cu atît mai mult dacă ar avea un caracter inedit.

Notarea observațiilor pe marginea acestui eveniment prilejuit de descoperirea exemplarului se vor mai mult o confirmare, o subliniere în același timp și o întărire a unor probleme de istorie a cărții și culturii noastre unitare din străvechi timpuri. Ceea ce e de reținut și chiar obligă pe specialiști e luarea în considerare a „Apostol“-ului care se află la Monor, ca un fapt și argument al permanentelor legături a românilor (folosirea acelorași cărți și după unirea cu biserica Romei) de pe aceste zone montane cu frații lor și cu centrele culturale din Muntenia și Moldova. Întreținute intens prin călătoriile oamenilor în cele trei provincii românești și pînă la apariția cărții — ca în cazul episcopului Pahomie, tot atît de intense sînt și după aceea; trece munții un Ioan Hanci din Săcal, pe la 1725, apoi Leța Petruț, fiul popii din Rîpa de Sus care merge să învețe carte la mînaștirile de dincolo pe la 1760 (satele acestea sînt din imediata apropiere de Monor). Mai este cunoscut exemplul lui Damaschin Dascălu care se reîntoarce și se așează în Sîngeorzu-Bistriței aducînd cu el pe la 1754 *Ohtaiul* în manuscris.⁹ Dezvoltarea legăturilor de la deceniu la deceniu și de la veac la veac, pe cît de firească pe atît de necesară, întărește adevărul că românii se sprijină neîncetat mai cu seamă cînd cei din

⁸ Ibidem, p. 454.

⁹ Vezi Nicolae Albu, *Istoria învățămîntului românesc din Transilvania pînă la 1800*, Blaj, 1944, p. 146.

Transilvania aveau de înfruntat tot felul de restricții politice și culturale. A fost un schimb intens de bunuri materiale și spirituale de cărți religioase de rît ortodox, între cei ce vorbeau aceeași limbă și îmbrățișau aceeași cauză, iar potecile Carpaților le-au fost drum și călăuză prin cetina de brazi pînă la tărîmul izovarelor cu care se însoțeau mai departe. Și prin aceasta, cum spune un istoric: „Se verifică încă o dată adevărul că munții și apele, să fie cît de mari, mai degrabă unesc decît despart un popor”.¹⁰

Dar pînă la înfăptuirea deplină a visului sintetizat în idealul politic al eliberării tuturor românilor și formării statului național, au mai trecut două veacuri și mai bine de cînd „Apostol”-ul de la Buzău se fixase în aceste meleaguri strămosești. Iar litera lui, cuvîntul românesc curat și limpede, a fost aidoma unei torțe care rupe întunecimi și ține nestinsă flacăra pînă în zori. Acesta este scrisul românesc de la începuturi și rostul lui în istoria culturii noastre, pînă la realizarea marilor deziderate, și aceasta este semnificația lui și a celorlalte legături ce vin de departe și care au dus la împlinirea cauzei drepte a poporului; izvoare din aceeași matcă a pămîntului și sufletului strămoșesc adunate în punctul lor maxim la Alba Iulia.

În preajma aniversării primei jumătăți de veac de la marea Unire, rostită de poporul român la 1 Decembrie 1918, este binevenită aducerea în atenția opiniei publice a unei cărți care își avuse și ea rostul în sudura sufletească a neamului. Se vor descifra astfel multe sensuri ale tipăriturilor de altădată și valoarea lor politică, între altele, pentru unirea de acum 50 de ani, de azi și de totdeauna de aici înainte.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

TEODOR TANCO

¹⁰ Ibidem, p. 147

SEMICENTENARUL UNIRII TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA

Împlinirea a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România (1 decembrie 1918—1 decembrie 1968) a fost sărbătorită pe tot întinsul țării cu cinstea cuvenită unui eveniment istoric de proporțiile actului național săvârșit acum o jumătate de veac la Alba Iulia.

Străvechea așezare daco-romană de pe buza Mureșului, în care a fost proclamată acum cinci decenii unirea Transilvaniei cu România, a trăit joi, 28 noiembrie a. c. clipe de înălțătoare evocare a luptelor duse cu atâtea sacrificii de înaintașii noștri, care au făurit statul (național) român unitar.

Unirea Transilvaniei cu România a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Țara Românească, Moldova și Transilvania, de cărturari și mari gânditori ai neamului, de elemente revoluționare, pentru împlinirea aspirațiilor și voinței întregului nostru popor.

Insemnătatea aniversării acestui eveniment a fost subliniată de prezența la manifestările care s-au desfășurat la Alba Iulia, joi, 28 noiembrie a. c., a ocîrmuitorilor Patriei noastre, în frunte cu Dl Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, însoțit de Dl Acad. Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, și de alți conducători de Stat.

Mii de oameni ai muncii — români, maghiari și germani — au întîmpinat pe Dl Președinte Nicolae Ceaușescu și pe însoțitorii Dsale cu nețărmurită bucurie și entuziasm.

Președintele Consiliului de Stat, Dl Nicolae Ceaușescu, a inaugurat noul complex muzeistic din Alba Iulia și a dezvelit statuia lui Mihai Viteazul. Monumentul acesta — lucrat de sculptorul Oscar Han — imortalizează figura voievodului care a realizat pentru întâia oară, acum mai bine de trei veacuri, unirea țărilor românești într-un singur stat.

Ocîrmuitorii țării, în frunte cu Dl Președinte Nicolae Ceaușescu, au participat apoi la o mare adunare populară care s-a desfășurat pe platoul din fața sălii unirii. În tribună erau prezenți numeroși participanți la înfăptuirea actului unirii de acum 50 de ani, membrii ai gărzilor naționale române care au participat activ la lupta pentru unire și delegați sosiți din întreaga țară.

Numeroase grupuri de cetățeni din Alba Iulia și din alte localități purtau cu mîndrie steaguri tricolore care acum 50 de ani au vestit prin fluturările faldurilor lor voința de unire a românilor ardeleni cu România. Aceleași gla-

suri, legînd între ele punțile istoriei, ovaționau puternic pentru România socialistă, ca un fierbinte legămînt al poporului nostru, liber și stăpîn pe soarta sa, de a merge înainte tot mai hotărît și tot mai unit pe drumul făuririi idealurilor sale socialiste.

În cadrele adunării populare, Dl Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, a rostit o amplă și însuflețită cuvîntare, subliniată de puternice ovații și de aplauzele îndelungate ale participanților. Dsa a arătat, între alte, că unirea Transilvaniei cu România, așa cum dovedesc numeroase mărturii documentare, a izvorît din conștiința și simțirea maselor populare. Ea este astfel opera poporului, o operă epocală pregătită de masele populare de-a lungul a sute și sute de ani.

Cuvîntarea Dlui Nicolae Ceaușescu a evocat vredniciile trecutului, dar ne-a pus înainte și mărețiile viitorului, căci astăzi, înfrățiți și uniți cum n-am mai fost nicicînd — fără deosebire de „neam” sau de credință religioasă — construim împreună o țară înfloritoare, liberă, demnă, respectată înafară, consolidată înăuntrul. „Istoria, mai îndepărtată și mai recentă — a spus Președintele Consiliului de Stat, între alte — ne învață că elibarea unui popor nu poate fi decît rodul luptei sale proprii, a maselor populare”. Istoria poporului român confirmă întru totul, în desfășurările ei de amănunt, exactitatea acestei constatări care a ieșit la iveală, strălucitor, și cu prilejul prăznuirii semicentenarului unirii Transilvaniei cu România.

*

Vineri, 29 noiembrie a. c., Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România a ținut o ședință jubiliară consacrată sărbătoririi semicentenarului unirii Transilvaniei cu România.

În cadrele ședinței, Dl Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, a prezentat o amplă și documentată expunere, subliniind însemnătatea universării semicentenare a unirii Transilvaniei cu România și îndatoririle de viitor pe care le impune ea întregului nostru popor.

Prin reprezentanții ei, țara întreagă a cinstit astfel pe toți aceia care au înscris o pagină de aur în istoria României, înfăptuind statul național unitar român.

Ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române s-a desfășurat sub semnul înaltei prețuiri pe care ocîrmuirea de azi a Patriei noastre o are față de tradițiile patriotice și revoluționare ale poporului, al dragostei și respectului față de moștenirea progresistă a înaintașilor.

În numele Marii Adunări Naționale, președintele ei, Dl Ștefan Voitec, a transmis un călduros salut membrilor Consiliului Național Român Central și celorlalți delegați la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, veteranilor mișcării muncitorești, reprezentanților tuturor județelor țării și celorlalți invitați prezenți la ședință.

*

Biserica noastră s-a asociat spontan manifestărilor prilejuite de sărbătorirea semicentenarului unirii Transilvaniei cu România.

Astfel, vineri, 29 noiembrie a. c.

LA INSTITUTUL TEOLOGIC

de grad Universitar din Sibiu, s-a desfășurat o ședință aniversară închinată acestui eveniment. Ședința a avut loc în aula Institutului, la orele 17 și a fost cinstită cu prezența Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

La intrarea în aulă, corul studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima, a salutat pe Arhiepiscopul nostru intonând Imnul arhieresc. Înalt Prea Sfinția Sa a luat loc la masa prezidială.

În sală se aflau: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu, consilieri arhiepiscopicești și salariați ai Arhiepiscopiei, — precum și profesorii și studenții Institutului.

P. C. Rector Dr. Sofron Vlad a deschis ședința festivă arătând însemnătatea actului istoric săvârșit la Alba Iulia acum o jumătate de veac și subliniind însuflețirea cu care este el sărbătorit acum de toată suflarea românească.

A dat apoi cuvântul P. C. Arhidiacon Prof. Dr. Ioan Zăgreanu, care a expus conferința intitulată „1 Decembrie 1918“.

După ce a evocat pe scurt calendarul jubiliar al anului în curs, vorbitorul a trecut la semicentenarul acelui „act crucial din istoria României“, cum l-a definit Dl. Nicolae Ceaușescu, căruia îi datorim unirea Transilvaniei cu România. „În ciuda opresiunilor străine care au împiedicat dezvoltarea sa unitară, poporul român și-a păstrat de-a lungul veacurilor unitatea, coeziunea și solidaritatea izvorâte din comunitatea etnică și de limbă, din fondul spiritual comun. Unitatea poporului român — la fel de veche ca și poporul însuși — s-a păstrat și s-a întărit mereu printr-o comunitate culturală neîntreruptă, prin legături economice permanente, ca și prin influența unor însemnate afirmări pe plan politic“, — afirmări care culminează în fapta epocală a lui Mihai Viteazul.

În partea finală a conferinței, vorbitorul s-a referit la contribuția pe care Biserica Ortodoxă Română din Transilvania a adus-o — prin ierarhii, preoți și credincioși ei — la împlinirea actului istoric de acum o jumătate de veac. Ceea ce s-a săvârșit atunci, s-a desăvârșit în zilele noastre, când unitatea poporului nostru este consolidată atât pe plan național, cât și pe plan bisericesc.

După conferință, Corul studenților teologi a executat un însuflețitor program artistic („Tricolorul“, „Pe-al nostru steag“, „Frumoasă ești Patria mea“, de Gh. Șoima).

Duminică, 1 decembrie a. c.,

ÎN CATEDRALA MITROPOLITANĂ

La priceastă, a predicat P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu.

Pornind de la Evanghelia Duminicii, P. C. Sa arată că vindecarea orbului este simbol al renașterii duhovnicești a creștinului.

Precum orbul din Sf. Evanghelie de azi a primit — prin pocăință — binecuvântarea vederii de la Mântuitorul, tot așa și poporul nostru, care a stat multă vreme în întunecimea subjugării și a oprimării, a ajuns la lumina izbăvirii prin virtuțile înțelepciune, cuminenie și răbdare, precum și credința și nădejdea nestrămutată în Dumnezeuul părinților noștri.

Fiecare popor își are istoria sa. Dar istoria niciunui popor nu este plină de atâtea suferințe și jertfe ca istoria poporului nostru.

Astăzi, în toată țara și în toate bisericile noastre, se prăznuiește împlinirea a 50 de ani de la săvârșirea mărețului act istoric din 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia: decretarea unirii Transilvaniei cu România.

Cu acest prilej, Biserica noastră nu putea să nu arate contribuția ei la păstrarea și afirmarea unității poporului nostru.

Sublimitatea actului istoric de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, constă în faptul că este o încununare a strădanilor poporului nostru de-a lungul veacurilor de a-și realiza unitatea politică-națională.

Conștiința unității de neam, limbă și credință a fost permanentă în sufletul poporului nostru.

Pînă la 1700, Biserica noastră strămoșească a fost una. La 1700 împăratul de la Viena a împărțit Biserica noastră în două, pentru ca prin dezbinare să ne poată stăpîni mai ușor.

Dar poporul român din Ardeal a mărturisit și mai departe aceeași credință, a săvîrșit aceleași slujbe, s-a închinat aceluiași Dumnezeu. Astfel, gîndurile împăratului nu și-au atins ținta: ne-am păstrat legea românească de dinainte de 1700 și am mers împreună în toate momentele hotărîtoare ale istoriei noastre.

Biserica a contribuit la păstrarea și afirmarea conștiinței de unitate a poporului nostru, mai ales prin cărțile tipărite de ea, care au circulat ca banul în întreg cuprinsul pămîntului românesc.

Biserica din Transilvania a dat multe jertfe pentru împlinirea idealului de la 1 decembrie 1918: sute de preoți au fost deportați, închiși sau maltratați și unii chiar uciși.

Avem o îndoită îndatorire ca fii ai Bisericii și cetățeni ai Patriei:

1. Să nu uităm pe cei ce s-au jertfit pentru libertatea și unitatea poporului nostru, ci să popularizăm aceste fapte mărețe ale moșilor și strămoșilor noștri.

2. Să lucrăm pentru frăția dintre noi, pășind tot mai adînc pe făgașul unității spirituale a Bisericii noastre strămoșești, prin care să întărim unitatea poporului nostru.

Vrem ca toți cei ce trăiesc împreună cu noi pe pămîntul Ardealului să se simtă bine în țara noastră, avînd aceleași drepturi și libertăți. Dar vrem, totodată, ca Patria noastră să fie una și nedivizată, liberă și independentă.

Bunul Dumnezeu să ne ajute la toți ca să putem lucra cu mai multă înțelegere, dragoste și frăție unii față de alții. Lucrul acesta va plăcea și lui Dumnezeu și conducătorilor Patriei noastre scumpe.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii, s-a adresat credincioșilor I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului. I. P. S. Sa a spus:

„Sărbătorim și noi azi — împreună cu întreg poporul nostru și cu întreagă Biserica noastră — împlinirea a 50 de ani de la săvîrșirea marelui act istoric de la 1 decembrie 1918, cînd Transilvania s-a unit cu România.

Pentru această prăznuire, Biserica noastră a rînduit ca în luna noiembrie toate conferințele protopopești de orientare, la care se adună toți preoții pe protopopiate, să trateze subiectul: Contribuția Bisericii noastre la păstrarea și afirmarea unității poporului nostru.

Noi, care sîntem fiii acestui popor și ai acestei Biserici, știm că avem simțămîntul continuității noastre pe aceste plaiuri. Vechile granițe ale Daciei lui Buerebista și a lui Decebal sînt granițele care se mențin și azi. Pe aceleași plaiuri, pe care au muncit dacii, pe care a muncit poporul nostru de-a lungul veacurilor, sîntem și azi și vom fi și mîine, legați de glia strămoșească pe care am apărut-o cu jertfele noastre și pe care azi o lucrăm cu o rodnicie deosebită.

Aici am trăit, aici sîntem și azi și vom fi — cu toate ramurile poporului nostru — una și nedespărțit.

Această permanență și unitate este elementul de bază al faptului că sîntem și vom fi popor unitar, care știe să-și apere țara și prin munca și vrednicia lui să zidească aici o viață din ce în ce mai fericită.

Această unitate și continuitate și-a găsit expresia de-a lungul veacurilor în faptul că — deși eram împărșiți în trei provincii — am avut totdeauna conștiința că sîntem fiii aceluiași popor, aceleiași vițe. Mergînd în orice parte a pămîntului românesc, ne înțelegeam cu toții, pentru că limba populară a circulat peste tot, fiind înțeleasă de toți. Ceea ce este — poate — un caz unic, pentru că la multe popoare numai limba cultă este înțeleasă de toți fiii acestor popoare.

La fel este cu toate obiceiurile noastre naționale și bisericești, ca de exemplu colindele, care au fost și sînt aceleași pretutindeni.

Toate acestea au făcut ca românii — în orice parte a pămîntului lor ar fi umblat — să se simtă acasă, între frați de aceeași lege, de aceeași limbă și de același neam.

Prin aceste tradiții conștiința și limba unitară s-au păstrat și poporul nostru și-a dat seama despre unitatea și drepturile sale.

Pe de altă parte, deși erau despățite, cele trei provincii s-au împreunat în lupta de apărare a acestui pămînt în fața năvălirilor otomane, în epoca lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, care au scris pagini de glorie în istoria neamului nostru, în istoria universală — de apărare a civilizației și culturii Europei întregi.

Această unitate în teritoriu, în limbă, în obiceiuri, în structura trupească și sufletească, în legea strămoșească și în lupta împotriva cotropitorilor otomani, și-a găsit răsunetul profund în fapta lui Mihai Viteazul, care a unit cele trei provincii și a întărit legăturile bisericești dintre frați prin consolidarea Mitropoliei de la Alba Iulia și întărirea legăturilor dintre ea și celelalte două Mitropolii românești.

Astfel, unitatea noastră de stat și bisericească s-a concentrat în făptura domnitorului Mihai Viteazul și a mitropolitului și a călăuzit — ca o stea luminoasă — vrerile acestui popor.

Veacurile au trecut unul după altul. Luptele și jertfele s-au adăugat unele la altele. Toate acestea arată conștiința neîntreruptă a drepturilor noastre. Toate acestea mărturisesc despre o călăuzire divină îndreptată spre țința finală a biruințelor de acum 50 de ani.

Toată istoria noastră are o singură linie: năzuința neîntreruptă spre unitatea într-un singur stat național; această linie este expresia vitalității poporului și — după credința noastră — semnul Providenței dumnezeiești, care ne-a întărit și călăuzit în toate împrejurările vieții noastre.

După secole de frământări și lupte, iată că la 1 decembrie 1918 s-au ivit condițiile împlinirii visului nostru atît de scump: unitatea națională.

A fost nevoie de jertfa celor 800.000 de soldați, de luptele și jertfele atîtor transilvăneni — preoți sau credincioși — care s-au dăruit pentru ca unitatea noastră națională să ia trup.

Unitatea și propășirea unui popor cer jertfe mari. La temelia unității noastre naționale stau jertfele românilor de pretutindeni.

La Alba Iulia, în 1 decembrie 1918, au fost peste 100.000 de români și alte naționalități conlocuitoare, care au hotărît — asemeni unui plebiscit popular — ca Ardealul să se unească cu România, să se rotunjească pămîntul Daciei de odinioară, ca să putem trăi cu toții într-un singur stat, liber și independent.

La Alba Iulia a fost prezentă Biserica noastră nu numai prin preoți ce au condus multe delegații și unele gărzii naționale, ci și prin episcopii ei. Între aceștia a fost și Miron Cristea, pe atunci Episcop al Caransebeșului, care a fost consilier aici la Arhiepiscopia noastră și a lucrat cel mai mult la ridicarea acestei Catedrale. Ales Mitropolit primat, în anul 1925 a devenit cel dintâi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române — ca simbol al unității Bisericii Ortodoxe Române, realizate prin unirea Transilvaniei cu România.

Dacă atunci Biserica a arătat că numai fiind alături de poporul român și sprijinind fapta lui de libertate și unitate națională, este o adevărată Biserică a poporului, și astăzi Biserica noastră este alături de Patria noastră, una și nedespărțită, ridicată la un prestigiu deosebit între toate țările lumii.

Ceea ce ne învață istoria trecutului nostru învișorât și învierea noastră de la 1 decembrie 1918, este că numai prin însuflețirea pentru un ideal, căruia îi dăruiești toată ființa, se poate împlini visul unui popor.

Un popor ce se dezbină nu-și poate realiza unitatea națională, nici să și-o păstreze. Acest lucru îl poate face numai un popor ce înlătură orice neînțelegere și ceartă și — într-un singur trup și suflet — își dăruiește toate puterile pentru ridicarea Patriei.

Imperativul momentului de față — întărit de semnificația evenimentului istoric de la 1 decembrie 1918 — este unitatea poporului întreg fără nici o deosebire. Numai prin această unitate ne vom dovedi vrednici de înaintașii noștri, de epoca de azi, vom pregăti pentru ziua de mâine o Românie și mai luminoasă, și mai fericită.

Dar nu numai pe planul vieții cetățenești, ci și pe planul vieții bisericești, putem sprijini mersul înainte la poporul nostru, ca Patria noastră să se întărească în toate sectoarele ei de activitate.

Avem bucuria să constatăm că dacă la 1 decembrie 1918 cele două Biserici românești au realizat unitatea în slujirea poporului nostru, astăzi această unitate este și mai desăvârșită: toți credincioșii români sîntem azi într-o singură Biserică, liberă, una și nedespărțită, autocefală și independentă.

Prin această unitate în o Biserică liberă, noi sprijinim unitatea și libertatea Patriei noastre, a poporului nostru. Ea constituie chezașia tare a viitorului nostru luminos. Prin această unitate pășim pe făgașul voit de Dumnezeu și cerut de imperatiile prezentului.

Dar nu-i destul să preamărim pe înaintașii noștri, ci trebuie ca și noi să ne facem datoria față de Patrie, popor și Biserică.

Așa vom arăta că sîntem buni fii ai poporului român, că în pieptul nostru răsună sufletul înaintașilor noștri, bate inima pentru binele și fericirea acestui popor.

Așa ne vom dovedi buni fii ai Bisericii strămoșești, care azi este una; vom mărturisi cu adevărat credința moșilor și strămoșilor noștri și vom preamări după cuvîntă pe Iisus Hristos, Cel ce a călăuzit poporul nostru și ne călăuzește și azi la dragoste nețărîmura față de popor.

Dumnezeu să ne binecuvînteze și să ne ajute să facem rod îmbelșugat de fapte bune, prin care Biserica noastră să-și aducă contribuția la propășirea și întărirea Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România, — spre preamărirea lui Dumnezeu în vecii vecilor. Amin!

Cuvîntul Arhipăstorului nostru a fost ascultat cu deosebită luare-aminte de credincioșii prezenți la Sf. Liturghie.

În aceeași Duminică, în cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului și Episcopilor Clujului și Oradiei — ca de-altcun pe tot întinsul Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române — C. Preoți-parohi au predicat credincioșilor despre semicentenarul unirii Transilvaniei cu România. În predici, s-a subliniat unitatea poporului român în trecut și astăzi, întemeiată pe unitatea teritoriului Patriei, a limbii materne, a culturii naționale și a credinței religioase concretizată în „legea” strămoșească ortodoxă română; s-a arătat contribuția Bisericii noastre la păstrarea, afirmarea și consolidarea unității poporului român; s-a afirmat sărbătorește că unirea din 1918 și-a găsit plinirea în zilele noastre, când poporul își făurește — în unitate deplină a tuturor fiilor Patriei, fără deosebire de naționalitate sau de credință religioasă — o țară cu adevărat liberă și independentă, în care bogățiile și roadele muncii aparțin tuturor celor ce muncesc. Visurile și luptele de veacuri ale poporului și-au găsit întruparea vie în România Socialistă, țară în plin progres și cu un deosebit prestigiu între popoarele lumii, pentru realizările ei și pentru promovarea păcii și înfrățirii între popoare.

Biserica noastră — acum una și nedespărțită — prin credincioșii, clerul și ierarhii ei, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian, a sprijinit și sprijină munca poporului pentru viața cea nouă, unitatea lui nezdruincată, strădaniile lui pentru pace și progres.

REDACTIA

LA PRAZNICUL SFÎNTULUI NICOLAE

Joi, 5 decembrie a. c., în cadrele obișnuitei rugăciuni de seara, profesorii și studenții Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu — întruniți în Paraclisul (capela) Institutului — au prezentat, după datină, urările lor respectuoase și calde de viață îndelungată Înalț Prea Sfințitului nostru Arhiepiscop și Mitropolit Dr. *Nicolae Mladin*.

La intrarea în Paraclis, Arhipăstorul nostru a fost întâmpinat cu Imnul arhieresc. Î. P. S. Sa era însoțit de oaspetele său, P. S. Arhieru *Emilian Antal*, de la Toplița.

Rugăciunea de seara s-a desfășurat potrivit programului, de către P. C. Duhovnic Dr. *Simion Radu* și studenții de serviciu.

La sfârșit, corul studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. univ. *Gheorghe Soima*, a executat Condacul Sfântului Nicolae și un Cîntec bisericesc la Sf. Nicolae.

După aceea, a luat cuvîntul P. C. Rector Dr. *Sofron Vlad*, care adresîndu-se Înalț Prea Sfințitului nostru Mitropolit *Nicolae*, a spus, în esență:

Potrivit tipicului ortodox răsăritean, o zi liturgică începe cu sfînta slujbă a Vecerniei. Noi începem ziua de pomenire a Patronului Arhipăstorului nostru cu rugăciuni și cîntări de laudă îndreptate spre Sfîntul și marele Ierarh Nicolae, cel din Mira Lichiei, subliniind de astă dată două din alesele însușiri cu care l-a înzestrat Părintele luminilor: blîndețea și bunătatea pe de-o parte, strădaniile desfășurate de el ca apărător al Ortodoxiei pe de altă parte.

Aceste însușiri împodobesc și personalitatea Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae. Despre bunătatea și blîndețea sa mărturisesc seriile numeroase de slujitori ai altarului străbun, care l-au avut profesor. Despre vredniciile sale ca apărător al Ortodoxiei vorbesc scrierile și cuvîntările Î. P. S. *Salé*.

I. P. S. Mitropolit Nicolae urmează în scaunul vlădicesc altor doi ierarhi purtători ai aceluiași nume slăvit: Mitropolitul Nicolae Bălan († 1955) și Mitropolitul Nicolae Colan († 1967). Amândoi s-au ridicat la cîrma Mitropoliei Ardealului din rîndurile profesorilor acestui Institut Teologic. Amândoi au fost mari ierarhi ai Bisericii noastre. Amândoi au apărut cu destoinicie Ortodoxia națională, amândoi au promovat înțelepțește interesele superioare ale Bisericii noastre și ale vrednicului nostru popor.

Înalt Prea Sfinția Voastră mergeți pe urmele înaintașilor, duceți mai departe, dezvoltînd-o, moștenirea lăsată de ei. Înaintașii Înalt Prea Sfinției Voastre au lucrat intens pentru unitatea Bisericii noastre. Înalt Prea Sfinția Voastră întăriți această unitate, cu cuvîntul și cu fapta. Dacă ei au fost unificatori, Înalt Prea Sfinția Voastră sînteți consolidatorul unității noastre bisericești și naționale totodată. Sprijinul devotat al Institutului nostru teologic — pe care îl ocrotiți și îndrumați zi de zi — Vă stă la dispoziție, ca și înaintașilor Înalt Prea Sfinției Voastre, ca să Vă puteți îndeplini desăvîrșit misiunea de mare încredere ce v-a încredințat-o Biserica noastră dreptmăritoare.

P. C. Rector a încheiat făcînd Înalt Prea Sfinției Sale urări respectuoase și calde de viață îndelungată, cu pace, sănătate și întru toate bună sporire.

Corul a cîntat un întreit „Mulți ani trăiască“!

Mișcat sufletește de bunele urări ce i-au fost tălmăcite cu căldură și avînt din partea ostenitorilor și studenților Institutului, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a spus, în esență:

Mulțumesc pentru frumoasele cuvinte ce mi-au fost adresate de către Părintele rector, în numele Corpului profesoral, al celorlalți ostenitori ai Institutului nostru teologic și al studenților teologi.

Desigur că comparațiile făcute de Părintele rector își au însemnătatea lor într-o astfel de ocazie, dar cea mai mare valoare a lor o constituie faptul că ele ne aduc aminte de Sfîntul Nicolae, a cărui pomenire o săvîrșim, și de înaintașii noștri, care au purtat cu vrednicie sarcinile de mare răspundere ce le-au fost încredințate de Biserică. Ori de cîte ori ne comparăm cu ei, vedem cît de mari au fost ei și cît de mici sîntem noi, dar ne și însuflețim de rîvna de-a le călca pe urme.

Ceea ce este esențial în viața și strădaniile Sfîntului Ierarh Nicolae din Mira Lichiei a fost exprimat în cîntarea bisericească ce zice: „Sufletul ți-ai pus pentru popor“. Aceste cuvinte arată centrul din care a izvorît întreaga activitate a Sf. Ierarh Nicolae, ca și activitatea tuturor marilor bărbați ai Bisericii noastre, înfrățiți cu poporul în toate cîte le-au săvîrșit spre preamărirea lui Dumnezeu și spre binele vremelnice și veșnic al păstorilor lor. Dintre aceștia fac parte și înaintașii mei de scaun.

Viața Sfîntului Ierarh Nicolae și a tuturor celor ce i-au urmat pilda ne cheamă și pe noi să năzuim a întruchipa în ființa și strădaniile noastre ceea ce este izvorul tuturor realizărilor folositoare și trainice: acea dăruire sufletească, deplină și generoasă, care ne face să punem toate capacitățile noastre în slujba poporului, în slujba dreptei credințe, în slujba Bisericii lui Hristos, în slujba neamului din care facem parte.

De aceea, socotesc că noi toți sîntem chemați să ne pătrundem de duhul acestei totale dăruiri față de marile imperative ale Bisericii și istoriei poporului nostru. Stăruința în această direcție trebuie să ne cuprindă pe toți și orice credincios legat de Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos și de Biserica

Lui, înțelege că această legătură trainică dintre trecut și imperativele prezentului se concretizează în dragostea jertfelnică față de Biserică și față de neamul nostru. De aceea socotesc că toți ostenitorii Institutului nostru teologic sînt în-suflețiți de duhul acestei dăruiri. Totodată, îmi place să cred că în inima tinerilor studenți teologi flacăra acestei dăruiri e vie și lucrătoare. Dăruirea noastră, a celor mai vîrstnici, e o dăruire maturizată, umplută de realizările unei vieți întregi. A tinerilor, e o dăruire spontană, plină de entuziasm și de aceea ea își are frumusețea ei.

Așa a fost Sfîntul Nicolae din tinerețe: însuflețit de credința ortodoxă, de credința cea dreaptă, și profund legat de popor.

Așa să pășiți și voi, iubiți studenți teologi, în viața pe care o veți începe ca mîine, viață de slujire devotată a Bisericii și a Patriei. Nu trăiește o tinerețe frumoasă decît tînărul care știe să renunțe la ceea ce nu se potrivește cu idealul pe care-l slujește și care știe să se jertfească studiind și rugîndu-se zi și noapte, iar în sufletul său clocotește tendința spre desăvîrșire religioasă-morală împinsă pînă la jertfa vieții pentru apărarea acestui ideal.

La această viață de dăruire totală și de strădanii spre desăvîrșire vă cheamă Biserica noastră, cu tradițiile ei de eroism creștinesc, ortodox românesc; la o astfel de viață vă cheamă și poporul nostru atît de înzestrat, țara noastră mîndră și prosperă.

Să aprindem, dar, în sufletele noastre ale tuturor, flacăra dăruirii totale de sine care ardea în inima și în toată ființa Sfîntului Ierarh Nicolae, învrednicindu-ne, după pilda de el dată, de răsplata cuprinsă în cuvintele: „Sufletul ți-ai pus pentru popor“.

Dumnezeu să ne ajute să pășim pe această cale în toate zilele vieții noastre. Dumnezeu să binecuvinteze ostenelile devotate ale Corpului profesoral, munca și rugăciunile studenților noștri în teologie și lupta noastră comună pentru construirea unei vieți religioase-morale lui Dumnezeu bine plăcută și oamenilor de folos, ca astfel să putem sluji cu vrednicie și Biserica și Patria, spre mărirea lui Dumnezeu și spre binele întregului nostru popor.

După aceea, petrecut de acordurile solemne ale Imnului arhieresc, I. P. S. Sa — împreună cu P. S. Arhiereu Emilian — s-a înapoiat în Reședința mitropolitană.

În ziua praznicului de pomenire a Sfîntului Ierarh Nicolae (vineri, 6 decembrie a. c.),

ÎN CATEDRALA MITROPOLITANĂ

s-a săvîrșit Utrenia și Sf. Liturghie arhierască de către P. S. Arhiereu *Emilian*, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. Din sobor au făcut parte membri ai permanenței Consiliului arhiepiscopesc, profesori de teologie, preoți și diaconi ai Catedralei mitropolitane.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. univ Gheorghe Șoima.

În cursul Sfintei Liturghii, la ectenia pentru morți, s-a făcut pomenirea îndătintată a Mitropoliților Nicolae Bălan († 1955) și Nicolae Colan († 1967).

Din jețul vlădesc, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a dat citire Simbolului Credinței și a împărtășit binecuvîntările arhieresti prevăzute de ritual.

La soroacele cuvenite, s-au săvîrșit două hirotoniri: una într-un preot, iar cealaltă într-un diacon.

A predicat, la priceastă, P. C. Prof. Dr. *Milan Șesan*. P. C. Sa a prezentat pe Sf. Ierarh Nicolae ca slujitor al adevărului de credință, adevărat stîlp al Ortodoxiei ecumenice, și ca fericită întruchipare a dragostei de aproapele. La sfîrșit, a exprimat Arhipăstorului nostru urări fidele de viață îndelungată, pașnică și rodnică, din prilejul zilei de pomenire a Patronului Î. P. S. Sale.

La sfîrșit, din ușile împărăteșai ale Sfîntului Altar, s-a dat citire — de către P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu — rugăciunii de mulțumită pentru binefacerile pe care Părintele ceresc le revărsă asupra Arhipăstorului nostru, asupra slujitorilor bisericești și asupra credincioșilor.

S-a cîntat apoi un Polihroniu pentru Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, pentru P. S. Arhiepiscop Emilian, pentru Ocîrmuirea de Stat a Republicii Socialiste România, pentru cler și credincioși.

După Liturghie,

LA REȘEDINȚA MITROPOLITANĂ

s-a desfășurat îndătinata recepție de Sf. Nicolae.

Erau prezenți slujitori ai instituțiilor de la centrul Mitropoliei și reprezentanți ai credincioșilor mireni.

La intrarea în salonul de recepție, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* a fost întîmpinat cu imnul arhieresc, executat de slujitorii bisericești prezenți la festivitate.

În numele clerului și credincioșilor a luat cuvîntul P. C. Vicar arhiepiscopesc *Tr. Belășcu*, spunînd:

Înalt Prea Sfînțite Părinte,

Astăzi, de ziua numelui Î. P. S. Voastre, dau expresie nu numai unui sentiment personal de bucurie, ci mai ales doresc să fiu interpretul fidel al gîndurilor frumoase și înalte ce însuflețesc pe angajații Centrului nostru arhiepiscopesc.

Iată de ce subliniez acest lucru: salariații Centrului nostru au rare prilejuri de a fi mai familiar împreună cu Părintele și Arhipăstorul lor; iar cel de azi este un astfel de prilej.

Desigur, Părintele a lipsit de multe ori din mijlocul nostru, dar noi știm cu toții că în acest răstimp a cercetat pe ceilalți fii mai de departe, care aveau atîta nevoie de un cuvînt de învățătură, de mîngîiere și îmbărbătare.

Pretutindeni ați dat mărturie prezenței Evangheliei în lume, ați fost mărturia prezenței vii a lui Iisus Hristos cel veșnic viu, în mijlocul credincioșilor.

De-altfel, aceasta a fost și tema predilectă a propovăduirii apostolice: „Ceea ce noi am auzit, ceea ce am văzut cu ochii noștri” — sau — „Noi sîntem martori ai acestor lucruri”.

Acesta era supremul lor argument!

Și oare nu aceasta este și misiunea pe care Mîntuitorul însuși a dat-o Apostolilor Săi, cînd i-a trimis în lume: „Și-mi veți fi mie mărturii în Ierusalim, în Iudeia — și pînă la marginile pămîntului”.

Istoria Bisericii, peste veacuri, ce-a fost și ce este altceva decît o succesiune neînteruptă de mărturii, care au primit și au transmis la rîndul lor — mai departe — aceeași primă mărturie a Apostolilor!

Iată, Înalt Prea Sfințite Părinte, ce ați fost în toate drumurile de Apostolie: mărturie a adevărului și a binefacerilor, a vitalității Evangheliei și a Bisericii lui Iisus Hristos în lume; mărturie a bucuriei și păcii sufletești pe care Mântuitorul o dă celor ce cred în El.

Sîntem convinși că în aceste drumuri apostolice, pe lângă trudă și oboseli, ați încercat și multe bucurii sufletești, care dorim să compenseze, măcar în parte, inevitabilele amărăciuni ale unui Părinte și Arhipăstor.

Acestea sînt cuvintele noastre de ziua Sf. Ierarh Nicolae: o laudă a ierarhiei, care însemnează trudă, răspundere și jertfă. De aceea, dorim să știți, I. P. S. Părinte, că noi toți, astăzi și mâine și totdeauna, sîntem și vom fi în jurul I. P. S. Voastre cu întregul nostru devotament, dorindu-Vă în primul rînd sănătate, spre a putea răspîndi pretutindeni cuvîntul Domnului, îndemnurile unirii și păcii în Patria noastră scumpă, Republica Socialistă România.

Întru mulți și fericiți ani, Înalt Prea Sfințite Părinte!

A răspuns Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae, spunînd — în esență — următoarele:

Prăznuirea Sfîntului Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei, ne așează pe toți în lumina învățăturii creștine, pe care el a întruchipat-o pilduitor, în epoca Sa. Ea ne dă prilej să cugetăm la menirea noastră în Biserică, în societate, în lume, ca credincioși, ca fii ai poporului nostru, ca oameni.

Noi toți sîntem — după cum ne învață Sfîntul Apostol Pavel — întruchipări ale lui Hristos, sau un „alter Christus“. În fiecare din noi lucrează Iisus Hristos — Fiul lui Dumnezeu întrupat, Capul Bisericii — și trăsăturile Lui spirituale se revarsă înafară, în lume, prin noi, creînd o atmosferă de spiritualitate și de comportare corespunzătoare voii Lui preasfinte.

Această prezență spirituală — care-i dragoste de Dumnezeu și de oameni, spirit de jertfă pentru aproapele și alipire nestrămutată față de dreapta credință ortodoxă răsăriteană — a întrupat-o Sfîntul Nicolae la vremea sa.

Noi, cei de azi, călcînd pe urmele Sfîntului Nicolae, sîntem chemați să ducem trăirea lui Hristos în clocotul acestei epoci de mare avînt înnoitor, de răscolitoare simțăminte, încredințați fiind că se cuvine să întruchipăm valorile creștine ca oameni ai veacului nostru.

Dragii mei, eu vreau să fiu tîlmaci al Evangheliei lui Hristos pentru noi, cei de azi. Nu singur, ci laolaltă cu toți slujitorii Sfintei noastre Biserici și pentru toți cei ce azi făuresc o viață nouă, tinzînd fără conținere și fără slăbire spre idealuri superioare.

Noi trăim în lume, cu oamenii, în comuniune cu semenii noștri. Ca dreptcredincioși creștini și ca fii ai harnicului nostru popor, noi ne dăm seama că viața omului e stăpînită de năzuințe superioare, de fireasca tendință spre desăvîrșire, care proiectează spre viitor elanurile noastre, vrerile noastre, strădaniile noastre. Preocupările acestea spirituale sînt aproape și de inima noastră, căci în Iisus Hristos s-a deschis perspectiva unei desăvîrșiri care n-are sfîrșit și care ne cheamă să sprijinim neostoita sete și străduință a popoarelor, a omenirii după o viață din ce în ce mai desăvîrșită.

Noi, dragii mei, sîntem doar o fărîmă în desfășurarea veacurilor, a istoriei omenirii. Cu toate acestea, viața noastră are însemnătate pentru veacurile viitoare, în măsura în care împlinim prin trăirea ei voia lui Dumnezeu și aspirațiile poporului ai cărui fii sîntem.

Privind astfel viața, ea își schimbă aspectul, ea înaintează, se înfrumusețează, se îmbogățește. Fiecare lucru și fiecare faptă a noastră și a semenilor

noștri primește o lumină nouă, o semnificație mai înaltă. În sufletul nostru se naște entuziasmul și crește optimismul care împrumută vigoare și statornicie acțiunilor noastre morale. Noi știm că munca noastră morală, jertfelnicia noastră, intențiile noastre curate sînt direcționate spre un țel superior: fericirea vremelnică și mîntuirea veșnică.

Dacă toți privim viața în această perspectivă superioară — creștină și umanitară — atunci se creează de la sine acel climat de care amintea Părintele vicar astăzi, aici, climat în care toți ne simțim una fiindcă treptele ierarhice dispar, se topesc în vîltoarea dragostei și omeniei, toți ne simțim frați și împreună-lucrători osîrduitori pentru binele Bisericii străbune și pentru mărirea Patriei iubite. Această atitudine pozitivă față de instituția sfîntă și față de cei ce ostenesc în cadrele ei creează clîmatul sănătos care scoate și pune în lumină toate potențele spirituale și intelectuale, toată capacitatea de muncă spornică ce se dăruiește bucură și generoasă idealului slujirii pentru binele omenirii, pentru binele poporului, pentru binele Bisericii noastre.

Dacă această unitate superioară se afirmă statornic și masiv între noi toți, atunci și viața noastră bisericească va propăși în epoca noastră de zidire nouă, iar duhul lui Hristos, duhul Bisericii Sale se va arăta ca duh al dragostei, al binelui, al frumosului, al solidarizării în săvîrșirea a tot lucrul bun, de Dumnezeu încuviințat și poporului de folos.

În acest spirit vreau să lucrez și vă chem pe toți să mă urmați cu fiiască încredere și osîrdie.

În vremea noastră, valoarea unui om se măsoară după capacitățile lui, după pregătirea lui, după munca dăruită binelui comun. Această măsură va constitui și criteriul de prețuire a fiecăruia.

După cum știți, eu sînt fiu de mîner. Toată viața am muncit — și am înțeles că munca în slujba binelui, în slujba Bisericii și poporului ne dă cea mai mare satisfacție. Sînt apropiat de mine ca pe un frate pe oricine muncește cinstit, cu rîvnă, cu pricepere, cu spirit de răspundere, cu dragoste și cu considerație față de instituția sfîntă ai cărei slujitori sîntem. Cel ce nu pune interesele personale mai presus de interesele obștești, acela e fratele meu.

Vă chem pe toți la muncă cinstită, la muncă corectă și plină de bucurie, la muncă de dăruire pentru promovarea intereselor superioare ale Bisericii și ale Patriei. Mai presus de persoana proprie, cu gusturile ei particulare, cu ambițiile ei subiective, stă cel ce se dăruiește fără preget și fără zgîrcenie pentru triumful idealurilor superioare care fac să propășească și viața bisericească, și viața obștească.

Sînt sigur că Consiliul arhiepiscopesc, Institutul nostru teologic de grad universitar și toți slujitorii Bisericii strămoșești își vor da silința să pună toate capacitățile lor în slujba binelui obștesc.

Biserica noastră are un trecut atît de frumos și de bogat în fapte legate strîns de viața poporului nostru. Cu atît mai vîrtos astăzi, cînd năzuințele de veacuri — bisericești, naționale și sociale — au devenit o fericită realitate în Patria noastră prosperă, slujitorii și credincioșii Bisericii noastre se angajează cu însuflețire nouă pe calea luminoasă a dobîndirii de noi biruințe în obșteasca înaintare spre viitor.

Dumnezeu să ne ajute — prin rugăciunile Sfîntului Ierarh Nicolae — să culegem roade binecuvîntate de pe urma slujirii noastre devotate a Bisericii și poporului nostru.

Î. P. S. Sa a încheiat împărtaşind tuturor arhierieşti binecuvântări. Cuvântarea Î. P. S. Sale a fost viu aplaudată.

Asistenţa a intonat „Mulţi ani trăiască“!

După aceea, în numele instituţiilor de la centrul mitropolitan, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belaşcu a oferit Arhipăstorului nostru un album cu instantanee luate în cursul vizitei la Sibiu a delegaţiilor bisericeşti gruzină, finlandeză şi bulgară (iunie a. c.).

Înalt Prea Sfinţitul nostru Mitropolit Nicolae a felicitat apoi pe purtătorii numelui Sfântului Ierarh prăznuit în acea zi, — şi s-a întreţinut cu cei prezenţi la recepţie.

La Secretariatul Consiliului Arhiepiscopesc a fost deschisă — ca în fiecare an — Cartea de onoare, în care numeroşi slujitori bisericeşti şi credincioşi mireni şi-au aşternut semnăturile de felicitare pentru Arhipăstorul nostru.

Prăznuirea Sfântului Nicolae s-a transformat astfel într-o simţită manifestare de dragoste şi preţuire pentru iubitul nostru Arhipăstor, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului.

„NAȘTEREA LUI HRISTOS SĂ NE FIE DE FOLOS“

— MICROREPORTAJ DE CRĂCIUN —

Crăciunul — sărbătoarea creştinească a familiei şi a păcii — a venit în acest an înveşmîntat în manta albă a unei zăpezi generoase, aşa cum îi şade bine acestui praznic atât de drag tuturor stărilor şi tuturor vîrstelor de credincioşi.

Pregătirile duhovniceşti pentru întîmpinarea lui cu suflet şi cu cuget curat au început deodată cu intrarea în Postul Crăciunului.

În cursul postului, la Catedrala mitropolitană din Sibiu şi la bisericile parohiale din tot cuprinsul Arhiepiscopiei, păstorii sufeteşti au stat la dispoziţia credincioşilor, pentru Spovedanie şi Cuminecare.

La Liturgia Duminicii de dinainte de Naşterea Domnului (22 decembrie 1968), în Catedrala mitropolitană din Sibiu a predicat P. C. Prof. Dr. Nicolae Neaga, tîlmăcind Evanghelia de rînd, privitoare la genealogia Fiului lui Dumnezeu întrupat.

A fost de faţă Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a vorbit credincioşilor despre cele mai recente evenimente din viaţa noastră bisericească, spunînd următoarele:

Potrivit obiceiului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a informat pe credincioşi despre Lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Sf. Sinod, prezentînd şi cîteva din aspectele activităţii externe şi interne a Bisericii noastre în cursul anului 1968.

În legătură cu activitatea externă (Consiliul Ecumenic al Bisericilor, vizitele P. F. Patriarh Justinian şi ale altor ierarhi etc.), Î. P. S. Sa conchide: „Aşadar, noi ţinem legături cu toate Bisericile naţionale pe baza independenţei şi respectului reciproc, pentru ca prin unitatea şi dragostea lui Iisus Hristos, să aducem contribuţia comună la pacea, propăşirea şi binele omenirii întregi. S-au arătat de asemenea vizitele făcute în ţara noastră de către conducătorii

altor Biserici, ca de pildă cu prilejul sărbătoririi P. F. Patriarh Justinian, când am avut înalți oaspeți și noi aici la Sibiu.

S-au discutat și probleme privind viața noastră bisericească internă, pe primul plan situându-se problema unității noastre pe toate planurile. Se cuvine deci să dezvoltăm, să întărim și să desăvârșim atât unitatea noastră într-o sigură Biserică străbună, cât și unitatea noastră națională. De-a lungul veacurilor, după cum știm, noi am învins multe și grele obstacole tocmai prin unitatea noastră. Și astăzi imperativul de căpetenie este acela al unității în jurul conducătorilor noștri iubiți, pentru construirea unei Patrii înfloritoare, libere și independente.

Au fost dezbătute și alte probleme și realizări. Între acestea este și aceea că, potrivit hotărârii Sf. Sinod, la fiecare Centru mitropolitan și episcopesc, vor fi instalați Episcopi-vicari, la centrele mitropolitane, și Arhierei-vicari, la centrele episcopești.

Deocămdată, la Mitropolia Moldovei și Sucevei a fost ales P. Cuv. Arhim. Irineu Crăciunaș, care a făcut studiile la Sibiu, iar metania de închinoviere o are la M-rea Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus și care este un element de valoare și de la care se așteaptă rezultate frumoase.

La Mitropolia Ardealului a fost ales P. S. Episcop-vicar patriarhal, Visarion Ploieșteanu. P. S. Sa este originar din Transilvania (de lângă Cluj), fiind un element de valoare din fosta Biserică greco-catolică, cu studiile făcute la Roma și un ostenitor vrednic în ogorul Bisericii noastre. Prin lucrarea noastră comună, a Mitropolitului și a Episcopului-vicar, unitatea noastră bisericească se va întări și se va desăvârși.

Iată numai câteva din elementele pe care am ținut să vi le aduc la cunoștință în legătură cu sesiunea Sf. Sinod, care arată că-Biserica noastră în Iisus Hristos este mereu izvor de viață nouă.

Noi sîntem credincioși ai lui Iisus Hristos în vremurile de astăzi, identificîndu-ne cu năzuințele de astăzi ale Patriei noastre, ale popoarelor, pentru ca Patria, omenirea să pășească din treaptă în treaptă spre noi culmi de lumină.

Trăim într-o epocă în plin avînt tehnic, care trebuie secondat însă și de progresul social și moral, pentru ca rezultatele științei să fie puse numai în slujba binelui și al propășirii generale.

În acest efort de ridicare morală sîntem chemați și noi să semănăm dragostea de om, de fiecare om fără deosebire, pentru că orice om este chip al lui Dumnezeu, frate al nostru.

Să fim deci semănători ai acestei dragoste, urmași vrednici ai lui Iisus Hristos — Domnul nostru. Să ne iubim unii pe alții și să ne iubim Biserica, să ne iubim Patria, să iubim pacea și să aducem roadele dragostei în lume.

În spre seară, s-a săvîrșit Sf. slujbă a Vecerniei, de către P. C. Prot. Nichifor Todor, împreună cu P. C. Diacon Constantin Voicu.

A fost de față Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae, numeroși slujitori bisericești și credincioși.

În cadrele Vecerniei, potrivit tradiției, Corul mixt al Catedralei mitropolitane, dirijat de P. C. Prof. Gheorghe Șoima și P. C. Diacon Ioan Popescu, a cîntat colinde și cîntece de stea (de: Gh. Dima, T. Popovici, P. Gherman,

Gh. Cucu, V. Borgovan, N. Lungu, P. Severin, Ilie Micu, I. Opriș, Gh. Șoima ș. a.). Partitura de solo la colindul „Florica”, de Fr. Hubic, a fost susținută de Doamna Vera Mora (Praga).

P. C. Prot *Nichifor Todor* a rostit un cuvânt de zidire sufletească.

În ziua întâia a Praznicului Nașterii Domnului (miercuri, 25 decembrie 1968), Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae*, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă în Catedrala mitropolitană.

La priceastă, din amvon, P. C. Ieromonah Dimitrie Mamina a dat citire Pastoralii de Crăciun adresată de Arhipăstorul nostru clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Sibiului.

După aceea, Corul mixt al Catedralei mitropolitane, dirijat de P. C. Prof. Gheorghe Șoima și P. C. Diacon Ioan Popescu, a cântat mai multe colinde și cîntece de stea, potrivit tradiției.

La sorocul potrivit, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae* a hirotesit întru protoiereu pe P. C. Pr. *Nichifor Todor*, protopopul Sibiului.

A doua zi de Crăciun, Arhipăstorul nostru a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă și a predicat în biserica (catedrală) din Blaj. (Să se vadă reportajul respectiv, în acest număr al revistei).

A treia zi de Crăciun (la praznicul de pomenire a Sfântului Mucenic Arhidiacon Ștefan), Î. P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană. De asemenea, Duminică, 29 decembrie 1968, Arhipăstorul nostru a fost de față la Sf. Liturghie în același loc.

Seara, la orele 19, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolia *Nicolae* a luat cina — la cantina Institutului Teologic Universitar — cu membrii Corului mixt al Catedralei mitropolitane, care erau invitații Î. P. S. Sale la masă ca și în anul trecut, pe aceeași vreme.

La masă s-au cântat colinde și cîntece de stea, precum și cîntece populare. Au mai fost de față: Membrii permanenței Consiliului arhiepiscopesc și P. C. Rector Dr. Sofron Vlad.

În numele Corului, P. C. Prof. Gheorghe Șoima a exprimat mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* pentru grija părintească ce o poartă acestei formații corale bisericești și a făgăduit că realizările ei viitoare vor fi din ce în ce mai exigente.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a arătat că Corul mixt la Catedrala noastră mitropolitană culege mereu aprecieri pozitive nu numai din partea credincioșilor care frecventează regulat serviciile de cult de la Catedrala mitropolitană, ci și din partea oaspeților de peste hotare care ne vizitează din ce în ce mai des.

Înalt Prea Sfinția Sa a luat act cu bucurie de hotărîrea membrilor Corului de-a manifesta pe viitor o și mai vădită autoexigență în desfășurarea activității lor artistice de preamărire a lui Dumnezeu, de promovare a rugăciunii cîntate.

Atmosfera de comuniune sufletească în care s-a desfășurat cina dată de Arhipăstorul nostru a fost sporită prin cîntecele executate de soții Silvia și Ioan Radu. Doamna Silvia Radu cîntă în Corul mixt al Catedralei noastre de aproape treizeci de ani.

SF. LITURGHIE ARHIEREASCĂ LA BLAJ

Unitatea sufletească, bisericească a credincioșilor români de pe plaiurile transilvănene este o înălțătoare realitate a zilelor noastre. Acest lucru umple de bucurie inimile noastre ale tuturor celor care, același grai avînd, aceleași obiceiuri și același viitor luminos de împlinit, sîntem astăzi fiii aceleiași Biserici străbune.

Bucuria aceasta se vădește cu fiecare ocazie și ea s-a vădit și cu prilejul Nașterii Domnului, Praznic serbat cu aceeași creștinească mulțumire pe tot cuprinsul Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, dar mai ales în Catedrala mitropolitană din Sibiu și Catedrala din Blaj, care s-au bucurat de prezența Înaltului nostru Arhipăstor, Mitropolitul Nicolae al Ardealului.

Astfel, dînd curs unui bun început făcut anul trecut și care prinde rădăcini de tradiție, după ce miercuri, în prima zi de Crăciun, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, joi, 26 decembrie 1968, a doua zi de Crăciun, Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a descins în orașul de pe Tîrnave, căruia cu deosebire marele Combinat de industrializare a lemnului i-a schimbat cu totul înfățișarea.

Prinsă în ritmul general, masiv, de ridicare și înnoire a țării, Catedrala din Blaj, cu hramul Sf. Treime, a îmbrăcat și ea haină nouă prin lucrările mari de reparații exterioare care i s-au făcut în anii din urmă.

De la Sibiu Î. P. S. Sa a fost însoțit de P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu și C. diaconi I. Bolog și Gh. Papuc.

În atmosfera de sfîntă pace pe care o dădea Praznicul însuși, precum și inimile calde ale credincioșilor și fulgii mari de nea care se lăsau în unduiri line din înaltul cerului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a fost întâmpinat, în tînda Catedralei blăjene, de un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. prot. *Martin Socaciu* (Aiud), care rostește un scurt cuvînt de „bun venit”.

Răspunzînd, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* mulțumește pentru cuvintele de caldă întîmpinare și pentru primirea ce i s-a făcut, exprimînd, printre altele, bucuria de-a fi în mijlocul credincioșilor acestui oraș cu un trecut istoric aît de bogat, iar în prezent în plină înflorire ca întreaga noastră țară. Să fim vrednici de înaintașii noștri, slujind în vremea noastră imperativele superioare ale unității bisericești și ale înălțării poporului nostru — încheie Î. P. S. Sa.

În Catedrala arhiplină de credincioși, s-a slujit apoi Sf. Liturghie arhierească, Î. P. S. Mitropolit Nicolae fiind înconjurat de un sobor format din: P. C. vicar Tr. Belășcu (Sibiu), P. C. prot. M. Socaciu (Aiud), C. pr. A. Teodorescu (Blaj I), C. pr. E. Pora (Blaj-Tiur), C. pr. I. Mărgineanu (Blaj III), C. pr. F. Crișan (Sîncel), C. pr. I. Cărpinișan (Blaj II) și C. diaconi I. Bolog și Gh. Papuc (Sibiu).

La locurile convenite, Înaltul nostru Arhipăstor a rostit rugăciuni de mulțumire, sănătate și ajutor spre propășirea în toate cele bune a credincioșilor aflați de față.

După Sf. Liturghie s-au rostit patru cuvîntări. Începutul lor îl face C. pr. A. Teodorescu, care, exprimînd „îndoita bucurie duhovnicească” a credincioșilor și preoților blăjeni, spune printre altele:

„Zic îndoita bucurie duhovnicească, fiindcă, în primul rînd, Dumnezeu ne-a învrednicit să ajungem ca în pace și în liniște să sărbătorim acest mare praznic creștinesc, prin care în anul acesta comemorăm al 1968-lea an al Nașterii și întrupării Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

În al doilea rînd, fiindcă cu acest prilej de sinceră și pioasă prăznuire, noi, ca și în anul trecut, nu sîntem singuri, ci alături de noi și cu noi este și Înalt Prea Sfințitul nostru Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae. Înalt Prea Sfinția Sa n-a pregetat ca acum, în plină iarnă,

să-și părăsească reședința pentru a coborî printre noi, cu gîndul curat și bun, nu numai pentru a sluji Sf. Liturghie arhierescă în această Catedrală a Sf. Treimi din Blaj, ci și pentru ca prin cuvîntul cald al I. P. S. Sale, bogat în duhovnicești povățuiri, să ne îndrume cu dragoste ca să ne continuăm cu mai multă rîvnă și elan sufletească marea lucrare a mîntuirii sufletelor noastre, spre binele nostru, al Sfintei noastre Biserici strămoșești, ca și pentru progresul multilateral al scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Continuînd, C. pr. Teodorescu arată că pentru aceste bucurii se cuvine să mulțumim Părintelui nostru ceresc, cît și Înalțului nostru Ierarh „pentru că a ostenit a veni astăzi în mijlocul nostru, cinstind prin aceasta amintirea marilor înaintași ai Înalț Prea Sfinției Sale, care au slujit la altarul acestei Catedrale. Sufletele acestor mărețe figuri tresaltă azi de bucurie și de mulțumire văzînd că, în sfîrșit, după atîtea veacuri de obidă și de zbcium, astăzi poporul român este unul, nu numai în cuget și simțire într-o patrie unică, ci unul și în credință și în legea sa strămoșească”.

Mulțumește de asemenea I. P. S. Sale pentru ajutorul dat, moral și material, în restaurarea exterioară a catedralei.

„Premitem Înalț Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae că, pentru aleasa dragoste părintească pe care și-o manifestă și în acest fel pentru noi cu atîta larghețe sufletească, vom trudi sincer în ogorul muncii în care sîntem chemați prin firea lucrurilor, ca să activăm, să ne dăm silința a fi de real folos, atît pentru binele Bisericii noastre străbune, cît și pentru scumpa noastră Patrie”.

Cuvînt de învățătură creștinească a rostit apoi P. C. prot. *M. Socaciu*, care — pornind de la cuvintele: „Și ne învrednicește. Doamne, să ajungem la lumina Feței Tale”, după ce subliniază faptul că pe fețele credincioșilor se citește bucuria de a avea în mijlocul lor pe I. P. S. Mitropolit Nicolae, precum și bucuria care caracterizează an de an marele praznic al Nașterii Domnului — zăbovește cu deosebire asupra chipului văzut al Mîntuitorului Iisus Hristos, lucru care nu este relatat în chip direct de Sf. Evangheliști, iar pictorii bisericești zugrăvind diferit Fața Domnului.

În general, sentimentele omului se răsfrîng pe fața sa. Se poate spune astfel că Fața Mîntuitorului a fost sublimă. Ea a fost blindă. Despre Fața blindă cu adevărat umană a lui Iisus ne vorbesc mulțimile de oameni care mergeau să-l vadă pe Mîntuitorul și să-i asculte cuvîntul Său sfînt de învățătură nouă.

Fața Sa a fost apoi majestoaasă, așa cum s-a arătat atunci cînd, în preajma Nazaretului fiind, au vrut să-l arunce de pe stîncă, dar n-au îndrăznit să se atingă de El.

Fața Sa plină de lumină s-a arătat de asemenea pe muntele Taborului.

Fața Domnului a fost și tristă, ca de pildă atunci cînd a avut convorbirea cu tînărul bogat, pe noi mîngîindu-ne cu deosebire Fața milostivă a lui Iisus Hristos.

Iisus n-a urît decît păcatul, iubind pe omul păcătos care se întorcea la calea cea bună. În acest sens vorbitorul dă o seamă de exemple de miloslivire din Sf. Evanghelii.

Îndemnînd credincioșii să aibă deplină încredere în miloslivirea lui Dumnezeu în strădania lor spre cele bune, în încheiere P. C. Sa face Înalțului nostru Ierarh urări de lungă și bogată arhipăstorie.

În continuare a vorbit P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, care, printre altele, arată cum atît Catedrala mitropolitană din Sibiu cît și Catedrala din Blaj au același hram: Sf. Treime. Înțeleapta hotărîre a I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae de a sluji la Blaj a doua zi de Crăciun subliniază, așadar, unitatea nedespărțită dintre aceste două catedrale, în care se închină aceiași frați de aceeași lege și de aceeași limbă între care, în cei 250 de ani. n-a fost niciodată o despărțire reală, ci numai una administrativă.

Venirea la Blaj a Arhipăstorului nostru exprimă totodată și dragostea I. P. S. Sale pentru credincioșii de pe aceste meleaguri străbune.

Relevînd importanța Nașterii Domnului, P. C. vicar menționează faptul că praznicul de astăzi nu poate fi pătruns deplin fără a ne gîndi și la Fețioara Maria, la rolul de seamă al ei la întruparea Mîntuitorului Iisus Hristos. Tocmai de aceea, Biserica noastră strămoșească pune spre cinstire, astăzi — a doua zi de Crăciun — Soborul Maicii Domnului, pentru că prin ea s-a arătat dragostea lui Dumnezeu între oameni. pacea și buna înțelegere în lume.

Rolul Maicii Domnului în mîntuirea noastră a fost arătat de Sf. Treime încă de la căderea lui Adam, prin cuvintele rostite atunci de Cel Atotputernic: „Dușmănie voi pune între tine (șarpele amăgitor) și între femeie, între sămînța ta și între sămînța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu-i vei înțepa călcîiul“ (Fac. 3, 15). Din acest motiv, Biserica noastră dă multă cinstire Fecioarei Maria nu numai astăzi, ci și la alte praznice.

Maica Domului, ca și dreptul Iosif, bunul ei tutore, ne amintește tuturor de modul frumos, plin de curățenie în care să ne ducem viața, precum și faptul de a ne cinsti familia: soții să-și respecte soțiile, soțiile să-și respecte soții, copiii să-și cinstească părinții, pentru ca, în felul acesta, atît Biserica, cît și Patria noastră să se bucure de familii sănătoase, întregi, cu o viață morală cît mai ridicată.

Anul 1968 a fost un an cu multe aniversări: 120 de ani de la revoluția din 1848, 20 de ani de la marele eveniment al reîntregirii noastre bisericești, 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, evenimente prin care, cu ajutorul Bunului Dumnezeu, acest popor și-a împlinit visurile sale de veacuri: unitatea națională și bisericească. Pentru aceasta laudă se cuvine să-i aducem lui Dumnezeu și pioasă recunoștință întregului nostru popor, oamenilor de seamă care au pus umărul la împlinirea acestor mărețe fapte.

Îndemnînd pe credincioși la dragoste, la iertare și pace, după pilda „Domnului păcii“, în încheiere P. C. vicar roagă pe Dumnezeu să ocrotească Biserica noastră reîntregită și Patria iubită.

Șirul cuvîntărilor a fost încheiat de I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, care, în esență, a spus următoarele:

„Sărbătoarea Nașterii Domnului ne duce pe toți cu gîndul la ieslea din Betleem, în care s-a născut Iisus-Domnul. Parcă o vrajă cerească se coboară de Sus și ne scoate oarecum din preocupările zilnice, ducîndu-ne alături de păstorii din noaptea Nașterii Domnului. De cînd Iisus s-a născut, pe calea gîndului milioane și milioane de credincioși au călătorit la ieslea din Betleem, ba chiar mii de creștini și-au purtat în chip real pașii spre această sfîntă cetate, spre a-și pleca genunchii în biserica ridicată la locul staulului de odinioară.

Iată însă că și noi, deși n-am fost acolo, ne-am umplut sufletele de bucuria și pacea Betleemului“.

Prezentînd credincioșilor o icoană primită din partea P. F. Patriarh Benedictos al Ierusalimului la serbările aniversare prilejuite de împlinirea a 20 de ani de patriarhicească arhipăstorie ai P. F. Părinte Patriarh Justinian, I. P. S. Mitropolit Nicolae continuă:

„Privind la această icoană, lucrată de monahi din Ierusalim, ne simțim parcă înfiorați de vederea acestui lucru, provenit de pe meleagurile pe care Mîntuitorul și-a purtat pașii.

De altfel, ieslea din staul nu mai este la Betleem ci ea s-a răspîndit în toată lumea. Pretutindeni unde este o biserică este și o iesle. Preoții cu deosebire știu că atunci cînd se face Sf. Proscomidie, discul reprezintă ieslea, particica ce se scoate din prescură pe Iisus Hristos, iar steluța închipuiește steaua minunată care a călăuzit pe magi. Iată deci, cum la fiecare Sf. Liturghie, Nașterea lui Iisus Hristos în Betleem este mereu actualizată, mereu de față.

Dar la ce ne cheamă Nașterea Domnului?

Nașterea lui Iisus Hristos ne cheamă să ne gândim la Dumnezeu. Iisus Hristos nu sete un prunc oarecare, ci El este Fiul lui Dumnezeu întrupat, este Dumnezeu care vine sub formă de prunc în lume. Vestind pe pruncul ce se va naște, proorocul zice că numele lui va fi „Emanuel“, ceea ce se tâlcuiește: Dumnezeu care vine sub formă de prunc în lume. Vestind pe pruncul ce se aduce Nașterea lui Iisus Hristos, luminându-ne și întărindu-ne spre cele bune pînă la sfîrșitul veacurilor.

De altfel, prin curățenia lui, prin nevinovăția lui, orice prunc ne grăiește despre virtuțile pe care trebuie să le avem. Dacă în fiecare prunc este această curățenie și puritate, atunci în Pruncul Iisus puritatea lui Dumnezeu, lumina Lui se arată mai mult, chemîndu-ne să ne lepădăm de tot ce este rău și să ne îmbrăcăm în cele bune Dumnezeu s-a făcut om, pentru ca noi să vedem și să simțim care este lucrarea Lui.

Credința că Dumnezeu este cu noi este puterea și tăria noastră în strădania de a fi mai buni. Dumnezeu este cu noi, cu fiecare în parte, în fiecare biserică în care se slujește. Dumnezeu este cu fiecare popor, cu întreaga lume.

Nimic nu se mișcă și nu se întîmplă în această lume fără știrea lui Dumnezeu. El este peste tot; El a făcut cerul și pămîntul. El a lăsat legile sub care stă întregul univers, iar omul are sarcina de a le descoperi și folosi.

Dumnezeu nu este numai Tatăl Mîntuitorului Iisus Hristos, a doua Persoană a Sf. Treimi, ci El este și Tatăl nostru al tuturor. El a sădit în noi puterea minții, cu ajutorul căreia studiem lumea și legile ei, puterea dragostei, prin care ne ajutăm unii pe alții, bucurîndu-ne împreună de realizările noastre. El a sădit în noi nemulțumirea de noi înșine, acca forță care ne face să tindem mereu înainte spre ținta pe care El ne-a pus-o în față, ținta fiind Iisus Hristos. Alergînd spre această țintă, căutăm să fim mereu mai buni, mai iertători, mai plini de dragoste față de semenii.

Acest lucru este deosebit de important astăzi cînd ritmul vieții este accelerat, cînd mașinile ne poartă cu mari viteze pe pămînt, în văzduh, în cosmos, cînd toate popoarele lumii sînt în mișcare, dorind să-și creeze o viață tot mai bună. În acest ritm rapid de dezvoltare sîntem cuprinși și noi, Patria noastră dragă. În acești ani am dovedit și dovedim că nu sîntem buni, cum se spunea înainte, numai la coarnele plugului, ci știm să facem și tractoare, să punem pe picioare în scurt timp o industrie avansată și să ne înălțăm pe noi trepte de cultură și civilizație.

În această ambianță, noi creștinii ne simțim bine, dar acest ritm de activitate trebuie să-l introducem și în viața, în transformarea vieții noastre înspre bine. Să fim adică din ce în ce mai înălțați în toate cele bune ale noastre. Să arătăm că sîntem oameni plini de dragostea lui Hristos, oameni ai muncii, ai cinstei, ai slujirii binelui, ai dragostei de patrie și progres. „Dumnezeu este cu noi“ — mărturisește proorocul, și aceasta este semnificația Praznicului de astăzi. O cîntare din copilăria mea suna așa:

Dumnezeu ne-a fost Părinte și Stăpîn
Nici de astăzi înainte n-o să uite pe român.

Și într-adevăr, Dumnezeu a ajutat acestui popor în vremurile sale grele, în toate perioadele istoriei sale.

Dumnezeu ne-a ocrotit pe noi toți, pentru că am fost legați de legea noastră românească și așa am ajuns la vremurile de astăzi, când sîntem una în Biserica strămoșilor noștri, când țara noastră este o țară liberă și independentă, cinstită peste hotare.

Este știut că adevărul spus de Alecsandri: „Unde-i unul nu-i putere, Unde-s doi puterea crește“, este într-un totu verificat, căci unde oamenii sînt singuratici, unde este despărțire, unde oamenii nu se înțeleg, unde unul trage într-o parte iar altul în altă parte, nu se poate face o treabă bună, ci numai unde sînt împreună mulți și milioane de oameni se pot face lucruri folositoare, lucruri mari pentru întregul popor și pentru fiecare în parte. Să ne întărim deci unitatea noastră bisericească și națională, pentru a ne ridica cît mai mult Patria, pentru ca să strălucească numele ei peste veacuri între popoarele lumii.

Am deosebită bucurie să vă mărturisesc că, de cînd Dumnezeu m-a învrednicit să fiu ridicat pe scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit, am slujit în multe biserici, nu numai din Arhiepiscopia Sibiului, ci și la Cluj, Oradea, Zalău, Baia Mare și în alte orașe și sate și pretutindeni am văzut credincioși și preoți, la slujbă, uniți în jurul altarelor noastre străbune. Mi-am dat seama cu aceste prilejuri că Transilvania și-a găsit liniștea sa sufletească, cu toții simțind bucuria înfrățirii, toți fiind una.

Ieri, în Catedrala din Sibiu, cînd am privit peste mulțimea credincioșilor am simțit o bucurie deosebită, pentru că am văzut că pruncul Iisus se naște mereu în inimile credincioșilor noștri. Această imagine a mulțimii din Sibiu am văzut-o și aici în Catedrala de la Blaj și în celelalte catedrale, ceea ce arată că toți în toate catedralele și bisericile noastre sîntem una, căci avem aceeași limbă, aceleași Sf. Liturghii, aceleași sf. slujbe, aceeași dragoste de Patrie. În sudul și în nordul Transilvaniei, pretutindeni e aceeași credință a preoților și credincioșilor, aceeași legătură sufletească cu Biserica și cu poporul.

Să rugăm pe bunul Dumnezeu să ne ajute ca credința noastră să fie mereu roditoare, să ajute poporului nostru la desăvîrșirea vieții celei noi în libertate și liniște, ca în inima tuturor popoarelor să se sălăsluiască dragostea, ca mesajul sfînt al păcii pe pămînt să devină o realitate atotbiruitoare.

Să arătăm prin toate ale noastre că Dumnezeu este cu adevărat cu noi și lucrează prin noi pentru propășirea vieții și păcii. Dumnezeu să binecuvînteze familiile voastre, Patria noastră și lumea întreagă“.

Au urmat apoi îndătinatele polihroane, după care I. P. Ș. nostru Mitropolit a uns cu untdelemn sfînțit pe toți credincioșii din Catedrală. În tot acest timp s-au cîntat colinde, creindu-se o adevărată întrecere între credincioși și strane, fiind scoase la lumină texte și melodii din cele mai frumoase și interesante. Reținem în acest sens următoarea colindă cîntată cu toată simțirea și măestria, prin deplina armonizare a vocilor, de Șarlea Octavia și Rusu Marieta din Tiur-Blaj:

*Colo jos și mai în jos
Unde ceru-i mai frumos
Mîndră stea s-a arătat
Și pe drum lung a plecat.*

*Trei crai de la Răsărit
După stea au călătorit
Minunându-se toți trei
De frumoasă raza ei.*

*Sosi steaua-n Vișlaim
Dinjos de Ierusalim
Și pe-o peșteră s-a pus
Unde s-a născut Iisus.*

*Craii-n peșteră au intrat
Și-au aflat prunc minunat
În scutece înfășat
De lumini înconjurat.*

*Ei îndată au cunoscut
Că Mesia-i cel născut
Și mari daruri Lui i-au dat
Și adînc s-au închinat.*

*Să-i dăm și noi lui Iisus
Împăratului de Sus
Scumpe daruri de Crăciun:
Inimă și suflet bun.*

În încheierea acestor însemnări ale noastre ținem să arătăm faptul că nu găsim cuvintele cele mai potrivite pentru a exprima atmosfera deosebit de înălțătoare, de căldură și deschidere sufletească ce s-a creat în această sfîntă catedrală, încît la un moment dat parcă duhurile lui Inochentie Micu, Samuil Micu, S. Bărnăușiu, Gh. Barișiu, P. Maior, Ion Micu Moldovan și ale altor alți bărbați de seamă care au împodobit cu prezența lor cetatea blăjeană, ca și duhul lui Șaguna, al lui Avram Iancu și altor oameni de seamă care s-au înfrățit în lupta pentru drepturile poporului român, vegheau asupra noastră, tresăltau de bucurie alături de obștea adunată în număr atît de mare la Sf. Liturghie arhierescă relatăată, bucuroasă că zidul despărțitor dintre frați a căzut, că una sîntem și vom fi pentru totdeauna, așa cum a dorit și luptat întreaga obște românească, toți înaintașii noștri de pe plaiurile transilvănene.

La casa parohială a P. C. pr. A. Teodorescu a urmat apoi o agapă frățească, după care I. P. S. Mitropolit Nicolae a vizitat biserica parohială Blaj II, îndreptîndu-se apoi spre Sibiu.

Sf. Liturghie arhierescă, săvîrșită și în acest an de către I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae în Catedrala din Blaj, a însemnat un important pas înainte pe calea consolidării unității noastre sufletești, încă un potrivit prilej de înălțare sufletească a tuturor celor ce au fost de față, de nou angajament de-a ne strădui să fim credincioși ouni ai Bisericii noastre străbune și cetățeni vrednici ai Patriei noastre dragi.

Diacon GH. PAPUC

RĂSPLĂTIRI MERITATE

LA DOUĂZECI DE ANI DE LA REÎNTREGIREA BISERICEASCA

Cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la săvîrșirea reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române (21 octombrie 1948—21 octombrie 1968), Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a tipărit o diplomă aniversară care are următorul cuprins:

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

Arhiepiscopia Ortodoxă Română
de Alba Iulia și Sibiu

Nr. 7554 1968

N I C O L A E

din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al credincioșilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș.

La împlinirea a două decenii de la reîntregirea Bisericii noastre strămoșești, de când — prin darul lui Dumnezeu și voia clerului și credincioșilor — toți credincioșii români viețuiesc în deplină unitate de credință și se închină cu evlavie în fața acelorași altare străbune, dăm mărire Domnului nostru Iisus Hristos, care ne-a adunat și ne adună mereu într-o singură Biserică românească și întâmpinăm cu dragoste părintească și cu deosebită prețuire pe
. din parohia protopopiatul
pentru strădania în lucrarea de întărire pe vecie a unității noastre bisericești, unitate de însemnătate istorică nu numai pentru Biserica noastră, ci și pentru poporul nostru.

Mărturisim totodată încredințarea că veți sluji și în viitor — cu aceeași dragoste și râvnă creștinească — unității și propășirii Bisericii Ortodoxe Române și înfloririi Patriei noastre scumpe, România Socialistă.

Rugăm pe bunul Dumnezeu să Vă binecuvinteze viața și strădanile, cele bune și folositoare credinței strămoșești și poporului nostru, cu roade bogate și mântuitoare.

Al Frăției Tale de tot binele voitor în Hristos-Domnul

S i b i u, la 21 octombrie 1968

Cu arhieresti binecuvântări

† N I C O L A E

Arhiepiscop și Mitropolit

Diploma aceasta a fost acordată tuturor membrilor clerului și credincioșilor mireni din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, care s-au distins prin părtășia lor entuziastă și consecventă la activitatea de consolidare a unificării noastre bisericești.

Membrilor Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu, precum și membrilor permanentei Consiliului Arhiepiscopesc, această diplomă aniversară le-a fost înmănată de Arhipăstorul nostru Duminică, 8 decembrie a. c., în cadrele lucrărilor sesiunii anuale a Adunării eparhiale. O dată cu diploma aniversară, Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a înmănat fiecăruia dintre cei distinși câte un exemplar — cu autograf — din cartea recent apărută a Î. P. S. Sale: „Biserica Ortodoxă Română una și aceeași în toate timpurile“ (Sibiu, 1968, pagini 310).

La Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, înmânarea diplomelor a fost făcută de către Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae în dimineața zilei de sâmbătă, 21 decembrie a. c. Solemnitatea s-a desfășurat în

sala profesorală, de față fiind cei distinși pentru contribuția lor la consolidarea unificării bisericești: profesori de teologie, funcționari administrativi, angajați ai Bibliotecii mitropolitane și alți salariați ai acestui așezământ bisericesc. O dată cu diploma aniversară, fiecare dintre aceștia a mai primit câte un exemplar — cu autograf — din cartea amintită mai sus.

Înmînînd aceste distincții, Arhipăstorul nostru a spus, între altele:

Este de sine-nțeleas că Institutul nostru teologic de grad universitar a avut și are un rol de prim rang în activitatea de realizare a actului istoric al reînțregirii noastre bisericești, în acțiunea de consolidare și de desăvîrșire a lui. Profesorii Institutului, în frunte cu Părintele rector, au contribuit la săvîrșirea și consolidarea unificării noastre bisericești prin studiile și articolele publicate în revistele centrale-patriarhale și în revistele eparhiale-mitropolitane, în care au prezentat unitatea noastră bisericească, în făgașul Ortodoxiei străbune, ca o contribuție la întărirea unității poporului nostru.

Profesorii Institutului nostru teologic și-au adus contribuția lor prețioasă în această direcție și prin cursurile de îndrumare a preoților, în cadrele cărora au expus și lămurit felurite probleme ale învățăturii de credință și ale rînduielilor ortodoxe care trebuie să stea la temelie vieții noastre bisericești înfrățite, pe care o ducem împreună de două decenii încoace, ca fii credincioși ai Bisericii Ortodoxe Române.

Pe studenții în teologie, profesorii Institutului nostru teologic îi pregătesc și îi cresc în spiritul înfrățirii ortodoxe românești.

Pe de altă parte, la conferințele preoțești de orientare — pe care le prezidează periodic în calitate de delegați chiriarhali — profesorii Institutului nostru teologic au avut de fiecare dată cuvînt limpede și competent în problemele de viață contemporană care se pun preoțimii noastre înfrățite astăzi în aceeași Biserică străbună.

Unii dintre profesorii Institutului nostru teologic au avut ocazia — în diferite comisii și adunări generale ale feluritelor organizații internaționale creștine — să discute și să lămurească celelalte Biserici în problema unității noastre bisericești.

La aceste aspecte ale activității dedicate unității noastre bisericești de către profesorii Institutului, adăugăm contribuția adusă prin cîntarea bisericească, prin imnografia ortodoxă, care de asemenea se cuvine să fie prețuită, ea fiind un factor important de sudare a unității noastre bisericești.

În continuare, I. P. S. Sa a subliniat contribuția adusă de slujitorii Institutului activi în administrație și la bibliotecă, la consolidarea unității noastre bisericești, în munca lor de fiecare zi cu studenții teologi, cu preoții-studenți, cu cercetătorii științifici ai materialelor documentare privitoare la trecutul Bisericii străbune din Ardeal ș. a.

Dînd expresie vibrantă prețuirii deosebite cu care întîmpină strădaniile tuturor, Arhipăstorul nostru a arătat că înmînarea distincțiilor constituie totodată un imbold ca slujitorii Institutului să nu se limiteze nici de-acum înainte numai la activitățile legate de serviciile respective, ci să aibă în permanență la inimă și cauzele mari ale Bisericii noastre. să se ocupe și de consolidarea unității noastre bisericești și de întărirea simțămîntelor patriotice de dragoste față de România socialistă, să-și îndeplinească îndatoririle de serviciu în spiritul de unitate a Bisericii noastre și de unitate a întregului nostru popor.

Nădăjduiesc că și de-acum înainte — a încheiat I. P. S. Sa — veți lucra așa cum ați lucrat pînă acum și că astfel Institutul nostru teologic de grad universitar își va păstra spiritul de abnegație de care a dat dovadă strălucită în permanență, și că astfel veți aduce noi contribuții de preț la propășirea Bisericii și poporului nostru, la întărirea păcii și la înfrățirea tuturor popoarelor lumii.

În numele celor distinși — în lipsa rectorului, aflat atunci la lucrările unei consfătuiri ecumeniste, la Cluj — a luat cuvîntul P. C. Prof. Dr. Isidor Todoran. Mulțumind I. P. S. Sale pentru distincțiile acordate, a evocat succint strădaniile desfășurate de ostenitorii Institutului nostru teologic în direcția consolidării reîntregirii noastre bisericești. Vreme de douăzeci de ani, I. P. S. Sa a activat în primele rînduri ale acestora. Acum, Arhipăstorul nostru se află la cîrma strădaniilor ce le desfășurăm în continuare, fiindu-ne călăuză și exemplu viu de muncă neprecupețită pentru binele poporului. Punînd la inimă tot ceea ce ne-ați spus, vom căuta să fim demni de aprecierile generoase pe care le-ați făcut la adresa Institutului nostru teologic și Vă asigurăm că vom urma și de-acum înainte sfaturile și dispozițiile ce veți binevoi a ni le da. Rugăm pe Dumnezeu să ne dea putere de-a Vă urma așa cum așteptați de la noi, — a încheiat P. C. Sa.

Viu impresionat de cuvîntul înaripat al locțiitorului de rector, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a rugat pe Părintele ceresc să ne ajute ca împreună să slujim cu întreaga noastră ființă marile imperative ale vremii noastre, în slujba cărora se află nu numai Biserica și Institutul nostru, ci și țara noastră și întregul nostru popor. Însuflețiți de acest mare ideal, ne vom împlini cu tragere de inimă și cu elan munca pusă sub orizontul larg al contemporaneității. Bincuvîntarea lui Dumnezeu va face ca această muncă a noastră să fie rodnică și pentru Biserică, și pentru Patria noastră dragă, Republica Socialistă România.

Festivitatea — prin căldura și nivelul ei luminos — a constituit un prilej de aleasă desfătare sufletească pentru toți participanții.

REPORTER

POMENIRI CREȘTINEȘTI

— Joi, 28 noiembrie 1968, la orele 12, în Paraclisul (capela) Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu, s-a săvîrșit un parastas — prin purtarea de grijă a Familiei — întru pomenirea celui ce a fost Mitropolitul Nicolae Colan al Ardealului († 1967). Parastasul a avut loc, ca și-n anul trecut, în ziua de naștere a pururea pomenitului ierarh.

Au fost de față: Rectorul, profesorii și studenții Institutului Teologic. Din partea Arhiepiscopiei a luat parte: P. C. Consilier cultural Ioan Vlad.

Familia a fost reprezentată prin Domnișoara Elena Leucă Colan și D-nă prof. Cornelia Costea.

Cuvîntul de pomenire a fost rostit de P. C. Prof. Dr. Grigorie Marcu.

*

— Sîmbătă. 30 noiembrie 1968 -- fiind ziua de pomenire a Sfîntului Apostol Andrei cel dintîi-chemar — s-a săvîrșit în Paraclisul (capela) Institutului Teologic Universitar din Sibiu, la orele 11. un parastas pentru odihna sufletului celui ce a fost marele Mitropolit Andreiu Șaguna († 1873).

Din sobor au făcut parte: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, P. C. Consilieri I. Nicoară și I. Vlad, P. C. Profesori Dr. Nicolae Neaga, Dr. Isidor Todoran și Dr. Grigorie Marcu, P. C. Duhovnic Dr. Simion Radu și P. C. Arhidiaconi Prof. Dr. I. Zăgreanu și Iosif Bolog.

Parastasul s-a săvârșit în prezența Î. P. Ș. nostru Mitropolit *Nicolae*.

Au fost de față: P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, Dl Consilier Ioan Floca, profesorii și studenții Institutului Teologic.

Au mai luat parte: P. C. Inspector eparhial D. Ciuchendea și P. C. Protopop al Sibiului, Nichifor Todor.

După parastas, la orele 12, în aula Institutului, s-a desfășurat o scurtă festivitate comemorativă întru pomenirea Mitropolitului Andreiu Șaguna.

La intrarea în aulă, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae* a fost întâmpinat cu Imnul arhieresc, cântat de corul studenților teologi, sub diriguirea P. C. Prof. Gheorghe Șoima.

La masa prezidială a luat loc Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae*, avînd alături pe P. C. Vicar arhiep. Tr. Belascu și pe P. C. Rector Dr. Sofron Vlad.

Cuvîntul de pomenire a neuitatului „preot deșteptării noastre” a fost rostit de către P. C. Rector Dr. *Sofron Vlad*.

După ce a evocat datele mai de seamă ale biografiei marelui mitropolit, vorbitorul a arătat ce a făcut episcopul — și apoi arhiepiscopul-mitropolit — Andreiu Șaguna pentru cultura și pregătirea preoțimii, pentru organizarea Bisericii ortodoxe române din Ardeal și pentru ca toți românii u n a să fie, eș cum se putea — și atît cît se putea — atunci.

A impresionat în chip deosebit iscusita paralelă făcută de conferențiar între Mitropoliții Petru Movilă și Andreiu Șaguna, precum și considerațiile de actualitate presărate pe tot traseul acestei interesante și instructive expuneri.

Conferința a fost viu aplaudată, iar vorbitorul a fost felicitat călduros.

De încheiere, corul studenților teologi a cântat cunoscutul imn închinat lui Andreiu Șaguna de către Dimitrie Cunțan: „O, Andreiu, tu n-ai murit...”.

Cu același ceremonial ca și la sosire, Arhipăstorul nostru a părăsit apoi aula, îndreptîndu-se — cu suita — spre reședința sa.

REPORTER

VIZITA BISERICEASCĂ DIN ETIOPIA

În cadrele legăturilor frățești dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Orientală a Etiopiei, o delegație bisericească din Etiopia a vizitat Patriarhia Română.

Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* a binevoit să includă în programul prezenței acestei delegații în țara noastră, și o vizită în Arhiepiscopia Sibiului.

Sîmbătă, 9 noiembrie 1968, după ce a petrecut noaptea la Mînăstirea din Sinaia, delegația bisericească etiopiană a pășit pe teritoriul Arhiepiscopiei Sibiului prin pasul și orașul Predeal.

Delegația bisericească etiopiană a fost alcătuită din Î. P. S. Sa Abuna *Theofilos Comma*, Arhiepiscop de Harăr și Locțiitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Orientale a Etiopiei, conducătorul delegației, P. S. Sa Episcopul Abună *Abraham* și Prea Cuviosul Arhimandrit *Ioanidis*.

Delegația era condusă de Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Banatului, împreună cu P. S. Episcop Vicar patriarhal *Visarion* Ploieșteanul, avînd ca interpret pe studentul teolog etiopian de la Institutul Teologic Universitar din București, Abăbau Izgau.

La Brașov, delegația bisericească etiopiană a vizitat Biserica Sf. Nicolae-Schei și Muzeul bisericesc din preajma ei, precum și Biserica Neagră. La Biserica Sf. Nicolae-Schei, în întîmpinarea aleșilor oaspeți a ieșit un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Prot. Dr. Vasile Coman.

Într-amiazi, delegația bisericească etiopiană a ajuns la Sf. Mînăstire Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus. Acolo, în întîmpinarea aleșilor oaspeți și a însoțitorilor lor, se afla reprezentantul Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. *Belașcu*. P. C. Sa le-a urat bun venit în Arhiepiscopia Sibiului. Însoțiți de P. C. Sa și soborul mînăstiresc, alcătuit din P. Cuv. Arhim. Ioan Dinu, stareț, P. Cuv. Arhim. Serafim Popescu, P. C. Protos. Veniamin Tohăneanu și ceilalți viețuitori monastici, aleșii oaspeți și însoțitorii lor s-au închinat în biserica mînăstirii la mormîntul Mitropolitului Nicolae Bălan († 1955), au vizitat clădirile așezămîntului și apoi au luat masa de amiazi.

În seara aceleiași zile, delegația bisericească etiopiană și însoțitorii ei au sosit la *Reședința mitropolitană din Sibiu*, înîmpinată fiind de Î. P. S. nostru Arhiepiscop și Mitropolit *Nicolae* cu toată dragostea și bucuria. Au fost de față la primire: P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, P. C. Consilieri arhiepiscopesci Ioan Nicoară, Ioan Vlad și Dl Consilier arhiepiscopesc Ioan Floca, doctorand în teologie și drept, P. C. Profesori Dr. Nicolae Neaga, Dr. Milan Șesan și Dr. Grigorie Marcu, P. C. Inspector eparhial D. Ciuchendea, P. C. Secretar arhiepiscopesc Prof. Dr. Dumitru Călugăr ș. a.

În cinstea oaspeților și a însoțitorilor lor. Arhipăstorul nostru a dat o masă de cină, la care au mai participat ca invitați: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. *Belașcu*, P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, P. C. Prof. Dr. Grigorie Marcu, reporter oficial bisericesc și studentul etiopian Aleigh Ambae de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, care s-a adăugat delegației ca al doilea interpret.

La masă, salutînd pe oaspeți și pe însoțitorii lor, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a spus:

În numele Mitropoliei Ardealului Vă zic: Bine ați venit în mijlocul nostru!

Noi, românii ortodocși din Transilvania, cunoaștem țara vestită a Etiopiei, iar Biserica ei am prețuit-o și o prețuim în mod deosebit. Pe de altă parte, este cunoscută solidaritatea dintre poporul etiopian și poporul român, care s-a manifestat în cursul istoriei lor atît la întîmplări dureroase, cît și la bucuriile țării și Bisericii Etiopiei.

Ca o legătură indirectă între Biserica Etiopiei și Biserica ortodoxă română din Transilvania este faptul că relațiile noastre bisericești cu Biserica Etiopiei au fost reluate în vremea arhipăstoririi Patriarhului Miron Cristea, care a ostenit ani de zile aici la Sibiu, în calitate de consilier arhiepiscopesc, trecînd apoi episcop la Caransebeș.

În ultimul timp, am avut bucuria de a primi în mijlocul nostru pe unul din studenții teologi ai Bisericii Etiopiei, care se pregătește în țara noastră spre a sluji Domnului. În felul acesta, am primit și mărturia directă a Bisericii Etiopiei despre viața și progresele acestei Biserici. Astfel ne-am întărit și mai mult în convingerea că între Bisericile noastre e o apropiere foarte mare și că frățietatea noastră se dezvoltă și poate să se dezvolte din ce în ce mai mult. Studentul etiopian care trăiește de un an între noi a mărturisit că aici se simte aproape ca acasă, căci și la noi e regiune muntoasă ca în Etiopia și oamenii de la munte se aseamănă întreolaltă prin felul lor de a fi.

În aceasta, eu văd însă un simbol: Cu cât noi, credincioșii creștini, ne urcăm mai sus pe muntele Evangheliei lui Hristos, cu atât ne simțim mai apropiați, mai uniți, mai înfrățiți unii cu alții. Cei ce suie muntele pe cărări diferite, când ajung sus pe creste, se întâlnesc și își dau mâna ca niște frați.

Vizita pe care ne-o faceți, o considerăm ca o contribuție importantă la înălțarea noastră către Hristos Domnul, la slujirea păcii între popoare și la adâncirea prieteniei dintre Bisericile noastre, dintre poporul român și poporul etiopian. De aceea, Vă mulțumesc în chip deosebit pentru bucuria pe care ne-o faceți vizitându-ne și rog pe bunul Dumnezeu să binecuvinteze împreună-lucrarea noastră, să adâncească înfrățirea noastră și să ne ajute să slujim idealul păcii și înfrățirii tuturor oamenilor.

În numele delegației bisericești etiopiene a răspuns P. S. Episcop Abună Abraham. În esență, P. S. Sa a spus:

Sînt foarte bucuros să iau cuvîntul ca să exprim mulțumirile delegației noastre pentru faptul că și aici, ca peste tot pe unde am umblat, sîntem primiți cu brațele deschise de către Ierarh, preoțime și de toți credincioșii.

Orice vizită este un document foarte precis pentru cel ce vizitează și pentru cei ce sînt vizitați, deopotrivă. A ști unii despre alții din auzire, e ceva destul de neprecis, dar a vedea realitățile directe, la fața locului, aceasta este cu adevărat a mărturisi adevărul despre cele ce le vezi.

Înainte de-a veni în România, am fost îndeaproape informați de prietenia ne care poporul român o nutrește față de poporul etiopian. Acum, ne-am încredințat chiar la Dvoastră acasă cît tîne poporul român la noi. Cunoaștem și noi zicala din popor: „Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște“. Dvoastră, românii, ne-ati fost prieteni și în timpul suferințelor ne care le-am îndurat, nu numai la bucurii. V-ati purtat față de noi ca Onisifor efeseanul față de Sfîntul Apostol Pavel, căci ca și el, nu v-ati rusinat de „lanturile“ întru care am zăcut ferecați o vreme (cf. II Tim. 1. 16—18). Simpatia arătată de poporul român cînd am suferit invazia fascistă, va rămîne vesnic în istoria poporului etiopian.

Toți creștinii sînt frați întreolaltă. Voi ne sînteți frați în mod cu totul deosebit, căci nu sînteți numai ocrotitori, profesori și conducători pentru copiii noștri care se pregătesc în țara voastră, ci adevărați părinți ai lor. Vă dăm asigurări că atunci cînd studenții noștri în teologie se vor întoarce acasă, legăturile dintre Bisericile și popoarele noastre se vor adînci și mai mult, prin activitatea ne care o vor desfășura ei la altar și în slujba poporului etiopian.

P. S. Sa a încheiat rugînd pe Dumnezeu să binecuvinteze legăturile româno-etiopiene și mulțumind în numele delegației pentru primirea cordială de care a fost împărtășită de către I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. A ridicat paharul în cinstea și în sănătatea Arhipăstorului nostru.

După aceea, P. S. Episcop Abună Abraham, posesorul unei voci de tenor deosebit de calde, la rugămintea celor prezenți la masă, a cîntat două cîntări. În prima, improvizată de P. S. Sa, se prăta că astăzi s-a încheiat unitatea dintre România și Etiopia, ele făcîndu-se ca și cînd ar fi unul și același pămînt, credincioșii Bisericilor ortodoxă română și etiopiană mărturisind cu o gură și o inimă pe Hristos Mîntuitorul. A doua cîntare avea textul evanghelic din Matei 3, 17: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit“.

Duminică, 10 noiembrie a. c., Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae și-a condus oaspeții în parohia Deal (protopopiatul Alba Iulia), unde au asistat la târnosirea bisericii de-acolo. (Vezi reportajul separat din acest număr).

Luni, 11 noiembrie a. c., dimineata, Arhipăstorul nostru i-a condus pe oaspeți și însoțitorii lor să viziteze așezămintele de la centrul Mitropoliei Ardealului. Au fost vizitate, rînd pe rînd: Paraclisul Institutului Teologic Universitar, Biblioteca mitropolitană (unde s-au dat explicații de către P. C. director Ioan Beju), Catedrala mitropolitană, Librăria și Tipografia Eparhială și Căminul preoțesc. De asemenea, au făcut o scurtă vizită în locuința P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, binecuvîntînd casa și pe cei ce sălășluiesc în ea.

La Institutul Teologic Universitar, în jurul orei 11, a avut loc primirea solemnă a aleșilor oaspeți și a însoțitorilor lor.

Cînd au intrat în sală, Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Prof. Gheorghe Șoima, a întîmpinat pe înalții ierarhi cu Imnul Arhieresc.

La masa prezidială au luat loc: Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop *Theofilos* de Harăr, Locțiitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Orientale a Etiopiei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Abună *Abraham* și P. S. Episcop Vicar patriarhal *Visarion* Ploieșteanul.

În sală se aflau: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, Dl. Consilier economic Ioan Floca, P. C. Secretar arhiepiscopesc Prof. Dr. Dumitru Călușear, membrii Corpului profesoral al Institutului, slujitori bisericești, studenți teologi.

Salutînd respectuos și cald pe aleșii oaspeți și pe însoțitorii lor, P. C. Rector Dr. *Sofron Vlad* a spus:

Pentru Institutul nostru teologic, astăzi e o zi de sărbătoare. După ce la începutul lui iunie a. c. am primit vizita înaltă a Sanctității Sale Patriarhului Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei, a Î. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei și a P. S. Episcopilor Ștefan și Varlaam din delegația bisericească bulgară care au participat la festivitățile prilejuite de a 20-a aniversare a intronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, astăzi Institutul nostru teologic are bucuria să salute cu căldură pe Î. P. S. Arhiepiscop Teofil de Harăr, reprezentantul Patriarhiei Etiopiei, și pe P. S. Episcop Abraham și P. Cuv. Arhim. Ioanidis, care îl însoțesc. De asemenea salutăm respectuos pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și pe P. S. Episcop Vicar patriarhal Visarion Ploieșteanul, care — din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian — călăuzesc delegația bisericească etiopiană în vizitele ce le face la noi.

Etiopia — a spus P. C. Rector, în continuare — este o țară fericită, deoarece este una din puținele țări amintite în Noul Testament.

Dună ce s-a referit la episodul convertirii eunucului reginei Candachia a Eritriei de către Sf. Diacon Filip (vezi F. Ap. 8, 26 urm.) — care a devenit primul propovăduitor al Evangheliei lui Hristos în acea țară — P. C. Rector S. Vlad a subliniat că atunci cînd se petrecea episodul respectiv, noi încă nu eram născuți ca popor, dar primele raze ale Evangheliei aveau să ajungă curînd și la noi, prin unul din Apostolii Domnului, Sf. Andrei, fratele lui Simon Petru, și astfel poporul român s-a născut creștin.

În cursul istoriei lor, poporul etiopian și poporul român s-au format — sub puterea duhului Evangheliei — ca popoare iubitoare de pace și s-au manifestat ca atare în tot trecutul lor. Așa se afirmă ele și astăzi, atît în cadrele Organizației Națiunilor Unite, cît și

pe plan bisericesc. Într-adevăr, cu reprezentanții Bisericii Etiopiei, delegații Bisericii noastre se întâlnesc și colaborează frățeste atât în cadrele Conferinței Creștine pentru Pace, cât și la întrunirile Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Referindu-se la obiceiul de a-i spune câte ceva despre casa ta celui ce-ți intră în ea, P. C. Rector S. Vlad a evocat momente caracteristice din istoria Institutului Teologic Universitar din Sibiu și a citat nume de personalități care după ce l-au slujit cu competență și devotament, au fost chemate în funcțiuni de mare răspundere, ajungând profesori universitari, academicieni, înalți ierarhi. Doi dintre aceștia — a spus P. C. Rector S. Vlad — se află acum în mijlocul nostru, la masa prezidială: I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului și I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu al Banatului, amândoi foști profesori ai Institutului nostru teologic, iar acum ocrotitori și îndrumători ai lui.

În Institutul nostru — a spus P. C. Sa mai departe — au studiat și unii tineri din Anglia, din Statele Unite ale Americii și Canada; au studiat și studiază tineri ruteni de la Iași din țară și sîrbi din Banat și din Jugoslavia, etc. Acum, avem și un student teolog din Etiopia.

Toți aceștia au trăit și trăiesc în adevărată frățietate și se formează — laolaltă cu studenții teologi de naționalitate română — în spirit ecumenist, de respect reciproc și colaborare interconfesională.

„Duhul dascălilor de odinioară, ca și cei aproape trei mii de candidați la preoție pregătiți în acest Institut, împreună cu noi toți, profesori și studenți teologi, Vă binevințează călduros și Vă exprim mulțumiri pentru această cinstitoare vizită.

După cuvîntul Rectorului — care a fost viu aplaudat — Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Prof. Gheorghe Șoima, a prezentat în cinstea oaspeților un program artistic de cîntări bisericești și de cîntece patriotice. Programul artistic a cuprins: „Taina Creștinătății (pe textul din I Tim. 3, 16); „Mare este puterea Crucii Tale...” (podobie psaltică); „Cer de stele...” (de Beethoven); „Frumoasă ești, Patria mea” și „Dragă-mi este țara mea” (ambele de Gh. Șoima) și, de încheiere, „Mîndru-i codrul și-nverzit” (de Cornel Arion).

Viu impresionat de salutul rostit de rectorul Institutului și de programul artistic, a luat cuvîntul Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Theofilos* de Harăr, Locuitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Orientale a Etiopiei, care a spus după adresările de rigoare:

Bucuria noastră de astăzi este bucuria pe care au avut-o Sfinții Apostoli, la Cincizecime, în Ierusalim, cînd Duhul Sfînt s-a coborît asupra lor.

Unul din Prooroci ne spune că gîndul omului și gîndul lui Dumnezeu sînt tot atât de îndepărtate unul de altul ca și cerul de pămînt. Dumnezeu este cel ce ne conduce pe toți și nimeni din noi nu este călăuzit numai de voia lui în ceea ce face. Mai ales noi, preoții, și voi studenții teologi, trebuie să luăm aminte la acest adevăr. În așezămintele bisericești ca acesta în care ne aflăm acum, noi învățăm să slujim pe bunul Dumnezeu după voia Lui. Proorocul Iona a fost trimis la Ninive, ca să fie acolo gura prin care Dumnezeu hotărîse să le vorbească ninivitenilor. Dar el a fugit de la datorie, în altă parte. După peripeții pe care le cunoaștem cu toții, voia lui Dumnezeu l-a adus tot la Ninive și l-a îndatorat să-și împlinească misiunea sfîntă ce i-a fost dată de Părintele ceresc.

La fel s-au petrecut lucrurile și cu Sfîntul Apostol Pavel. Dar după ce Dumnezeu, prin Fiul Său, l-a ales Apostol în chin minunat, el a pronovăduit Evanghelia mai mult decît toți Apostolii, devenind exemplu pentru colegii săi de apostolie și model pentru toți creștinii.

Noi toți trebuie să fim încredințați că sîntem aleși din voia lui Dumnezeu și conduși de El, nu de voia noastră.

Dumnezeu este cel ce păzește Biserica. El păzeste și Biserica noastră etio-piană. Ați auzit ce a spus aci Părintele Rector despre Biserica noastră. Acolo, în Africa, ea este o insulă creștină înconjurată de mahomedani, cum remarcă toți istoricii ei. Dar situația aceasta n-a putut-o duce la pieire.

Biserica noastră are vechime. Alte Biserici naționale s-au încheat mai tîrziu decît Biserica noastră, dar în fața lui Dumnezeu toate sînt la fel, toate primesc aceeași răsplată, ca lucrătorii din parabola Mîntuitorului, cărora li s-a plătit la fel, indiferent de ceasul zilei la care au început să muncească.

După ce și-a exprimat în termeni elogioși prețuirea pentru istoria și organizarea actuală a Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu — menționînd că Institutul Teologic Universitar din București încă n-a avut ocazia să-l viziteze — Î. P. S. Arhiepiscop Theofilos a continuat: Lumea creștină caută astăzi calea unirii mai mult decît înainte. Activitatea pe care o desfășoară Consiliul Ecumenic al Bisericilor este mărturie în acest sens. La lucrările lui am făcut cunoștință cu mitropoliți din România și cu savanți profesori români de teologie. Astfel, astă vară, la Uppsala, am cunoscut, între alții, pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, care ne călăuzește în călătoria noastră prin România.

Activitatea ecumenistă care se desfășoară astăzi cu atîta intensitate, îi obligă și pe studenții teologi să se considere studenți teologi universali. Azi, ei nu mai pot zice că aparțin numai Bisericii Ortodoxe Române, ci într-un anumit sens, ei aparțin întregii creștinătăți. Astfel, pe studenții teologi etiopieni care se pregătesc în România, noi îi considerăm studenți ecumeniști.

Astăzi — a continuat Î. P. S. Sa — lumea caută calea păcii. Voi, studenții teologi, sînteți chemați și aleși de Dumnezeu ca să fiți lucrători vrednici pentru unitatea și pentru pacea lumii, după voia lui Dumnezeu și spre binele tuturor oamenilor. Cel ce v-a chemat să slujiți Lui și semenilor, v-a ales după calitățile voastre sufletești și nu după alte măsuri, așa cum Saul a fost ridicat pe tronul lui Israil din smerita îndeletnicire de păzitor de asini, iar David a devenit rege din păstor de oi.

Î. P. S. Sa a exprimat călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru bunăvoința arătată cînd le-a înlesnit vizita în cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului și în alte părți ale țării.

De asemenea, Î. P. S. Sa a mulțumit în cuvinte mișcătoare Arhipăstorului nostru, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, pentru că i-a invitat să viziteze Institutul Teologic.

În vreme ce asistența aplauda, Corul a cîntat: „Mulți ani trăiască !“

A luat apoi cuvîntul Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae. Adresîndu-se aleșilor oaspeți și însoțitorilor lor, Arhipăstorul nostru a spus:

*Înalt Prea Sfințiile Voastre,
Prea Sfințiile Voastre,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Iubiți studenți teologi,*

Țin să mulțumesc în chip deosebit, în numele meu personal și în numele Institutului nostru teologic universitar, pentru faptul că Î. P. S. Arhiepiscop

de Harăr, Theofilos, împreună cu P. S. Episcop Abraham și cu P. Cuv. Arhimandrit Ioanidis, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Orientale din Etiopia, au binevoit să ne cinstească astăzi cu această vizită la Institutul nostru teologic universitar.

Această vizită completează planurile multiple de relații dintre Biserica Etiopiei și Biserica Ortodoxă Română, pentru că relațiile dintre Bisericile noastre nu se pot limita la întâlniri între ierarhii Bisericilor respective. Ele se extind și asupra legăturilor dintre școlile noastre teologice, deci și asupra legăturilor dintre profesorii și studenții în teologie ai acestor Biserici. Mai mult, aceste relații merg pînă la legătura dintre preoți și credincioși, pînă la contactul direct cu viața bisericească din parohii.

Ieri, am avut un astfel de moment fericit de prezentare a oaspeților noștri în mijlocul unei parohii a cărei biserică am sfințit-o. Astfel, credincioșii noștri de-acolo au avut bucuria să primească cuvînt de învățătură de la I. P. S. Arhiepiscop Theofilos, iar delegația bisericească etiopiană a putut să-și facă o impresie directă asupra vieții noastre bisericești, așa cum se desfășoară ea într-o parohie de sat.

Azi, delegația bisericească etiopiană ia contact cu profesorii noștri de teologie și cu studenții teologi, care sînt viitorii preoți ai Bisericii noastre. Prin aceasta, avem bucuria de-a ne vedea față către față și aici, și de-a primi cuvînt înțelept și plin de dragoste părintească din partea I. P. S. Arhiepiscop Theofilos.

Faptul că avem în Institutul nostru un student etiopian a creat premisele legăturilor dintre studenții teologi care ca mîine vor fi elemente ale dragostei și frățietății ce unesc Bisericile română și etiopiană.

Dar nici profesorii noștri de teologie nu sînt la primul contact cu Biserica Etiopiei. Unii dintre ei fiind membri în diferite comitete și comisii ale Conferinței Creștine pentru Pace și ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor, în decursul ultimilor ani s-au întâlnit cu reprezentanți ai Bisericii Etiopiei, au purtat discuții teologice și au ajuns chiar la poziții comune în anumite probleme bisericești și ale vieții contemporane. Pe de altă parte, în revistele noastre bisericești s-au publicat articole și studii despre Biserica Etiopiei, iar profesorii noștri de teologie au contribuit și la studierea problemelor în legătură cu discuțiile care se duc între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Orientală a Etiopiei. Prin aceasta, apropierea dintre Bisericile noastre devine din ce în ce mai strînsă și pe plan teologic, nu numai pe planul contactelor personale între diferiții reprezentanți ai acestor Biserici.

Vizita de azi, aici, noi o socotim o contribuție însemnată la ceea ce s-a făcut pînă acum pentru întărirea și adîncirea legăturilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Etiopiei. Legătura în care a intrat astăzi Biserica Etiopiei cu Institutul nostru teologic este pentru noi prilej fericit ca să transmitem de aci salutul nostru de dragoste frățească pentru Biserica Etiopiei, pentru veneratul ei Patriarh, Prea Fericitul Basilios, pentru Facultatea de Teologie din Adis Abeba, pentru Seminariile teologice ale acelei Biserici, pentru profesorii de teologie, pentru studenții și elevii așezămintelor ei teologice.

În încheiere, Arhiepiscopul nostru a exprimat mulțumiri frățești I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcop Vicar patriarhal Visarion Ploieștenul, care — din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justi-

nian — conduc delegația bisericească etiopiană în vizitele pe care le face, fiind totodată și talmaci ai sentimentelor Bisericii transilvănene față de aleșii oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Române.

Mulțumirile noastre se îndreaptă cu recunoștință deosebită — a spus I. P. S. Sa — către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care a binevoit să includă centrul nostru mitropolitan și Arhiepiscopia Sibiului în programul vizitelor delegației bisericești etiopiene în țara noastră.

Rog pe bunul Dumnezeu ca acest contact direct al delegației bisericești etiopiene cu preoții noștri, cu profesorii și studenții noștri în teologie, să dea roade cât mai îmbelșugate pentru slujirea păcii și pentru înfrățirea popoarelor și Bisericilor noastre. Dumnezeu să ne ajute și să ne binecuvinteze! — a încheiat I. P. S. Sa.

Cuvîntul Arhipăstorului nostru a fost clăduros aplaudat, iar Corul a cîntat din nou: „Mulți ani trăiască“!

După aceea, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a prezentat delegației bisericești etiopiene pe membrii Corpului profesoral al Institutului.

În aplauzele entuziaste ale studenților teologi și petrecuți fiind de acordurile Imnului arhieresc, aleșii oaspeți și însoțitorii lor au părăsit incinta Institutului, îndreptîndu-se spre celelalte obiective ale vizitelor ce aveau să le facă (și pe care le-am amintit mai sus).

După masa de amiază, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae și-a condus oaspeții la Rășinari, unde au fost vizitate cele două biserici, precum și mormintele Mitropoliților Andreiu Șaguna († 1873) și Nicolae Colan († 1967) și mormîntul Episcopului Vasile Stan al Maramureșului († 1943). P. C. Preot-paroh Ioan Brote a ieșit întru întîmpinare și a dat explicațiile cuvenite.

Seara, la orele 18, în cadrele Vecerniei săvîrșite în Catedrala mitropolitană, aleșii oaspeți au fost prezentați clerului și credincioșilor.

La intrarea în Catedrală, au fost întîmpinați de Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Prof. Gheorghe Șoima, cu Imnul arhieresc.

Sf. slujbă a Vecerniei a fost săvîrșită de un sobor alcătuit din: P. C. Consilieri arhiepiscopesci Ioan Nicoară și Ioan Vlad, P. C. Prof. Dr. Milan Șesan, P. C. Prot. Nichifor Todor, P. C. Preoți D. Mamina, Liviu Opriș și Ioan Gherghel, P. C. Arhidiaconi Prof. Dr. I. Zăgreanu și Iosif Bolog.

Au fost de față: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, Dl Consilier economic Ioan Floca, profesori de teologie, preoți și credincioși.

Au mai fost prezenți studenți teologi ai Secției ev.-lut. Sibiu a Institutului Teologic universitar Protestant Unic din Cluj, în frunte cu Dl docent Dr. Hermann Pitters.

La sfîrșitul Vecerniei, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae și I. P. S. Arhiepiscop Theofilos au trecut pe podiul din fața soleei.

Luînd cuvîntul, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a spus, în esență:

Zilele acestea am avut marea bucurie de a primi vizita delegației Bisericii Ortodoxe Orientale din Etiopia, formată din I. P. S. Arhiepiscop Theofilos, locțiitor de Patriarh, P. S. Abraham, Episcop și P. Cuv. Arhim. Ioanidis. Această bucurie ne-a făcut-o Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian, la invitația căruia această delegație a venit în țara noastră și cu binecuvîn-

tarea căruia delegația este însoțită de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și de P. S. Episcop vicar patriarhal Visarion Ploieșteanul.

Am fost împreună, ieri, la sfințirea bisericii din parohia Deal și acolo delegația Bisericii Ortodoxe Orientale din Etiopia a putut să vadă o slujbă de sfințire a unei biserici, Sf. Liturghie, credința preoților și a credincioșilor noștri și să aducă cuvînt de învățătură și de frățească dragoste din partea Bisericii etiopiene.

Astăzi am vizitat împreună Institutul Teologic și în Aula Institutului a avut loc un program artistic dat de corul studenților, un cuvînt din partea P. C. pâr. rector, un cuvînt din partea I. P. S. Arhiepiscop Theofilos și un cuvînt din partea mea.

După masă am vizitat bisericile din Rășinari, mausoleul lui Șaguna, mormîntul mitropolitului Nicolae Colan și acela al episcopului Vasile Stan.

Acum, seara, sîntem în Catedrala noastră mitropolitană, în fața credincioșilor noștri, ca să prezentăm pe oaspeții noștri dragi, oaspeți de seamă, și dînșii să vadă și în această Catedrală slujba noastră și credința noastră ortodoxă și să primim și noi un cuvînt din partea I. P. S. Theofilos.

Etiopia este o țară veche. Originea sa se pierde în adîncul veacurilor. Vechiul Testament amintește de împărăteasa etiopiană, care a venit la împăratul Solomon, dar țara și poporul Etiopiei sînt mai vechi.

Biserica Ortodoxă Orientală a Etiopiei este o Biserică veche. În Noul Testament, la Faptele Apostolilor, se vorbește despre un dregător din Etiopia, care venea pe cale și citea prorocia lui Isaia, pe care nu putea s-o înțeleagă; diaconul Filip i-a tălmăcit această prorocie iar dregătorul l-a întrebat: „pot să mă botez?” și diaconul Filip l-a botezat creștin. După cum spune tradiția, și Sf. Apostol și Evanghelist Marcu a propovăduit în părțile Etiopiei.

Deși a fost izolată, țara Etiopiei și-a păstrat neschimbată tradiția străveche din primele veacuri creștine și azi din această tradiție ea soarbe puteri de viață nouă, ea își dezvoltă activitatea în forme potrivite cu transformările din lume și desfășoară o vie lucrare pe planul Mișcării ecumenice, al Conferinței Creștine pentru Pace și al relațiilor cu celelalte Biserici creștine și în deosebi al relațiilor cu Bisericile noastre ortodoxe.

Deci, avem la noi reprezentanți ai unei Biserici străvechi, ai tradițiilor comune cu tradițiile Bisericii noastre, ai unei Biserici ce este activă nu numai pe plan intern, ci și pe plan ecumenic și sprijinește lucrarea împreună a tuturor Bisericilor creștine pentru pace și înfrățire între popoare.

De aceea, noi ne bucurăm de prezența delegației etiopiene, căci această prezență ne ajută să ne cunoaștem față către față și cunoscîndu-ne să se întărească dragostea frățească dintre ierarhii celor două Biserici, dintre preoții și credincioșii celor două Biserici, precum și dintre teologii și studenții teologi ai celor două Biserici.

La București avem patru studenți la Institutul Teologic trimiși de Biserica din Etiopia, iar la Institutul Teologic din Sibiu avem un student trimis tot de Biserica etiopiană.

În felul acesta, Biserica noastră aduce ajutorul ei frățesc Bisericii etiopiene, dar totodată prin ei noi formăm viitori slujitori ai Bisericii etiopiene, care vor constitui o și mai strînsă punte de legătură între Bisericile noastre.

Biserica noastră Ortodoxă Română a avut relații cu Biserica etiopiană și mai vechi, care au fost înnoite în anul 1935 de Patriarhul Miron Cristea, care a fost consilier aici la Mitropolia Ardealului în Sibiu și care a lucrat cel mai mult la această Catedrală. A ajuns apoi episcop la Caransebeș și în 1925 primul Patriarh al Bisericii noastre Ortodoxe Române.

Prin faptul că legăturile s-au înnoit din partea Patriarhului Miron Cristea, noi socotim că legăturile s-au stabilit și între Mitropolia noastră și Biserica etiopiană.

Noi ne simțim apropiați nu numai pe plan bisericesc, ci aș putea spune și din alte puncte de vedere.

Poporul etiopian a fost un popor care de-a lungul veacurilor a reușit să-și apere libertatea și independența și chiar dacă a fost copleșit de armatele fasciste ale lui Mussolini, a reușit să se elibereze de această copleșire.

Poporul etiopian păstrează vie amintirea faptului că am sprijinit lupta lui de eliberare prin Nicolae Titulescu la Liga Națiunilor. Faptul acesta a constituit o temelie de neuitat a prieteniei dintre popoarele noastre.

Noi avem înțelegere și sprijinim popoarele care și-au cucerit libertatea prin luptă, precum și popoarele care luptă să-și cucerească libertatea, pentru că noi înșine știm ce înseamnă cucerirea libertății și ce importanță are pentru un popor să fie liber și în libertate să-și găsească o viață mai bună.

Libertatea nu este numai o dorință a popoarelor; ea este dată de Dumnezeu, pentru că Dumnezeu l-a creat pe om cu rațiune și cu voință liberă și i-a dat posibilitatea ca prin libertate să aleagă ceea ce este adevărat, bun și frumos și să se dezvolte potrivit demnității și chemării sale.

Dumnezeu vrea nu numai ca indivizii, ci și popoarele să aibă libertate, pentru că libertatea este condiția strict necesară desfășurării tuturor forțelor creatoare ale unui popor și numai în libertate un popor poate să-și îndeplinească visurile sale.

Aceasta este a doua legătură însemnată dintre Biserica noastră și Biserica etiopiană: sprijinirea luptei de eliberare a poporului și a muncii lui pentru propășirea țării.

O altă legătură este de natură geografică. Etiopia este o țară muntoasă; Transilvania, de asemenea, este muntoasă. Sîntem, deci, oameni ai munților. De aceea, oaspeții noștri s-au simțit foarte bine în părțile acestea. Desigur, ei s-au simțit bine, pentru că au constatat că nu este nici o deosebire între slujbele noastre și slujbele lor, precum și că avem chiar obiceiuri la fel.

S-au simțit bine pentru că au fost primiți peste tot cu multă dragoste și credincioșii noștri au fost impresionați că o delegație etiopiană a venit aici să ne cunoască mai bine.

S-au simțit bine pentru că au văzut munții. Și cine trăiește în munți, acela nu poate să nu simtă cum îi zăcănește sufletul la vederea culmilor, care trezesc în suflet chemarea psalmistului: „La munți, suflete, să ne ridicăm!”. Nu la munții fizici, ci la munții vieții spirituale, la înălțimile vieții în Iisus Hristos, și acolo, cu cît ne apropiem mai mult de Iisus Hristos, cu atît și noi ne simțim mai sudați, așa cum călătorii ajunși în piscul muntelui pe diferitele lui versante, trăiesc împreună contemplarea imensităților ce li se deschid în față.

Toate aceste elemente au făcut să ne simțim cu toții bine că bunul Dumnezeu ne-a ajutat să fim împreună, nu numai să ne rugăm, ci și să muncim și să luptăm pentru ca în lume să fie pace, între Bisericele noastre să se întărească prietenia, între popoarele noastre să se întărească frățietatea, pentru ca împreună să aducem contribuția cuvenită la propășirea tuturor popoarelor lumii.

Să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a trimis pe acești soli ai unei țări străvechi și ai unei Biserici cu tradiții străvechi și prin aceasta ne-a dat prilejul să ne manifestăm dragostea și unitatea noastră.

Mulțumesc delegației etiopiene — în frunte cu Î. P. S. Arhiepiscop Theofilos — că a binevoit să vină să ne cunoască și pentru că a binevoit să ne împărtășească nu numai din învățătura temeinicită pe Sf. Scriptură, ci și din dragostea Î. P. S. Sale, care este și dragostea Bisericii etiopiene față de Biserica noastră.

Mulțumesc Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian pentru că a binevoit să așeze Scaunul nostru mitropolitan în programul vizitei delegației etiopiene.

Mulțumesc Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcop vicar patriarhal Visarion Ploieșteanul pentru osteneala și dragostea cu care au venit în mijlocul nostru ca însoțitori și călăuzitori ai delegației etiopiene.

Dumnezeu să le răsplătească, cu darurile Sale cele bogate.

Dumnezeu să ne ajute ca păstrînd acest simțămînt de dragoste nestins în sufletele noastre, și de acum înainte să ne rugăm unii pentru alții, să ne sprijinim unii pe alții și să facem ca pacea să se răspîndească în toată lumea și ca numele lui Iisus Hristos să se preamărească în vecii vecilor. Amin!

A răspuns Î. P. S. Arhiepiscop Theofilos, spunînd:

Frați creștini, întii de toate mulțumesc Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, că m-a invitat să fiu în mijlocul dv., în această Catedrală, în ziua de azi.

În al doilea rînd, mulțumesc Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului că ne-a aranjat acest program și ne-a primit cu brațele deschise.

Despre țara noastră Î. P. S. Sa v-a spus multe lucruri și despre relațiile noastre frățesti, pe care nu vreau să le repet.

Este adevărat că Biserica etiopiană este veche, chiar din timpul Sf. Apostoli. Și Biserica Ortodoxă Română este o Biserică veche, ca și Biserica noastră. Biserica din Etiopia și cea din România sînt dovezi că Biserica Ortodoxă este credința cea adevărată, dată de Părintele nostru ceresc.

Referindu-se la F. Ap. 5, 38—39, Î. P. S. Sa arată că credința ortodoxă etiopiană este dată de la Dumnezeu și de aceea nici mohamedanii și nici alții n-au putut-o distruge.

Astăzi poporul nostru străvechi este fericit și dv. sînteți fericiți.

În timp ce Mîntuitorul propovăduia, a venit la El o femeie din mulțime și i-a zis: „Fericit este pîntecele care te-a purtat și fericiți sînt sînii pe care i-ai supt!“. Femeia aceasta a voit să fie și ea preamărită pentru că a preamărit pe Iisus Hristos. Dar Mîntuitorul i-a răspuns: „fericiți sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc“ (Lc. 11, 27—28).

Dumnezeu nu poate fi mulțumit fără credință. El este atotștiutor. Maica Domnului a fost credincioasă și a fost preamărită de îngerul Gavriil, care a binevestit-o că va naște pe Mîntuitorul lumii.

Cînd a venit un om la Mîntuitorul și L-a rugat să-i vindece copilul, Domnul Iisus Hristos i-a spus că totul este cu putință, dacă are credință. Credinciosul poate face și imposibilul. Toți credincioșii trebuie să aibă credință adevărată.

Într-o oarecare localitate erau mulți sfinți, care voiau să slujească pe bunul Dumnezeu.

Într-o zi, unul dintre sfinți a plecat în oraș împreună cu ucenicii lui. Au ajuns într-un loc unde dansau mulți oameni. O femeie dansa din toată inima, iar sfîntul plîngea. Atunci ucenicii sfîntului s-au apropiat de el și l-au întrebat: „Învățătorule, de ce plîngi?”. El le-a răspuns: „Femeia dansează așa de frumos, cu tot sufletul, ca toată lumea să fie mulțumită. Eu am stat patruzeci de ani în pustie, dar n-am fost fericit. Că nu l-am preamărit pe Dumnezeu — așa cum cîntă femeia aceasta — din toată inima!”.

Ca să-L mulțumim pe bunul Dumnezeu, trebuie să facem ceea ce facem din toată inima.

Nu vreau să vă țin prea mult. Vă aduc bunele doriri ale credincioșilor noștri și vă rog să le primiți cu tot sufletul. Vă rog considerați pe credincioșii noștri și mai credincioși decît sîntem noi, cei de față.

Ferițiți sînt studenții noștri care stau în mijlocul dv. Ei vor fi legătura strînsă între Biserica noastră și Biserica dv., între statul nostru și statul dv.

Sper că vom primi studenți și de la dv. și noi vom trimite cît mai mulți în țara dv.

Sperăm că vom veni a doua oară și vom fi din nou în mijlocul dv.

Plecăm, dar vă spunem sincer că vă dorim foarte mult.

Împăratul nostru a făcut acum trei ani o vizită oficială în țara dv. și tot timpul își aduce aminte de țara și poporul dv.

Noi am venit din partea Bisericii noastre. Și conducătorii Bisericii dv. vor veni la noi și vor fi primiți cu brațele deschise de poporul etiopian.

Biserica etiopiană și poporul etiopian au o simpatie extraordinară față de poporul român, față de Biserica română.

Am fost la Departamentul Cultelor și am văzut ce legături are Statul dv. cu Biserica dv.

Să trăiască Statul și Biserica lucrătoare pentru pace și prietenie între oamenii!

Rugăm pe bunul Dumnezeu să întărească pacea în toată lumea. Rugăm pe bunul Dumnezeu să fie pace între popoare și să conducă în calea păcii pe credincioșii și pe conducătorii din toată lumea.

- Dumnezeu să fie cu voi cu toți. Amin!

După aceea, cei doi înalți ierarhi și-au dat îmbrățișarea frățească.

Diaconii au cîntat apoi un Polihroniu pentru Înălții ierarhi prezenți la Vecernie, pentru Ocîrmuirea Republicii Socialiste România, pentru cler și credincioși.

Marți, 12 noiembrie 1968, dimineața, în jurul orei 8...

În salonul de recepție al Reședinței mitropolitane, Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a făcut daruri membrilor delegației bisericești etiopiene (cărți de rugăciuni, lucrări personale, albume, tipărituri ale editurii Arhiepiscopiei, pliante).

La rîndul său, Î. P. S. Arhiepiscop Theofilos a înmînat Arhipăstorului nostru o distincție din partea Majestății Sale Haile Selassie I, Împăratul Etiopiei. (Distincția constă din o medalie de aur).

Micul dejun s-a transformat apoi, simplu și firesc, în masă de despărțire. Adresîndu-se aleșilor săi oaspeți și însoțitorilor lor, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* a spus:

După două zile de împreună-trăire frățească, s-a apropiat clipa în care fără să vrem, trebuie să ne îndreptăm fiecare spre alte locuri și în forma aceasta să ne luăm rămas bun.

Î timpul însă nu se măsoară cu acele ceasornicului, ci se măsoară cu intensitatea trăirii. De aceea, aceste două zile nu le simțim ca două zile — scurte și fugare — ci le simțim ca un fragment din veșnicie, pentru că trăirea prietenească și înrădăcită așa de intensă — între noi ierarhii, precum și cu preoții și credincioșii, cu profesorii de teologie și studenții de teologie — ne-a ridicat pe planul unei permanente comuniuni cu Iisus Hristos, care este deasupra timpului și spațiului și care nu se închide acum, ci durează toată viața și dincolo de marginile vieții. Acesta e lucrul esențial trăit de noi, împreună, aici. El arată în forma aceasta, că dragostea lui Hristos ne unește nu numai ca indivizi, ci și ca popor și ca Biserică. Întemeiați pe această unitate în Hristos, noi tindem spre înfăptuirea năzuințelor de azi ale Bisericilor noastre și ale omenirii întregi, spre înfrățire și colaborare între popoare pentru înfăptuirea unei vieți din ce în ce mai superioară atît din punct de vedere spiritual, cît și material.

De aceea, iubiți oaspeți, noi toți Vă avem în inimile noastre și gîndul nostru și dragostea noastră Vă va urma peste tot. Sîntem încredințați că simțămintele și prietenia ce le nutrim față de Biserica și poporul Vostru, le veți transmite tuturor ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Orientale a Etiopiei, precum și întregului popor etiopian în frunte cu Majestatea Sa Împăratul Haile Selassie I, care îl conduce înțelepțește din anul 1930.

Înainte de aceasta cu ceva, în salonul de recepție, am făcut schimb de daruri. Acest schimb de daruri este numai o expresie a legăturii noastre spirituale, care s-a adîncit cu prilejul vizitei frățești ce ne-ați făcut.

Mulțumesc în chip deosebit pentru darul transmis din partea Majestății Sale împăratul Haile Selassie I. Acest dar îl consider ca un semn de prețuire pentru Biserica noastră ortodoxă română din Transilvania. Vă rog să transmiteți Majestății Sale Imperiale și conducerii Bisericii Ortodoxe Orientale a Etiopiei încredințarea că Biserica noastră din Transilvania este alături de Biserica și de poporul etiopian, cu care are atîtea elemente comune.

Vă mulțumesc pentru că ați binevoit să veniți la noi, pentru dragostea arătată, pentru frumoasele învățături transmise și nouă, și credincioșilor, pentru faptul că aceste învățături și dragostea ce ne purtați sînt izvorîte din Evanghelia lui Iisus Hristos, tîlcuită în mod nou, potrivit cu vremurile noi ce le trăim, căci această Evanghelie fiind veșnică, e mereu actuală pentru dezvoltarea bunelor relații dintre popoarele noastre, Bisericile noastre și pentru pacea a toată lumea.

Nădăjduind că se vor limpezi și puținele probleme teologice care se mai discută între noi și că prietenia noastră se va adînci mereu, eu Vă doresc la toți noi realizări în slujirea lui Hristos potrivit tradițiilor străvechi ale Crești-

nismului, în slujirea devotată a poporului etiopian, în înfrățirea popoarelor noastre și a popoarelor din toată lumea.

Mulțumesc Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului pentru dragostea arătată, pentru cuvintele de povață părintească spuse credincioșilor și pentru prietenia statornică ce ne leagă nu numai personal, ci și ca arhipăstori ai Mitropoliilor Ardealului și Banatului. Împreună, conlucrăm frățeste spre binele eparhiilor noastre la adâncirea prieteniei dintre celelalte biserici și pentru înfrățirea dintre popoare.

P. S. Episcop Vicar patriarhal Visarion Ploieșteanul, reprezentant al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, îi exprim aceleași mulțumiri călduroase, pentru că — fiu al acestor plaiuri fiind — a venit aici, împreună cu aleșii noștri oaspeți, și felicitându-l pentru activitatea pe care o desfășoară, îl rog ca împreună cu Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, să transmită Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian toate mulțumirile noastre pentru bucuria și cinstea ce ne-a făcut programînd această vizită la centrul Mitropoliei Ardealului.

Celor doi talmaci — studenți teologi din Etiopia — le mulțumesc pentru că ne-au usurat dialogul. Prietenia, e adevărat, se transmite și numai prin priviri și prin îmbrățișări frățesti, dar dacă la acestea se adaugă și comunicarea prin cuvînt, e ou atît mai bine. Le urez să fie toată viața lor talmaci între Bisericile și popoarele noastre, punte de înțelegere deplină între ele.

În drumul pe care-l vom face astăzi împreună pînă la un loc, veți trece prin comuna Tălmaci. Localitate de graniță altă dată, locuitorii ei făceau atît de bine slujba de talmaci între români și sași înainte de 1918, cînd Transilvania era sub stăpînire străină, încît de-aci și-a luat numele. De fapt, ei au tălmăcit atît de bine și simțămîntele care-i însuflețeau pe românii dintr-o parte și cealaltă a Carpaților, încît Transilvania s-a unit cu Patria Mamă.

Voi, iubiți studenți teologi etiopieni, purtați un nume de onoare și cinste, fiindcă pregătindu-vă la noi și slujind apoi în Etiopia, sînteți încă de-acum talmaci ai dragostei și înfrățirii între Bisericile și popoarele noastre.

Dumnezeu — care este dragoste — să reverse harul Său peste Bisericile noastre, peste onoarele noastre, peste întreaga omenire, pentru ca dragostea frățească să fie atotbiruitoare.

Însotiiți de această dragoste, Vă urăm călătorie plăcută, împreună cu noi bucurii și noi prietenii în drumul vostru prin țara noastră.

Făcîndu-se interpretul mulțumirilor delegației bisericești etiopiene pentru primirea călduroasă de care au avut parte membrii ei, P. S. Episcop *Abraham* a spus, în esență.

Cu inima plină de bucurie pentru dragostea cu care am fost primiți. Vă rugăm să ne dati voie, înalt Prea Sfintite Părinte Mitropolit Nicolae al Ardealului, să mulțumim călduros Î. P. S. Voastre și colaboratorilor.

Există, cum știm cu toții, o dispoziție care zice așa: „Slujba ta fă-o deplin“ (II Tîm. 4, 5). Cel ce a dat-o, nu e un om oarecare, ci Apostol al Domnului, Sfîntul Pavel.

Eu — și noi toți, membrii delegației bisericești etiopiene — am văzut împlinindu-se acest cuvînt apostolesc aici, la Resedința mitropolitană a Ardealului, de către aleasa noastră gazdă, Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, care ne-a copleșit cu dragostea sa frățească.

La noi în țară, în Etiopia, crește un pom al cărui nume se aseamănă cu numele țării Voastre, România. Florile acestui pom sînt foarte frumoase. Dar fructul lui e ceva ce nu se poate întîlni oriunde. Acest fruct are peste trei sute de semințe.

Așa este și țara Voastră, numită România, așa sînteți toți, cu Biserica Voastră cu tot, începînd de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și ceilalți înalți ierarhi, pînă la cei mai smeriți credincioși cu care ne-am întîlnit în drumeția noastră la parohia Deal: Sînteți plini de roade duhovnicești, sînteți răsplătiți de Dumnezeu cu dar peste dar pentru însușirile Voastre alese.

Din prisosul dragostei Voastre față de noi, am luat și noi dar peste dar. Vom lua și mai mult, vom înflori și vom rodi ca pomul cu nume asemănător numelui țării Voastre atunci cînd fiii noștri care studiază teologia în România, se vor întoarce acasă, în Etiopia, și vor sluji țara și Biserica noastră așa cum bine învață să slujească la Voi. Pregătiți de Voi, ei vor fi ca pomul sădit pe malul apelor, care-și dă rodul la vreme și ale cărui frunze nu se veștejesc (cf. Psalm 1, 3).

Pentru tot ce faceți în folosul lor și pentru primirea călduroasă de care ne-ați împărtășit, noi Vă mulțumim din toată inima și rugăm pe bunul Dumnezeu să ne ajute să vedem întărindu-se din ce în ce mai mult legăturile frățesti dintre Bisericile și popoarele noastre.

După orele 9, petrecuți de slujitori bisericești de la Arhiepiscopie și Institutul Teologic Universitar, aleșii oaspeți și însoțitorii lor au plecat spre Sf. Mînăstire Cozia și mai departe.

Pînă la Veștem, au fost însoțiți de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. De acolo, Arhipăstorul nostru, însoțit de P. C. Vicar Arhiepiscopesc Tr. Belașcu, despărțindu-se de înalții oaspeți, s-a îndreptat spre Brașov, unde avea să conducă conferința preoțească de orientare programată pentru ziua aceea.

*

Vizita delegației bisericești etiopiene la Sibiu și în Arhiepiscopie a adus pe slujitorii noștri bisericești și pe credincioși în contact direct cu reprezentanți ai unei Biserici străvechi, de obîrșie apostolică, îndepărtată de noi în spațiu, dar din ce în ce mai apropiată sufletește prin tendința ei de-a se încadra integral în Ortodoxie și prin legăturile ce le cultivă cu Biserica și poporul nostru. Ea a contribuit la cunoașterea directă a realităților bisericești și cetățenești din Patria noastră aflată în plin progres multilateral și la întărirea prieteniei dintre popoarele și Bisericile noastre.

REPORTER

SFÎNȚIREA BISERICII DIN DEAL

În Duminica din 10 noiembrie 1968. Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului a săvîrsit sfînțirea bisericii din parohia Deal, jud. Alba

Un fapt deosebit — vrednic de subliniat și care face ca această rîrnosire de biserică parohială să iese din comun — este prezența în cadrul ei a unei delegații a Bisericii Ortodoxe Orientale din Etiopia, compusă din Î. P. S. Arhiepiscop Theofilos Comma, locțiitor de Patriarh: P. S. Episcop Abraham și P. Cuv. Arhim. Ioanidis, avînd ca însoțitori pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și pe P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal.

Dimineața la orele 9.30, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului — împreună cu delegația amintită mai sus și cu însoțitorii lor — sosește în comuna Deal. La intrarea în comună este întâmpinat de mai mulți credincioși în frunte cu dl Ioan Nedelcu, președintele Cooperativei agricole de producție, care spune oaspeților: „Bine-ați venit!” și-i roagă să le dea voie să-i însoțească pînă la biserică un grup de nouă călăreți purtînd fiecare cîte o eșarfă tricolor. Casele erau împodobite cu covoare.

În fața bisericii, Înalțul Ierarh și cei împreună cu dînsul sînt primiți de credincioși în frunte cu un sobor de preoți, fiecare avînd în mînă o luminare aprinsă. Cuvîntul de bun venit a fost rostit de către P. C. pîr. prot. Victor Negrea-Alba Iulia, care mărturisește marea bucurie de a-l avea pe I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae în mijlocul credincioșilor din parohia Deal, care îl roagă să sfințească rodul strădaniilor lor.

Răspunzînd, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului spune următoarele:

„Nu vin pentru prima dată în comuna Deal. Ne cunoaștem de mai demult și de atunci am prețuit legătura sufletească a acestor credincioși adunați în jurul bisericii și păstorului lor sufletească. De aceea, m-am bucurat cînd mi s-a adus invitația de a veni să sfințesc această biserică, pe care ați împodobit-o ca mărturie a credinței voastre.

Ne bucurăm cu atît mai mult, cu cît bunul Dumnezeu a rînduit ca credința voastră să fie răsplătită prin prezența unor oaspeți dragi. Împreună cu mine este delegația Bisericii Ortodoxe Orientale din Etiopia, care a venit la București și de acolo la Brașov, Sîmbăta de Sus și Sibiu.

Delegația este formată din I. P. S. Arhiepiscop Theofilos, P. S. Abraham Episcop, și P. Cuv. Arhim. Ioanidis. Sînt de față — ca însoțitori ai delegației — I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal.

Vedeți, dar, cum bunul Dumnezeu a rînduit ca sfințirea acestei biserici să fie însoțită de prezenta atîtor înalți ierarhi, care prin rugăciunile lor vor face să se înmulțească darul lui Dumnezeu pentru credința și munca voastră.

Cunosc vrednicia voastră ca fii ai Bisericii, precum și hărnicia voastră de lucrători pe ogoarele Patriei noastre scumpe. Pentru toate acestea, rog pe bunul Dumnezeu să vă ajute ca și de aici înainte să pășiți — împreună cu preotul vostru — pe calea de veacuri a împlinirii dragostei față de Biserică strămoșească cu dragostea față de Patrie, față de poporul nostru. Dumnezeu să vă ajute și să vă binecuvinteze. Amin!”

După aceea, începe slujba de sfințire a bisericii înnoite și înfrumusețate, pe care Înalțul Ierarh o săvîrșește înconjurat de următorul sobor de preoți: P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, P. C. Consilieri arhiepiscopesci Ioan Nicoară și Ioan Vlad, P. C. Prot. Victor Negrea-Alba Iulia și Dr. Vasile Coman-Brașov, fiu al comunei Deal, C. pr. pensionar Dr. Ioan Voișan, C. preoți de parohie Ioan Bașa-Cărpiniș, Teodor Bălan-Cîlnic, Nicolae Cantor-Sebes, Vasile Debre-Căpîlna, Grigorie Filimon-Loman, Nicolae Floca-Răhău, Nicolae Ghișoiu-Deal, Romul Grecu-Gîrbova, Gheorghe Perian-Iaz, Ioan Popa-Săsciori, Lazăr Voișan-Pianul de Sus, C. arhid. Dr. Ioan Zărean și Iosif Bolog și C. diacon Gheorghe Panuc. Răspunsurile sînt date de corul restrîns al studenților de la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, condus de P. C. pîr. prof. Gheorghe Șoima.

Urmează Sf. Liturghie arhierescă în sobor, în cadrul căreia C. diacon Gheorghe Popescu-Buceloiu este hirotonit întru presbiter pentru parohia Căpusul de Cîmpie, iar candidatul la preotie Augustin Florea este hirotonit întru diacon.

La priceastă predică P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu.

Pornind de la textul biblic: „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui” (Mt. 5, 7), P. C. Sa subliniază mai întîi faptul că praznicul de azi este deosebit de alte praznice de același fel, pentru că delorenii s-au învrednicit ca la sfințirea bisericii lor să aibă între ei — pe lîngă I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului — și o delegație a Bisericii etiopiene, împreună cu însoțitorii ei.

În continuare, P. C. Sa arată că prin cuvintele: „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui” — Mînuitorul recomandă săvîrșirea faptelor îndurării sufletești și trupești. Pe acestea trebuie să le săvîrșim față de toți semenii noștri fără nici o deosebire.

Dacă ne îndreptăm spre trecut, observăm că avem o frumoasă și bogată tradiție de a ne ajuta unii pe alții și pe cei ce au nevoie de sprijinul nostru. Prin aceasta, strămoșii noștri au împlinit porunca iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Și astăzi dragostea ne unește în muncă, în rugăciune și ne face să ne sprijinim la tot ce este bun și folositor.

Îndeamnă pe credincioși să iubească Biserica ortodoxă, care a fost totdeauna alături de popor, identificîndu-se cu necazurile și cu aspirațiile acestuia. De asemenea, îi îndeamnă să iubească Patria, care este azi în plin avînt spre zidirea unei vieți din ce în ce mai fericite.

La sfîrșitul Sf. Liturghii vorbește C. pr. *Nicolae Ghișoiu*, parohul locului, arătînd mai întîi că credincioșii parohiei sale, urmași ai vrednicului „Popa Cosma din Deal”, au înțeles că biserica este casa lui Dumnezeu și au prețuit-o cu toată cuviința.

Zidită în anul 1789, actuala biserică din Deal a suportat mai multe renovări. De prezent, „după 179 de ani ai existenței sale, bătrîna biserică a întinerit și strălucește azi ca niciodată în tot decursul existenței sale”.

După ce arată cum s-au desfășurat lucrările de înnoire și înfrumusețare a bisericii, C. Sa mulțumește — în duh de adîncă smerenie — bunului Dumnezeu pentru tot ajutorul dat în munca lor de renovare și împodobire a bisericii.

De asemenea, aduce mulțumiri Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru că a binevoit să le sfințească biserica, precum și înălților oaspeți și însoțitorilor lor, pentru că le-au făcut marea cinste și bucurie de a fi prezenți la sfințirea bisericii lor.

În sfîrșit, mulțumește vrednicilor săi păstoriți pentru jertfelnicia credinței lor în legătură cu biserica, îndemnîndu-i să fie vrednici urmași ai neuitatului „Popa Cosma”.

În continuare, P. C. pâr. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu dă citire binecuvîntării arhieresti în legătură cu strădaniile și jertfelnicia credincioșilor din Deal, precum și actului de tîrnosire a bisericii.

În calitate de fiu al comunei Deal, vorbește P. C. Prot. Dr. *Vasile Coman (Brașov)*, arătînd că mărețul și istoricul praznic de azi este învăluit în belșug de bucurie și de lumină. Totodată subliniază rolul Bisericii strămoșești în viața delorenilor, care au primit de la ea lumina credinței celei adevărate ce le deschide calea spre cer, precum și duhul păcii și al înfrățirii.

Parohia din Deal este o vatră de oameni cu dragoste de Dumnezeu și de Patrie, a cărei biserică îi îndeamnă pe toți delorenii să se adune cu toții în jurul ei, fiind un singur gînd și o singură simțire.

Luînd cuvîntul, Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului rostește următorul cuvînt de învățătură și îndemn:

„Sfîntul Apostol Pavel scria creștinilor cărora le-a propovăduit mai dinainte: „Drept aceea, fraților, stați neclintîți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră” (II Tesal. 2, 15).

Aceste cuvinte ale Sf. Apostol Pavel ne atrag luarea aminte asupra faptului că Biserica noastră, Biserica Ortodoxă, este Biserica tradiției străvechi, pentru că izvorul Evangheliei și al darului lui Dumnezeu este în Iisus Hristos. El ne-a descoperit pe Tatăl nostru cel din ceruri, El ne-a descoperit care este voia lui Dumnezeu și ce trebuie să facem noi, pentru ca — împlinind Evanghelia Lui — să ducem o viață înaltă, o viață luminată, o viață la capătul căreia este o veșnicie fericită, o veșnicie plină de lumină.

Iisus Hristos și-a ales 12 Apostoli și acestora, înainte de a pleca din mijlocul lor, le-a spus: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt. Drept aceea, mergînd învățați toate neamurile. botezîndu-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă” (Mt. 28, 18—20). Toată învățătura, toată rînduiala, toată îndrumarea pe care Mîntuitorul a adus-o în lume, a dat-o acestor Sf. Apostoli și după înălțarea Mîntuitorului la ceruri ei — sub călăuzirea Duhului Sfînt — au propovăduit mai departe și au rînduit biserici în toate părțile, au așezat episcopi și preoți și diaconi, au săvîrșit Sf. Liturghie, au așezat rînduiele după care Biserica lui Iisus Hristos s-a condus și se conduce pînă în vremea de azi.

Și de la Sf. Apostoli — printr-un lanț neînterupt — s-a transmis mai departe la ucenicii Sf. Apostoli, cum au fost Timotei și Tit și alții, pe care Sf. Apostol Pavel i-a așezat episcopi în diferite cetăți, și de la ucenicii Sf. Apostoli la ucenicii acestora, la Sf. Părinți și de la Sf. Părinți mai departe prin episcopii din toată lumea, prin preoți, prin credincioși, s-a transmis pînă azi această credință, credința cea adevărată, credința Bisericii noastre răsăritene.

Și iată, parohia voastră de aici este o părticică din acest mare val al tradiției, al vieții creștine, al învățăturii și al rînduielilor ortodoxe, care s-au transmis de-a lungul veacurilor. Căci de cînd se cunoaște existența acestei comune, de atunci se știe că aici au fost oameni legați de legea străveche, de legea care a răsărit de la Ierusalim și de acolo s-a răspîndit ca niște raze de lumină și s-a întins și peste plaiurile Patriei noastre încă de la începuturile existenței noastre ca popor. Și așa de tare s-au legat înaintașii noștri de legea aceasta ortodoxă, încît acestei legi i s-a zis cu vremea „lege românească”, pentru că românii erau singurii ortodocși în părțile acestea. Legea ortodoxă este legea străveche cu care credincioșii români și-au împletit ființa și la care au ținut cu tot sufletul lor, cu toată puterea lor și pe care au transmis-o mereu din generație în generație.

Și iată din această înșiruire de generații apare ici și coala cîte o culme de lumină, cum a fost amintit în secolul XVIII „Popa Cosma din Deal”. Da, această culme de lumină a strălucit nu numai aici în Deal, ci a strălucit de la Orlat pînă dincolo de Orăștie, pe toată Valea Mureșului, pentru că pretutindenea s-a dus și a propovăduit și a întărit pe credincioși și pe preoți în credința strămoșească, atunci cînd împărații de la Viena, stăpîni pe părțile acestea, au vrut să-i treacă cu forța armată pe români de la legea românească la legea împăratului.

Dar — cum scria istoricul Ioan Lupaș de la Săliște, fost profesor la Institutul Teologic din Sibiu și fost profesor universitar la Facultatea de istorie de la Universitatea din Cluj — satul a fost mai tare decît împăratul. Satul a fost mai tare decît împăratul, pentru că satul a ținut la legea lui din moși strămoși și puterea împăratului nu l-a putut clinti de la această lege.

De aceea, figura popii Cosma, care exprimă și vrednicia credincioșilor de aici și a celorlalți preoți și credincioși din părțile acestea, rămîne înscrisă în istoria Bisericii noastre, în istoria poporului nostru, pentru totdeauna.

Și voi ați primit această credință, această tradiție, această lege românească, ați făcut din ea izvor de viață nouă pentru fiecare dintre voi, ați făcut din ea izvor și putere ca să duceți o viață creștinească, o viață de vrednicie și pentru Biserică și pentru Patria noastră scumpă.

Dar dacă noi sîntem o Biserică a tradiției, prin aceasta nu înseamnă că noi am rămas în urmă, în veacurile trecute. Nu, tradiția este mereu izvor de viață nouă, care ne ajută ca să ne înnoim mereu și să trăim viața lui Iisus Hristos în vremea în care sîntem martori ai unor mari transformări în întreaga omenire și în Patria noastră scumpă. Tradiția nu este ceva învechit, ceva încremenit în vremurile trecute, pentru că Iisus Hristos, Cel ce ne-a dat Evanghelia Lui, Cel ce ne-a dat sfintele Lui rînduieli. Cel ce ne-a transmis prin Sf. Apostoli sfintele slujbe, lucrează și azi în Biserica Sa, în sufletele noastre, în viața noastră de fiecare zi. Și puterea lui Iisus Hristos este viață dumnezeiască și viața dumnezeiască este întotdeauna nouă și întotdeauna se înnoiește și ne ajută ca să mergem mereu înainte și să pășim din treaptă în treaptă către o viață din ce în ce mai frumoasă, către o viață din ce în ce mai luminoasă.

Dacă pe plan bisericesc noi sîntem o Biserică a tradiției, a unei tradiții vii, a unei tradiții care este izvor de viață nouă, trebuie să ne gîndim că și pe planul vieții poporului nostru tradiția își are însemnătatea sa. Noi ne-am

născut pe aceste plaiuri, aici s-a zămislit poporul român din împreunarea dacilor cu romanii. Aici au rămas înrădăcinați în glie și înrădăcinați în tradițiile și obiceiurile noastre românești.

Prin toate aceste tradiții străvechi, a cîntecului, a jocului, a costumului național, prin aceste tradiții ale sufletului românesc, prin acestea noi ne-am manifestat continuitatea noastră, trăinicia noastră pe acest pămînt și aceste tradiții le-am transmis din generație în generație, de la strămoși la moși și la părinți și la copii și ele au venit pînă în vremea noastră și astăzi țara noastră cinstește tradițiile românești străvechi și aceste tradiții sînt chiag de viață nouă pentru tot poporul care trăiește în această țară.

De-a lungul veacurilor, întreaga viață a credincioșilor noștri, a poporului nostru a fost o împletire de tradiție bisericească și de tradiție românească în așa fel, încît viața Bisericii a fost împletită cu viața poporului sub toate aspectele și la umbra Bisericii și-a dezvoltat poporul nostru și literatura lui, și școala lui și obiceiurile lui și toate acestea s-au împletit cu viața lui și în felul acesta el și-a dus viața peste veacuri și șuvoiul vieții acesteia s-a prelungit pînă în vremea noastră.

Vedeți la praznicul nostru că sînt de față oaspeți din Etiopia, reprezentanți de seamă ai Bisericii etiopiene și pot să spun aici că între Bisericile noastre tocmai faptul că avem tradițiile străvechi ale creștinătății este legătura care ne apropie și care ne face să ne simțim ca niște frați.

Si Biserica din Etiopia este o Biserică străveche. Se spune că ar fi propovăduit acolo Sf. Apostol și Evanghelist Marcu și pe urmă alți ucenici. Această Biserică păstrează tradițiile străvechi și astfel prin aceste tradiții străvechi Bisericile noastre se apropie și se înfrățesc și de aceea oaspetii au venit și s-au bucurat cînd au auzit că au prilejul să participe la o sfîntire de biserică, să vadă aici cum se săvîrșește această sfîntire, să cunoască credința preoților și a credincioșilor noștri.

Această apropiere pe baza tradiției este completată prin apropierea în epoca noastră. Întrucît Bisericile — nu numai a noastră, ci Bisericile din toată lumea — astăzi caută să se apropie cît mai mult pentru ca împreună să-și pună toate forțele ca să ajute omenirii întregi, să ajute tuturor popoarelor ca să fie peste tot pace și înfrățire, ca să se înlăture primejdia unui război catastrofal și ca în pace și înfrățire fiecare popor independent, liber și deslin esat cu celelalte popoare, să-și poată făuri viața lui mai bună și împreună toate popoarele să făurească pe toată suprafața pămîntului o viață îmbelșugată, o viață fericită.

Dacă am vorbit despre tradiție și despre însemnătatea ei și pe plan bisericesc și pe plan național, noi trebuie să ne dăm seama că aceasta se revărsă în viața de astăzi. Și astăzi, cînd Patria noastră — prin munca însuflețită a întregului popor — se înalță din ce în ce mai mult la o viață din ce în ce mai înfloritoare și la un prestigiu deosebit între popoarele lumii, și Biserica noastră are o viață liberă, o viață plină de putere, o viață care clocotește în inima și în sufletul credincioșilor ei.

Dumnezeu să vă binecuvinteze pentru osteneala voastră, pentru credința voastră, pentru jertfa voastră, să reverse darurile Sale asupra fiecăruia dintre voi, asupra familiilor voastre, asupra acestei parohii, asupra muncii voastre care este rodnică și care este spre binele tuturor.

Dumnezeu să binecuvinteze înfrățirea dintre Bisericile creștine, Dumnezeu să binecuvinteze poporul nostru și să-i ajute să-și împlinească destinul său în lume.

Dumnezeu să fie ajutorul, întărirea, lumina, mângâierea și sprijinul nostru al tuturor, pentru ca astfel prin faptele noastre, prin viața noastră să-L preamărim acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

În continuare I. P. S. Arhiepiscop Theofilos spune următoarele:

„Din cauza fericirii mele foarte puternice, nu cred că am ceva de vorbit. I. P. S. Mitropolit Nicolae a spus totul și nu am ce să vorbesc în fața dv. Totuși vreau să vă comunic câteva gânduri.

În lume este ceva foarte important și acest lucru este dat nu de la oameni, ci de la Dumnezeu: înfrățirea oamenilor în întreaga lume.

De acasă pînă aici, am văzut oameni din diferite țări.

Vreau să vă spun ceea ce a fost rostit în Evanghelie. Cînd a venit fariseul ispititor să-L ispitească pe Domnul nostru Iisus Hristos, Mîntuitorul i-a răspuns: Să iubești pe Dumnezeu și pe aproapele tău!

Înainte de a intra în biserică și după ce am intrat în biserică, am văzut frăția dv. Frații nu sînt numai între frați sau numai într-o țară, ci sînt în toată lumea. Nu există deosebire de esență, între oameni. Pot exista deosebiri în culoare sau în limbă, dar omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Oriunde mergem, omul este om.

Poate înțelegeți că există o deosebire cînd vă uitați la noi — de culoare. Și totuși ne simțim frați.

Sîntem creștini și ortodocși ca și dv. Avem o tradiție veche și puternică ca și dv.

Țara noastră se deosebește de a dv., dar avem un singur Tată în cer.

După credința noastră, sînt patru Evangheliști. Ei au scris cuvîntul lui Dumnezeu. N-au scris într-un singur loc, ci în Roma, Ierusalim. N-au scris într-o limbă asemănătoare, ci în limbile aramaică și greacă. Nici timpul în care au scris n-a fost același, ci unii au scris mai înainte, iar alții mai tîrziu. Dar minunea este că Evanghelia lui Dumnezeu este aceeași: se cunoaște că a fost cuvîntul lui Dumnezeu. Credința adevărată a fost dovedită în acest fel.

Dv. trăiți în Europa, noi trăim în Africa. Totuși ceea ce am văzut la dv. aici, am văzut și la noi în țară. Am văzut tradiții asemănătoare. Am văzut covoare, care seamănă cu cele de la noi. Am văzut călăreți, care sînt și la noi. Credincioșii de aici ne-au primit ca fecioarele cu lumînări aprinse. Am văzut sfîntirea bisericii și toate sînt asemănătoare cu cele din Biserica noastră. Rînduiala hirotoniei este aceeași rînduială ca și în Biserica noastră. N-am văzut nici o deosebire de la început pînă la sfîrșit. Toți sîntem creștini și avem o singură tradiție.

Nu ne-am întîlnit pînă acum. Astăzi ne-am întîlnit fiindcă avem comunicații rapide. Lumea este acum apropiată nu numai ca spațiu, ci și în tradiție și în cultură și unul îl înțelege pe altul.

Taina cea mare este asemănarea tradiției religioase în diferite țări. Este un lucru mare și binecuvîntat.

Noi am fost la o sărbătoare în București, la o biserică mare ce are ca hram pe Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, împreună cu Prea Fericitul Patriarh Justinian. Am asistat la Sf. Liturghie.

Astăzi avem o deosebită plăcere de a fi aici. Acest loc este ales de Dumnezeu, care alege nu numai omul, ci și locul. Asta este taina lui Dumnezeu. Dacă locul este ales de Dumnezeu, și dv. sînteți aleși de El.

Mîntuitorul spune: „Mulți sînt chemați, dar puțini aleși“. Dv. nu sînteți numai chemați, ci și aleși. Dar trebuie să înțelegeți această chemare. Este păcat a nu înțelege chemarea lui Dumnezeu.

Mulțumesc mult, din partea Bisericii mele, Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Dumnezeu să vă binecuvinteze pe toți. Amin!“.

Cei de față au ascultat, apoi, cu același profund interes cuvîntul Î. P. S. *Mitropolit Nicolae al Banatului*, care a spus următoarele:

„Este prea tîrziu ca să vă spun și eu ceva. După ce a vorbit și Î. P. S. Arhiepiscop Theofilos, nu mai este nimic de spus. Aceasta înseamnă că gîndurile noastre sînt aceleași, că frăția noastră este întreagă.

Ce poate fi mai frumos decît exprimarea unității noastre în Iisus Hristos, indiferent de locul unde trăim, indiferent de culoarea pielii noastre?

Sîntem oaspeți la praznicul vostru. Cît de mult m-a impresionat credințioșia voastră și vrednicia voastră! De asemenea, comuna voastră atît de împodobită și biserica voastră care poate sta alături de cele mai frumoase biserici!

M-a impresionat credința voastră văzută, cum rezultă ea din comportarea voastră, răbdarea cu care ați urmărit slujba și cuvîntările. Răbdarea aceasta este pentru noi un motiv de a sublinia vrednicia și credința voastră.

Pentru că s-a spus că sînt venit din Banat, vă spun cît de bine m-am simțit între voi: ca în părțile Banatului, ca între frați și aș vrea să amintesc acest lucru pentru că ne desparte doar puțin timp pînă la sărbătoarea Unirii celei mari a tuturor românilor.

Cu 50 de ani în urmă, românii transilvăneni — printr-o opintire generală — au hotărît să fie una cu Patria mamă.

Ziua de azi, în care am mărturisit unitatea cu toți românii, să fie un început al exprimării cu mai mare vigoare la Alba Iulia.

Nu numai ziua de 1 decembrie să fie un astfel de prilej, ci unitatea noastră a tuturor să fie afirmată pretutindeni și neconținut, pentru ca cu toții împreună să sluiim Bisericii și Patriei noastre.

Mărire lui Dumnezeu, Celui ce ne-a ajutat să fim una, Tatăl nostru cel din ceruri. Amin!“.

Luînd din nou cuvîntul, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae al Ardealului* mulțumește în primul rînd Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian pentru că a trimis în vizită la noi această delegație. Dumnezeu să-l țină întru mulți ani pe Întîistătătorul Bisericii noastre Ortodoxe Române!

Mulțumesc Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, fost profesor al In- pentru că au binevoit să ostenească pînă aici și să ne spună un cuvînt așa de frumos, de înfrățire în Domnul nostru Iisus Hristos, de colaborare și de pace.

Mulțumește Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, fost profesor al Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu, care cu vrednicie conduce Mitropolia Banatului și este un strălucit reprezentant al Bisericii noastre Ortodoxe Române la diferite congrese bisericești, pentru acest cuvînt frățesc de unitate bisericească și românească.

Mulțumește P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal, fiu al Transilvaniei, unul dintre luptătorii pentru unitatea noastră bisericească, care lucrează și azi pe linia întăririi unității noastre bisericești.

Pentru strădanile sale, C. pr. Nicolae Ghișoiu, parohul locului, este învrednicit de Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului cu distincția de a purta brîu roșu, distincție care — subliniază Înaltul Ierarh — se răsfrînge nu numai asupra C. Sale, ci și asupra păstoriților săi.

Urmeaza apoi botezarea și miruirea tuturor credincioșilor de față.

În cadrul *agapei* frățești ce s-a organizat cu acest prilej, cel dintîi a luat cuvîntul P. C. vicar arhiepiscopesc *Trăian Berașcu*, care a arătat ca ziua de azi — prin înalțătoarele suie și rugăciuni — a fost o zi aleasă și binecuvîntată de Dumnezeu.

De asemenea, dă expresie bucuriei de a se afla în această parohie curat românească și ortodoxă, urmași ai popu Cosma. Totodată, reneștează munca plină de răbdare și de aonegație a C. par. Nicolae Ghișoiu, căruia îi aduce mulțumiri pentru această muncă. Aceeași lauda se cuvine pastoriților C. Sale pentru jertfelnicia credinței lor.

Mulțumește d-lui Ghișoiu Vasile, președinte al Consiliului popular provizoriu al comunei Cîlnic, și d-lui Nedelcu Ioan, președintele C.A.P.-ului din Deal, pentru că au participat la acest praznic. Prezența dîșilor cu acest prilej este o dovadă a faptului că Biserica noastră merge împreună cu poporul.

C. pr. Nicolae Ghișoiu, parohul locului, aduce laudă și mulțumită lui Dumnezeu pentru toate, mărturisind totodată convingerea: „dacă casa păstorului de suflete este mai frumoasă decît biserica, atunci el nu este un preot vrednic”.

Ca semne concrete ale amintirii praznicului de azi, C. Sa oferă Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, membrilor delegației etiopiene și însoțitorilor lor diferite daruri, constînd în marea lor majoritate din obiecte lucrate de poporul din Deal.

Ca reprezentant al Întîistătorului Bisericii noastre Ortodoxe Române, P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal, încredințează că Prea Fericitul Patriarh Justinian I-a însărcinat ca peste tot, pe unde trece cu delegația, să aducă binecuvîntarea Prea Fericirii Sale pentru bunul popor credincios din Ardeal. Totodată, subliniază că la temelă Bisericii stă poporul credincios.

În continuare, P. S. Sa declară că este profund emoționat de credința delorenilor, pe care îi felicită și pentru buna organizare, ordinea și disciplina de care au dat dovadă cu acest prilej.

De încheiere, transmite arhieriasca binecuvîntare a Întîistătorului Bisericii noastre Ortodoxe Române.

Completînd profilul spiritual-moral al credincioșilor din Deal, P. C. păr. prot. Dr. Vasile Coman-Brașov înfățișează cîrmepe din viața grea din trecut a delorenilor, al căror merit este c-au știut să ducă peste veacuri aceste două virtuți: credința profundă și hărnicia în munca pe ogoare. În ultima vreme, ei au făcut pași însemnați pe linia progresului economic. Munca i-a înobilat și le-a infiltrat în suflet dorul de progres pe toate tărîmurile.

Pentru toate acestea, bunul Dumnezeu i-a învrednicit ca biserica lor să fie — cu ocazia tîrnosirii ei — un „mic centru ecumenic”.

P. C. păr. prot. Victor Negrea-Alba Iulia scoate în relief munca și strădanile credincioșilor din Deal în frunte cu C. pr. Nicolae Ghișoiu, care au contopit gîndul cu fapta într-o singură ființă și sînt vrednici de toată lauda.

Ca unul care a păstorit 6 ani în Deal, C. pr. Lazăr Voișan-Pianul de Sus mărturisește că bucuria praznicului de azi este și bucuria sa personală, pentru că ceva din sufletul său a lăsat în această parohie. Totodată, evidențiază sufletul curat și credința activă a delorenilor, subliniind că secretul pastorației rodnice este sudura sufletească dintre credincioși și preot.

Încheind cuvîntările din cadrul *agapei* frățești, Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului arată că „făcînd bilanțul acestei zile, am putea spune că aceasta este ziua unității și semnul biruinței acolo unde este unitate.

Este unitatea dintre cei din trecut și cei din ziua de azi, precum și unitatea dintre credincioșii acestei parohii și preotul lor. Este unitatea dintre parohia aceasta și protopopiatul cu glorioase tradiții. Este unitatea dintre

credincioși, cler și ierarhi în frunte cu Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian, unitate care este puterea Bisericii noastre — spre folosul Sfintei noastre Biserici și al scumpei noastre Patrii.

Fiind vorba despre unitate — continuă Înaltul Ierarh — este cazul să vă spun că la 21 octombrie 1968 am prăznuit împlinirea a 20 de ani de la Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal.

Ne simțim una și avem un singur țel. Avem aici între noi frați care au merite mari în actul Reîntregirii; aceștia sînt P. C. pâr. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, președintele adunării de la Cluj din 1 octombrie 1948, și P. C. pâr. prot. Victor Negrea, care a făcut parte din membrii acestei adunări, care a făcut început întoarcerii fraților greco-catolici la Biserica strămoșească. Ne bucurăm că îi avem în mijlocul nostru și continuă să contribuie la desăvîșirea actului Reîntregirii bisericești.

Ziua aceasta este ziua unității, pentru că avem reprezentanți din Etiopia, țară cu civilizație și cultură străveche, care azi își trăiește o viață nouă. Un popor care a reușit ca de-a lungul veacurilor să-și păstreze libertatea și independența.

Biserica etiopiană, Biserica cu tradiții străvechi, a fost și este o Biserică legată de popor.

Între țara noastră și Etiopia, între Biserica noastră și Biserica etiopiană există legături. În duhul dragostei lui Iisus Hristos să ne iubim unii pe alții ca frații și să ne ajutăm reciproc!

Ziua aceasta este ziua unității dintre Biserica și Patrie. Prezența d-lui președinte al Consiliului popular provizoriu și a d-lui președinte al C.A.P.-ului arată legătura dintre preot și organele locale. Ea reprezintă în mic legătura dintre Biserica și Patrie. Această unitate face parte și ea din bucuriile praznicului de azi.

De aceea, praznicul de azi ne cheamă să mergem mai departe pe calea aceasta a unității, pentru că numai pe calea aceasta putem ridica prestigiul Bisericii și al Patriei, putem contribui la zidirea trainică a păcii în toată lumea.

Dumnezeu, care ne-a chemat la unitate, să ne ajute să întărim unitatea noastră bisericească și patriotică, pentru ca roadele strădaniilor noastre să fie bogate.

Binecuvîntarea lui Dumnezeu să fie cu voi cu toți. Amin!"

Privit în ansamblu, praznicul sfințirii bisericii din Deal apare ca o îndreptățită încununare lumincasă a jertfelor și dăruirii credincioșilor — de ieri și de azi — acestei parohii pentru credința strămoșească, pentru Biserica, pentru Patrie. Totodată, acest praznic este un îndemn și o chemare de a întări și desăvîși unitatea noastră bisericească și patriotică — spre propășirea Sfintei noastre Biserici și continua înflorire a scumpei noastre Patrii.

PARTICIPANT

DESCHIDEREA CURSURILOR SEMINARULUI SPECIAL TEOLOGIC DE LA CURTEA DE ARGEȘ (1 NOIEMBRIE 1968)

Prin grija permanentă pe care Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian și Sfîntul Sinod o poartă bunei desfășurări a vieții Bisericii Ortodoxe Române, s-a hotărît înființarea unui Seminar teologic special, cu durata de 3 ani, pentru pregătirea preoților de care se simte nevoie în vederea ocupării parohiilor vacante de mai multă vreme în eparhiile din mitropoliile Ardealului și Banatului.

Deschiderea cursurilor Seminarului s-a făcut în ziua de 1 noiembrie 1968, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Mladin, a reprezentantului Departamentului Cultelor.

Au fost, de asemenea, de față la solemnitate P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, P. S. Episcop Pavel Serpe, P. C. Pr. Traian Belascu, Vicarul Arhiepiscopiei Sibiului, P. C. Pr. Gheorghe Soare, Consilier patriarhal, P. C. Pr. Mihai Marinescu, Consilier arhiepiscopesc, Domnul C. Dinu, împuternicit județean al Departamentului Cultelor și întregul corp didactic și administrativ.

Solemnitatea deschiderii cursurilor s-a început cu Te-Deum-ul oficiat în sobor de P.P. C.C. preoți profesori: Marin Diaconescu, Beștea și Fețeanu, iar răspunsurile au fost date de toți elevii prezenți.

După terminarea slujbei s-a desfășurat un program de cântece și recitări religioase și naționale.

După ce s-au ascultat cele două cuvântări din partea Seminarului, a P. C. Director Ioan Craioveanu și a elevului Gheorghe Grigore, au rostit cuvinte de calde îndemnuri Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului și Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a spus:

Ziua de astăzi este o zi de mare bucurie pentru Biserica noastră, pentru că se deschid cursurile Seminarului special din Curtea de Argeș, pentru pregătirea viitorilor preoți în parohiile din Ardeal și Banat.

Voi, elevii acestui Seminar, ați fost chemați de Prea Fericitul Patriarh Justinian, de Sfințitul Sinod, de Ierarhii Ardealului și Banatului și ați răspuns cu toată însușeșirea.

Răspunsul la chemarea ce vi s-a făcut dovedește că în sufletele voastre există vocația, există tendința de a sluji cu întreaga ființă Bisericii și poporului. Căci un adevărat preot nu poate fi decât acela care vine a sluji din vocație, din înclinarea sufletească spre trăirea Evangheliei lui Hristos și călăuzirea credincioșilor pe calea mântuirii și pe calea dragostei de Patrie. Această vocație este însăși chemarea lui Dumnezeu, așa cum El a chemat și pe Sfinții Apostoli, și cum din generație în generație Domnul Iisus Hristos cheamă pe slujitorii Săi și vă cheamă și pe voi ca să-l slușiți.

Această vocație este însă totodată o sămânță a strămoșilor noștri, cu care v-ați născut și o sămânță a credincioșilor de astăzi în mijlocul cărora ați crescut și care v-au ajutat să vă descoperiți chemarea și să pășiți să o dezvoltați.

În același timp prezența voastră aici este expresia fondului de secole de credință vie în sinul poporului din părțile Ardealului și Banatului, credința ortodoxă, care, de-a lungul veacurilor, a rezistat tuturor încercărilor și care a fost un sprijin puternic, nu numai în afirmarea Bisericii Ortodoxe, dar și în afirmarea poporului nostru pe acele plaiuri.

Această credință vie, transmisă de-a lungul veacurilor, este ca o flacără vie care arde în sufletele credincioșilor de astăzi și care vi s-a transmis și vouă, în familie, în biserică, în viața din satele, din comunele din care ați venit.

Dar dacă voi reprezentați chemarea lui Iisus Hristos, sădită în sufletele voastre și credința strămoșilor voștri și a credincioșilor de astăzi, aveți datoria ca, venind aici, să vă încadrați întru totul în viața ce se va desfășura aici, viață de slujire a Bisericii noastre, una și aceeași pretutindeni, viață de studiu, de aplecare peste cărțile vechi, viață de educație morală și formare patriotică.

Căci nu este suficientă chemarea, nu-i suficientă vocația, nu-i suficient talentul, nu-i suficientă influența mediului înconjurător, ci rezultatele mijloacelor care vi se pun la dispoziție

aici depind de felul cum vă înțelegeți împlinirea datoriei, de seriozitatea cu care munciți clipă de clipă, înlăturînd orice preocupări necorespunzătoare și adîncindu-vă neconținut în viața religioasă-morală, în studiu și în dragostea de Patrie.

Numai în felul acesta veți împlini chemarea lui Iisus Hristos, căci numai în felul acesta vă veți dezvolta vocația pe care ați simțit-o și o simțiți în suflete, numai în felul acesta veți răspunde așteptărilor credincioșilor pe care îi veți păstori, numai în felul acesta veți răsplăti strădaniile și ostenele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ale Ierarhilor Bisericii noastre, ale profesorilor și ale tuturor celor ce văd în voi împlinirea unor nădejdi lămurite în parohiile din Ardeal și Banat.

Iubiți elevi,

Începeți anul școlar în preajma a două mari aniversări: în 21 octombrie am sărbătorit la Alba Iulia 20 de ani de la reîntregirea bisericească.

Voi sînteți în mare parte generația acestei unități bisericești realizate în 1948. Cea mai mare parte din viața voastră ați trăit-o în Biserica înfrățită a moșilor și strămoșilor voștri, în Biserica una pentru todeauna, în Biserica românească, Biserica Ortodoxă Română, care îmbrățișează pe toți credincioșii români de lege strămoșească.

Dar, în fața noastră se găsește aniversarea, la 1 decembrie, a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, aniversare care ne amintește realizarea visului secular al poporului nostru, adică a unității lui într-un singur stat național românesc.

Iată cum aici, la începutul acestui Seminar, se găsesc împletite cele două unități: unitatea bisericească și unitatea națională. Această împletire între cele două unități este o realitate de veacuri.

Unitatea poporului nostru și-a găsit manifestarea și sprijinul în diferite domenii, dar în trecut, în mare parte, manifestarea și sprijinul poporului nostru a fost în unitatea bisericească a tuturor românilor din toate provinciile, de pe toate plaiurile. Această împletire între unitatea religioasă bisericească și unitatea națională, realitate istorică de veacuri, își are valoarea și însemnătatea sa și în vremea noastră, cînd patria noastră, prin munca poporului călăuzit de conducătorii înțelepți, dăruiește deplin intereselor superioare ale Patriei noastre scumpe, se înalță pe trepte din ce în ce mai luminoase de cultură și de civilizație, făurește o țară liberă, o țară independentă, o țară din ce în ce mai puternică, mai bogată, cu un prestigiu înalt între toate popoarele lumii.

Ne bucurăm că sîntem fii ai acestui popor, că trăim în această țară măreață, ne bucurăm că sîntem fiii acestei Biserici românești, care, ca și în trecut, și astăzi este alături de popor și sprijină înălțarea și înflorirea Patriei noastre scumpe, cu toate puterile sale.

De aceea, împreună cu toți credincioșii, clericii și ierarhii, plini de bucurie pentru progresele Patriei și cu toată înflăcărarea, să ne dăruim toate forțele ca să slujim credința strămoșească, vie și roditoare în parohii, împletind credința cu dragostea de Patrie.

Și prin unitatea bisericească să aducem o contribuție la întărirea unității și prestigiului poporului nostru.

Să fim elemente active în sprijinirea muncii poporului pentru desăvîrșirea vieții celei noi.

Acestea sînt elementele de bază de care trebuie să ținem seama. Numai așa eforturile se adună, se încheagă și rodesc în realizarea cît mai deplină a idealului care ne stă în față.

Ca mitropolit al Ardealului, aduc mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și Sfîntului Sinod, că a întemeiat acest Seminar și că Prea Fericirea Sa cu atîta dragoste ne-a îndemnat să alegem elementele cele mai bune, cu vocație, să facem legătura lor cu parohiile din Transilvania, și că a luat asupra Sa toată organizarea acestui Seminar cu toată întreținerea, pentru ca elevii să nu aibă nici o grijă.

— Mulțumesc Departamentului Cultelor, pentru înțelegerea și sprijinul acordat.

— Mulțumesc lui Dumnezeu că ne-a ajutat să ne vedem visul împlinit.

— Mulțumesc tuturor celor ce-și vor da contribuția și în viitor.

— Urăm elevilor să se învrednicească a fi pământul cel bun din parabola Semănătorului, care să primească și să rodească însutit bunele învățături care li se vor împărtăși în Seminar.

Prea Fericitul Patriarh *Justinian* arată geneza acestui Seminar, ca școală specială pentru completarea parohiilor vacante de multă vreme în cu-prinsul mitropoliilor Ardealului și Banatului și laudă râvna cu care au răspuns cei prezenți la chemarea ierarhilor lor, asigurându-i că Mântuitorul Iisus Hristos va răplăti fiecăruia această râvnă din darurile Sale cele îmbelșugate.

Prea Fericirea Sa dă o serie de părințești îndrumări pentru profesori și elevi, încheind cu îndemnul pentru toți să se străduiască a împlini bucuria profesorilor care se ostenesec precum și a ierarhilor care i-au recomandat la Seminar.

Festivitatea s-a încheiat cu intonarea imnului patriarhal, de către elevii Seminarului, după care a avut loc o agapă cu participarea celor prezenți.

DE LA CONFERINȚELE PREOȚEȘTI DE ORIENTARE DIN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Între 4—28 noiembrie a. c. la sediile protopopeșii din Arhiepiscopia Sibiului au avut loc conferințele de orientare pentru preoțime, fixate de Sf. Sinod pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română. Ele s-au desfășurat, ca și pînă acum, după programul întocmit din bunăvreme de Prea Veneratul Consiliu Arhiepiscopesc și aprobat de Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae. Astfel: în 4 noiembrie, la protopopiatul Sibiu; în 6 noiembrie, la prot. Făgăraș; în 12 noiembrie, la prot. Brașov; în 13 noiembrie, la prot. Sf. Gheorghe; în 14 noiembrie, la prot. Sighișoara; în 15 noiembrie, la prot. Mediaș; în 19 noiembrie, la prot. Cîmpeni; în 22 noiembrie, la prot. Aiud; în 23 noiembrie, la prot. Luduș; în 26 noiembrie, la prot. Tg. Mureș; în 27 noiembrie, la prot. Reghin și în 28 noiembrie, la prot. Toplița.

Conferințele au fost prezidate de următorii delegați ai Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului: P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, la protopopiatul Sibiu; P. C. Consilier Ioan Nicoară, la prot. Făgăraș; P. C. Conf. Dr. Alexandru Moisiu, la prot. Brașov; P. C. vicar Traian Belascu, la prot. Sf. Gheorghe; P. C. Prof. Dr. Milan Șesan, la prot. Sighișoara și Mediaș; P. C. Prof. Dr. Corneliu Sirbu, la prot. Alba Iulia și Cîmpeni; P. C. Consilier Ioan Vlad, la prot. Aiud și Cîmpeni; P. C. Vicar Traian Belascu, la prot. Tg. Mureș, Reghin și Toplița.

Tema conferinței — stabilită de Sf. Sinod — a tratat: „Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la păstrarea și afirmarea unității poporului român (cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu Patria mamă“. Ea a fost lucrată de toți preoții și susținută în conferință de următorii referenți: P. C. Preot Dr. T. Bodogac, la Sibiu; C. preoți: Mircea Crețu, la Făgăraș; Ioan Lascu, la Brașov; Romulus Ciora, la Sf. Gheorghe; Dumitru Ciulei, la Sighișoara; Eftimie Andrei, la Mediaș; Gheorghe Bordeanu, la Alba Iulia; Gheorghe Onețiu, la Cîmpeni; Gheorghe Grebenea, la Aiud; Carol Bărdășan, la Tg. Mureș; Ioan Popescu, la Reghin și Gheorghe Stînea, la Toplița.

La unele conferințe au citit tema lucrată și unii coreferenți — în întregime sau parțial.

La discuțiile ce au urmat pe marginea referatelor au luat cuvîntul un mare număr de preoți, aducînd contribuții prețioase la lămurirea, aprofundarea și întregirea subiectului tratat, relevînd cu deosebire aspectele de ordin practic, ce pot fi aplicate în pastorația zilelor noastre, cu privire la contribuția pe care Biserica noastră a adus-o la unitatea poporului român, acum cînd se împlinesc 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România.

Referatele, coreferatele și discuțiile ample, purtate pe marginea acestui subiect, au scos în evidență contribuția pe care Biserica Ortodoxă Română, de-a lungul secolelor, a adus-o la afirmarea unității poporului român.

Lupta de veacuri pentru unitatea poporului român, pentru păstrarea, dezvoltarea și apărarea ființei sale naționale împotriva dominației străine a fost dusă cu hotărîre și fără contenire, avînd ca țintă unirea românilor într-un stat politic.

Realizarea acestui ideal atît de scump nouă tuturor a fost împlinit la 1 decembrie 1918, prin unirea Transilvaniei cu România.

S-a constatat la toate conferințele contribuția adusă de Biserica Ortodoxă Română la promovarea unității poporului român, în toate etapele istoriei sale. Astfel:

Reînființarea Mitropoliei de la Alba Iulia prin Domnitorul Mihai Viteazul (1600), contribuția Bisericii la realizarea Unirii Principatelor Române (1859), precum și în 1918, cînd s-a săvîrșit unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă.

Pe de altă parte introducerea limbii române în cult, traducerea cărților bisericești și religioase în limba română, legăturile bisericești ale românilor din cele trei Principate au fost și sînt tot atîtea contribuții substanțiale aduse de Biserica Ortodoxă Română, la cimentarea unității naționale a poporului român.

Cu multă bucurie s-a arătat, de asemenea, că prin eliberarea României de sub jugul fascist, la 23 August 1944, s-a deschis poporului român, calea spre realizarea deplinei sale independențe naționale și unirii întregului popor la lupta și munca pentru îndeplinirea aspirațiilor sale, spre bunăstare și fericire.

Azi, statul nostru duce o politică de creare a unei comunități de interes a tuturor cetățenilor țării, de întărire a unității tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, rasă sau religie.

Pentru aceasta, toți cetățenii Patriei noastre muncesc împreună, într-o unitate frățească, ajutînd la înflorirea și progresul ei.

Participantii la conferințe au reținut faptul, unanim recunoscut, că transformările economice și sociale, petrecute în țara noastră după eliberare, au creat condițiile necesare pentru deplina afirmare a ființei naționale a poporului român și dezvoltarea multilaterală a națiunilor conlocuitoare din Patria noastră. Statul român are azi cu adevărat un caracter suveran, independent, unitar și omogen, afirmîndu-se în cadrul său, din plin, ființa națională a poporului român.

Delegații chiriarhali, în concluzii, au arătat binefacerile unității poporului român, precum și eforturile constructive depuse de-a lungul veacurilor pentru cimentarea acestei unități.

La conferințele de orientare din luna noiembrie a. c. — ca și la cele anterioare — a luat parte Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, însoțit aproape peste tot de P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belășcu.

Arhipăstorul nostru a luat cuvîntul în cadrele tuturor conferințelor arătînd cum Biserica Ortodoxă Română a sprijinit și sprijinește lupta poporului

român pentru întărirea unității naționale precum și eforturile constructive ale întregului nostru popor pentru înflorirea Patriei și statornicirea păcii în lume.

Preoțimea noastră merge azi pe drumul înaintașilor punînd la temelia lucrării ei pastorale și cetățenești, întreaga sa capacitate misionară și caldă simțire patriotică de care este permanent însuflețită.

Prot. stavr. IOAN VLAD
Consilier cultural

SESIUNEA ADUNĂRII EPARHIALE A ARHIEPISCOPIEI DE ALBA IULIA ȘI SIBIU

Pe temeiul convocării făcute de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Dr. *Nicolae Mladin* al Ardealului, Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu s-a întrunit în sesiune anuală ordinară de lucru, în 8 dec. 1968, la Sibiu. Dimineața, membrii Adunării au asistat, în frunte cu Î. P. S. Mitropolit Nicolae, la Sf. Liturghie slujită în Capela mitropolitană. La sfîrșit, s-a făcut invocarea Sf. Duh, după care membrii Adunării au trecut în sala de lectură a Institutului Teologic Universitar.

În cadrul Adunării Eparhiale s-a constituit o delegație ad-hoc, care s-a prezentat Î. P. S. Sale, invitîndu-l să deschidă și să prezideze lucrările Adunării. Înalț Prea Sfinția Sa a venit la locul de lucru și a deschis sesiunea de lucrări prin următoarea cuvîntare:

Salut cu bucurie prezența reprezentanților clerului și credincioșilor în această sesiune de lucru a Adunării Eparhiale.

În mod deosebit salutul meu se îndreaptă către deputații eparhiali din noile protopopiate, care, prin reforma administrativă și reorganizare, au venit în cadrul Eparhiei noastre și le spun: Deputați eparhiali din protopopiatele Aiud și Cîmpeni, fiți bine veniți în mijlocul nostru și nădăjdum că veți colabora în noua adunare arhiepiscopicească împreună cu ceilalți membri pentru propășirea sfintei noastre Biserici și pentru înălțarea patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

Onorată Adunare Eparhială.

Anul acesta putem spune că a fost anul aniversărilor. Dar toate aceste aniversări nu ne-au dus cu gîndul numai în trecut ci, pentru ca învățînd din cele trecute, să ne îndreptăm toată energia în prezent, ca și noi, asemenea înaintașilor noștri, să ne facem datoria în mod deplin față de imperatiile epocii noastre, față de poporul nostru, față de Biserica noastră. Cele mai însemnate dintre aceste aniversări sînt acelea care se referă la unitatea noastră bisericească și la unitatea într-un singur stat național a poporului nostru.

Am putea, dar, spune că anul acesta a fost anul unității pentru că, în acest an, am sărbătorit 20 de ani de la unitatea bisericească realizată pentru totdeauna, a tuturor fiilor, cler și credincioși care sînt legați de legea strămoșească, de Biserica românească, de Biserica moșilor și strămoșilor noștri. A fost anul unității pentru că am prăznuit de curînd 50 de ani de la realizarea visului secular al poporului nostru de unitate într-un singur stat, liber și independent, astăzi în plin progres.

Toate celelalte aniversări apar ca un fel de pregătire a acestor două momente principale. Astfel, aniversarea a 20 de ani de la înscăunarea Prea

Fericitului Patriarh Justinian a fost o amintire a realizărilor Bisericii noastre în frunte cu Prea Fericirea Sa, între care primul loc îl ocupă tocmai realizarea unității noastre bisericești și îndrumarea Bisericii noastre pe calea apostolatului social, a sprijinirii din partea Bisericii noastre, a vieții celei noi din patria noastră, Republica Socialistă România. Apoi amintirea episcopului Inocențiu Micu de la moartea căruia am sărbătorit 200 de ani la Sadu, în satul lui de naștere și amintirea Statutului Organic al lui Șaguna (de la votarea căruia s-au împlinit 100 ani) pe baza căruia s. ex s-a organizat Biserica noastră în adunări eparhiale cu deputați mireni și clerici, mireni fiind $\frac{2}{3}$ și clericii $\frac{1}{3}$, care să-și dezbată problemele multiple ale Bisericii. Rînduiala șaguniană este rînduială ortodoxă veche românească. Pe baza această, avem și noi adunările eparhiale așa cum au fost constituite atunci. Deci, amintirea acestor doi ierarhi — a lui Inocențiu Micu, care a luptat pentru neschimbarea legii strămoșești împotriva imixtiunilor teologului iezuit care voia să catolicizeze pe românii uniți, care a luptat de asemenea și pentru drepturile poporului român cu argumentele care s-au reluat mai târziu și s-au completat, și a mitropolitului Andrei Șaguna, care a fost luptător la 1848 și după aceea, pentru unitatea poporului român și unirea Transilvaniei cu România — sînt numai scoaterea în evidență a două personalități proeminente prin care se arată în mod clar că cele două Biserici românești de-a lungul secolelor au rămas una în legea strămoșească, una în slujirea intereselor poporului român de pe aceste plaiuri.

Această unitate a lor a fost temelia realizării unității noastre bisericești în epoca în care poporul stăpîn pe soarta sa, și credincioșii și clerul, și-au putut manifesta în mod liber voința lor de unitate nezdruincinată. Această luptă comună pentru interesele poporului român care se vede în lupta lui Inocențiu Micu și Șaguna și a altor ierarhi și preoți pînă la 1918 și după aceea, ne arată cum Biserica, fără nici o deosebire a adus contribuția ei, a adus sprijinul ei la realizarea idealului de unitate națională a poporului nostru.

Deci aceste aniversări sînt momente din trecut prin care noi am fost îndrumați către cele două mari momente: al unității bisericești și al unității noastre într-un singur stat național.

Domnilor deputați,

Aceste aniversări, cum am spus, ne-au îndreptat cu privirea spre trecut pentru ca în prezent să înțelegem datoria pe care ne-o indică trecutul, imperativul pe care ni-l pune în față prezentul și perspectiva pe care ne-o deschide viitorul.

Oameni ai vremii de azi, credincioși ai Bisericii noastre celei una și autocefale, ai Bisericii românești, fii ai poporului, noi sîntem înrădăcinați cu întreaga noastră ființă în Biserica moșilor și strămoșilor, sîntem înrădăcinați cu întreaga noastră ființă în destinul poporului nostru, destin care de-a lungul veacurilor ne-a condus din biruință în biruință pînă la marile victorii de azi.

Și noi, dreptcredincioși ai Bisericii române, descifrăm în linia istorică de dezvoltare a poporului nostru, care urcă spre culmi noi, nu numai vigoarea poporului, forțele sale creatoare, capacitatea lui de luptă, de muncă, de jertfă, ci și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, providența divină care ocrotește toate

popoarele lumii, deci și pe poporul nostru, pentru că ea pune în fața omenirii și în fața fiecărui popor, idealul realizării unei vieți din ce în ce mai desăvârșite, a unei vieți din ce în ce mai plănare. Din această convingere și din identificarea noastră cu poporul rezultă atașamentul față de Patria noastră socialistă, dragostea față de Patrie fiind o poruncă a Evangheliei lui Iisus Hristos ca și o manifestare a faptului că întreaga noastră ființă este înrădăcinată adânc în glia strămoșească, este pătrunsă de energiile, de năzuințele acestui popor, de dragostea de patrie cea una și nedespărțită, a tuturor oamenilor muncii, care se înalță zi de zi pe noi trepte ale civilizației și progresului. Această patrie o slujim cu toate puterile noastre, cu toată energia noastră și ne bucurăm de succesul ei și de prestigiul înalt pe care-l are între toate popoarele lumii.

Totodată în Biserica noastră, legați de legea strămoșească, am găsit și găsim Evanghelia lui Hristos, din care izvorăsc energiile necesare, îndrumările necesare pentru a nu fi credincioșii unor epoci depășite de istorie, ci de a fi credincioșii epocii noastre și de a ține pas cu progresele pe care le realizează poporul nostru, pe care le realizează omenirea, societatea de azi. Căci Evanghelia lui Hristos este un izvor mereu viu de viață mereu înnoită și credincioșii și preoții au datoria să nu rămână la o credință de șablon, ci să aibă o credință vie, o credință izvorită din dragostea de Dumnezeu și de om, din dragostea de patrie, din dragostea de pace, din dragostea de progres, de dreptate și prin această credință ei să fie mărturisitori ai adevărului și dreptății ai libertății, a tot ceea ce este înalt și a tot ceea ce duce înainte patria noastră, și să arate că credința lui Iisus Hristos nu este ruptă de realități ci ea este întrepătrunsă cu realitățile, ea este un izvor de dinamism neconținut prin care noi putem să contribuim la mersul înainte al poporului nostru, al societății. Deci, dacă noi sîntem conștienți de însemnătatea unității noastre bisericești, pe care o punem mereu în slujba poporului nostru, contribuind prin ea la întărirea unității acestui popor, vom înțelege că trebuie să continuăm cu și mai multă energie să lucrăm și în viitor cu toții, suflet la suflet, inimă la inimă, brat la brat pentru întărirea unității noastre bisericești, înlăturînd orice ispită care ar veni de la cei ce nu au nici o legătură cu interesele poporului român și cu Biserica românească, și să contribuim prin întărirea unității bisericești, la întărirea unității poporului nostru, să sprijinim prin munca noastră, munca poporului pentru înflorirea patriei și lupta lui pentru pace și înfrățire între popoare.

La unitatea noastră, a poporului nostru, și la înfrățirea între popoare noi aducem o contribuție și prin faptul că Biserica noastră ortodoxă română întreține relații frățești, în spirit ecumenic, cu toate cultele din patria noastră, cu toate Bisericile de peste granițele țării, pe baza respectării specificului fiecărei Biserici, pe temeiul egalității, independenței și colaborării tuturor Bisericilor pentru propășirea patriei noastre comune și pentru stabilirea păcii în lumea întreagă, care zămislește o viață din ce în ce mai bună, o viață înfrățită pentru toate popoarele lumii.

Conlucrarea frățească cu cultele din țara noastră este o contribuție a Bisericii noastre la întărirea frățietății dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare pentru că această patrie a fost visată și realizată de toți cei care au trăit, au muncit și au luptat împreună pe acest pămînt străvechi. Unitatea a fost realizată și patria noastră este înălțată prin munca înfrățită a tuturor.

De aceea patria aceasta, este a noastră a tuturor și ne îmbrățișează pe noi pe toți ca pe niște frați de muncă, de visuri, realizări și biruințe. Prin relațiile frățești cu celelalte Biserici din străinătate, fie Biserici romano-catolice, fie protestante, fie în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și altor organizații intercreștine internaționale noi sprijinim și promovăm politica statului nostru, a poporului nostru de prietenie și colaborare cu toate popoarele lumii, pentru ca în acest fel să se realizeze o cât mai strânsă legătură între popoare în lupta comună împotriva primejdiilor care amenință cu un nou război nimicitor, pentru ca prin pace, popoarele în înfrățire să zidească pe întreg pământul, care acum se pare că a devenit destul de mic, o viață luminată, o viață fericită, liberă și îmbelșugată.

Iată, Domnilor Deputați Eparhiali și Cucernici Părinți, care sînt marile linii și marile perspective pe care mergem noi astăzi, Biserica noastră strămoșească, spre care privim și se îndreaptă întreg poporul nostru și întreaga omenire. Perspectivele acestea sînt mărețe. Am mai spus-o și o mai spun: sîntem cea mai fericită generație pentru că trăim într-o epocă măreață, epocă în care plutesc deasupra noastră idealurile cele mai înalte și omenirea întreagă este angajată în această luptă și noi sîntem fericiți că sîntem chemați să ne aducem contribuția la realizarea acestor mari idealuri ale poporului și ale omenirii întregi.

Onorată Adunare Eparhială,

În ce privește activitatea Arhiepiscopiei noastre în ultimul an, o veți cunoaște din rapoartele ce se vor prezenta. Ea reprezintă un început al arhipăstoririi mele care, deci, așteaptă să fie continuată. Continuarea acestui început însă, nu se poate face decît prin conlucrarea clerului și al credincioșilor, al Centrului Arhiepiscopesc, pentru că numai atunci un organism cum este Biserica, cum este poporul, progresa, cînd toate măduarele lui sînt sănătoase, sînt active, sînt îndreptate spre același scop. Toți ne simțim mădulele ale aceleiași Biserici, ale aceluiași popor, fii ai aceleiași omeniri și totîmpreună, solidari, îndreptați spre aceeași țintă, ne angajăm cu toate forțele noastre spre realizarea a ceea ce avem în fața noastră.

Aceasta este chemarea pe care o fac deputaților clerici și mireni ai Adunării Eparhiale ca acolo unde sînt, să fie centre de însuflețire a clericilor și credincioșilor pe linia aceasta pe care am expus-o și în legătură cu activitatea Arhiepiscopiei noastre care este numai o parte din Biserica noastră și care deci ca parte lucrează pe aceleași linii mari pe care este îndreptată activitatea Bisericii noastre întregi.

În acest sens Dumnezeu să ne ajute ca ședința de astăzi să aducă elemente utile, elemente avansate de înțelegere și apreciere, propuneri pozitive pentru ca acestea să poată rodi în activitatea noastră din anul care vine!

Dumnezeu să vă binecuvinteze!“

După cuvîntarea de deschidere, s-a procedat de îndată la verificarea prezenței membrilor Adunării, de către P. C. secretar al sesiunii, Prot. Dr. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu. Constatîndu-se că Adunarea este în număr reglementar, putînd astfel aduce hotărîri valide, s-a trecut la alte puncte din ordinea de zi.

Mai întîi s-a propus și Adunarea Eparhială a aprobat cu aplauze însuflețite, să se trimită telegrame ocazionale: Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, Domnului Ion Gheorghe Maurer, Președintele Consiliului de Miniștri, Prea

Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Domnului Profesor Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor și Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România.

După aceea secretariatul Adunării Eparhiale a anunțat că rapoartele Consiliului Arhiepiscopesc au fost studiate și analizate la timp și că astfel ele pot fi prezentate în sesiunea ordinară de lucru de la 8 decembrie 1968.

Raportul general al secțiunilor unite (intocmit de P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, raportor Prof. Dr. I. Ivan de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu), a subliniat bogatele și frumoasele realizări înfăptuite în cursul anului 1968 de preoțimea și credincioșii din Arhiepiscopia Sibiului pe teren religios, administrativ, cultural, social și economic. Raportul a arătat și temeiurile evanghelice pe care se reazimă Biserica Ortodoxă Română în activitatea ei spre promovarea intereselor superioare ale credincioșilor. Biserica a îndrumat și îndrumă continuu clerul și credincioșii ei la înfrățire și împreună lucrare cu toți creștinii, cu toți oamenii de bine pentru desfășurarea unei munci din care să rezulte înlăturarea nedreptăților dintre oameni și popoare, precum și înlăturarea posibilităților unui nou război mondial. Această acțiune poate duce la realizarea unui climat de pace și de înfrățire, atât între oamenii singuratici, cât și între popoarele lumii.

Biserica Ortodoxă Română s-a alăturat fără rezerve la propunerile pentru valorificarea drepturilor omului și a luptei pentru pace. Și în această direcție munca ei a fost stimulată de politica înțeleaptă a conducătorilor Patriei noastre, care a creat climatul adecvat înlăuntrul țării și peste hotare. Reprezentanții țării noastre au militat pentru sprijinirea și valorificarea drepturilor fundamentale ale omului, pentru temeinicia păcii în lume, în toate forurile și organismele internaționale.

Raportul a subliniat apoi că în anul 1968 au avut loc aniversări deosebit de însemnate pentru viața bisericească și națională: sărbătorirea a 20 de ani de la înscăunarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, 200 de ani de la moartea episcopului Inochentie Micu, două decenii de la reîntregirea Bisericii strămoșești și împlinirea a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România.

În anul 1968 Arhiepiscopia Sibiului și-a îndeplinit toate îndatoririle ce i-au revenit în domeniul vieții religioase, morale, cultural-sociale și economice, obținând rezultate multumitoare, datorită deplinei libertăți de manifestare pe care statul nostru socialist o asigură tuturor cultelor religioase din țară.

Biserica a desfășurat și în anul 1968 o activitate vie și susținută pentru a face din fiii ei membrii devotați ai Bisericii strămoșești și în același timp, cetățeni loiali ai scumbei noastre Patrii, sprijinind măsurile înțelepte întreprinse de Conducătorii Statului nostru pentru asigurarea progresului vieții spirituale și materiale a poporului nostru. Întru acestea, preoții și credincioșii din Arhiepiscopie au primit îndrumări înțelepte din partea I. P. S. Mitropolit Nicolae, prin pastoralele de la Năsterea Domnului, Sfintele Paști etc., prin cuvântările rostite cu ocazia vizitațiilor canonice, sfintirilor de biserică, conferințele protopososi și în toate ocaziile când I. P. S. Sa a ajuns în contact direct cu preoțimea și credincioșii săi.

Preoțimea din Arhiepiscopie și-a putut însuși o orientare clară și precisă asupra evenimentelor zilnice, prin presa religioasă susținută de la Centrul arhiepiscopesc. Urmare acestei situații, precum și activității în parohii, preoții s-au bucurat de o prețuire aleasă din partea autorităților de stat, mulți dintre ei fiind aleși în Comitetele pentru Apărarea Păcii, la municipii, orase și comune, precum și ca deputați în Consiliile Județene Provizorii.

Raportul a notat cu satisfacție participarea I. P. S. Mitropolit Nicolae și a unor profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu în diferite organisme internaționale unde se dezbat probleme ecumeniste și problema păcii. În mod deosebit a subliniat vizitele I. P. S. Mitropolit Nicolae în Republica Federală a Germaniei și în Republica Democrată Germană. Cu aceste prilejuri, I. P. S. Sa a conferențiat cu multă competență, tratând subiectul „Caracterul fundamental ale moralei ortodoxe”.

În aceeași ordine de idei raportul a evocat și multe vizite pe care Arhiepiscopia Sibiului le-a primit, în anul 1968, din străinătate (Anglia, Georgia, Finlanda, Bulgaria, Franța, Germania, Armenia, Etiopia), subliniind că toți vizitatorii străini au dus cu ei, de la Centrul arhiepiscopesc, impresii dintre cele mai frumoase despre ceea ce au văzut și auzit cu ocazia acestor vizite.

Relațiile dintre Centrul Arhiepiscopesc și Eparhiile ortodoxe și eterodoxe s-au intensificat datorită mai ales vizitelor pe care I. P. S. Mitropolit Nicolae le-a întreprins în anul 1968. S-au adâncit raporturile frățești de colaborare cu șefii celorlalte culte în urma unor asemenea vizite binevenite.

Raportul a menționat și însemnătatea constituirii „Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste” din care, pe lângă alte înalte personalități ale Bisericii noastre, face parte și I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae.

În felul acesta se face evident faptul, că Biserica noastră merge în pas cu vremea, este la înălțimea vremii, că este o instituție a progresului moral și sprijinitoare a bunei stări sociale.

La discuțiile pe marginea acestui raport au luat cuvînt: P. C. protopop Ioan Mihon (Cîmpeni), Dl Eugen Furnică (Brașov) și P. C. prot. Nicodim Belea (Brașov), aducînd unele completări de amănunt.

Raportul secției administrativ-bisericești (referent P. C. Consilier Ioan Nicoară, raportor P. C. protopop Dr. Vasile Coman-Brașov) a menționat de asemenea, ca și raportul precedent, aniversarea a 20 de ani de la reîntregirea Bisericii strămoșești și a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, evenimente care au fost prăznuite cu multă însuflețire.

Activitatea bisericească în Arhiepiscopie s-a desfășurat normal. Loc de frunte îl ocupă însă misiunile arhieriești întreprinse în cursul anului 1968, la mînăstirea „Brîncoveanu”, la sfințiri de biserici, apoi în afară, vizitele făcute la Cluj, Oradea, Carei, Baia Mare, Satu Mare, Zalău, Beius, Rîmnicul Vilcea etc., cu ocazia cărora I. P. S. Mitropolit Nicolae a slujit și predicat, întărind credința și viața religioasă a credincioșilor respectivi. Tema predicii a constituit-o îndeosebi unitatea credincioșilor în Biserica strămoșească în toate vremurile, unitatea lor de luptă pentru înfăptuirea celor mai luminoase imperative ale poporului român, imperativele independenței, libertății și suveranității naționale.

În raport s-a arătat apoi că la Centrul arhiepiscopesc s-a desfășurat o muncă stăruitoare și susținută, rezolvîndu-se la timp și în spirit de legalitate toate agendele administrative bisericești, urmărindu-se în același timp și creșterea nivelului duhovnicesc în parohiile din Arhiepiscopie. În cursul anului au intervenit și o seamă de schimbări în personalul de la Centrul arhiepiscopesc, prin pensionări, transferări la cerere etc. Iar în cuprinsul Arhiepiscopiei s-a efectuat o nouă arondare pe protonopiate, în urma reformei administrative din 1968.

Protonopiile din cuprinsul Arhiepiscopiei au dus la îndeplinire, cu conștiințiozitate, toate sarcinile trasate de Centrul arhiepiscopesc. Cu ocazia vizitării parohiilor P. C. protopopi au împărtășit îndemnuri pastorale și au verificat gestiunile parohiale.

Preotimea și-a îndeplinit îndatoririle pastorale cu multă conștiință, dovedind în același timp o atitudine pozitivă față de marile transformări ce survin în contemporaneitate.

Împreună cu organele parohiale și cu credincioșii, s-a făcut evidentă o grijă deosebită față de sfintele lăcașuri, reparîndu-le și împodobindu-le, neolocuri, cu pictură aleasă. Preotimea noastră s-a integrat și în spiritul ecumenist, arătînd și prin aceasta că este un factor pozitiv și în vremea de azi.

Raportul s-a mai referit la asezămintele mînăstirești din Arhiepiscopie, la faptul că în anul 1968 nu s-au ivit procese disciplinare, la salarizarea personalului bisericesc, arătînd și mișcările în cadrul acestui personal.

La discutarea raportului au luat cuvînt: P. C. protopop David Lazăr (Tg. Mureș), P. C. protopop Petre Boeriu (Medias), Dl Ilie Tătaru (Medias), P. C. protopop Ioan Mihon (Cîmpeni) și Dl Traian Mișu (Tg. Mureș), aducînd prețioase contribuții în legătură cu problemele bisericești prezentate în raport.

Raportul secției culturale (referent P. C. Consilier Ioan Vlad, raportor Dl Paul Constantinescu) a arătat, în ansamblu, realizările și acțiunile pe plan cultural-social și bisericesc în anul 1968. De asemenea și pe plan patriotic, cetățeneșc.

Preotimea din Arhiepiscopie precum și credincioșii au dovedit nu numai dragoste și atașament față de credința strămoșească, dar s-au arătat vrednici și în viața cetățenească.

Raportul a subliniat îndeosebi activitatea desfășurată de Institutul Teologic Universitar din Sibiu, care, ca și în trecut, îndeplinește rolul pregătirii slujitorilor altarelor străbune. Institutul are un mare număr de studenți, care sînt sprijiniți material de Centrele eparhiale din Mitropoliile Ardealului și Banatului. Studenții se bucură nu numai de o instrucție și educație religioasă temeinică, dar și de o aleasă educație patriotică-cetățenească, participînd de asemenea și la numeroase manifestări cultural-artistice din Sibiu. În același timp, profesorii Institutului desfășoară o activitate științifică bogată nu numai în cadrul acestui așezămînt de înaltă cultură teologică, ci și prin prezența lor în diferite comisii în care se dezbate probleme fundamentale ale vieții interbisericești actuale. De aceeași însemnătate este și participarea unora din ei (pr. M. Șesan, pr. I. Todoran, pr. Gr. Marcu) la activități similare în străinătate. Apoi și participarea lor ca delegați chiriarhali la Conferințele de orientare preoțești și la Cursurile de îndrumare Misionară de la Curtea de Argeș.

Raportul a menționat construirea de noi biserici, reparații la mai multe biserici și Seminarului Teologic din Cluj, valoarea deosebită a publicațiilor „Telegraful Român” și „Mitropolia Ardealului”, precum și apariția prețioasei lucrări a Î. P. S. Mitropolit Nicolae „Biserica Ortodoxă Română una și aceeași în toate timpurile” și a lucrării „Legăturile Bisericii Ortodoxe din Transilvania cu Țara Românească și Moldova, în secolele XVI—XVIII”, de Mircea Păcurariu.

A fost subliniată și activitatea preoțimii și credincioșilor în lupta pentru pace și progres; apoi și valoarea excepțională a Bibliotecii mitropolitane.

P. C. pr. Ioan Șarlea (Sărmaș), P. C. prot. Dr. Vasile Coman (Brașov), P. C. pr. Nicodim Belea (Brașov), P. C. rector Dr. S. Vlad (Sibiu) au luat cuvânt pe marginea raportului Secției Culturale.

Raportul Secției economice (referent Dl Consilier Ioan Flocă, raportor Dl Dr. Iuliu Georgescu-Tîrnăveni) a prezentat situația de la Centrul Arhiepiscopesc și din Arhiepiscopie din punct de vedere economic-financiar. Situația este bună. Se constată un spor de venituri la toate capitolele din bugetul Centrului arhiepiscopesc. De asemenea, o sporire apreciabilă a inventarului, atât la Centru, cât și la subunități, mai ales prin donații de la credincioși. Serviciul tehnic a fost reorganizat, iar întreprinderile productive — atelierul de lumînări, gospodăriile anexe etc. — urmează să fie și ele îmbunătățite. Lucrările de la Muzeul religios din Alba Iulia sînt în curs de executare. Controlul financiar s-a desfășurat mulțumitor.

Raportul a menționat construirea de noi biserici, reparații la mai multe biserici și case parohiale, pictări de biserici, înfrumusețarea locașurilor de cult etc. — toate exteriorizînd jertfelnicia credincioșilor.

Pe marginea raportului au luat cuvînt: P. C. pr. Nicolae Cantor (Sebeș-Alba), Dl Petre Deji (Făgăraș), P. C. rector Sofron Vlad (Sibiu) și P. C. protopop Victor Negreșu Alba Iulia.

S-au prezentat apoi și s-au aprobat: Bilanțul și Contul de venituri și cheltuieli al Centrului arhiepiscopesc pe anul 1967; Execuția bugetară pe anul 1967, Planul financiar pe anul 1969 și Execuția bugetară la Institutul Teologic pe anul 1967.

Încheindu-se citirea tuturor rapoartelor, P. C. Vicar arhiepiscopesc *Tr. Belasșcu*, luînd cuvîntul, mărturisește de la început, că numai atmosfera caldă și plină de înțelegere pe care a constatat-o la membrii Adunării Eparhiale, l-a îndemnat să ia cuvîntul. P. C. Sa mărturisește că tema predilectă la Conferințele de orientare din septembrie și noiembrie la care a însoțit pe Î. P. S. Nicolae a fost unitatea bisericească și unitatea statală, vorbindu-se la aceste conferințe despre independența națională pe care înaltul Ierarh a accentuat-o cu toate ocaziile și cu acest prilej. Din rapoartele citite în Adunarea noastră Eparhială ca și din referatele raportorilor se constată că în toate s-a reoglîndit activitatea depusă pentru consolidarea unității noastre bisericești, folosindu-se în acest scop toate mijloacele care stau la îndemîna preoțimii și contribuindu-se astfel la unitatea noastră statală. Faptul că membrii Adunării s-au prezentat la ședință într-un număr atât de mare și au luat cuvîntul la discutarea diferitelor rapoarte subliniind realizările și scoțînd în evidență și unele lipsuri de care trebuie să se țină seamă în viitor, însemnează că membrii Adunării sînt conștienți de sarcinile care le au în acest for bisericesc. Atmosfera caldă și discuțiile academice din cadrul Adunării se datorează în primul rînd aceluia care o prezidează și care este Î. P. S. Mitropolit Nicolae. Prea Cucernicia Sa asigură în numele membrilor Adunării, clerici și mireni deopotrivă, ca și în numele întregii preoțimii și a poporului dreptcredincios din Arhiepiscopie, de dragostea tuturor acestora pe care a cîștigat-o prin bunătatea care îl caracterizează pe Î. P. S. Sa. Cu bunătatea și dragostea a cîștigat alipirea tuturor față de Î. P. S. Sa. lucru pe care nu l-ar fi putut dobîndi prin metode aspre. Do-reste ca unitatea sufletească care a constatat-o la membrii Adunării Eparhiale să se realizeze în întreg cuprinsul Arhiepiscopiei noastre ca astfel să putem contribui cu toții la progresul din cadrele Bisericii noastre strămoșești, ca și la progresul general din Patria noastră scumpă.

Sesiunea Adunării Eparhiale a luat sfârșit prin cuvântarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae, care cuprinde următoarele:

Datorită atmosferei calde în care s-au desfășurat lucrările Adunării Eparhiale, mărturisește că simte un regret că s-au încheiat așa de repede dezbaterile din cadrul acestei Adunări. Atmosfera creată în cadrul Adunării trebuie dusă pretutindeni unde se va luat contact, fie cu preoții sau credincioșii noștri, fiindcă lucrul principal în viața creștinească și viața omenească este dragostea prin care sufletele se contopesc, dragoste din care izvorăsc realizările de toate felurile. Fără aceasta toate planurile sînt cifre seci și realizările pot fi lucruri neînsemnate fiindcă le lipsește miezul, le lipsește esențialul, care face din activități de mîna omenească, iar nu de mașină. Noi trăim azi momente istorice de mare însemnătate, atît pentru Biserica noastră, cît și pentru poporul nostru.

Noi am putut să avem bucuria să simțim întreg sufletul acestui popor contopit într-o unitate desăvîrșită cu conducătorii lui iubiți, în frunte cu Președintele Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu. Tocmai în momentele istorice mari izbucnește la suprafață forța adîncurilor populare. Atunci se simte poporul întreg ca un singur om ce se ridică asemenea unui uriaș pentru ca să mărturisească în fața istoriei dorința lui de o viață liberă, independentă, tot mai fericită și mai îmbelșugată.

Această simțire a întregului popor este deopotrivă cu sentimentul ce-l trăim în cadrul Bisericii noastre Ortodoxe Române.

Au trecut vremurile în care împărații căutau prin dezbinare să exploateze și să stăpînească. Astăzi toți credincioșii români ai legii strămoșești se simt una în Biserica moșilor și strămoșilor noștri și această unitate o trăiesc cu intensitate, bucurîndu-se că nu mai există nici o graniță între români și români și că sufletul credincioșilor și preoților români sînt contopite în aceeași credință strămoșească și în aceeași dragoste fierbinte față de Patria noastră și față de poporul nostru.

Acesta este lucru esențial. Această unitate spirituală, această contopire sufletească în cadrul Bisericii strămoșești și al poporului, este generatoarea vitalității și a realizărilor bisericești, ca și a realizărilor din Patria noastră scumpă, de sub conducerea capilor ei iubiți care știu să-și dăruiască întreaga lor ființă ridicării ei, apărării independenței ei și proiectării unui ideal spre un viitor din ce în ce mai luminos.

Dragostea de țară, de Biserică și dragostea frățească, ca și însufletirea noastră comună pe care s-o manifestăm atît în cadrele Bisericii ca și în cadrele Patriei noastre scumpe, ne va ajuta să rezolvăm toate problemele, căci din aceasta izvorăsc toate realizările, toate entuziasmele și toate forțele. De nici se declanșează energiile cele mai adînci care ni se par că vin din adîncul adîncurilor și care de multe ori ne fac să ne mirăm că de unde răsar.

Toate acestea răsar din adîncurile veacurilor, din substanța sănătoasă a strămoșilor noștri care ne-au transmis nu numai realizările lor economice și artistice care pun în uimire toată lumea contemporană, ci ne-au transmis și substanța lor morală, omenia care i-a făcut să stea cu fruntea sus și să stăm și noi astăzi în fața tuturor popoarelor lumii, promovînd o politică de frățietate, de colaborare și de pace cu toate popoarele, pentru ca viața cea nouă și fericită să-și întindă stăpînirea asupra omenirii întregi.

Substanța aceasta morală care constituie zestrea poporului nostru, noi preoții și ierarhii trebuie să o valorificăm. Noi trebuie să o scoatem la iveală, fiindcă în ea este împletită substanța strămoșilor noștri, dar și credința strămoșească, care a fost una cu sufletul românesc în așa fel, încît acea credință a primit numirea de lege strămoșească. Această lege românească este Evanghelia lui Hristos ce s-a altoit pe un fond sănătos care a dat roade de-a lungul vremurilor și dă și acum roade frumoase, prin credincioșii noștri vrednici, ca și prin preoții Bisericii noastre. Aceste roade sînt la înălțimea epocii de azi a poporului nostru ca și a omenirii întregi.

De aceea cred că lucrul cel mai important în aceste zile este comuniunea spirituală, este contopirea indivizilor în marea cea mare a colectivității poporului, a colectivității bisericești unde nu te simți singur, ci una cu toți ceilalți. Ar face impresia că prin această contopire te pierzi pe tine, dar pierzîndu-te te îmbogățești fiindcă în persoana ta năvălește întreg șuvoiul puterii spirituale a poporului, a comunității bisericești. Te simți lărgit și îmbogățit simțind și putînd spune că în tine se cuprinde nu numai Biserica proprie, ci toate Bisericile din lume, nu numai poporul tău, ci întreagă omenirea sălășluiește în ființa ta, însăși Divinitatea care este viața fără de sfîrșit și fără de moarte.

În această comuniune stă secretul oricărei vieți și a oricărei fericiri fie creștine, fie umane. Cînd ești singur nu poți fi fericit. Fericit ești numai atunci cînd te pierzi în alții și cînd te simți împreună cu ei formînd un tot, tu fiind o particică din vulul imens de particule care formează acest tot. Prin aceasta se simte fiecare puternic și în stare să facă ceea ce nu poate face cînd e singur. În această concepție stă secretul optimismului nostru. Sîntem optimiști ca popor, cînd vedem realizările din vremea noastră, cînd vedem succesele acestui popor și forțele lui creatoare. Sîntem optimiști ca Biserică cînd constatăm credința vie a credincioșilor noștri, cînd vedem lucrarea preoților noștri care ne dau convingerea că Dumnezeu, că Iisus Hristos ocrotește Biserica Sa, ocrotește poporul nostru ca și întreaga omenire pentru a putea ajunge la realizarea țintei unei vieți desăvîrșite pe pămînt.

Vă mulțumesc tuturor pentru participarea liberă și degajată la dezbaterea Adunării Eparhiale. Trebuie să mărturisesc, că abia acum la acest popas încep și eu să-mi dau seama că în acest an s-a muncit. Pînă acum activitatea s-a dus într-un ritm rapid, încît nu mi-am putut da seama de tot ceea ce s-a făcut din cauză că nu am avut răgazul necesar ca să meditez.

Popasul acesta deci a fost potrivit ca să se facă un bilanț și să se arate realizările obținute, dîndu-se sugestii, și evidențiindu-se lipsurile care trebuiesc îndepărtate în viitor. Începutul pe care l-am făcut, felul cum a decurs ședința Adunării, ne dau încrederea că în anul viitor cînd avem și obiective mai multe ce ne stau în față pe care sperăm să le putem realiza, cu sprijinul membrilor Adunării Eparhiale, al clerului și al credincioșilor, cu sprijinul Departamentului Cultelor și al Patriarhiei noastre vom putea prezenta Adunării realizări și mai frumoase pe plan spiritual cît și pe plan economic. Socotesc totuși că realizarea cea mai de preț este comuniunea spirituală pe care trebuie să ne silim să o întărim cît mai mult și să n-o tulburăm și să n-o pierdem.

Să întărim comunitatea noastră spirituală în Biserica românească, care este cea mai liberă, fiindcă ea nu este supusă unor directive din afara grani-

țelor țării, ci aplecavă cu urechea numai la Evanghelia lui Hristos și la poruncile de viață ale poporului român de pe acest pământ strămoșesc. S-o întărim deci ca și pe poporul nostru din Patria noastră scumpă, pentru ca în unire cu toți oamenii muncii fără deosebire de naționalitate sau credință religioasă să cititorim pe acest pământ o viață înfrățită, fericită și luminoasă pentru toți. Prin aceasta vom putea da un exemplu și altora pentru propășirea și înfrățirea popoarelor care să pășească pe calea păcii, ferind astfel lumea de dezastrul unui nou război.

Consider că este de datoria noastră a celor ce facem parte din Adunarea Eparhială, să aducem mulțumirile noastre Departamentului Cultelor în frunte cu Dl profesor Dumitru Dogaru, rugându-l să transmită devotamentul nostru total, atașamentul nostru deplin față de cauza poporului și față de Conducătorii Patriei noastre în frunte cu Președintele Consiliului de Stat Dl Nicolae Ceaușescu.

De asemenea, socotesc că este bine să exprimăm mulțumirea noastră deosebită și devotamentul nostru față de Sfântul Sinod al Bisericii noastre, față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, care ne ocrotește, ne încurajează, ne sprijinește și în felul acesta noi putem să fim o Arhiepiscopie și o Mitropolie lucrătoare în sânul Patriarhiei Române, Patriarhie vie, lucrătoare și cu un frumos prestigiu între celelalte Biserici ale lumii.

Adunarea Eparhială trebuie să aducă mulțumirile sale, de asemenea, tuturor preoților și tuturor credincioșilor care s-au identificat cu Biserica noastră strămoșească, au lucrat la întărirea ei și care și-au dăruit munca și sufletul lor pentru propășirea Patriei noastre scumpe. Să aducem deci omagiul nostru acestor credincioși simpli, poporului care este izvorul tuturor forțelor care creează cultura și civilizația, deci cele spirituale ca și cele materiale.

Tot odată să ne închinăm în fața înaintașilor noștri care s-au jertfit pentru ca noi să trăim zilele acestea de lumină. Să ne luăm angajamentul că vom fi mereu alături de popor și împreună cu el vom merge mereu înainte.

Cu acestea declar sesiunea acestei Adunări Eparhiale închisă.

*

Lucrările Adunării Eparhiale s-au desfășurat într-o atmosferă caldă, în sufletească, într-un spirit constructiv. Ele constituie un adevărat reviriment în viața Arhiepiscopiei Sibiului.

D. CALUGAR

ADUNAREA EPARHIALĂ A EPISCOPIEI CLUJULUI

La 8 dec. 1968 a avut loc la Cluj sesiunea ordinară a Adunării Eparhiale din Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului.

Ziua precedentă s-a ținut ședința Consiliului plenar, sub președinția Prea Sfințitului Episcop Teofil Herineanu.

În cadrul acestei ședințe au fost citite Dărilor de seamă ale celor trei secțiuni de activitate: P. C. pâr. vicar Florian Geomolean — activitatea secției culturale; P. C. cons. Onisie Moraru — a secției administrativ-bisericești și P. C. cons. Simion Coman — a secției economice.

Consiliul plenar a luat act de cuprinsul dărilor de seamă și — cu anumite completări — a aprobat trimiterea lor în dezbaterile Adunării Eparhiale.

Duminică, 8 dec., membrii Adunării Eparhiale au luat parte la Sf. Liturghie, săvârșită de un sobor de preoți.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Sa Păr. prot. Dr. Carol Pop (Baia Mare).

La sfârșitul Sf. Liturghii s-a citit rugăciunea invocării Sf. Duh și s-au rostit polihroanele îndătinat.

Deschiderea sesiunii de lucru a Adunării Eparhiale, a avut loc, la orele 12, în sala mare a episcopiei, sub președinția Prea Sfințitului Episcop Teofil.

În cuvîntul de deschidere P. S. Episcop Teofil — adresîndu-se PP. CC. părinți, deputaților Adunării Eparhiale, reprezentantului Departamentului Cultelor și oaspeților — arată că: îndrumarea de a ține Adunarea Eparhială la finea anului este bine venită, pentru că este sorocul dărilor de seamă a activității depuse de-a lungul unui an întreg.

În continuare, P. S. Sa talmăcind sensul marelui Praznic al Nașterii Domnului, spune: „taina creștinătății este mare, Dumnezeu s-a arătat în chip de om, nu s-a socotit nădărnă să fie ca noi, oamenii, numai ca să-l înalțe și să-l facă părtaș fericirii hărăzite din veac de Dumnezeu. Acesta e semnul vădit al dragostei lui Dumnezeu față de cea mai aleasă creatură a Lui. În lumina acestor gânduri ne-am străduit să mulțumim pe semenii noștri în strădaniile depuse anul acesta“.

„Ce n-am făcut pînă acum, vom face în viitor, cu sprijinul Sfintei Patriarhii, al Onor. Departament al Cultelor și al colaboratorilor noștri. Am cultivat sentimentul de frățietate, ideea atașamentului față de Biserica strămoșească și față de conducători. Aniversarea celor două mari evenimente: Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, de acum 20 de ani și Unirea Transilvaniei cu România, au fost momente de întărire a solidarității în jurul conducătorilor Patriei, a idealului de libertate, suveranitate și prosperitate“.

În urma decesului prof. Dr. Vasile Scurtu, în locul de deputat rămas vacant, a fost cooptat Dl. avocat Dr. Ioan Surdu — Cluj.

Dările de seamă ale celor trei sectoare de activitate au fost încredințate Comisiilor de lucru spre examinare și pentru a întocmi cuvenitul raport.

Pe durata examinărilor dărilor de seamă, ședința a fost suspendată.

La redeschiderea ședinței, P. C. prot. Roman Răzlog-Gherla, prezintă raportul Comisiei administrativ-bisericești.

În partea introductivă, raportul comisiei arată că în acest an, a avut loc aniversarea a două evenimente de o deosebită importanță pentru ființa Neamului nostru: la 21 octombrie 1968, s-au împlinit două decenii de la Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, iar la 1 decembrie 1968, 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România.

Raportul scoate în evidență importanța sesiunii istorice a Marii Adunări Naționale din 22 august 1968 și a unor hotărâri privind buna desfășurare a vieții din Patria noastră ca: împărțirea administrativ-teritorială a teritoriului R. S. R. în județe, directivele privind dezvoltarea tehnico-științifică, modificarea codului penal.

Raportul mai arată că în rezolvarea unor probleme administrativ-bisericești, Sf. Patriarhie a acordat un ajutor de lei 300.000 din F.C.M. pentru ajutorarea parohiilor sărace.

În continuare raportul evidențiază momentele mai importante din viața Bisericii Ortodoxe Române ca:

— Primirea de către Președintele Consiliului de Stat al R. S. România, Dl. Nicolae Ceaușescu, în audiență de prezentare a șefilor de culte, la 29 februarie 1968;

— Aniversarea zilei de naștere — 22 februarie — a Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian, la împlinirea vârstei de 67 ani, aniversare la care a participat și Prea Sfințitul nostru Episcop Teofil;

— Sărbătorirea împlinirii a 20 de ani de arhiepiscopie — 6 iunie a. c. — a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian;

— Praznicul de la Alba Iulia — 21 octombrie — cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania;

— Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, iacută Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Atenagoras al Constantinopolului, între 2—6 mai a. c.

— Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române la Patriarhia Moscovei, făcută între 24—29 mai 1968;

— Vizita peste hotare a Îl. PP. SS. Mitropoliți Iustin Moiescu al Moldovei și Sucevei și Dr. Nicolae Mladin al Ardealului; precum și vizitele la Cluj a unor oaspeți și delegați ai diferitelor confesiuni sau organizații de peste hotare, cărora P. S. Episcop Teofil le-a făcut o frățească primire, în spiritul ecumenismului creștin.

Raportul mai prezintă viața bisericească din eparhie, drumurile misionare, sfințirile și binecuvîntările de biserici, săvîrșite de P. S. Episcop, precum și vizitele P. S. Sale și ale membrilor Permanenței Consiliului eparhial la un însemnat număr de parohii.

S-a arătat că, în anul 1968 au decedat 13 preoți și prof. Dr. Vasile Scurtu, membru în Adunarea Eparhială a Clujului, delegatul eparhiei în Adunarea Națională Bisericească și în Consiliul Național Bisericesc. În memoria tuturor s-a păstrat un moment de reculegere.

Raportul a prezentat situația celor două așezăminte mănăstirești, date statistice, mișcări de personal, hirotoniri, disciplina clerului, distincții, salarizare și alte date privind viața bisericească din Eparhie.

Luînd act de activitatea depusă și însușindu-și măsurile preconizate pentru viitor, Comisia propune Adunării Eparhiale aprobarea dării de seamă.

Raportul Comisiei culturale, a fost prezentat de P. C. Prot. Sabin Truția. Darea de seamă în partea introductivă, cuprinde o privire generală asupra celei mai frămîntate din problemele vieții actuale — pacea — și scoate în evidență faptul că slujitorii Bisericii noastre sprijinesc toate acțiunile întreprinse de Conducerea de stat, menite să asigure pacea și dreptatea socială.

Se amintește că Frontul Unității Socialiste — slujind aceluiași ideal — au fost aleși și dintre slujbașii Bisericii noastre. Astfel: P. S. Episcop Teofil a fost ales în Consiliul județului Cluj; P. C. Păr. vicar Florian Geomolean, în Consiliul municipiului Cluj; Prot. Al. Căian, în Consiliului orașului Turda; Prot. Roman Răzlog, la orașul Gherla; Prot. Petru Suteu, la Tg. Lăpuș; iar P. C. Prot. Dr. Carol Pop în Consiliul Național al Frontului Unității Socialiste.

Comisia evidențiază sprijinul acordat de preoți în rezolvarea unor treburi obștești din parohii și consideră necesar a recomanda ca în colaborare cu organele locale de stat, să meargă pe aceeași linie.

Raportul arată că în anul 1968 s-au ținut patru conferințe de orientare. Datorită subiectelor date, două din aceste conferințe — septembrie și noiembrie — au avut caracterul unor aniversări.

În problema Consolidării Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, Comisia ia act cu satisfacție de ceea ce s-a făcut pînă acum pentru înlăturarea diferențierilor create în decursul vremii și consideră necesar a recomanda ca munca de lămurire pentru sudarea unității sufletești a Neamului nostru și înlăturarea tuturor diferențierilor, să fie dusă cu și mai multă râvnă.

Raportul evidențiază grija Eparhiei pentru formarea viitorilor slujitori ai Bisericii, ajutoarele acordate celor două instituții de învățămînt teologic, Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul teologic — Cluj și Institutul Teologic din Sibiu și ia act cu bucurie de înființarea cursurilor seminariale speciale de la Curtea de Argeș.

Exprimînd o caldă recunoștință pentru tipărirea Cărții de rugăciuni și luînd act de terminarea biografiei celui dintîi episcop al Clujului, Nicolae Ivan (lucrarea Prof. Nicolae Vasiu), de grija față de biblioteca și muzeul eparhial, comisia își însușește măsurile preconizate pentru viitor și propune Adunării Eparhiale aprobarea dării de seamă.

Raportul Comisiei economice a fost prezentat de P. C. Prot. Petru Pop și a evidențiat realizările economico-gospodărești de la Centrul eparhial și din cuprinsul eparhiei.

Comisia constată că bilanțul anului 1967 este bine întocmit, iar la întocmirea planului financiar pe anul 1969 s-a ținut seamă de venitele și trebuințele eparhiei.

Raportul mai prezintă situația veniturilor provenite din contribuția parohiilor, din vînzarea calendarului și lumînărilor și situația cheltuielilor efectuate pentru plata salariilor din fonduri proprii, fabricarea lumînărilor, subvențiile acordate parohiilor, celor două instituții de învățămînt, reparații, investiții etc.

Se arată că pentru restaurarea monumentelor istorice s-a primit un substanțial ajutor de la stat prin D.M.I. și că întreaga contribuție încasată de la parohii a fost acordată ajutor parohiilor sărace, care au executat lucrări.

Comisia constată că disciplina financiară la parohii s-a îmbunătățit simțitor; cu mici excepții, gestiunile parohiilor au fost aflate în ordine.

Exprimînd mulțumiri pentru buna gospodărire a averii eparhiale, propune Adunării aprobarea dării de seamă, împreună cu proiectul de plan financiar pe anul 1969.

Părintele Protopop Roman Răzlog-Gherla, se interesează de natura abaterilor disciplinare a preoților. Păr. cons Onisie Moraru dă lămuririle necesare.

Adunarea Eparhială a aprobat Dările de seamă, exprimînd mulțumiri Prea Sfințitului Episcop Teofil, membrilor Consiliului eparhial, protopopilor, preoților și tuturor ostenitorilor, pentru eforturile depuse și rezultatele obținute.

Mulțumiri deosebite au fost exprimate față de Onor. Departament al Cultelor, pentru sprijinul acordat cu multă înțelegere, la rezolvarea unor probleme ale eparhiei noastre.

În cuvîntul de încheiere, P. S. Sa dă unele lămuriri și îndrumări pe marginea rapoartelor prezentate.

Arată că se cuvine a ne exprima recunoștința față de Sf. Patriarhie pentru directivele date și sprijinul material acordat parohiilor din Fondul Central Misionar.

Mulțumește PP. CC. protopopi pentru colaborarea sinceră și dezinteresată în rezolvarea problemelor legate de viața bisericească.

La propunerea Prea Sfințitului Episcop Teofil, P. C. diacon Iosif Butuc, secretar eparhial, dă citire următoarelor telegrame adresate de către membrii Adunării Eparhiale:

- Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat;
- Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian;
- Domnului Ion Gheorghe Maurer, Președintele Consiliului de Miniștri;
- Domnului Prof. Dumitru Dogaru, Secretar general al Departamentului Cultelor;

— Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului;

— Domnului Aurel Duca, președintele Consiliului popular județean Cluj.

Mulțumind tuturor participanților la lucrările Adunării Eparhiale pentru prezență, discuții, propuneri și invitînd pe toți să lucreze cu sporită râvnă pentru Biserică și Patrie, pentru pace și progres, declară încheiate lucrările sesiunii de lucru a Adunării Eparhiale pe anul 1968.

Prot. FLORIAN GEOMOLEAN

Vicar eparhial

ADUNAREA EPARHIALĂ A EPISCOPIEI ORADIEI

Sedința de lucru a Adunării Eparhiale a fost convocată în anul acesta pentru ziua de Duminică 8 decembrie, fiind prezidată de P. S. Episcop Valerian al Oradiei.

La ora 8 dimineața s-a oficiat Sf. Liturghie în capela Episcopiei, după care a urmat slujba chemării Duhului Sfînt, săvîrșită de P. S. Sa Valerian. După serviciul divin, P. S. Sa rostește cuvîntul de deschidere a sesiunii Adunării Eparhiale, care s-a ținut în Capelă.

În fața asistenței, vorbitorul spune următoarele:

„Sedința Adunării noastre Eparhiale are loc într-un timp cînd stăm încă sub vraja plăcută a două mari sărbători: una bisericească și una națională; una de întregire bisericească a Ardealului ortodox românesc, alta de unitate indestructibilă a poporului român.

S-au scurs douăzeci de ani de când poporul român din Ardeal a înlăturat cu putere peretele cel din mijloc al vrajbei confesionale și s-a contopit în aceeași „lege românească” în care a fost crescut și călăuzit din leagănul formării sale ca națiune și pînă în vremurile de astăzi, când singur poporul român își este stăpîn.

Cei douăzeci de ani ce s-au scurs de la refacerea unității de suflet și credință au fost un răgaz important în sudura sufletească a românilor transilvăneni. Ne-am putut convinge toți că înfrățirea și unirea înseamnă forță și un climat puternic și prielnic dezvoltării poporului nostru. În regimul nostru democrat și socialist s-au creat condițiile favorabile în care duhul vrajbei și dezbinării să dispară din obștea românească. I-a luat locul duhul păcii, al bunei înțelegeri și al progresului pentru toți și toate.

În cele două decenii trecute, Biserica Ortodoxă Română a ajuns să aibă realizări însemnate și bogate, care bucură inima noastră și misiunea noastră preoțească și cetățenească.

Noua organizare ce și-a dat-o Biserica i-a înnoit legiunile și a fixat slujitorilor ei o bază materială, pentru ca aceștia să se poată dedica exclusiv cerințelor duhovnicești și pastorale.

Reorganizarea învățămîntului religios, a vieții bisericești și monahale, îngrijirea monumentelor istorice și de artă religioasă, încadrarea slujitorilor bisericești în noul sistem de salarizare și pensionare, înființarea Fondului Central Misionar etc., sînt tot atîtea verigi importante în lanțul realizărilor pe plan bisericesc.

În mod special menționăm ca pe un lucru de cea mai mare importanță, realizarea unificării religioase a românilor ardeleni, prin care s-a refăcut și definitivat unitatea desăvîrșită a Ardealului românesc și ortodox.

La 1 decembrie 1968 am sărbătorit 50 de ani de la marea adunare națională din Alba Iulia, unde 100.000 de români au hotărît într-un mare entuziasm realipirea Transilvaniei la Patria mamă. A fost aceasta o mare manifestare prin care poporul român și-a afirmat dreptul de a fi liber și stăpîn și de a fi una pe tot întinsul glici strămoșești.

Unitatea politică realizată la 1. XII. 1918 a fost un act de înaltă justițe, care se bazează pe continuitatea poporului român pe pămîntul Daciei străbune și o permanentă afirmare a unității lui sub toate aspectele. Chiar dacă stăpîniri străine au încercat să-i despartă pe români, prin granițe artificiale aruncate între ei, totuși sufletul neamului românesc a rămas același, nealterat și neschimbat ca limbă, tradiții, cultură și aspirații, nealterat în unitatea credinței lui religioase: ortodoxia.

Legăturile de suflet, credință și apartenență națională n-au putut fi oprite niciodată între toți românii, oricare a fost opresiunea exercitată asupra unității românești.

Freământul sărbătoririi împlinirii a 50 de ani de la realizarea unității poporului român l-a simțit și inima noastră din plin, plecîndu-ne cu recunoștință în fața sacrificiilor de sînge făcută de înaintașii noștri, care și-au jertfit totul pentru unitatea poporului român.

La 23 August 1944, poporul și-a desăvîrșit idealurile lui politice și sociale, norodul a ajuns stăpînul propriului lui destin și făuritorul unui viitor luminos pentru toți fiii Patriei române.

Biserica Ortodoxă Română a stat alături de popor de la nașterea lui, urmată după teribila înțeleștare dintre Traian și Decebal și pînă la eliberarea sa de sub orice asuprire, prin actul de la 23 August 1944.

Biserica Ortodoxă Română a sprijinit poporul pe toate planurile de viață. Bucuroasă ca și o mamă care-și vede copiii ajunși la casa lor, Biserica Ortodoxă Română este fericită că poporul a ajuns stăpîn pe soarta sa și-l sprijină și-n viitor, pentru a-și construi o viață nouă mai bună, mai dreaptă și mai fericită. Ortodoxia Românească continuă a ajuta și sprijini eforturile poporului pentru păstrarea unității sale politice și naționale, pentru asigurarea fericirii și bunăstării poporului român; totodată ea își realizează țelurile sale religioase: mîntuirea sufletească a tuturor credincioșilor.

Sîntem un vechiu popor care aici ne-am născut, crescut și dezvoltat și înțelegem să trăim și să ne dezvoltăm trăind și lăsînd și pe alții să trăiască, oricare le-ar fi nația sau credința lor religioasă.

S-a spus de unii că existența poporului ar fi o enigmă și o minune, dar minunea aceasta nu ne-a venit pe gratis, ci s-a cîștigat cu jertfe de sînge și vieți omenești, în slujba unității poporului.

Nu trebuie să fie nimeni în obștea românească, care să nu fie mîndru de realizările României Socialiste, pentru tot ce se realizează pe plan intern și extern.

Ca să fim vrednici de cei ce ne-au lăsat moștenire România Socialistă, trebuie să realizăm o mare unitate sufletească a tuturor fiilor patriei noastre.

Ne trebuie o mare solidaritate lăuntrică și un mare surplus de energie și bunăvoință a fiecăruia, pentru a ajuta în continuare la întărirea Patriei Române, pentru ca aceasta — întărită și unită fiind — să-și poată îndeplini în pace misiunea ei aleasă, în Europa și pe tot globul pămîntesc.

Acesta este în primul rînd rostul nostru, al ierarhiei și preoțimii ortodoxe românești. Trebuie să ajutăm, cu timp și fără timp, realizarea acestei mari unități sufletești, naționale și sociale, în jurul Guvernului României, la care să ne antrenăm și credincioșii și la care muncă noi trebuie să aducem exemplul nostru practic: nu numai a învăța, ci și a face. Fiecare preot ortodox român să fie un săclier de lumină națională, socială și ortodoxă, în mijlocul credincioșilor, împărtaşindu-le har și dar, însuflețindu-i în dragostea de lege străbună și Patria Română care ne ocrotește pe toți și pe toate.

Fiecare trebuie să fie o verigă puternică în lanțul neamului, pentru ca el să rămînă indestructibil și veșnic. Lozinca noastră a tuturor să fie înfrățirea și unitatea de granit de care trebuie să se spargă toate uneltirile neprietenesti.

Trebuie să ne încadrăm cu toții în iureșul însuflețitor al zidirii patriei, România Socialistă, și al vieții celei noi.

Patria și poporul, cu „legea românească“, ne sînt comori sfinte, pe care trebuie să le apărăm și să le păstrăm, indiferent de sacrificiile ce trebuie să le facem pentru acest nobil scop.

Credincioși Ortodoxiei românești și Patriei Române, în egală măsură, binecuvîntăm deschiderea lucrărilor Adunării Eparhiale a Episcopiei Oradea, dorindu-vă spor la munca bisericească ce sînteți chemați a o face pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru România Socialistă.

După cuvîntarea Prea Sfinției Sale, se împart comisiilor celor trei secții dările de seamă asupra activității desfășurate în cursul anului, spre a fi cercetate de către acestea. În acest scop ședința se suspendă.

După redeschiderea ședinței, Dl Dr. Cornel Nicoară, raportorul comisiei Adm. Bis., dă citire referatului acestei comisii. Dsa arată că la bunul mers al vieții bisericești din Eparhie au contribuit doi factori principali: Chiriahul împreună cu clerul pe de-o parte și noul climat al vieții statale din țara noastră pe de altă parte.

Clerul a sprijinit strădania Chiriahulului de a realiza un progres în viața spirituală a Bisericii, prin slujbele săvârșite, prin predicile rostite și prin pastorația colectivă și individuală.

Se constată o continuă consolidare a unificării bisericii începută prin actul de la 21 octombrie 1948. Disciplina bisericească s-a menținut, făcând să se simtă atenuarea acțiunii dăunătoare a celor două curențe cvasisectare ce agită eparhia noastră: „Oastea Domnului” și „Spiritismul”. S-a cultivat spūitul ecumenist prin cultivarea bunelor raporturi cu celelalte culte. Între evenimentele de seamă ale vieții bisericii din anul expirat se remarcă: Primirea șefilor cultelor religioase de către Dl Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat; Aniversarea a două decenii de activitate a Prea Fericii Sale Patriarhul Justinian; Vizitarea citorva parohii din cuprinsul Eparhiei noastre de către I. P. S. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului; Aniversarea a două decenii de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române ardelene.

Raportorul analizează apoi activitatea pastorală din cursul anului 1968, a P. S. Sale Valerian, prin slujbe regulat săvârșite în cele două Catedrale din Oradea, ca și în multe alte biserici din eparhie; prin pastoralele și cuvîntările ocazionale rostite la marile praznice, la sfințiri de biserici și în vizitațiile canonice, întărind credința, consolidînd unificarea, promovînd ecumenismul și contribuind la colaborarea tot mai strînsă între Biserică și Stat pe plan social.

Cu privire la organizarea administrativă a Eparhiei, se menționează că aceasta este împărțită în 7 protopopiate, care însumează 511 parohii, conduse de un efectiv de 467 preoți. În general, preoții s-au dovedit conștienți de misiunea lor, unii dintre ei arătînd semne vădite de adevărată vocație, fiind capabili de totală dăruire pentru nevoile păstoritilor lor.

Aceeași frumoasă activitate se constată și la cîntăreții de strănă, îngrijitorii bisericilor, ca și la parohii. O mulțime de cimitire au fost amenajate și înfrumusețate.

În ceea ce privește disciplina membrilor clerului, se poate afirma că este satisfăcătoare, Consistorul Eparhial neavînd de judecat în cursul anului decît 15 cazuri de abateri.

În concluzie, raportul constată că în activitatea secției adm.-bisericești s-a înregistrat un progres calitativ.

Adunarea a aprobat în unanimitate darea de seamă și referatul prezentat de Dl Dr. Cornel Nicoară.

Urmează la rînd referatul Secției Culturale citit de părintele Soran Augustin, care în esență cuprinde următoarele: instruirea religioasă a credincioșilor se face în biserici sub forma predicilor și cuvîntărilor ocazionale; Eparhia Oradea a avut în 1968, 54 elevi seminariști, trimiși la școlile din Cluj și Caransebeș, 56 studenți teologi la Sibiu și la București, iar la noul seminar de 3 ani de la Curtea de Argeș, 26 cursiști.

Preoții, la rîndul lor, au participat activ la toate conferințele trimestriale de orientare, arătînd pentru ele un viu interes. La cursurile de îndrumare misionară de la Curtea de Argeș au luat parte 23 de preoți.

În ceea ce privește colportajul, acesta se face îndeosebi prin Magazinul de Obiecte Bisericești al Episcopiei. În acest an s-au tipărit 93.000 calendare de perete și 7.000 cărți de rugăciuni.

Pe plan social se constată o strînsă colaborare a preoțimii cu autoritățile locale. Mulți preoți sînt în comitete de luptă pentru pace la sate, opt preoți în comitetele orașenești și 1 în comitetul județean. 11 preoți sînt posesori de decorații. Grăitoare în această privință sînt și publicațiile P. S. Sale Valerian.

Procesul unificării totale a Bisericii ardelene a cunoscut și în acest an un serios progres, la aceasta contribuind atît rodnică activitate arhipăstorească a Chiriahulului — prin scris și cuvîntări — cît și munca de fiecare zi a preoților.

Biblioteca Eparhială numără acum 18.105 volume, fiind declarată bibliotecă documentară, posedînd tipărituri vechi, începînd din sec. XVII, iar arhiva, organizată conform instrucțiunilor Direcției Arhivelor Statului, sub patronajul Chiriahulului, dispune de documente și manuscrise începînd din sec. XVIII.

Adunarea Eparhială aprobă în întregime referatul secției Culturale.

În continuare, raportorul secției economice Dl ing. Stroca Damaschin, prezintă referatul secției respective, în care, după ce sînt arătate bunurile mobile și imobile ale Episcopiei, se prezintă realizările din acest an. S-au făcut reparații de biserici în întreaga Eparhie în valoare de 3.393.178 lei din fonduri proprii și din ajutoare obținute de la Direcția Monumentelor

Istorice sau Departamentul Cultelor. S-au acordat burse în valoare de 90.000 lei, iar parohiilor mai puțin înzestrate li s-au dat ajutoare de 300.000 lei.

Bugetul Episcopiei pe anul 1968 indică suma de lei 6.967.000 la venituri iar la cheltuieli 6.646.900 lei.

În planul de lucru pe anul 1969, pe lângă reparațiile sfintelor lăcașuri, se mai prevede: instalarea încălzirii centrale la reședința episcopală, construirea unei case de odihnă la Băile Felix, amenajarea căminului preoțesc de pe lângă Episcopie și reparații curente.

Comisia economică aprobă în unanimitate raportul secției economice.

Urmează apoi completarea numărului membrilor Consiliului Eparhial și al delegaților Adunării Eparhiale în Adunarea Națională Bisericească, prin propunerea și alegerea de către Comisia de organizare și validare a D-lor Gavril Chidioșan (Consilier Eparhial) și Dr. Cornel Nicoară (Adunarea Națională Bisericească).

La discuțiile libere pe marginea dezbaterilor Adunării, s-au înscris la cuvânt: Pr. Soran Augustin, Dl ing. Stroca Damaschin, Dl Dr. Cornel Nicoară și Pr. Virgil Mazilescu, punându-se accentul pe problema desăvârșirii unificării religioase a bisericii ardelen, pe contribuția însemnată a P. S. Sale *Valerian* pentru această unificare a bisericii ardelen, pe sprijinul substanțial acordat de Conducerea de Stat Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Vicar eparhial Arhim. Dr. Augustin Paul, făcând o privire de ansamblu asupra dezbaterilor Adunării Eparhiale, apreciază că cele 3 secții și-au făcut din plin datoria. Meritul pentru tot ce s-a făcut, spune I. P. C. Pr. Vicar, îl are, fără îndoială, Chiriarul, iar elogiile ce i s-au adus azi sînt pe deplin meritate.

Evenimentul cel mai de seamă al anului 1968 în viața noastră bisericească este sărbătorirea solemnă la Alba Iulia a celor două decenii trecute de la unificarea din 1948. E greu să se știe în 20 de ani toate urmele lăsate de actul unirii de la 1700 timp de două secole și jumătate. Și totuși, în ciuda greutăților, se poate spune că unificarea Bisericii ardelen s-a făcut pentru vecie, ea mergînd pe linia unificării poporului român din 1918, iar făuritorilor acestei uniri se cuvine toată recunoștința noastră.

În final, P. S. Sa *Valerian* mulțumește Departamentului Cultelor, asigurînd că Biserica noastră a știut și va ști întotdeauna să dea Cezarului ceea ce se cuvine Cezarului și lui Dumnezeu ceea ce se cuvine lui Dumnezeu. În trecut, în sarcina Bisericii noastre atîrnau aproape toate problemele vieții noastre sociale, dar prin evoluția lucrurilor, cea mai mare parte din acestea au trecut asupra Statului, rămînînd Bisericii doar sarcina care formează însăși misiunea ei în lume: mîntuirea oamenilor.

P. S. Sa mulțumește apoi tuturor colaboratorilor săi pentru tot ceea ce au făcut și fac pentru Eparhie. E subliniată însecodebi munca neobosită a celor doi consilieri eparhiali, P. C. Nicolae Păcală și Vasile Stanciu. S-au adus aici elogi și mulțumiri ierarhului, spune Prea Sfinția Sa, dar nu trebuie să se uite că ierarhul n-ar fi putut face nimic fără sprijinul tuturor colaboratorilor săi, care bine-merită pentru toate strădaniile lor. Aceeași strădanie și aceeași dragoste pentru ceea ce este bine și pentru omenirea întregă, se cade să ne călăuzească și în viitor.

În dragostea noastră se cade să fie cuprinse toate popoarele lumii, pentru că poporul român care și-a mîncat pîinea sa cu lacrimi, nu poate să facă niciodată pe alții să-și mănînce pîinea lor cu lacrimi.

La sfîrșitul ședinței se dă citire unor telegrame omagiale adresate de Adunarea Eparhială Dlui Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, Dlui Ion Gheorghe Maurer, Președintele Consiliului de Miniștri, Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Dlui Prof. Dumitru Dogaru, Secretar General al Departamentului Cultelor, Î. P. S. Sale Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului și Dlui Victor Bolojan, vicepreședintele Consiliului Popular Provizoriu al jud. Bihor.

ION NEGRUȚIU
Secretar eparhial

Numărul 10 (19) din octombrie 1968 al revistei „Magazin istoric”, înafară de alte materiale, publică un substanțial și instructiv articol semnat de cunoscutul publicist Virgil Cândea, cu titlul: *Popor, cultură, aspirații seculare*. Ceea ce surprinde în acest articol nu sînt datele ori elementele noi sau puțin cunoscute din istoria poporului român, ci semnificația și valorificarea pe care autorul le-o acordă acestora în fixarea și definirea profilului spiritual al neamului nostru, ale cărui aspirații seculare s-au realizat la 1 decembrie 1918. Sublinjem unele afirmații din acest articol.

Autorul își începe articolul cu constatarea că dacă de la desăvîrșirea unității politice românești anul acesta sărbătorim numai o jumătate de secol, în schimb românii, din cele mai vechi timpuri, au fost recunoscuți ca aparținători ai aceluiași neam, formînd în cuprinsul vechii Dacii o singură țară și avîndu-și o trainică unitate culturală, semn indiscutabil al identității naționale. Această unitate, veche ca însuși poporul român, rezultantă a comunității originii, a condițiilor de viață, a împrejurărilor politice, a comunității de limbă, de credințe și instituții, a rămas aceeași, prin temeiurile, aspirațiile și prin formele ei de manifestare și de creație.

Făcînd parte din vechea zonă de civilizație a Europei de est și sud-est, polarizată de Imperiul roman și de succesorul acestuia, Imperiul bizantin, românii reprezentau limita de nord-vest a acestei zone, definită la începutul celui de al doilea mileniu al erei noastre de credința creștină ortodoxă. În expansiunea lor către est, formele istorice occidentale ale creștinismului (catolicismul și Reforma), au putut pătrunde, cel dintîi, la masele slave de populație: croați, polonezi, cehi, iar cea din urmă la maghiari și sași. „dar n-au găsit teren fertil la românii din nici una din provinciile vechii Dacii, indiferent de organizarea lor politică sau de intensitatea campaniilor prozelitiste” (p. 2, col. 1). Chiar în condițiile în care românii sînt siliți să trăiască timp de secole despărțiți, unii sub dominații străine, unitatea lor sufletească nu se sparge. Păstrarea neștirbită a acestei unități de creație spirituală de aspirații naționale în cursul întregului ev mediu, reprezintă „unul dintre cele mai impresionante fenomene nu numai din istoria poporului nostru, ci și din aceea a umanității întregi” (p. 2, col. 1).

În evul mediu, creația culturală patronată de instituțiile Bisericești, dovedește aceeași unitate, izvorită din împletirea formelor de manifestare de pe ambele versante ale Carpaților; aceasta o dovedesc monumentele de piatră, opera ctitorilor, sau monumentele scrisului, opera cărturarilor și tipografilor. Astfel, primele texte scrise în limba română — manuscrisele din sec. XVI —, descoperite în Moldova de nord cu un secol în urmă, își au originea în Maramureș: Codicele Voronețian, Psaltirea Voronețiană, Psaltirea Scheiană și altele. Același e cazul și cu primele tipăriri din sec. XVI, de care se leagă numele tipografului moldovean Filip, ce lucrează la Sibiu, sau al lui Coresi, tipograful muntean ce lucrează la Brașov: circulație de cărți și de meșteri ce le tipăresc. „Osmoza acestor tipăriri dintr-o provincie istorică în alta, închipuie unul din cele mai active dialoguri prin carte, pe care l-au purtat vreodată fiii aceluiași popor. Teasurile de la Dealu, Govora și Tîrgoviște au lucrat totdeauna pentru munteni, moldoveni și transilvăneni deopotrivă. Le fel cele de la Iași, Brașov, Sibiu sau Alba Iulia. Istoria literaturii noastre medievale, ca și cea a vechiului nostru tipar, este istoria strînsei și feluritei colaborări a cărturarilor din toate ținuturile românești...” (p. 3, col. 1). Scopul urmărit de aceștia era: împărtășirea prin grai sau scris a gîndului care unea toată suflarea românească. Spre exemplificare, autorul dă 3 cărți apărute în cele trei ținuturi românești: Noul Testament de la Bălgărad (Alba Iulia) din 1648, Cazania lui Varlaam (1643) și Biblia lui Șerban (1688), aceasta din urmă revizuită și tipărită în veacurile următoare la Blaj, apoi la Buzău și Sibiu. Asemenea, manuscrisele vechilor noastre cronici au fost păs-

trate cu pietate în biblioteca mănăstirii „Sfintei Treimi” de la Blaj, de unde dascălii Școlii Ardelene au preluat „mesajele de căpetenie ale gândirii noastre la pragul dintre epocile medievale și modernă”.

Dar asemenea culturii scrise, și cultura orală — creația folclorică și arta populară — dau mărturie despre aceeași splendidă unitate culturală, cu conștiința căreia românii au pășit în epoca modernă. Conștiința acestei unități ne-o mărturisesc nu numai schimburile intense de bunuri culturale dintre toate provinciile românești, ci și monumentele de creație ce au fost așezate de cititori în toate colțurile țării, căci „nimeni nu investește eforturi constructive apreciabile decât pentru ale sale și ai săi; iată de ce toți marii cititori ai culturii noastre medievale s-au simțit în Transilvania ca la ei acasă” (p. 3, col. 2). În lista acestora, autorul enumără: „Mănăstirea Vodița din Banat este ctitorită de Vlaicu Vodă (c. 1370) din îndemnul lui Nicodim, ajuns stareț la Tismana olteană, iar Prislopul în Hațeg din râvna aceluiași călugăr-cărturar, poate cu banii lui Mircea cel Bătrîn (c. 1400); mănăstirea Vadului în Transilvania a fost zidită de Petru Rareș; Mihai Viteazul și-a legat numele de zidirea mănăstirii din Rimești și a celei din Alba Iulia (1596); Matei Basarab de ctitoria bisericii din Porcești Sibiu (1653); Săfta, doamna pribeagă a lui Gheorghe Ștefan al Moldovei, a ridicat mănăstirea din Toplița (1658) și Constantin Brîncoveanu pe aceea din Sîmbăta de Sus, în Țara Oltului (înainte de 1701)” (p. 3, col. 2).

Cărturarilor veac. XVI—XVIII au scos în evidență rădăcinile istorice ale acestei conștiințe a unității, mult mai vechi decât ei. Cele două idei fundamentale: originea latină și continuitatea poporului român în Dacia, a fost firul roșu al istoriografiei noastre naționale, pe care cronicarii munteni, moldoveni și transilvăneni l-au tors împreună, printr-o continuă colaborare și unitate de idei. Prin scrisul lor, învățații munteni, moldoveni și transilvăneni, au pregătit cu secole înainte Unirea, obișnuind cercurile erudite, cancelariile diplomatice, publicul cultivat străin, cu imaginea poporului român unitar, premisa statului român unitar (p. 4, col. 1).

Trecînd apoi la epoca modernă, autorul arată consecințele hotărîtoare pentru românii de pretutindeni, a unirii Moldovei cu Țara Românească din 1859. Instituțiile culturale necesare afirmării poporului român, care au avut un rol hotărîtor la făurirea Unirii, după acest important act s-au înmulțit (Biblioteca centrală a statului, Universitatea din București, Academia Română, Filarmonica), ele fiind încă de la începuturile lor vetre de lumină ale românilor de pretutindeni. În continuare, autorul arată că împlinirea aspirațiilor spre unitate politică ale românilor de pe ambele versante ale Carpaților a existat și s-a manifestat în mod permanent atît înainte, cît și în timpul și după Revoluția din 1848 și Unirea din 1859, subliniind contribuția pe care dascălii, gînditorii, luptătorii, literații și artiștii transilvăneni — a căror listă este impresionantă — fie refugiați pe teritoriul liber, în Țara Românească sau în Moldova, fie rămași în Transilvania, au adus-o dezvoltării culturale a întregului popor român, aceasta constituind o importantă contribuție la împlinirea unității sale politice. „Dacă de o parte și de alta a Carpaților stăpînirile politice erau vremelnic deosebite, în ordinea creației spirituale România era una singură” (p. 5, col. 1).

Acest adevăr a fost ilustrat și de intensă colaborare a oamenilor de cultură din țara liberă, cu cei din Transilvania, de asemenea a fost exprimată în diferite ocazii. Astfel, Al. Odobescu, participînd la serbările „Astre” în anul 1862 la Brașov, nota că „acolo era... centrul mișcării românilor, veniți din toate părțile în capitala Țării Bîrsane... Sîntem aici toți români, sîntem într-o țară română!”. Asemenea, moldoveanul-bucovinean, Al. Hurmuzachi, evocînd la căpătîiul lui Aron Pumnul, opera acestui mare cărturar blăjan, ca și gestul de solidaritate națională pe care-l provocase dispariția lui, spunea în 1865: „Astă solidaritate între noi toți, astă idențitate a cugetărilor, a simțului, a plecărilor și aspirațiilor noastre e, pe lîngă originea, pe lîngă limba noastră comună, pe lîngă istoria gloriei și a suferințelor noastre comune, un bine mare, cel mai sfînt și mai scump din bunurile noastre, din averea noastră națională și morală, că prin el se arată, se probează și se susține unitatea spiritului națiunii” (p. 5, col. 1).

Autorul consideră ca un capitol de glorie pentru presa românească din Transilvania, publicarea celor dintîi versuri ale lui Eminescu în Familia (25 februarie 1866) pe către Iosif Vulcan: este vorba de poezia: Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie; această Românie pentru Eminescu a fost una „nu numai motiv literar, nu numai temă primordială de pamflet gazetăresc sau luptă politică, dar mai ales vatră largă de creație spirituală prin care se adresa ca unui singur om întregii națiuni” (p. 5, col. 2). Articolul se încheie cu reproducerea și comentarea unui text din cartea lui Nicolae Iorga: „Sate și preoți din Ardeal” (1902), în care regretatul istoric își exprima neîntîrmita sa dragoste pentru cei care „păstrează cu iubire și spirit de jertfă ființa lor deosebită ca popor... contribuie, după puteri, după grelele împrejurări în care-și duc traiul, la dezvoltarea cugetării și a scrierii românești” (p.

5, col. 2). Iar această contribuție „după puteri“, s-a revărsat în actul înfăptuit în toamna anului 1918.

Subliniind ideile principale din acest articol, am făcut-o cu bucuria de a constata că din prilejul aniversării semicentenarului unirii Transilvaniei cu România, act istoric de o importanță capitală în viața poporului român, consecința firească a unității sale spirituale, condeieri mai tineri n-au omis să consemneze și contribuția pe care a avut-o instituția Bisericii la făurirea unității sufletești a românilor, premisa absolut necesară Unirii din 1918.

I. Z.

CIBINIUM '68

În toamna anului 1968, anume de la sfârșitul lunii octombrie și până la 10 noiembrie, Sibiu, străveche cetate de cultură, artă și civilizație, a trăit zile de adevărată sărbătoare.

Liceul „Gheorghe Lazăr“, așezământ de mare însemnătate pentru Sibiu și pentru întreg poporul Patriei noastre, prin generațiile de elevi pe care i-a crescut și prin activitatea dascălilor săi de înaltă conștiință patriotică și temeinică pregătire științifică, a sărbătorit 275 de ani ai existenței sale. Această aniversare, impresionantă prin programul desfășurat, a avut loc între 28 octombrie și 3 noiembrie. În mesajul pe care Dl *Nicolae Ceaușescu*, Președintele Consiliului de Stat, l-a adresat liceului, cu acest prilej, evenimentul a fost reliefat pregnant printr-o înaltă apreciere: „Leagăn al atîtor memorabile evenimente din istoria neamului, puternic centru economic și cultural al țării, Sibiu se mîndrește cu o asemenea școală pe băncile căreia au învățat Gheorghe Lazăr Augustin Treboniu Laurian, Axente Sever, Șt. O. Iosif, Aurel Vlaicu și alte figuri proeminente“.

Chiar și înainte de 1968, cînd liceul și-a primit numele pe care îl poartă azi, majoritatea elevilor lui au fost, în majoritatea lor, fii de țărani români din toate părțile Transilvaniei, tineri dotați în mod deosebit cu superioare însușiri morale și intelectuale. Dacă se purtau, aproape în tot timpul școlarizării, în *străile românești*, aceasta o făceau mai ales din conștiința că erau fii ai țăranilor români din Transilvania, fii ai unui popor dornic de cultură și progres. Nu este fără însemnătate a aminti aici că marele mitropolit Andrei Șaguna, care obșnuia să ia parte la examenele finale ale elevilor, era preocupat de transformarea acestui liceu în *școală românească*.

Aniversarea a 275 de ani de existență a liceului „Gheorghe Lazăr“ a adus un reviriment deosebit în viața școlară, culturală și științifică a Sibiului, prin expozițiile organizate cu acest prilej, prin festivitățile prezentate și prin participarea multor foști profesori, foști elevi și a altor oaspeți selecți din toată țara.

*

De la 3—10 noiembrie s-a desfășurat prima ediție a festivalului „Cibinium '68“, sau „*Săptămîna artei și culturii sibiene*“, ca o prelungire a valoroaselor sesiuni culturale ale Asociațiunii „Astra“. Festivalul a fost organizat de Comitetul Județean de Cultură și Artă și de Comitetul Municipal de Cultură și Artă — Sibiu.

Ediția festivalului, bine susținută și cu un program deosebit de bogat, a fost onorată cu participarea unor scriitori și artiști de seamă ca: acad. Victor Eftimiu, Alexandru Dima, George Calboreanu, compozitori, critici de artă, artiști plastici, folcloriști din toată țara etc.

Înalt Prea Sfințitul nostru Arhiepiscop și Mitropolit *Dr. Nicolae Mladin* a participat de asemenea la programul prezentat de corul „Gheorghe Dima“ și la conferința ținută de Dl prof. Alexandru Dima despre „Lucian Blaga, poet modernist“.

Deschiderea festivalului a avut loc în sala teatrului municipal de către dl *Cornel Irimie*, președintele Comitetului Municipal de Cultură și Artă, după care s-a desfășurat un concert dat de Filarmonica de Stat; apoi, cîntece pe versuri de George Topîrceanu și Lucian Blaga. Au urmat: vernisajul expoziției „Creații de artă populară sibiană“, prezentarea expoziției retrospective „20 de ani de activitate a Teatrului din Sibiu“, iar seara a avut loc un spectacol de gală cu drama „Stana“ de D. St. Petruțiu și N. Pîrvu, a cărui creație muzicală aparține Pr. Prof. Gheorghe Șoima de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Programul pentru celelalte zile ale festivalului a inclus și realizat vizitarea Casei memoriale Octavian Goga și a Muzeului sătesc din Rășinari, deschiderea expoziției cărții sibiene, recital de poezie sibiană, concert de madrigale dat de elevii liceului de muzică, un concert de muzică veche etc. Impresie deosebită au produs evocările literare ale acad. Victor Eftimiu în legătură cu „ucenicia“ pe care Dsa a făcut-o, în această cetate de vechi tradiții culturale, alături de Octavian Goga.

În cadrul aceluiași program s-a făcut vernisajul expoziției de artă plastică din saloanele Muzeului Brukenthal; au fost vizitate producțiile de artă de la Școala Populară de Artă; a avut loc întâlnirea artiștilor plastici cu critici de artă; apoi interesanta expunere a Dlui Anatol Mîndrescu, redactor-șef al revistei „Arta Plastică” din București, un concert simfonic dat de Filarmonica de Stat și corul „Gheorghe Dima” etc.

Participanții la festival au vizitat Cîsnădia și cetatea de la Cîsnădioara. A avut loc și un recital de poezie în limba germană și un concert de muzică instrumentală de cameră, în sala baroc a Muzeului Brukenthal. La Teatrul de Stat s-a reprezentat, în premieră, „Ofițerul recrutor” de George Farguhiar. Intelectualii sibieni au avut o întâlnire fructuoasă cu Dl Prof. Alexandru Dima și cu artistul poporului George Calboreanu. Împreună au depus coroane de flori la busturile: Mihail Eminescu, George Coșbuc, Gh. Barițiu și Fr. Schiller. De asemenea, la Avrig, s-au depus flori la bustul și mormîntul marelui dascăl al culturii românești Gheorghe Lazăr; au vizitat și fabrica de sticlă din Avrig și pe renumita țesătoare Maria Spiridon. Ei au participat și la inaugurarea muzeului satului de la Cîrțișoara și au vizitat mai multe case țărănești din această așezare țărănească.

A avut loc, în cadrul acestui festival și un concert vocal simfonic cu „Cantica humana” de Dl Fr. X. Dressler, interpretat de corul „Bach” și de orchestra filarmonică, cu concursul soliștilor Emilia Petrescu, artistă emerită, Marta Kessler din București, Ioan Budoiu din Cluj și Anton Schlezak.

La Casa Albastră a Muzeului Brukenthal, folcloriștii sibieni s-au întâlnit cu Dl Alexandru Tiberiu, șef de sector la Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei R.S.R. De asemenea au asistat la un recital de orgă, în biserica evanghelică din Sibiu, dat de prof. F. X. Dressler. În aceeași casă au avut loc și o masă rotundă despre creația contemporană de artă populară cu specialiști și creatori populari, cu concursul dat de Olga Horșia — București și Herbert Hoffmann — Sibiu. Festivalul s-a încheiat cu un album folcloric, splendid și vrednic de remarcă, al formațiilor artistice ale Căminelor culturale din județul Sibiu, care a stîrnit admirația tuturor participanților.

Festivalul „Cibinium '68” a constituit o adevărată revelație pentru publicul sibian și pentru toți cei ce au participat la desfășurarea sa. O nouă ediție a lui, prevăzută pentru anul viitor, este, în mod firesc, așteptată cu mult interes și cu nădejdea că va cucerii succese și mai mari decît la întîia ediție.

D. CALUGAR

ÎNȚILNIRE COLEGIALĂ

Duminică, 15 septembrie 1968, a avut loc la Sibiu înțîlnirea seriei acelor care — cu 60 de ani în urmă — au intrat pe porțile Institutului Teologic-Pedagogic, ca să devină preoți în via Domnului. Între aceștia era și cel ce avea să devină episcopul Grigorie Comșa al Aradului.

Cu acest prilej, s-a slujit în Catedrala mitropolitană Sf. Liturghie, de față fiind I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Predica zilei a fost rostită decît P. C. Prot. Mihail Neagu, care a arătat — între altele — în legătură cu pericopa evanghelică de rînd (Marcu 8, 34—9, 1) că seria P. C. Sale a înțeles chemarea preotească ca *slujire* a lui Dumnezeu și a poporului.

După săvîrșirea Sf. Liturghii, s-a făcut un parastas pentru răposații din cadrul seriei. La sfîrșit, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului a ținut următoarea cuvîntare:

„Cu cîteva duminici în urmă — tot în această Catedrală — s-au înțîlnit absolvenții Secției pedagogice a Institutului Teologic-Pedagogic din Sibiu, care au absolvit în anul 1918. Iată, azi avem înțîlnirea acelor care au intrat cu 60 de ani în urmă pe porțile acestui Institut, ca să devină preoți în via Domnului.

Aceștia toți au pășit — apoi — de la acest Institut în parohiile noastre, păstorind pe credincioși pînă în vremea de azi, căci și astăzi o seamă din ei sînt preoți activi în parohii.

Este cu adevărat o sărbătoare deosebită să privești pe aceia care — ca tineri — s-au format suferite sub călăuzirea unor profesori ca Nicolae Bălan, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir ș. a., dascăli cu sufletul închinat Bisericii și poporului român.

Acești preoți s-au dăruit Bisericii și Patriei, călăuzind poporul pe calea propășirii lui spirituale și materiale. Se poate spune că ei au pus pecetea însușelirii lor pe atîtea suflete, pe care le-au condus cu cîmîntul vieții, pe atîția pe care i-au botezat, cununat, pentru care s-au rugat ca bunul Dumnezeu să le ajute în diferitele lor trebuințe și năzuințe.

Viața lor s-a împletit cu viața păstorilor lor în așa fel, că raze de lumină s-au transmis în sufletele lor. Putem spune și invers: și sufletele păstorilor s-au răsfrînt în sufletele păstorilor lor, pentru că nu se poate ca — după slujire de atîția ani să nu se întipărească ceva, în ființa preoților, din dragostea, din smerenia sau alte virtuți, pe care ei le-au mijlocit de la Dumnezeu pe seama credincioșilor lor.

Dacă tinerețea este frumoasă pentru visurile și pentru idealurile pe care le proiectează în viitor, vîrsta bătrîneții este frumoasă pentru că este vîrsta rodurilor, ce se răsfrîng în ființa aceluia ce au slujit o viață întreagă unui ideal.

Ca să folosim o comparație: o livadă de pomi este minunată cînd — primăvara — este înflorită. Dar ea nu este mai puțin frumoasă — toamna — prin roadele ei. Împlinirea rodului îți dă o bucurie deosebită, pentru că ceea ce ai făgăduit în tinerețe se arată — la bătrînețe — în fața lumii ca împlinit.

De aceea, noi am dat cuvînt generației care timp de aproape 60 de ani a stat la ăl-tarele strămoșești, ca să mărturisească cum visurile ei s-au împlinit.

Biserica noastră îi cinstește, se bucură de roadele pe care le-au adus și roagă pe bunul Dumnezeu să le ajute să poată sluji mai departe Bisericii și Patriei.

În această lună se țin conferințele de orientare în centrele protopopești. Am fost pînă acum în cinci centre și urmează să merg în continuare. Am fost și la deschiderea festivă a Cursurilor de Îndrumare — Seria a 54-a — de la Curtea de Argeș.

Am intrat peste tot preoți de diferite vîrste, dar toți însușiți de idealul pe care-l slujesc. E frumos să vezi preoți cu tinerețea întipărită pe față, precum și preoți cu părul albit de ani, dar plini de experiență. Bucuria noastră este că toți slujesc Bisericii și Patriei.

Tema conferințelor de orientare din această lună este unitatea Bisericii noastre Ortodoxe Române, în legătură cu împlinirea a 20 de ani de la săvîrșirea marelui act istoric al Reîntregirii bisericești din anul 1948.

Această unitate, născută adînc înfiptă în conștiința credincioșilor noștri, putea și împlinită cu 50 de ani în urmă, la 1918. Dar alte interese au zădărnicit săvîrșirea acestui lucru.

De-abia în 1948 a fost posibilă realizarea acestei năzuințe. De atunci, timp de 20 de ani am trăit în aceeași lege strămoșească, slujindu-se — ca de altfel și în trecut — aceleași sfînte slujbe ale strămoșilor noștri.

Unitatea noastră în legea strămoșească, în Biserica strămoșilor și a părinților noștri, este de mare însemnătate nu numai pentru viața noastră religioasă, ci și pentru viața Patriei noastre.

Este important pentru viața noastră religioasă, pentru că prin această unitate împlinim rugăciunea Mîntuitorului: „ca toți să fie una”. Unitatea aceasta în fața sfîntelor altare, ridicată de strămoșii noștri și împodobită de credincioșii de azi, ne ajută să ne simțim ca frați și împreună să ne bucurăm de darurile lui Iisus Hristos ce se revărsă asupra noastră prin sfînte slujbe.

Ce fericire este să vezi că toți se adună în aceeași biserică, că toți sînt împăcați suflătește pentru că prin darurile lui Iisus Hristos au rodit aceeași viață și toți sînt una. Ce este mai frumos decît ca toți credincioșii români să ne adunăm în jurul sfîntelor altare și în dulcea noastră limbă românească să preamărim pe Iisus Hristos, rugîndu-L să lumineze sufletele noastre și să le înalțe spre o viață spirituală cît mai intensă!

Dar unitatea noastră bisericească are însemnătate și pentru unitatea poporului nostru. Imperativul momentului istoric de azi este unitatea nezdruincinată a întregului nostru popor, în frunte cu conducătorii lui, unitate prin care toate forțele noastre sînt înmănușate, pentru ca prin muncă să asigurăm progresul multilateral al țării noastre, să întărim libertatea și independența ei și să înălțăm prestigiul Patriei în toată lumea.

Unitatea noastră bisericească este o întărire a unității poporului român. Căci orice dezbinare — și cu atît mai mult cea religioasă — slăbește unitatea poporului.

Astfel, prin unitatea noastră bisericească noi slujim idealului pus în fața noastră de Iisus Hristos, dar slujim și Patria noastră, pentru că prin această unitate întărim și unitatea Patriei noastre.

Aceste lucruri s-au spus la conferințele de orientare, la cursurile de îndrumare și se transmit mai departe tuturor credincioșilor — nu pentru că ei nu le-ar trăi, ci pentru că este bine ca împreună să le mărturisim și împreună să ne simțim mereu una.

În conferințele de orientare a fost o atmosferă de însuflețire generală față de idealurile unității noastre bisericești și românești.

Iată, ce se petrece în sînul Bisericii noastre și care sînt preocupările ei. Sînt preocupări ce împletesc luminile cerului cu rodurile pămîntului. Precum pămîntul rodește sub lumina și căldura soarelui, tot așa sufletele noastre rodesc sub lumina harului lui Dumnezeu ce se revărsă în ele.

Slujirea lui Dumnezeu se face prin slujirea omului, a poporului și a lumii întregi.

Să dea bunul Dumnezeu ca unitatea noastră bisericească să fie tot mai tare, mai desăvârșită, pentru ca într-un glas, în aceeași limbă românească, să preamărim peste veacuri binecuvîntările lui Iisus Hristos. Să dea bunul Dumnezeu ca în unitatea aceasta nezdăruncinată, sub călăuzirea înțeleaptă a conducătorilor Patriei noastre — în libertate și independență — să propășim din ce în ce mai mult, răspîndind pretutindenea dragostea, ca să ajungă toată lumea la belșug și fericire.

Toți să ne dăruim întreg sufletul, toată ființa, pentru ca Biserica noastră să fie cît mai vie, pentru ca Patria noastră să fie cît mai înfloritoare.

Pe Dumnezeu să-L lăudăm și să-L rugăm să reverse darurile Sale asupra Bisericii noastre, asupra Patriei noastre și asupra lumii întregi, pentru ca astfel să se preamărească Tatăl, Fiul și Sf. Duh. Amin!"

30 DE ANI DE LA APARIȚIA BIBLIEI TRADUSĂ DE PREOȚII PROFESORI GALA GALACTION ȘI VASILE RADU

Acum trei decenii, cînd se împlineau 250 de ani de la apariția „Bibliei” tradusă de frații Greceanu, pe altarul culturii noastre bisericești era adusă prinos de jertfă truda de aproape două decenii a doi slujitori ai Bisericii și neamului: „Biblia” tradusă de preoții profesori acad. Gala Galaction și Vasile Radu și publicată de „Fundatia pentru literatură și artă”.

În prefața acestei capodopere, autorul „Roxanei” sintetiza elocvent raportul dintre Sf. Carte și reprezentanții condeiului românesc, căci „deși Biblia principelui Serban Cantacuzino este cu aproape două sute de ani mai veche decît Alecsandri, Odobescu și Eminescu, Creangă, Caragiale și Coșbuc, totuși, pentru anumite pricini proprii stării noastre bisericești și culturale, nu se poate dovedi că ea a avut asupra lor o înînrîire prea statornică și hotărîtoare” (p. VIII).

Sfînta Scriptură — care „trebuie să-și îndeplinească, la noi, rodnicia ei menire și să pătrundă ca o rețea de apă vie ogoarele inimii și ale literaturii românești” (ibidem) — este tipărită în noiembrie 1938 prin truda cîtorva personalități de frunte ale scrisului românesc.

Cel care a avut rolul de căpetenie la desăvîrșirea acestei lucrări binecuvîntate a fost preotul profesor acad. Grigorie Pișculescu (cunoscut sub pseudonimul Gala Galaction), care a trăit între anii 1879—1961). Acesta desfășoară o activitate literară de aproape patru decenii, în-cununată în 1935 cu recunoașterea oficială a talentului autorului celui ce scrisese: „Clopotele din Mînașirea Neamtu”, „Moara lui Călfîr”, „Lîngă apa Vodislavei”, „La Vulturi”, „Doctorul Taifun” etc.: Premiul național pentru proză.

Despre personalitatea celui ce a fost părintele Gala Galaction, figură stabilită definitiv în panteonul culturii românești, acad. Al. Rosetti publică unele amintiri inedite și emoționante (în „România Literară” an. I; nr. 4; joi 31 octombrie 1968; p. 13).

E evocată, în aceste rînduri, mai ales, colaborarea dintre Gala Galaction și ilustrul lingvist și literat care este acad. Al. Rosetti tocmai la editarea acelui monument de limbă și cultură care este Biblia din 1938.

Prețuiam — scrie acad. Al. Rosetti — talentul autorului schițelor și nuvelor „Bisericeștii din răzoare”, „În pădurea Cotoșmanei”, „De la noi, la Cladova”, „Glorie Constantinii” etc., precum și limba scrierilor sale, sinteză meșteșugită a limbii actuale, cu ecouri a limbii bisericești; mai ũrziu, cînd am avut prilejul să-i fac cunoștința, în calitatea mea de editor, personalitatea lui m-a fermecat...

Am avut norocul să pot realiza — adaogă mai departe autorul „Istoriei limbii române” — la „Fundatia pentru literatură și artă” (al cărei director era — n.n.), cu colaborarea lui Gala Galaction și a preotului Vasile Radu, traducerea laică a „Bibliei”, lucrare monumentală săvîrșită într-un timp record, mulțumită capacității de muncă a celor doi traducători. Gala Galaction a tradus „Noul Testament”, direct din grecește, iar preotul Vasile Radu „Vechiul Testament”, din ebraică (era diplomat în limbile semitice de la Paris)... Prin publicarea traducerii românești a „Bibliei”, cei doi traducători au dăruit credincioșilor români o carte fundamentală, scrisă în limba actuală.

Despre această traducere a „Bibliei”, distinsul estetician care a fost Tudor Vianu spunea că prezintă „un mare interes filologic și artistic”. („Studii de literatură română”; p. 473). Filologul J. Byck spunea că „pînă la traducerea Noului Testament de către Gala Galaction și a Psalmilor, de către același, în colaborare cu pr. Vasile Radu, noi nu am avut texte biblice într-o românească modernă și literară”. („În jurul Sfintelor Scripturi”, în

„Adveărul literar și artistic“, 4 ianuarie 1931, p. 7), iar „finul cunoscător al celor mai subtile modulații ale limbii române“ (Teodor Virgolici: „Gala Galaction“, București 1967, p. 304), acad. Perpessicius, spune că Biblia a fost tradusă „într-o limbă în care aroma arhaică a trecut prin rafinamentul cel mai modern“. („Mențiuni critice“, vol. II, București, 1934, p. 40).

Fără a micșora meritele colaboratorului său, ale eruditului profesor care a fost preotul Vasile Radu, „trebuie totuși spus că farmecul stilistic desăvârșit al versiunii românești a Bibliei se datorește exclusiv lui Gala Galaction“. (T. Virgolici, o. c., p. 306).

Din perspectiva celor trei decenii, lucrarea de mult epuizată prin setea de cultură a credincioșilor cărora le-a fost destinată, apare ca o contribuție reală la dezvoltarea științei teologice ortodoxe.

Cît privește stabilirea aportului efectiv adus de traducătorii vrednici de pomenire „să așteptăm ziua cînd un specialist în ale Bibliei ne va da acel studiu comparativ al diverselor tălmăciri din cărțile sfinte, de la Biblia lui Șerban la aceea a părinților Gala Galaction și Vasile Radu și ne va lămuri, cu textul pe masă, în ce măsură acribia filologică se împacă, precum în ultima tălmăcire a Bibliei, cu odăjdile cele mai împodobite“. (Perpessicius: „Lecțiuni intermitente“ (XXXI) în Gazeta literară, an. XIV, nr. 46, 16 noiembrie 1967, p. 7).

VIOREL IONIȚĂ

POPAS

Mînăstirea „Sf. Ana“ de la Rohia, și-a prăznuit hramul său.

Seara, în ajunul sărbătorii, după rînduiala mînăstirii, s-a făcut vecernia cu litie, urmată de Acatistul Adormirii Maicii Domnului. După vecernie, starețul mînăstirii, arhim. Iustinian Chira, a spus un cuvînt de învățătură celor prezenți, mînebind de la cuvintele roșite de Maica Domnului, în casa Elisabetei: „Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile...“ (Lc. 1, 48—49).

„Cuvintele acestea profetice, a spus vorbitorul, le vedem împlinindu-se an de an în Biserica lui Hristos, mai ales la acest praznic. În primele veacuri creștine, toți care urmau pe Hristos, în mod firesc cinsteau pe fecioara Maria. În sufletele credincioșilor ardea vie flacăra dragostei și a supravenerației față de Maica Dumnezeuului lor. Aceștia o socoteau „mai cinsută decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii“ și nimeni din cei ce credeau în Hristos, nu se putea gîndi să nu cinstească pe Născătoarea de Dumnezeu.

În ziua hramului, 15 august, un sobor de preoți, avînd în mijlocul lor pe delegatul P. S. Episcop Teofil al Clujului, au săvîrșit Sf. Liturghie în pridvorul mînăstirii.

La priceastnă, delegatul Prea Sfințitului Teofil, Păr. consilier Onisie Moraru, a rostit în fața credincioșilor o înălțătoare predică, spicuind din viața Maicii Domnului mai ales trei învățături deosebite: învățătura despre muncă, învățătura despre pace și învățătura despre mîntuire.

Vorbitorul a relevat apoi înălțimea și frumusețea păcii, a muncii și a vieții cinstite și curate, așa cum se văd acestea oglindite în viața Prea Curatei Fecioare Maria.

După terminarea Sf. Liturghii, starețul, făcînd încheierea praznicului, spune credincioșilor: „La despărțire, aș dori să vă spun un cuvînt, pe care să-l purtați la inimă, ca pe un dar, tot anul.

Cuvîntul pe care doresc acum să vi-l spun este sfatul ca în anul ce urmează să fim și mai uniți! Uniți în familie, uniți în locul de muncă, uniți în dragostea de Patrie și de Biserică deopotrivă.

Anul acesta vom prăznui două din cele mai luminoase și mari evenimente din viața poporului nostru. La 1 decembrie vom sărbători cincizeci de ani de la Unirea cea mare, cînd Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul, s-au unit cu celelalte provincii românești, formînd o singură țară liberă și independentă. Iar în octombrie vom prăznui douăzeci de ani de la reîntregirea Bisericii noastre strămoșești.

Unitatea aceasta, națională și spirituală, să o păstrăm cu cea mai mare grijă și sfințenie, transmițînd-o urmașilor noștri ca pe o moștenire scumpă, pentru că în acestea, stă țaria și înflorirea noastră“.

Hramul mînăstirii „Sf. Ana“ de la Rohia (jud. Maramureș) s-a încheiat și de data aceasta cu folos pentru credincioșii din acest colț de țară, care s-au reîntors de la mînăstire, la casele lor, fortificați cu gînduri frumoase și bune.

I. C.

CLUBUL COMENIUS

Al doilea război mondial a lăsat după sine încă multe urmări în statele europene, fapt care periclitează în mare măsură însași pacea europeană. De aceea au luat ființă variate asociațiuni și s-au ținut numeroase întruniri între delegații din Răsăritul și Apusul european, pentru a discuta și stabili posibilitățile înlăturării acestor urmări și a contribui la întărirea securității europene.

Colaborările est-vest în acest domeniu au avut loc și în cadrul conferințelor organizate de Conferința Creștină pentru Pace, precum și de Conferința Bisericilor Europene (numită Mișcarea Nyborg).

Ideea inițierii unei asociațiuni speciale a pornit de la Academia teologică evanghelică din Berlin-vest și Apelul pentru constituirea ei a fost semnat de cunoscutul ostenitor pentru împăcare, Prof. Dr. Erich Müller-Gangloff.

În apelul din august 1967 pentru constituirea unui „Club Comenius” pentru cooperare, prof. Gangloff precizează că: străduința pentru coexistență între statele europene nu este suficientă, căci ea nu duce la colaborare între ele, așa că trebuie susținută o campanie pentru „cooperare” între est și vest ca ceva pozitiv, cu acțiuni concrete de cunoaștere și adâncire a colaborării reciproce, în toate domeniile, de știință, economie, cercetări și altele.

Asociațiunii i-a fost dat numele marelui pedagog Ioan Amos Comenius, pentru că acesta s-a străduit, după războiul de 30 de ani din Europa, încheiat în 1648, să caute remedierea rănilor lui prin acțiuni de educație și dezvoltare științifică comună. Prin urmare, în 1968 „a gândi în sens comenian” înseamnă a stăruia ca toate piedicile în calea unei înțelegeri inter-europene să fie cunoscute și înlăturate, spre asigurarea securității și păcii europene. (*Communio Viatorum* 1—2, Praga 1968, p. 119).

AMINTIRI SEMICENTENARE

Evenimentul memorabil din istoria poporului cehoslovac; proclamarea independenței statului cehoslovac acum 50 de ani, la 28 octombrie 1918, a prilejuit o caldă comemorare și în Republica Socialistă România. Această comemorare frățească are la bază vechi relații româno-cehoslovace, cimentate prin colaborarea chiar și parlamentară din a doua jumătate a sec. XIX. (Amănunte la Șesan M., Din relațiile româno-cehoslovace, rev. Mitropolia Banatului 7/12, pe 1961).

La reușita dobândirii acestei independențe, în 1918, au contribuit și românii, prin cele două regimente, staționate pe atunci la Praga: reg. 2 Brașov și 51 Sibiu, ale căror unități au avut și paza arsenalelor militare, pe care le-au deschis cehilor în numita zi.

Pentru răniții acestor regimente au fost organizate la Praga, la mănăstirea Strahov, un spital și un cerc cultural, sub patronajul abatelui mănăstirii, Metodie Zavoral, și al marelui filoromân ceh Joan Urban Jarnik. Pe atunci se afla la Praga și Mitropolitul Vladimir Repta, cu însoțitorii săi. Și astfel s-a constituit o colonie românească la Praga, cuprinzând printre membri și pe preoții români: Laurențiu Curea, apoi consilier la Cluj, medicul preot Dr. Virgil Ciobanu, pâr. Sosdeanu de lângă Brașov, P. C. Pâr. prot. P. Bancea de la Caransebeș, prof. teolog Dr. Valerian Șesan cu familia, literatul estet și folclorist Horia Petra-Petrescu, familia consilier E. Tarangul, învățătorul Lincu și alții.

Preoții asigurau serviciile divine: intelectualii, programele culturale, precum Horia Petra-Petrescu, solista Bojena Șesan și alții, care erau în trecere prin Praga. Încurajarea sufletească o realiza serbarea Pomului de Crăciun, cu acea colindă însuflețitoare: „O, ce veste minunată...”.

Era o verigă trainică în lantul prieteniei pentru care — în al doilea război mondial — s-au jertfit pentru redobândirea libertății Cehoslovaciei cei 15.000 ofiteri și ostași români, căzuți pe câmpiile de bătălie cehoslovace, pentru a restabili libertatea și dreptatea, încălcate de hitlerism.

LA UN CENTENAR

Între faptele trecutului, aniversate la un centenar, merită să fie amintită apariția, acum 100 de ani, a primului tratat de muzică în limba română. Este vorba de „Armonia muzicală”, publicată de compozitorul Isidor Vorobchievici, în 1868. Acest manual exprimă o largă cunoștință de teorie a muzicii și el a avut darul de a servi numeroșilor ucenici ai autorului să poată aprofunda cunoștințele lor de teorie și compoziție, și astfel de a oferi piese muzicale la nivel înalt. Autorul a trăit între anii 1836—1903.

Pe lângă aceasta, Isidor Vorobchievici a fost și compozitor, fiind și preot slujitor la altarul Domnului. Astfel de la el se păstrează 79 piese de cântări bisericești, precum: cântările Sf. Liturghii, pe variate tonalități, psalmi, axioane, imne funebre și festive, marșuri și urări. Totodată, ca patriot și profesor de muzică, a compus și piese de conținut istoric, precum: Ștefan Vodă și codrul, Ștefan Vodă și șoimul, Mînăstirea Putna și altele din folclorul românesc.

Între ucenicii săi a fost apoi celebrul profesor Dr. Eusebiu Mandicevski (— 1929), care a dezvoltat „armonia muzicală” a dascălului la nivel superior de „teorie a muzicii și a contrapunctului”, tocmai la Conservatorul de muzică de la Viena, unde a publicat ediții din Bach, Haydn, Beethoven și Brahms. Ucenicilor săi, el le-a imprimat și simțire patriotică, așa că un Ciprian Porumbescu, Gh. Mandicevski, M. Ursuleac, Dr. Il. Voronca, I. Șandru, Marțian Negrea, Gh. Dima, I. Scărlătescu și alții au pus pe note texte din V. Alecsandri, D. Bolintineanu, Șt. O. Iosif și O. Goga. Unii dintre ei au influențat avîntul patriotic din anul întregirii românești, 1918.

Dintre ucenicii venerabilului Isidor Vorobchievici mai este astăzi directorul școlar în pensie Ioan Vicoveanu, de la Vicovul de Jos, jud. Suceava. Deprinzînd de la dascălul său dragostea sinceră pentru muzică, Ioan Vicoveanu de tînră a început să adune manuscrise și publicații ale compozitorilor români, începînd cu cei bucovineni și trecînd apoi la toți compozitorii români, alcătuiind astfel o colecție unică, în care se cuprind compozițiile a peste 100 compozitori români. Dintre cei ardeleni sînt de menționat: A. Bena, T. Brediceanu, D. Cunțan, Gh. Dima, S. Drăgoi, F. Hubic, Trifon Lugojan, E. Monția, Iacob Mureșianu, Iuliu Mureșanu, N. Oancea, Tim. Popovici, Gh. Șoima, L. Tempea, Ioan Vidu și alții.

Ioan Vicoveanu, membru al Reuniunii muzicale: Ciprian Porumbescu, din Suceava, din 1903, a devenit căutat în ultimele două decenii pentru colecția sa unică de compoziții muzicale, în care se găseau aproape toate compozițiile românești, necesare numeroaselor biografii și monografii cu privire la muzica românească, corală, patriotică, bisericească, de operetă etc.

Prețuit la justa valoare, ca emerit muzicolog, de forurile muzicale ale Patriei socialiste, Ioan Vicoveanu a fost membru în Comitetul pentru organizarea aniversării lui Ciprian Porumbescu, în 1963, și a lui Eusebiu Mandicevski, în 1956.

Pentru a nu se pierde acest material unic muzical, directorul școlar a făcut cel mai frumos cadou poporului românesc, donînd la 11 noiembrie 1965 întreaga sa colecție Muzeului regional din Suceava. Gestul a fost apreciat la maxim, atît în ziarul Scînteia, nr. 6892 din 15 februarie 1966, cît și în ziarul sucevean Zori Noi, nr. 6031, din 6 mai 1967, căci este vorba de o donație care cuprinde: 15.110 partituri muzicale, adunate de-a lungul anilor de harnicul colecționar: coruri, compoziții pentru pian și alte instrumente, compoziții pentru coruri cu acompaniament de pian și orchestră, și operate; ea cuprinde manuscrise, tipăriuri, litografii și copii, lucrări muzicale ale unor apreciați compozitori români din sec. XIX și XX.

Colecționarul Ioan Vicoveanu, aproape octogenar, își continuă strîngerea materialului muzical cu aceeași vigoare și însuflețire, de care a fost molipsit la timpul său din partea dascălului său Isidor Vorobchievici.

Prof. M. ȘESAN

MITROPOLIA ARDEALULUI

No. 11—12/1968

Novembre-Décembre

RÉSUMÉ

Au début de ce cahier paraissent, comme d'habitude, les lettres pastorales des hauts hiérarques de la Métropole de Transylvanie: S. E. l'Archévêque et Métropolitain Nicolas, S. E. l'Evêque Teofil de Cluj et S. E. l'Evêque Valerian de Oradea — adressées au clergé et aux fidèles des diocèses respectives, à l'occasion de la sainte fête de la Naissance de notre Seigneur Jésus-Christ (1968).

Une grande partie du contenu de ce cahier en est dédiée au

50-me ANNIVERSAIRE DE L'UNION DE LA TRANSYLVANIE AVEC LA ROUMANIE

Le 1 décembre 1918, à Alba Iulia, une grande assemblée populaire avait décidé, avec enthousiasme, la réunion de la Transylvanie à la Roumanie.

À l'accomplissement de cet acte historique, d'une portée retentissante pour le peuple roumain, les prêtres et les fidèles de l'Eglise Orthodoxe Roumaine ont eux aussi apporté une contribution appréciable. Sur cette contribution traitent, brièvement, dans ce cahier:

NICOLAS, le Métropolitain de la Transylvanie: L'union de la Transylvanie avec la Roumanie (p. 810—814),

LA REDACTION: Transylvanie — terre ancestrale libérée (p. 815—829),
le Pr. Prof. MILAN ȘESAN: L'unification ecclésiastique de 1918, acte consolidant l'unité politique de l'Etat roumain (p. 830—843),

le Prêtre Dr. T. BODOGAE: La lutte du clergé orthodoxe roumain de Transylvanie (p. 844—853).

Une série de

MEDAILLONS

évoque les figures des militants pour les droits des roumains de Transylvanie, élevés d'entre les prêtres orthodoxes roumains — à savoir *Sofronie de Cioara*

(rangé parmi les saints roumains), l'Evêque *Inochentie Micu*, le Métropolitain *Andrei Şaguna*, le Prêtre *Vasile Lucaci* et le Métropolitain *Nicolae Bălan*. (Ces portraits en ont d'auteurs les professeurs de théologie de Sibiu Dr. Milan Şesan, Dr. Corneliu Sîrbu et Dr. Mircea Păcurariu, et un d'entre eux — Mr. Mircea Scorobet).

INDICATIONS HOMILÉTIQUES

Cette rubrique contient des sermons et des allocutions aux dimanches durant l'intervalle respective du calendrier ecclésiastique (novembre-décembre), ainsi qu'une évocation des cantiques de Noël (Auteurs: l'Archidiacre Prof. Dr. I. Zăgreanu, l'Archiprêtre I. Vlad, le Diacre P. I. David, le Diacre Gheorghe Papuc et l'Archiprêtre Nichifor Todor).

A la rubrique

VESTIGES DU PASSÉ

Teodor Tanco traite sur „Un livre rare“: *l'Apôtre*, imprimé en 1704 à Rîmnic-Vâlcea.

La rubrique

VIE ECCLÉSIASTIQUES

contient des reportages et des comptes — rendus sur les événements ecclésiastiques internes, tels que: Le semicentenaire de l'union de la Transylvanie avec la Roumanie; La fête de St. Nicolas; la fête de la Naissance du Seigneur; Visitations canoniques; Récompenses méritées; Commemorations chrétiennes; Conférences des prêtres; Ouverture des courses au Séminaire théologique spécial de Curtea de Argeş; Visite ecclésiastique d'Éthiopie; Sessions des Assemblées Eparchiales de l'Archévêché de Sibiu, de l'Evêché de Cluj et de l'Evêché de Oradea.

DIVERSES NOTES

concernant les événements et les préoccupations d'actualité achèvent le contenu de ce cahier de la revue.

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ

SIBIU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu